UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00058667 7

PRIMĚRI STAROHÈRVATSKOGA JEZIKA

iz

glagolskih i cirilskih književnih starinah,

sastavljeni za

sedmi i osmi gimnazijalni razred.

Jagić, Vatroslav

Dio pèrvi. — drugi

Uvod i priměri staroslovenski

KRALJEV. HERVAT. SLAVON. DALMAT. ZEMALJSKA VLADA.
ODJEL ZA BOGOŠTOVJE I NASTAVU

U Zagrebu 1864.

Bèrzotiskom Antuna Jakića.

PG
703
J3

LIBRARY
754791
UNIVERSITY OF TORONTO

Ovaj pèrvi dio starohèrvatske čitanke ima se smatrati temeljem slědećega děla; jezik onaj nemože se razuměti bez ovoga. Zato treba da se mladež u 7. razredu upozna najprije sa staroslovenštinom. Jeda li je pako ova čitanka prema tomu, izreći će gg. učitelji hèrv. jezika, kada ju prouče i uzporede s potrebami učeničkimi: ako nije sve, kako bi valjalo, izpraviti će věštiji i iskusniji drugovi; ja sâm nisam nikada hèrvatskoga jezika na višoj gimnaziji predavao.

Gledao sam, da bude sadèržaj zanimiv i poučan; zato je trebalo odabrati nekoliko onakvih komadah, što su uzčuvani samo u novijih prěpisih, te jih izpravljati i prema pravilom dotěrivati. Nevelim ni sam, da nebih bio umio i bolji izbor učiniti, da sam mogao. Straga dodan je kratak tumač kritički.

Uza svu pažljivost ostade ipak više štamparskih pogrešakah, što će, akoprem je školska knjiga, ipak svatko oprostiti, kada pomisli, da je sad pèrviput ovakova knjiga u Zagrebu štampana. Neka si dakle učenici izprave ovako:

Str. 3. zgora ⰸⰾⰴⰾⱑⰵ. — St. 35 r. 5 zg. ⱍⰺⰻⰾⱃ-ⰼⱁⱎⱅ. — St. 36 r. 13 zd. ⱈⰺⱃⱁⰶⰺⱃⱁⰲⱁ. — St. 37 r. 8 zd. ⰾⰰⰴⰰⱅⰵ. — St. 37 r. 12 zd. ⱃⱐⱁⰾⰴⱃⱁ. — St. 39 r. 2 zg. стоꙗщѫ. — St. 40 r. 6 zd. пришьствиѥ. — St. 41 r. 13 zg. poslě ихъ stavi znak pitanja (;). — St. 41 r. 17 zg. poslě своѥмь stavi semikolon (·). — St. 42 r. 20 zg. stavi rěč ⱎⰰⰾⰺⱅⱁⱐⰺ medju zaporke. — St. 43. r. 11 zg. čit. доуше město доуша. — St. 44 r. 2 zg. stavi poslě rěči чловѣкомъ zarez (,). — St. 44 r. 8 zd. izostavi сѧ poslě rěči оубѣлѣѩ

— St. 45 r. 14 zg. нꙗросолимьскꙑꙗ. — St. 46 r. 15 zd. ⰎⰀⰞⰀⰎⰠ. — St. 47 r. 8 zg. ⰑⰖⰀⰞⰅⰎⰅⰓⰠⰉⰅⰠ. — St. 47 r. 3 zd. нꙗмоу, глаголꙗ. — St. 48 r. 6 zg. piši zajedno ꙗкоже. — St. 48 r. 17 zg. poslě rěči мꙗ stavi zarez (,). — St. 50 r. 4 zd. алъчьнъ. — St. 50 r. 2 zd. странънъ. — St. 51 r. 2 zd. ⰠⰅ m. ⰓⰅ. — St. 52 r. 8 zg. ⰅⰑⰨⰎⰨⰓⰅ. — St. 53 r. 9 zg. приимати. — St. 53 r. 15 zg. съхраньи. — St. 53 r. 19 образъмь. — St. 54 r. 14 zd. прѣлжкоуѥть. — St. 54 r. 2 zd. приѥмъшемъ. — St. 57 r. 7 zd. тождемогжщи. — St. 57 r. 5 zd. тъчиѭ. — St. 58 r. 12 zg. Аманъдра. — 58 r. 13 zg. иже зѣлохꙑтръ. — St. 58 r. 17 zg. Царионъ. — St. 58 r. 6 zg. Троиж. — St. 59 r. 13. дафиньскоуоумоу. — St. 59 r. 10 zd. юношь. — St. 59 r. 3 zd. Критъ. — St. 59 r. 1 астерийскоуоумоу. — St. 61 r. 5 писменехъ. — St. 63 r. 12 витꙑ. — St. 64 r. 20 zg. съзьданиꙗ. — St. 64 r. 6 zd. землꙗ. — St. 64 r. 3. zd. лѣтъ. — St. 65 r. 13 zd. кънꙙзь. — St. 66 r. 2 zg. кънꙙзь. — St. 67 r. 8, 13, 21 zg. отъпоущена, отъведь, отъпоусти. — St. 67 r. 12 zg. вьсꙗ. — St. 67 r. 10 zd. цѣсарь. — St. 72 r. 13 zg. (въз i ꙗти). — St. 74 r. 10 zd. pogibljem. — St. 77 r. 10 zg. зѣлохꙑтръ. — St. 84 r. 1 zd. пастырь. — St. 86 r. 18 zg. посꙑлати, посꙑлаѭ.

U Zagrebu 1864.

V. J.

Uvod.

I. Věkovi slověnštine.

§. 1. Pèrvi zametak naroda slověnskoga ukopan je u duboku, nepristupnu davninu pokolěnja čověčanskoga, ali božanstvena iskra uma ljudskoga imade toliko směllosti, te kuša razkriti i onu koprenu, kojom je zastèrt njegov dětinji věk, i to tragom najdragocěnijega dara božjega, tragom jezika.

Tiha zajednica obćeslověnskoga života prolazi u sumraku historičkoga znanja, niti se iz pèrvih onih glasovah, koji posvědočuju bivstvo Slověnah u Evropi, nemože pravo razaznati, kakvi jim bijahu odnošaji medju pojedinimi kolěni. Istom razlazak u prostrane krajeve današnje domovine, koji poče 4 a dovèrši 7 věkom poslě Is., opominje pismene susěde, koji se njih tiču i njihov pokret osěćaju, da koju rěč zapišu o životu i običajih slověnskoga naroda.

Ovako sviće sve polagano i na obzorju slověnskoga neba dan, toli za pověstnika i njegovo iztraživanje, koli po sâm narod.

§. 2. Narodom srednjega i novoga věka neima u svem kolikom razvoju njihova bivstva i dèržavljanstva nijednoga važnijega trenutka od p o k è r š t e n j a. Kèrst i věra kèrštjanska vrata su, na koja se ulazi u sbor i

drugovanje s izobraženimi narodi; to je zlatni ključ, koji otvara blagodati nova, na božanskih istinah osnovana života: ova světlost razgoni tminu krivobožtva, a stavlja temelj prosvěti kèrštjanskoj.

Ipak ni najblagotvornije stvari nemogu se u jedan mah usaditi u sèrce ljudsko, prem onda ako ga neumiješ predobiti blagim postupanjem: tako bijaše kod Slověnah. Nisu oni sami tomu uzrok, što je pokèrštivanje slabo napredovalo, nego i kèrstitelji, koji nisu uměli udesiti načina poduke prema blagoj naravi božjega nauka. Zato obuzima sèrce naše čuvstvo velike zahvalnosti prema svemogućoj providnosti, što posla dvojicu bogoljubnih muževah, koji ne samo da věru kèrštjansku ovdě razširiše ondě obnoviše, nego mi jih štujemo kao prave utemeljitelje i začetnike svega duševnoga života, jerbo nam sastaviše za organizam jezika na temelju kèrštjanskih potrebah vlastito pismo, i rěč božju prevedoše pèrvi s tudjega, nepoznatoga jezika gèrčkoga, u jezik slověnski, u jezik svoga naroda.

§. 3. Izgovarajući imena: Ciril i Metod, nastaje više pitanjah: trudoljubivosti učenih muževah, osobito našega věka, imademo zahvaliti, što se dan današnji može na gděkoja konačan i odrěšit odgovor podati.

Gdě se ipak plod njihova apostolskoga dělovanja nerazmatra sa cèrkvenoga gledišta, nego historiji jezika za volju, tu neima pitanja nad ovo jedno, kojim li bi narěčjem izveden prevod svetoga pisma, koliko ga prevedoše oba pèrvoučitelja? Na ovo pitanje mogu odgovoriti dvě znanosti: pověst, sabravši sve věsti o životu i nauci svete braće; i jezikoznanstvo, izpitav sa svoje strane najstarije spomenike, koji su barem posredice potekli izpod njihova pera. Poslědak obojega iztraživanja odgovara, da su Bugarska i Panonija središte njihove

poslenosti, a ovim narěčjem da su prevedene i svete knjige: narod ovaj zove se kod kuće i u stranom světu Slovêni ⰔⰎⰑⰂⰡⰐⰵ (словѣне), a jezik mu slovênski ⰔⰎⰑⰂⰡⰐⰠⰔⰍⰟ (словѣньскъ). — Kako se o tom sada više nesumnja, tako je znamenito i spominjanja vrědno, da upravo Panonija bijaše za ono doba u sèrcu cěloga Slověnstva, graničeći oda svih stranah sa svimi glavnimi plemeni, i vèrlo sgodno naměštena za lagan prehod na sve krajeve. Tko će reći, nebi li ugled, koji tada dopade jednomu odabranomu narěčju, podoban bio, iznovice i jače svezati sva plemena slověnska, i svěst narodne srodnosti uzkrisiti na novi život? — Čim je bliže, da lěpu ovu misao zamislimo, tim težja bol pritiska nam dušu, kada od mala zatim morate, da okom bacite na iztok i zapad pak da gledate, kako si dva neprijatelja dohvatiše ruke preko zemlje slověnske, a žèrtvom njihova saveza pade mogućna dèržava Moravska. Kuda se je malo preda tim u kèrštjanskih hramovih razlěgala slověnska rěč božja, onuda skoro zatim sèrće divlji sin azijatske pustare.!

§. 4. Nemogavši učenici Metodovi nakon smèrti meštra svoga († 885) odolěti navalam svećenikah němačkih, poběgoše u Bugarsku (može biti i u Hèrvatsku) i kasnije (od 900 dalje) uzmakoše pred silom madjarskom čitave hèrpe panonskih Slovenah, sabijajuć se što u gore karpatske, što běžeć na jug k Hèrvatom.

Ovako se preseli na silu slov. liturgija skoro sasvim iz Panonije; a ode medju Bugare, gdě već i odprije bijaše poznata, i medju Hèrvate, ter doživi u tih zemljah sretnijih vremenah, jerbo se zauzeše za nju i iste okrunjene glave, kano ti bugarski car Simeun „knjigoljubac“ († 927), a ljubav prostih Hèrvatah odo-

lě svim zabranam i zaprěkam gděkoje visoke i mogućne gospode (920—925: slavonica lingua barbara)!

Buduć da ono malo knjigah, s kojimi učenici Metodovi doběgoše u Bugarsku, a zatim i narod hèrpimice u Hèrvatsku, nije jamačno dotěcalo za dužu porabu, zato jih je ovudá u novoj domovini novi naraštaj svećenikah prepisivao i nadopúnjivao (osobito marljivi bijahu u Bugarskoj: Klement, Ivan Exarch, Konstantin), pak uza svu pažljivost kod toli svete stvari podkrade se ipak prepisniku, kamo li nebi novomu prevoditelju, mnoga rěč ili sasvim ili po obliku něšto drugačije, nego li bijaše po pravilu stroge slovenštine, koju su iz Panonije neprijatelji iztisnuli a u Bugarskoj razni uticaji barem izkvarili. Ovako nastajaše s vremenom sve to više razlikah, s jedne strane medju něgdašnjimi originali i sadašnjimi prepisi, s druge opet medju prepisi u Bugarskoj i onimi u Hèrvatskoj, a kada se jednom ove razlike ustanoviše kao novo pravilo, razlikujemo od rukopisah jezika slovenskoga: a) spomenike slovenske domovine i prepisa bugarskoga, b) spomenike slovenske domovine i prepisa hèrvatskoga.

§. 5. U dèržavi Bugarskoj (o Hèrvatskoj gledaj: Věk II.) netrajahu za dugo one slověnštini prijatne okolnosti, koje za cara Simeuna: nego red dolazi na dvě nove zemlje, Sèrbsku i Rusku.

Za Sèrbiju znamo, da počam od vremenah cesara Bazilija, bijaše najviše u cèrkvenoj ovisnosti bizanto-bugarskoj, ter spojene pod istu hierarchiju Sèrbija i Bugarska upotrebljivahu jednake liturgičke knjige, istim jezikom t. j. bugarsko-slovenskim pisane. — Budući jezik sèrbski različit od bugarskoga, měnjahu sèrbski prepisnici po manastirih sad više sad manje prema svojemu, dok se napokon (oko g. 1100) ustanoviti nova sèrbska re-

cenzija jezika slovenskoga, koja osobito krasno procvate od konca XII. věka, kada kuća Nemanjićah učvèrsti sèrbsku dèržavu, i osigura samostalnost cèrkvenu. Kako izmedju jezika po imenu hèrvatskoga i sèrbskoga neima druge razlike do neznatnijih varijacijah razrěčnih, tako se recenzija staroslovenskih knjigah sèrbska u jeziku skoro ni malo nerazlikuje od hèrvatske: onako od prilike, kako jezik panonskih i bugarskih Slovenah, prije nego jih tudji živalj razvèrže, bijaše samo dvoje razrěčje jednoga te istoga slovenskoga narěčja. Zato se dovle razlikuju staroslovenski spomenici ovako: I. a) panonskoslovenski I. b) bugarskoslovenski; II. a) hèrvatskoslovenski, II. b) sèrbskoslovenski. —

§. 6. Nov život nastaje za slověnsku liturgiju, čim ju u X. věku dozivlju Rusi u svoj zavičaj: ovdě otvara joj se mnogo prostranije polje. Uz pokèrštenje ruskoga naroda dodjoše pèrve knjige iz Bugarske, a u XI. věku ne samo što bijahu marljivo prepisivane, nego se znade, da su oko toga puno nastojali i sami knezovi, kano Vladimir, Jaroslav. — I ruskoga jezika osobine bijahu na dolazku slověnske liturgije već razvijene, ter premda kasnije dostojanstveni ugled cèrkvenoga jezika oblada narěčjem domaćim, ipak se već u samih najstarijih rukopisih (XI. věka), koji bijahu u Ruskoj prepisivani ponajviše sa izvornikah bugarskih, osěćaju domaći tragovi. Ovako se u XI. i XII. do XIII. věka razvija recenzija ruska staroslovenskoga jezika, koju ćemo rečenim pridodati pod točkom III. ovako: III. a) ruskoslovenski spomenici stariji, III. b) ruskoslovenski spomenici mladji.

§. 7. Osim znakovah paleografičkih, koji se nemogu ovdě tumačiti, sastoje se najpoglavitije razlike izbrojenih recenzijah u porabi ovih glasovah: ъ ⱏ, ь ⱐ, ꙑ ⱏⰺ, ѣ ⱑ, ѧ ⱔ, ѩ ⱗ, ѫ ⱘ, ѭ ⱙ, ръ ⱃⱏ, лъ ⰾⱏ,

шт щѡ, (i щ ѡ). To će reći, da gdě se svi ovi glasovi onako pravilno i stalno upotrebljuju, kako gramatika uči, da je na svom městu, nećeš se prevariti, ako uzmeš, da je spomenik ili rukopis što bliže pravoj domovini slovenštine; nepravilnosti, koje ćeš naći, ograničuju se ne na ove točke. U 3 osobi glag. ъ ѳ město ь ѳ (ne uvěk); ѣ kadšto město ꙗ, u glag. ѧ za jedno i drugo; ѧ vrědi što ѫ, ili opet na opako, a ѫ što inače ѭ; uz шт ili kadšto ili uvěk щ.

Nasuprot

a) Ako nadješ, da je sve po pravilu, samo kadšto ър i ъл, město ръ i лъ, pak ꙗ město ѧ, ѩ město ѫ — to je početak razvijajuće se osobine ruske.

b) Kada se često nalazi ѣ město ꙗ, ѫ ѭ město ѧ ѥ, město ѫ ѭ kadšto оү ю — to je starija bugarska recenzija.

Ove se dvě vèrsti mogu jošter pribrojiti pravim staroslověnskim spomenikom.

c) Gdě se upravo spomenuto měšanje ѫ sa ѧ i оү u sve to većem broju nalazi, ali město pravilnoga ѫ skoro uvěk stoji оү, ы stoji ili uvěk ili uz ъı — to je prava kasnija bugarska recenzija.

d) Ako ѫ nikada nedolazi (ili barem skroz rědko), nego město njega оү, ꙗ se měša sa ѧ, е sa ѣ, ж město жд, ор i ол město ръ i лъ — to je razvijena recenzija ruska.

e) Ako neima samoglasom ѫ i ъı niti traga, nego оү i ы, a město ъ ili uvěk ili barem ponajviše ь, isto tako rědko ѧ — to je pèrvi korak do prave sèrbske recenzije,

f) koja se u tom sastoji, da nikada neima glasovah ѫ, ѧ, ъı nego samo оү, е, ы i ь uvěk město ъ.

g) Kada je napokon ovakav spomenik pisan gla-

golicom, gdě jošter i ы biva zaměnjen prostim i, (t. j. ѕ) to je priznak hèrvatske domovine, kojemu se u novijih rukopisih pridružuje i ѕ město ѧ.

§. 8. Nego bilo bi krivo pomisliti, da su tim već sve razlike točno opreděljene. Osim toga zaměnjivahu često prepisnici nepoznate pokrajinske izraze drugimi u svojoj domovini poznatijimi: i ovakove leksikalne osobine vèrlo su važne, da se pronadje prava i pèrvobitna domovina mnogih samo po prepisu sačuvanih spomenikah. Zatim imade i gramatičnih razlikah; na priliku u sklonitbi imena pridavnoga: oblici nominalni, osobito u někojih padežih, dokaz su starine; to isto valja i za jači i slabiji aorist. i. t. d.

Uz ove u svem vèrlo neznatne razlike predstavlja se očima našima divni pojav, da posao dvojice bogom oduševljenih, svetih muževah izpunjuje čitavu iztočnu polovicu Evrope, a slověnska rěč božja, potekav iz dvojih ustijuh, nalazi odziva u miliunih pobožnih sèrdacah kèrštjanskih. — U isto ono doba, kada jezik latinski vlada zapadom kao obćeniti posrednik věre, nauka i obrazovanosti, kada arabština gospoduje po Aziji i Africi, zapade jednaka moć i ugled na jugoiztoku Evrope pismenost slověnsku! — Nije se dakle težko osvědočiti, koliko treba, da taj jezik svi Slověni jednakom ljubavju prigèrlimo, lahko je viděti, kojim načinom jedno jedito naréčje, što skoro zatim propade, dodje ipak do tolika upliva u sudbinu svih ostalih srodnikah. A kako će itko svèršeno upoznati svoj domaći govor, ako se neuteče k onomu jeziku, koji ne samo divnim bogatsvom formalnim sěća na davnu zajednicu s ostalimi plemeni indoevropskimi, nego i od mnogih u sadanjem obliku neprotumačivih pojavah sačuva stare uspomene, ter gdě

jezikoznanca današnji trag ostavlja, otvara mu nove, nezahodne puteve starina.

II. Jezik slovenski i hèrvatski.

§. 1. Onako, kako písa Ciril i Metod, bijaše u 9. věku jezik tako nazvanih bugarskih (i panonskih) Slovênah, koji položeni někako u sredinu zemljopisnu sačinjavahu od prilike i sredinu narodopisnu; uza to nesmiješ dakako zaboraviti, da onda pojedina narěčja bijahu jošter u srodnosti mnogo bliže, nego dan današnji. Gdě se jezik ovaj kao cèrkveni poduže ili za uvěk odèrža, bijaše i njegov upliv u čitavu književnost, a osobito u razvoj domaćega narěčja, vèrlo važan i znamenit: u tom se Sèrbija i Ruska razlikuju od svih ostalih, ter ondě počeše tekar polovicom prošloga věka, a ovdě istom u ovo naše doba njegovati narěčje narodno.

§. 2. Jezik staroslovenski nestoji nad današnjimi narěčji porětlom, nego samo dobom, a po medjusobnom srodstvu čini zajedno sa bratučedi od danas: bugarskim i slovenskim, zatim sa hèrvatskim ili sèrbskim i ruskim (velikim i malim) jezikom jednu, jugoiztočnu polovicu, kojoj se opire druga sěverozapadna sa českim, poljskim i lužičkosèrbskim. Razlika med jednom i drugom polovicom, i razlike svake polovice u sebi, nesastoji se u korěnih jezika, koji se dapače u mnogom broju zajednički nalaze za sve indoevropske jezike; niti u osnovih za gotove rěči, niti napokon u dometcih, kojimi se izvode imena, tvore padeži i osobe: nego s raznih uplivah što naravskoga položaja i podneblja, što tudjega susědstva, napokon i čitave sudbine narodnjega života, razviše se tečajem věkovah osobine glasovne, ter je sada u

mnogo priměrah jedan glas ili jedna sastavina od njih više ovomu narěčju mila i draga, dok ga ono drugo i nepodnosi; ovdě sačuva se staro, ondě izrodi novo. Sve to nebiva ipak kojekako nasumce, nego u najvećoj protivštini proti starim zakonom vlada novi red i nova pravilnost.

§. 3. Koliko slovenština, kao najstariji zastupnik, imade vrědnosti prema ostalomu srodstvu velikih plemenah Azije i Evrope, rasudjuju jezikoznanci: u domaćem kolu svakako ju ide pèrvenstvo, ne samo s osobita ugleda i upliva, već i poradi golema formalnoga bogatsva, a navlastito poluglasî nadkriljuje sva sadanja narěčja, ter znanost dokaza, da ovi maleni polutani nisu upravo suvišni, nego znamenovanja puni ostanci, koji svědoče o predhistoričnom obliku slovenskoga jezika. Mnogo se putah čitavoj někadanjoj slovci sačuva trag u neznatnom ъ ili ь!

Dakako da ove tankosti istom tim dobivaju pravu vrědnost, što se mogahu točno izrazivati, imajući Slověni svoje pismo, koje posěduje znakovah i za najsitnije razlike.

§. 4. Ako se prema zadaći ove knjige bliže uzporede jezik staroslovenski i hèrvatski, naći ćeš, da u nas, kako je danas, neima muklih glasovah (pomisli na priliku, da je posvuda onako, kako još i sada Cèrnogorci něke rěči izgovaraju!): zabačeni su budi sasvim budi u zaměnu punoglasja. Nego samo ѧ Ⱔ i ѫ Ⱘ protive se upravo organizmu jezika, ter jih od pèrvoga početka domaćih pismenih uspomenah (u XI. věku) redovito zaměnjuju u: є Ⰵ i оу Ⱆ; za ъ Ⱏ pak i ь Ⱐ odèrža se dugo vremena jedan i to ovaj poslědnji poluglas ь (u glag. Ⱐ.), koji su u rěčih dьn, otьc, kratьk itd. jamačno izgovarali poput kratkoga ŭ. Nadalje imade

slovenština uz и jošter mukliji ꙑ (y), koji su već najstariji glagolski spomenici hèrvatske recenzije izměnili svagdě u prosti *i* (ⰻ), cirilski pak imadu takodjer ꙑ, ali ga neumiju upotrebljivati, gdě i kako bi valjalo, nego uvěk měšaju и sa ꙑ — dokaz, da organizam našega jezika od XI. věka nije zbilja poznavao van jedan prosti *i*. — U slov. jeziku piše se poslě р i poslě л, kada su samoglasi, po jedan poluglas: срьдьце, блъкъ; ovaj pravopisni zakon svědoči, da si imamo stvar predstavljati ovako: da se poslě р i л, kada su samoglasi, něgda čuo kratak poluglas, koji bijaše po slověnskoj navadi prema punim glasom *a* ili *o* inih jezikah n. p. gr*a*num: зрьно, a kasnije ima se smatrati, da su ръ i лъ u těsnu savezu kao od prilike kod nas *lj* i *nj* i zato sèrbski spomenici skoro nikada neizostavljaju poslě р rečenoga poluglasa, da samo samoglasni р razluče od suglasnoga; nasuprot hèrvatski spomenici počeše dosta rano (osobito glagolski) izbacivati onaj poluglas za *r*, kao stvar zbilja suvišnu: srd'ce ⰔⰓⰄⰜⰵ; od лъ pak izadje u XIII. do XV. věka radi lagljega izgovora samoglas u: влъкъ predje u вꙋкь. — Napokon niti ѣ nemogaše po izgovoru staroslověnskom odolěvati svim varijacijam svoga izgovora u našem jeziku; zato ga u kasnijih spomenicih sve to više izostavljaju, pišuć prema okolici, odakle izhodi spomenik, čas и (ⰻ), čas е (ⰵ), čas ие ili іе. — U suglasih neima znatne razlike do *tj* i *dj*, kojih nemogaše ovako podněti slovenština, nego će premetnuti: *št* i *žd*; ovdě se pravilnije i pèrvobitnije sačuva u nas: noć (notś): ношть, medja: межда. To je poslě nosnih samoglasah druga i najbitnija karakteristika jezika slovenskoga prema hèrvatskomu, a budući naš jezik poprimio pismena slovenska, nadje se upravo ovdě u neprilici, kako će izraziti one glasove, za koje u slovenskoj azbuci nebijaše

znakovah: pomagahu se ovako: нощь, нокь, ноћь (glag. samo ⰐⰑⰛⰕ); межда, мегıа, медıа, међа (glag. ⰿⰵⰴ, ⰏⰵⰜⰀ) gled. Gram. §. 5. — T v o r e ć i rěči, dolikuju ponajviše oni isti dometci jeziku hèrvatskomu koji i slovenskomu, gděkoji su redje porabe, a imade i novštinah. — Istinite su rěči pěsnikove: et verborum interit aetas: imamo priměrah, da od istoga korěna jedno stablo usahne, ali ujedno potěraše nove grane. — Čim se ovakovih razlikah nakupi više, podobne su preobraziti sav jezik.

Oblici rěčih, što dalje, to više gube nutarnju snagu: nastavci padežni i osobni, koji bijahu něgda samostalni korěni, troše se svaki dan više, njihovo znamenovanje potamnjuje sasvim. Jezik izběgava, što više može, nerazumive mu nepravilnosti, a sila analogije priteže malinu osobinah uz množinu pravilnosti: osim naravske dvojine, kao što su: очи, ржкоу, ногоу i. t. d. (Nom. r u k e, n o g e već nije u dvojini) neće se više jeziku, da svagdě razlikuje dvojinu od množine, kako je stari slovenski razlikovao, kamo li da uz dvojinu imena prilaže i dvojinu glagola!

Napokon kako god čověčanstvo u obće po mněnju někih tělom biva sve to slabije, a osiljuje duhom, tako i njegov jezik: gubeći bogatstvo materijalno, koje se sastojaše u punih oblicih, biva mu duh samostalniji i razvijeniji. U staroslovenskoj skladnji nalazimo mnogo pojavah, gdě je više uziman obzir na jezik gèrčki, nego li je samostalnost slověnskoga sloga dopuštala, a proizvodi literature sèrbske od XIII. do XVIII. věka izkvareni su u slogu bezpriměrnom nadutoštju bizatinskom na toliko, da se jedva i podnosi čitanje one goleme sile praznih rěčih.

§. 5. Kada s koncem 9. věka slovenska literatura

-za onda same cèrkvene knjige- udje medju Hèrvate i Sèrbe, bijahu glavne osobine njihova narěčja već razvijene, i zato se medjusobni odnošaj može pomisliti na četiri načina: slovenski i hèrvatski (ili sèrbski) jezik sâm za se, ili onaj izměšan uplivom ovoga, a ovaj uplivom onoga. Za sve četiri vèrsti neima priměrah iz jedne ter iste dobe, nego jedna slědi za drugom: kakov bijaše jezik slovenski u IX. i X. věku, vidi se od prilike iz onih najstarijih, a do sada dočuvanih rukopisah sv. pisma, naročito novoga zavěta, koji se s originalom pèrvih prevoditeljah mogu uzporediti kao prepisi 3 ili 4 ruke. Jeda li je ikoji od sačuvanih onih rukopisah bio pisan hèrvatskom rukom, to se pravo nezna, nego se može slutiti za jedan jediti spomenik. Kakav pako bijaše ovoga istoga vremena jezik hèrvatski, toga iz podpunih, po jeziku čisto narodnih, spomenikah nemožeš razabrati, jerbo jih neima ni u X. ni dalje sve do XIII. věka; da ipak někakovu sliku našega jezika uzimaš i prije ovoga vremena, valja osobitom oprezom iz spomenikah měšovita, t. j. poluslovenskoga, poluhèrvatskoga jezika odabrati ono, što nije slovensko, nego domaće. Tako na priliku našav u istom spomeniku (XII. věka) uz genitiv na ѧго od imenah pridavnih već i oblik današnji ога (светога 1189. свакога, велиега 1199), umah ćeš znati, da je ono slovenski, a ovo hèrvatski i. t. d.

Premda i ovako nezamahnusmo preko XI. věka natrag, izpunjuju ipak prošlih věkovah prazninu poněšto spomenici latinski (listine hèrvatskih kraljevah, najstarija 837! dopisivanje s rimskim dvorom), u kojih čitamo mnogo hèrvatskih imenah, što osobnih, što městnih, samo treba na um uzeti, da tudjemu uhu domaće rěči čudnovato zvone, da je latinsko pismo za organizam na-

šega jezika bez prikroja sasvim nedostatno, i napokon da istih ovih rěčih kritičkoga izdanja jošter neimamo.

§. 6. Kod spomenikah měšovita jezika, kojih imamo vèrlo mnogo, valja nam razlikovati i opet dvě vèrsti, u jednoj je jezik većinom slovenski, a samo je recenzija ili prepis udešen naravi hèrvatskoj; u drugoj je pretežna strana naréčja domaćega, a manje imade tragovah slovenštini: onaj reći ćemo da je jezik hèrvatsko-slovenski ili sèrbsko-slovenski, ovaj sloveno-hèrvatski ili sloveno-sèrbski.

a) Ono pèrvo jezik je porabe cěrkvene, knjigah naměnjenih u širem smislu službi božjoj, i to u početku t. j. u XI.—XIV. věku pravi slovenski, recenzije hèrvatske i sèrbske (gled. I. §. 7. e, f. g); što je hèrvatsko, što li sèrbsko, razaznati se nemože, već ako ćeš, što nimalo neodgovara istini historičnoj, uzet za razliku bukvicu glagolsku i cirilsku. — Kasnije uvukoše se i drugi hèrvatizmi (ili po gramatici ili po leksiku), ter je ovako trajalo punih pet věkovah, dok se u 17. i 18. věku, u zao čas udariv krivim putem, latiše posla na zapadu: Levaković i Karaman; a na iztoku pokvariše jezik knjige cèrkvene ruske, koje su slědbenici iztočnoga pravoslavja, zaprěčeni u svakom napredku kod kuće, dobivali od srodnih po věri Rusah. — Ovaj po krivom načelu zamèršeni jezik nije više zanimiv, i zato se historija prekida sa XVI. stolětjem, a to tim većma, što s koncem XV. věka prestaje jedina važnost rukopisah, pošto izadju na svět pèrve tiskane knjige. (1483)! —

b) Drugo jest jezik porabe světovne, u koliko svakovèrstne prigode ovoga života zahtěvahu, da se čas ovo čas ono bilježkom pismenom osigura; a to su svakojaki ugovori, povelje i povlastice, pisani zakoni i naredbe. Spomenici ove vèrsti imadu zato i za historiju jezika

veliku znamenitost, što nam se sačuvaše iz one dobe, kada neima drugih priměrah, iz kojih bismo se učili jezik narodni, a to je od XII. do XV. věka. I ovdě bijahu sastavitelji ponajviše svećenici, jedina za onda klasa pismenih ljudih, kojim cèrkvena slovenština bijaše od svakdanje službe božje vèrlo-dobro poznata: a to je s toga važno, jerbo se tim načinom lahko dokučuje, odakle dospěše u ovu vèrst spomenikah uz narodni jezik sad veći sad manji tragovi slovenštine. — Napokon iz ovih spomenikah ulazimo najprije u trag někojim razlikam dialektičnim, iz kojih ćemo se danas sutra mnogo naučiti, naročito, da se neda opravdati ono umovanje někih ljudih, kao da je sama čakavština hèrvatska, a sve drugo sèrbsko. — Gledaj o tom više u II. dělu čitanke: Uvod u věk hèrvatsko-sèrbski.

III. Dvoje pismo. *)

§. 1. Težko je slověnske rěči pisati pismom gèrčkim ili latinskim bez diakrize: kolika je u tom neprilika, dokazuju priměri bizantinskih i latinskih historikah; kako li je sumnjivo od neizvěstna pravopisa zaključivati na ustmeni izgovor, predočuju stari spomenici česki i odlomci frizinski. — Zato se kod praktičnosti starih narodah nečudimo njihovomu nastojanju, da ona jedna slova, koja prelažahu od suseda na suseda, preustroje i dopune pre-

---

*) Slověni imaju za pisanja svoga jezika, točno i pravo govoreć, ne dvoje, nego troje pismo: a) pismo čisto-slověnsko, iliti naprosto slověnsko t. j. glagolicu. b) pismo gèrčko-slovènsko, iliti tako zvanu cirilicu i c) pismo latinsko-slověnsko iliti tako zvanu hèrvatsko, česko itd. t. j. latinicu. Ob ovom poslědnjem pismu negovorimo s toga, što se njim nisu služili rukopisi staroslovenski, nego samo posebne narodne literature slověnske.

ma naravi svojega jezika: tako učiniše i Gèrci i Rimljani. U onu sliku života starih Slovênah, kakovu gradi pravedan pověstnik iz sabranih odasvud věstih o njihovu životu, pristaje sasvim lěpo hipoteza, da ako i nisu često upotrebljivali umětnosti, kojoj danas govorimo pismo, ipak ju jamačno několiko poznavahu, štujuć visoko izum duha ljudskoga, kojim spomen umèrloga čověka postaje věčnim i neumèrlim. — Niti je to pusto nagověštanje, niti slěpa i pristrana ljubav, nego izrikom se veli, da budući jošter pogani „čitahu i gatahu cèrtami i rězami“, kojih je rěčih taj valjani smisao, da umětnost pisma bijaše u rukuh svećeničkih, naměnjena svèrham nabožnim tadanjega bogoslužja, a da se pismo neupotrebljavaše drugačije van za cèrtanje ili rezanje u dèrvo i ostalo gradivo, nepišuć još na pergameni ni na papiru.

Može biti da pojedina kolěna, a svakako pojedine osobe, koje se doticahu Gèrkah i Rimljanah, poznavahu njihov jezik i pismo. Točnije nisu stvari jošte izpitane, niti se zna o porabi pisma, makar kakova, sve do vremenah pokèrštenja. Hèrvati stoje u pèrvom redu slověnskih narodah, koji se pokèrstiše, a razviv vèrlo rano samostalni dèržavni život, bijaše jim od potrebe několika pismenost; da li samo latinska? Čini se, da ne; barem stara tradicija izrikom tvèrdi, da „Slověni pisahu slověnski jezik rimskimi i gèrčkimi slovi bez ustrojenja.“ —

§. 2. Istom u drugoj polovici IX. věka — tako svědoče jednoglasno to domaći to vanjski izvori — bude pozvan Konstantin filosof, inače prozvan Ciril, da krene učiti věru Isusovu i učvèršćivati u njoj pokèršteni već narod slověnski, koji sědjaše u Moravskoj, vladanju Rastislavljevu; a on doznav, da za taj jezik neima jošter slovah, prije nego će se latiti daljega posla, sastavi, kažu, nove glasovom jezika priměrene znake, i uze prevadjati

sv. evangjelje: Искони бѣ слово! — Koliko je god govora ob ovom prosvěćenom i bogom odabranom mužu, nerastavlja se nigdě izum slovah od glavnije njegove zadaće, slověnskoga prevoda sv. knjigah, i mi smo bolje izvěšteni ob ovom drugom, nego li o pèrvom. To nebi ipak nikoga mnogo smetalo, da su stare slověnske knjige pisane sve samo jednimi slovi, jer bismo tad znali, da se zanj imamò zahvaliti pomenutomu apostolskomu pèrvoučitelju.

Ali uz azbuku gèrčko-slověnsku iliti tako zvanu cirilicu, koja ov čas služi toli cèrkvi svih gèrčko-pravoslavnih Slověnah, koli dèržavi Ruskoj i Sèrbskoj, ima i druga slověnska, něgda daleko po Slověnstvu razširena glagolska azbuka, koja služaše cèrkvi jednoj i drugoj i koju tradicija slověnskoga svećenstva već od davna pripisuje sv. Jerolimu (god. 1248. pisa papa Innocencij IV.: in Slavonia est litera specialis, quam illius terrae clerici se habere a b. Hieronymo asserentes). — U prošlom i bolje u našem věku pobijahu něki inako učeni ljudi ovo svećeničko mněnje o sv. Jerolimu kao stvar posve nemogućnu, ali čim se izvěstnije dokazivaše, da onako nije, tim težji bijaše odgovor, kako li da jest? — Osobito neizvěstan bijaše odgovor na pitanje, koje se je uvěk opetovalo, je li starija azbuka slověnska od gèrčko-slověnske? inimi rěčmi: jeli starija glagolica ili cirilica? —

Već u prošlom stolětju dokazivaše oštroumnimi kombinacijami Gelazij Dobner, (god. 1785), da je glagolica starija, nego njegov glas bijaše preslab protiva ugledu Dobrovskoga, koji ju směsti istom u 13. věk kao tobož izum katoličkoga svećenstva, da bi, kako mišljaše Dobrovski, štitila katolicizam od navalah gèrčkoga pravoslavja. Dobrovski mogaše (tendencioznim i političkim?) ovim svojim mněnjem tim laglje zaněti učeni svět, što za

onda nije još nitko ni slutio, da ima spomenikah starijih od 13 věka. — Nego neosta ovako za dugo. — Kopitaru bijaše već malo za tim lahko, ustati protiva mněnju Dobrovskoga, čim mu dopade rukuh tako zvani Glagolita Clozianus, pèrvi glagolski spomenik, pisan jezikom staroslovenskim a oblom glagolicom. Od ovoga vremena (1836) razbijahu si još većma o tom glavu učeni ljudi, da pronadju štogod osnovana i odrěsita, a mněnje većine nagibaše se sve to bolje glagolici u prilog, najprije samo, da je starija, nego li mišljaše Dobrovski, zatim da je starija i od cirilice; a napokon na temelju odkrivenih medju tim preznamenitih spomenikah bugarskoglagolskih usudi se Šafařik nakon trudnih naukah, kojim běše sve svoje sile posvetio, razměr glagolice i cirilice upravo preokrenuti, izrekav god. 1859, da je upravo glagolicu iliti pismo slověnsko sastavio Ciril, a tako zvanu cirilicu iliti pismo gèrčko počeo upotrebljivati njegov učenik Klement. Ovo poslědnje mněnje velikoga pokojnika nadje učena zaštitnika i u Dru. Račkom, koji napisa o tom posebno dělo: slověnsko pismo. —

§. 3. Pošto se je do danas neumornim iztraživanjem spomenikah ušlo u trag glagolici iz samoga X. věka (982!) a starijih neće biti ni rukopisah cirilskih, dolazi se medjusobnim sravnjivanjem njihove grafičke naravi, od prilike do ovih istinah: a) glagolica kao pismo čistoslověnsko, znatno je nenarednija, dakle korak većega svèršenstva navodi nas od nje na narednije pismo gèrčko t. j. na cirilicu, a ne na opako; b) u glagolici imade slovah, koja slute na prastaru navadu pisanja s desna na lěvo, česa u pismu gèrčkom t. j. u cirilici neima; c) cirilska azbuka sastoji se od dva děla: jedan, i to najveći, nije ništa drugo, nego gol golcat alfabet gèrčki po formah, koje bijahu u običaju věka IX. i X.; drugi, koji

se podpuno slaže s glagolicom, po svoj prilici uzajmljen je od glagolice, što predpostavlja, da je pismo slověnsko t. j. glagolica već bivstvovala, kada se něki počeli prilagodjivati za pisanje slověnsko alfabet gèrčki, t. j. kada su sastavljali tako zvanu cirilicu. — Budué da se osim toga starina poznatih danas spomenikah glagolskih sretno takmi s najstarijimi cirilskimi, bilo bi i za najžešćega branitelja cirilice težko, neustupiti pèrvenstvo vremena i dobe glagolici, i nepristati uz ovu izreku: g l a g o l i c a j e s t a r i j a o d c i r i l i c e. — Mirnim i nepristranim razmatranjem stvari same uvěrit ćeš se u toliko ob istinitosti ove izreke, da je nebi ni to uzdèrmalo, kada bi se upravo dokazalo, da je glagolica makar i kasnije ili upravo istom povodom cirilice pomolila glavu, ter iz zabiti poganske stupila u službu kèrštjansku. —

§. 4. Nije tako lahko dokazati druge, Šafařikom izrečene točke o glagolici, da bi ju t. j. b i o u p r a v o C i r i l s a s t a v i o, pak onda Klement cirilicu; tomu se najprije jako protivi javno mněnje od više věkovah, koje počam onamo od XII. stolětja ime Cirilovo spaja s pismom cirilskim, ali neustrašeni pověstnik dokazuje na temelju jednoga zapisa iz XI. věka, da se je něgda po svoj prilici ‚kurilovicom' nazivalo ono drugo i starije pismo glagolsko! Nazivi su dakle kasniji, neimaju sile dokazujuće ni kod ‚Cirilove' cirilice, kako jim nije věrovati kod ‚Jerolimove' glagolice! — Obraniv se ovako od mogućih predsudah, uzima pověstnik što starije spomenike, glagolske i cirilske u ruke, ter se osvědočuje ob istini ovih prevažnih izrekah: a) ima vèrlo starih cirilskih spomenikah, koji su već něgdě u XI. věku prepisani bili iz glagolskih izvornikah; b) gděgdě vide se upravo tragovi glagolskoga pisma, poměšana istodobno medju cirilicu; c) nadje se i takovih rukopisah (po

: πάλιν + ψάω (gladiti, drgnuti).

imenu gèrčkom: palimpsestah) gdě su pèrvo pismo glagolsko otèrli i ostrugali pak sgora pisali cirilicom! Ove tri točke dokazuju sasma jasno, da u X., XI., i XII. věku bijaše glagolica poznata na široko po Slověnstvu i gèrčkom i latinskom, glagolski da bijahu pisani mnogi u cèrkvenoj književnosti onoga vremena znatni spomenici, ali se do nas dočuvaše samo u cirilskih prepisih, pošto je već někako od konca X. i u XI. věku zavladala borba izmedju pisma slověnskoga t. j· glagolice i pisma gèrčkoga, ili tako zvane cirilice, ter u XI. věku preote malne sasvim mah ovo drugo pismo! — Bi li glagolica ikada bila došla do toga, da se iz nje čine prepisi cirilski, kada nebi već u X. věku njezina literatura, potrebita za slověnsko bogoslužje i iztočne i zapadne cèrkve, bogatija bila nego cirilska? Da je glagolica namah izpèrva naměnjena bila razlici zapadne od iztočne cèrkve, da je služila samo obredom zapadnim, nebi se imali nalaziti prastari glagolski spomenici evangjelja i drugih sv. knjigah, po razredjenju cèrkve iztočne! Na koga će dakle sve to slutiti, nego li na samoga Cirila, koji započe prevod evangjelja, kako legenda piše, sa Искони бѣ слово! — Jošter bliže tiče se Cirila i Metoda, što Šafařik dokazivaše razlike u tekstu glagolskom od cirilskoga, iz kojih se može zaključiti, da je prevod glagolski u obće nesavèršeniji, a po jeziku starodavniji, napose da imade u izrazih osobinah panonskih! —

§. 5. Nego da budemo pravedni, valja nam priznati, da se svi ovi razlozi samo posredice mogu u savez staviti s izumom slovah Cirilovim; odasvud izilazi mněnje Šafařikovo věrojatnim doista, nu nemože se rcći izvěstnim. — Jer što su glagolski spomenici vèrlo stari, odatle neslědi još ništa za sâm izvor slovah; još bi se uvěk moglo pomisliti, da je Ciril i znajući za glagolska

slova (u smislu Hrabrovih čèrtah i rezah) ipak kao čověk obrazovan i odgojen u duhu gèrčkom, volio upotrebljivati u pisanju slověnskom prilagodjena gèrčka slova iliti tako zvana cirilska.

Znajuć Šafařik, da su to samo relativni dokazi, kosnu se neposredice stvari ovako: a.) Slověni neimadjahu prije Cirilova izuma nikakovih slovah. Ovako će, čini se, pověstnik biti upravo prisiljen, glagolicu, o kojoj je osvědočen, da je starija, pripisati upravo Cirilu, ter će uza to tim laglje pristati, što imade barem jedna věst o Klementu, koju može protegnuti i razuměvati o cirilici. —

Medjutim to nije ipak tako sigurno, kako bi se na pèrvi mah mislilo, da Slověni prije Cirila neimadjahu zbilja ništa, slovom nalična. Nije izum slovah glavna zasluga mudroga Konstantina; nego što je slova prilagodio potrebam kèrštjanskim, to probudi pozornost a i zavist silnih protivnikah! Ako je tako, a to jest, pitat ćeš se i opet sve jednako, što da može biti sakriveno u znamenitih rěčih cèrnorizca Hrabra? Legende! tko ih smije uzimati u slovnom smislu? Na priliku: jedva se dokučuje, kako se je Rastislav upravo obratio u gèrčki Carigrad po slověnske učitelje, ako nije ništa jošter bio čuo o gděkakovom slověnskom bogoslužju na jugu? — Nije li možebiti u legendi, kako skoro uvěk u zaoděvenih mythosom istinah, tako zvani hysteron proteron? pak što će reći, kada cesar Kostantinu na pitanje, imadu li Moravci slova za svoj jezik, odgovara: „děd moj ni otac moj ni ini mnozi, iskavši, toga nisu obreli, kako ja mogu to obresti?“ — Ako sve potankosti onoga razgovora u jednoj legendi, o čem se u drugoj ni rěči nespominje, moraju imati něko znamenovanje, to se smije pitati i za smisao ovih navede-

nih rěčih! Zatim nastavlja Šafařik: b) slova Cirilova bijahu skroz nova, to će reći, vèrlo nenalična gèrčkim, pak zato zazorna i Gèrkom i Latinom. — Ni to nije sigurno: Kad bismo se dèržali duha legendah, moglo bi se prije protivno dokazati; izrazi pak „literae noviter inventae ili repertae" osobito kad se znade, tko jih izušćuje, nedokazuju ništa. — [To isto rekoše i za Ulfilu]! — Panegirikom pripisivati historičnu vrědnost u slovnom smislu, nije u znanosti običaj. — Izrazi slověnski: složiti, ustrojiti, sastaviti, stvoriti (= učiniti) nedokazuju ništa ni za to ni proti tomu. Usuprot se neda tajiti, da Konstantinu svakako bijaše naručniji i u svakom obziru bliži alfabet gèrčki, da si uza svu mudrost neotegoti posla preko reda. Pomisli, da je jedan muž imao sastaviti „skroz nova" slova, priviknuti jim najprije sâm, onda prevoditi sv. pismo, i napokon podučiti u tom i druge! A što se Gèrci, Latini i Němci opirahu slověnskoj azbuci, nenavaljivahu na slova kao sredstvo nego na jezik (t. j. na prevod sv. pisma) kao svèrhu.

Skoro najviše može u svem ovom pitanju odlučiti c) razprava cèrnorizca Hrabra o slovih. — Nego baš o tom neprecěnjenom spisu nisu jošter izpitivanja učenih muževah došla do nikakvoga jednoglasna rezultata. Istina, da su se Šafařik i Rački napokon domišljali, da se ondě po svoj prilici svuda razuměva glagolica, kako izvadjahu iz někih priznakah Bodjanski, Sreznjevski, Hanuš ali prigovori Hattalini nisu jošte pobijeni, dapače tko odanle neizvadja, što bi njegova volja želěla, nego što rěči kažu, dopustit će, da nam se po razpravi Hrbrovoj ipak prije nameće kano sama od sebe cirilica, nego li se može umětno iztumačiti glagolica: takav je, negledeć na zamèršen red slovah, čitav duh razprave i pra-

vac obrane Hrabrove, a to je tim važnije, što se neće tako lahko prepisivanjem izkvariti, kako red několikih slovah. Osim toga čitamo u Vukovu rukopisu, koji je istina tako izkvaren, da naliči někoj bezumnoj parafrazi ostalih Hrabrove razprave rukopisah, ove rěči: što glagolju Gèrci bezumni, da od naših se knjigah izvela slovenska knjiga, to reci Gèrku i t. d., a na drugom městu piše, da „Kiril filozof“ sastavi slova „jedna po gèrčkih a druga po razumu i daru božjem“. Ovo bi se svakako moglo smatrati barem komentarom običnih tekstah Hrabrovih!

Vidi se dakle, da upravo oni razlozi, koji se neposredno tiču kakvoće Cirilova pisma, nisu jošter sasvim nepobitni, ter će zato i borba mněnjah ostati dotle glede ove poslědnje točke neodlučna, dok s ove ili s one strane nepristupe novi, do sada nepoznati razlozi: medju tim bolji je svakako i ovakov negativni odgovor nego da prenaglim zaključkom sami sebi zatvorimo vrata i otegotimo put k istini.

U ostalom dèržmo za sad za dokazano ovo: a) glagolica je, i formom svojom i oblikom jezičnim i pèrvenstvom prevoda svetih knjigah, starija od tako zvane cirilice; —

b.) ime slověnskoga pisma zaslužuje sama glagolica, dočim je, od ostalih dvajuh alfabetah koji su kod Slověnah u običaju, jedan gèrčki a drugi latinski. —

Dobrowský: Institutiones l. sl. dial. v. Vindobonae 1822.

Dio pèrvi.

Staroslovenski věk.

§. 1. U ovoj knjizi ima se u kratkih slikah predočiti čitatelju život jezika hèrvatskoga, kako se od najstarijih pojavah pismenih izpod vladanja cèrkvene slovenštine ponajprije samo nesigurno pomalja; kasnije sve veću samostalnost preotima.

Da uzmognemo razuměti duševnu borbu, koja se zemetnu izmedju dva življa: slovenskoga i hèrvatskoga, potrebit je čvèrst temelj i točno poznavanje jezika navaljujućega, to jest prave staroslovenštine, koju dan današnji doista samo umětnim načinom proizvodimo, pošto je više neima nigdě u životu, ali u IX. věku neizmisli je Ciril i Metod iz svoje glave, već nadje jamačno živu u ustiuh Slovênah bugarskih i panonskih, odakle ju sreća i nesreća raznese medju ostala plemena, napose medju Hèrvate i Sèrbe. — Što ima spomenikah ovoga jezika, prozvati ćemo věkom staroslovenskim, a iz onoga, što gore rekosmo o recenzijah slovenštine, razumije se, da se ovdě negovori o neposrednoj zaostavštini pèrvoga râda, niti ob onih samo spomenicih, koji bi upravo izhodili iz posělah nědgašnjih Slovenah, nego, našla uzbudjena pomnja iztraživanja naših vremenah koju ovakovu jezičnu starinu gdě mu drago, upravo jezik odlučuje, spada li u staroslovenski věk. Bio najme rukopis našast u Bugarskoj bio u Ruskoj, bio u Hèrvatskoj ili drugdě, dok mu nije sastavitelj ili prepisnik navlaš i samosvěstno dotěrao jezika prema posebnim zahtěvom svojega

narěčja, dotle se računa medju staroslovenske; na slučajnosti neće se dakako obzir uzeti. — Ovakovim je spomenikom lahko već u naprěd označiti i dobu: neidu bo preko konca XII. věka, kada se posvuda razviše domaće recenzije, dapače u Ruskoj i Hèrvatskoj još i prije. —

§. 2. Spomenici ovoga věka svi su skoro cèrkvcnoga sadèržaja, naměnjeni službi božjoj: to je glavni njihov značaj. — Buduć pak, da ovamo spada sve književno bogatstvo slověnske cèrkve IX. do XII. věka, valja nam razlučiti one svete knjige, koje od prilike sačinjavahu upravo trud i prevod sv. apostolah Cirila i Metoda, od kasnijih dopunjenjah X. i XI. věka. Misao sama o njihovom blagověštenju zahtěva, što se legendami potvèrdjuje, da najprije prevede Ciril sv. Evangjelje, razredjeno za porabu cèrkvenu po obredu iztočnom. Vrědnost ovoga prevoda vèrlo je velika: divnoj prostoti rěči božje, koja zaoděva nedohitnu mudrost, dolikuje u sretan čas prost ali plemenit izraz slověnski; točnost prema tekstu gèrčkomu nespada nigdě u nasilje proti naravi jezika slověnskoga, kako kod mnogih kasnijih prevoditeljah. Prastarih rukopisnih evangjeljah sačuva se dosta mnogo, nezna se ipak, je li ikoje iz X. věka; razredjena su ili za cèrkvenu porabu na dneve, i to će biti stariji način, ili redom po evangjelistah, kako je trebalo manastirom i inače za čitanje; po pismu ili su glagolska ili cirilska. —

Najstarije cirilsko evangjelje jest ono god. 1057, prozvano Ostromirovo, pisano u Ruskoj, razredjeno po obredu gèrčkom; (izdano pèrvi put od Wostokova u Petrogradu god. 1843.) njemu odgovara glagolsko, po imenu Assemanovo, bez godine, ipak najkasnije iz XI. věka, izhodi iz okolice Ohridske, sada se čuva u

Rimu (dosada su izdani odlomci, čitavo izilazi sada u Zagrebu trudom Dr. Račkoga.) Razlika medju oba ova najznamenitija evangjelja nije, osim pravopisa, velika, a ipak je vèrlo znamenita s toga, što se doslědno izvedena nalazi u svih skoro glagolskih spomenicih prema cirilskim. Osim ovih vrědni su, da se napomenu slědeći cirilski rukopisi neděljnih (aprakos-) evangjeljah: Mstislavljevo, pisano 1125—1132; Dobrilovo od godine 1164. (oba s očitimi biljezi svoga ruskoga porětla) i Remsko, obitelji bugarske, znamenito sa svoje sudbine. — Glagolskih ovakovih (t. j. po neděljah) evangjeljah neima osim spomenutoga Assemanova. — Evangjeljah po evangjelistah, koja se zovu tetroevangjelja, neima cirilskih iz XI. věka nijednoga, a iz XII. věka takodjer malo: najstarije bit će ono od godine 1144., nazvano krilošk o, (obitelji ruske); kasnije pak prepisanih tetroevangjeljah, osobito bugarske obitelji, nalazi se i po ruskih knjižnicah iz 14—16. věka mnogo. Usuprot imade dvoje, troje li glagolsko evangjelje, iz najstarije dobe, to jest iz XI. věka, ako ne i prije: najznamenitije bit će Zografsko (gdě se i dans čuva), koje je, vele Sevastianov cělo fotografično snimio; sa svete Gore proizhodi i Grigorovićevo, sada u njega u Kazanu, a našasto u skitu sv. Bogorodice, od trećega pak sačuvaše se samo tako zvani odlomci Mihanovićevi. Nebrojena množina evangjeljah iz kasnijih vremenah nespada ovamo, budući da nam nije do podpuna spominjanja svih ove vèrsti proizvodah, nego samo do onih, koji se odlikuju starinom.

§. 3. Drugi posao slověnskih učiteljah věre kèrštjanske bijaše skopčan s pèrvim, a to je prevod Apostola (tako zvana děla apostolska), razredjen jamačno takodjer za cèrkveno čitanje po obredu gèrčkom. Čudno-

vato je, da se do dan danas nadje malo rukopisah Apostola iz pèrvoga staroslovenskoga věka: Šafařik spominje kao najstariji apostol Pogodinov od god. 1195, a znamenit je praxapostolar Ohridski u Grigorovića iz XII. věka, budući da se uz pismo cirilsko na dva města nahodi više redakah glagolskih: pisan bi u Bugarskoj; istoj od prilike dobi i istoj obitelji pripada i apostol Strumički; i opet očevidno prepisan s glagolskoga izvornika. — Najposlě u Grigorovića kažu iz XII. věka, bugarske obitelji, tako zvani apostolus slěpčensis. Najstarodavniji tekst apostola sačuva se u onakovih rukopisih, koji su s tumačenjem, kamo spada osobito onaj od god. 1220. u Moskvi. U II. věku t. j. medju spomenici slovenskimi sèrbske recenzije spomenut ćemo apostol šišatovački od god. 1324., jedan od najlěpših cvětovah cèrkvene književnosti starosèrbske. —

Za izvěstno može se uzeti, da medju pèrvi prevod sv. pisma spada i psaltir: to dokazuju ne samo mnogi rukopisi pèrve dobe, nego još bolje starina jezika, koja se neće sasvim ukinuti ni u novijih prepisih. I ovdě, kao kod evangjeljah, ima několiko osobinah, koje razdvajaju sve rukopise u pèrvobitnoglagolske i pèrvobitnocirilske, a iz naravi sadèržaja tumači se kano kod Apostola, zašto se upravo tumačeni psaltir sačuva u najstarijih rukopisih i s najstarijim tekstom: tà knjige porabe cèrkvene moradu uvěk biti točnije, to će reći više i češće od pogrěšakah izpravljane, nego li porabe domaće. Najstariji rukopisi psaltira ovi su: Odlomci Eugenijevi (svega samo 20 listah, gled. Kopitar Glag. Cloz. 41.), s tumačenjem teksta, koji se Atanasiju pripisuje, svakako iz XI. věka; nosi tragovah glagolice, inače pisan cirilicom. — Upravo ovakov ali podpun jedan je rukopis u bivšoj Pogodinovoj sbirci, drugi u c. javnoj

bibloteci u Petrogradu, oba od prilike iz XII. věka, s jednakim tumačenjem. Tretji je psaltir bolonjski, jer se sada ondě nalazi, nego proizlazi iz Bugarske, pisan cirilicom, ali jamačno kao prepis glagolskoga izvornika pripada koncu XII. věka (prije 1195.) — Bit će jih i više na priliku u Gorski i Nevostr. Opis I. 185 spominje se jedan rukopis tumačena psaltira, u Čudovu Manastiru, XI—XII. věk. — Od netumačenih ima jedan u sinod. bibliot. od god. 1206. Prevod pěsnih Davidovih velike je vrědnosti; neznaš bi li se većma čudio věrnosti prema originalu gèrčkomu, bi li krasoti jezika i izrazah slověnskih. —

Napokon razuměvalo bi se, kada i nebi legende izrikom napominjale, da su osim napomenutih: evangjelja, apostola i psaltira, jošter druge někoje liturgičke knjige bile potrebite za podpunu cèrkvenu službu. Legenda veli, da je Ciril učenike, primite od Rastislava naučio „jutèrnjici, časovom, večernji, pavečernici i tajnoj službi“: tim se predpostavlja, da je na slověnski jezik prevedene imao od prilike ove knjige: Paramejnik t. j. izbor iz staroga zavěta; Časoslov (= horologium = breviar), Služebnik iliti liturgijar, Trebnik t. j. ritual, i Oktoich. Nego s jedne strane nesmije se zaboraviti, da za dobe Cirilove obredi iztočni bijahu jošter znatno jednostavniji, nego li kasnije, osobito poslě cesara Konstantina; s druge strane neima nikakve sumnje, da u prevod spomenutih knjigah nebi se bili jurve měšali ne samo Metod, već i gděkoji najpoglavitiji učenici njihovi: što se Cirilu pripisuje, razuměvaj tako, da je jošter za njegova života († 869) svèršeno bilo.

§. 4. Poslě smèrti Cirilove nastavi brat mu Metod učenje věre kèrštjanske u povjerenom si stadu, a bez dvojbe bijaše njegova poglavita skèrb, da uz pomoć

vèrlih učenikah nastavi i pismenu radnju, pak da svete knjige prevoda slovenskoga nadopuni. Nije nevěrojatno, što piše Ivan Exarch bugarski, da Metod „preloži sve ove knjige 60, od elinskoga jezika u slovenski“, to će reći, da je dovèršio sav prevod sv. pisma, izuzam Makabije, Apokalipsu i još gdě što; to isto potvèrdjuje njegov životopis, dodavši jošter i Nomokanon i Paterikon (:otečьskyje knigy). Istina, da se podpuni spisak biblije nahodi istom od 15. věka u Ruskoj, ali upravo po karakteru jezika i tekstah sudeć, neima sumnje, da se ondě pojedini komadi sv. pisma osnivaju kao prepisi na prastarih originalih, čas s popravci čas i bez njih, kadkada je to izrikom spomenuto, na priliku prevod p r o r o k a h uzet je u podpunu bibliju iz spiska U p i r o v a od god. 1047., koji jih opet već prepisa „искриловицѣ.“ Što se dakle kadšto koji spomenik sačuva istom iz kasnijih věkovah, odatle neslědi jošter, da ga nebi već i prije bilo; nego ipak faktum postojećih spomenikah imade se uvěk sravnjivati s věstmi o starih prevoditeljih, što i kada li da su prevodili. — Dakako da se nemože svagda jedno s drugim spojiti; mi ćemo na priměr věrovati spomenutim rěčim legende, da je za života Metodova preveden bio Nomokanon, i imademo do danas sačuvanih Nomokanonah više (jedan sèrbske recenzije od god. 1262.); zato ipak nemožemo ni s daleka izreći, koji kakav li bijaše upravo Metodov prevod. Isto tako imade više prastarih životah sv. otacah, ali što bismo od toga upravo Metodu pripisali, toga se neusudjuje ipak nitko izreći. — Zato nam nepreostaje (za sada, kako će za koju godinu, to se kod sretnoga napredka, koji se u slavistici razvija, nemože u naprěd ni slutiti), nego da samo izvěstne spomenike sastavimo s izvěstnimi spisatelji, a drugo da se razredi po vremenu

i važnosti jezika. Da je većina učenikah Metodovih i u književnosti radina bila, lahko se dokučuje; o spisateljstvu izvěšteni smo naročito kod Klementa, za kojega životopisac veli, da je napisao pohvalna slova (panegirike) na praznike čitave godine, živote sv. otacah i pentikostar; i zbilja do danas zna se za više panegirikah s nadpisom, da su od Klementa „episkopa slověnskoga“, najznamenitija je za nas pohvala „svetomu Kirilu učitelju slověnsku jeziku“ (kod Šafař. Dostopam. 28.). —

Znamenit je u slověnskoj književnosti Kostantin II. biskup bugarski, učenik Cirilov i Metodov; on prevede g. 906. Atanasija Aleksandrinskoga četiri govora proti Arijanom (u rukopisu XV. v. sačuvano), a isto tako imađemo od njega izbor govorah na neděljna evangjelja, prevod s originalnimi dodatci od god. 898. — sačuvano u prepisu XI. věka. — Od někoga presbytera Grigorija zna se, da bijaše u 9. věku učinjen s gèrčkoga prevod kratke cèrkvene i světske historije, osobito je zanimiv odlomak o raspu Troje (sačuvano u rukopisu XV. věka). — Jedan od najplodovitijih spisateljah slověnskih zlatnoga věka Simeunova bijaše Ivan exarch bugarski; on napisa, što se zna, ova važna děla: a) Šestodnev t. j. tumačenje pèrvih glavah Mojsijinih o stvorenju světa (: rukopis iz XIII. věka); b) bogoslovje Ivana Damaskina „nebesa“ (rkpis XI—XIII. věka); c) istoga dialektiku u 70 glavah; d) istoga gramatiku (samo početak sačuvan); e) několiko cèrkvenih govorah. — Napokon pohvalno spominjanje zaslužuje sam car Simeun († 927.) ne samo kao hrabar zatočnik i strašan neprijateljem svoga naroda, nego i kao iskreni privrženik slověnskoga bogoslužja i mogućni zaštitnik stradajućih i progonjenih učenikah Metodovih. — Njemu

pripisuju Zlatostruj t. j. 136 izabranih govorah Ivana Zlatoustoga (sačuvano u rukop. XII. věka), zaista je pak njegovim povodom i nalogom preveden něki sbornik sadèržavajući tumačenja na evangjelja, apostolu i drugim svetim knjigam, sve po někom jednakom sborniku gèrčkom: prevedeno za cara Simeuna, kako se izrikom izpověda u jednom prepisu iz XV. věka; nego dan današnji ima i jedan exemplar takova sbornika od god. 1073., spisan za kneza Svjatoslava, ali je prepisnik, komu bijaše jamačno bugarski rukopis pred očima, město pèrvobitne uveo recenziju rusku, zaměniv i gděkoje nepoznate izraze bugarsko-slovenske u poznatije ruske. — Nezna se pravo, tko je cèrnorizac Hrabar (něki bo slute, da bi to bilo ime navlaš izmišljeno, da se za njega sakrije poznata osoba), ni kada je upravo živio; nu ako je věrovati jednoj bilježki, koja veli „da su jošte živi, koja su viděli jih" to će reći Cirila i Metoda, a ono smijemo ga dakako ovamo uvèrstiti, u X. věk. — Taj cèrnorizac Hrabar dakle napisa prevažnu razpravu na obranu slověnskih pismenah, sačuvano u više rukopisah, nego dosta izkvarenih; najkritičnije izdade ju dosele Šafařik. —

Ovoliko se zna u kratko o izvěstnom književnom râdu revnih naslědnikah pèrve svete bratje, koji življahu u Panoniji a kasnije u Bugarskoj. — Poslě smèrti Simeunove poče padati dèržava bugarska, a s njom nestajati i zaštita ter njegovanje slovenštine: k ostaloj nesreći pridruži se još i razkolničtvo bogomilsko, i pod ovimi neprijaznimi uplivi nije čudo, što se dalje nesačuva nikakovih izvěstnih imenah, ako se još danas sutra nepronadje koje god. Medju najznamenitije spomenike slovenske srednje dobe bugarske spada jamačno prevod lětopisa Manassina; nije toliko znamenit samim

sobom kao prevod, koliko s onih bilježakah pověstničkih koje prevodilac Bugarin doda, da bi razjasnio ili popunio pověst svoga izvornika, koji se više obaziraše na svakojake cèrkvene razpre nego li na dèržavne okolnosti gèrčkoga carstva, a najmanja mu briga bijaše, da o najbližih i najopasnijih susědih bratinske države štogod spomene, t. j. o Bugarih.

§. 5. Da bacimo sad jedan pogled na Hèrvatsku i na Rusku. — Ni ob ovoj, ni ob onoj nemože se žalibože mnogo kazati. Boli nas doista, što sve do sada tako malo znamo o sudbinah slovenštine u Hèrvatskoj, premda nam sa druge strane i sama historija pripověda, kako se živahno, ali nesretno borahu Hèrvati za slovensku liturgiju u IX. i X. věku: po nesreći nesačuva se do danas ni onaj toliko razglašeni rukopis psaltira, koji prepisa god. 1222. pop Nikola rabski, i koji se nahodjaše još u 17. věku u rukuh Mèrnjavića i Levakovića, iz njega bismo mogli suditi, je da li je věrojatno, da je prepisan s izvornika IX. věka (880—890), kako se dan danas obćenito razuměva ime Theodora „poslědnjega nadbiskupa solinskoga". Da se je god. 880—890 mogao nahoditi jedan slovenski psaltir u Splětu, dopustit ćemo tim prije, ako se sětimo rěčih pape Ivana od god. 879, kojimi nagovara svu južnu Dalmaciju, da se povrati u krilo rimske cèrkve, i gdě se veli: „si aliquid ex parte Graecorum uel Slauorum super vestra ad nos reversione dubitatis etc.", odakle se vidi, da onuda bijaše mnogo privèrženikah slověnske liturgije u ono doba. Nego zato imade glagolita clozianus, spomenik koji ne samo stara tradicija pripisuje Hèrvatom (: nije ga jamačno Ivan Frankopan badava cěnio kao osobitu svetinju, u zlato i srebro okovanu!), već ga i sbog někih njegovih osobinah u jeziku najpriličnije

směšćujemo na sâm otok Kèrk medju doběgle onamo iz Panonije i s Hèrvati poměšane Slovêne. Svi ostali spomenici, proizišavši iz Hèrvatske, već su i recenzije hèrvatske, ter spadaju u drugi dio ove knjige. — Upravo u ono doba, kada dèržava bugarska spade u ništar, upoznaše se sa slovenštinom i obljubiše ju Rusi; poslě pokèrštenja Vladimirova (988) nemogahu biti ni bez knjigah, nego to bijahu same bugarske, kako se i pripověda, da sve do Jaroslava bijahu i cèrkveni pěvači rodjeni Bugari. — Za gospodovanja Jaroslava može se reći, da je u Ruskoj cvao věk prepisivanja i razmnažanja donesenih iz Bugarske izvornikah slovenskih: da se savez medju južnimi i sěvernimi Slověni što těsnije sveže, bude u to vrěme něgdě ustrojen na svetoj Gori jedan manastir ruski. U Ruskoj pak bijaše Kijev, a osobito pečerski manastir središte književnoga razvijanja i razplodjivanja. — Ako je osim prepisivanja i štogod na novo prevedeno ili sastavljeno, spada po jeziku ne više medju čiste slovenske nego medju rusko-slovenske spomenike, ter je od onolike važnosti za Rusa, od kolike priměri hèrvatsko- ili sèrbsko-slovenskoga jezika za Hèrvate i Sèrbe.

§. 6. Kako je u ovom kratkom nacèrtu o životu slovenštine IX., X. i XI. věka napomenuto několiko spomenikah, koji se tek u kasnih prepisih sačuvaše, dakle sa jezikoslovnoga gledišta u vrědnosti padaju, tako se opet někoji drugi prevažni, a prastari ostanci staroslovenske književnosti nemogu ili nikako ili barem sa dovoljnom sigurnostju u savez staviti s poznatimi do danas spisatelji. — Ovakov je jedan sbornik suprasaljski (Codex supraslensis), jamačno najdragocěniji spomenik najstarije slovenštine, sadèržavajući 24 života svetacah, 20 homilijah Zlatoustovih, jednu od Focija i jednu od Epi-

fanija. Gdě je ovaj golemi rukopis budi najprije preveden (u Panoniji?), budi prepisan (sa glagolice?), to se dan danas više nezna: njegov današnji oblik nije nikako mladji od XI. věka. Izdan je podpuno od Miklošića. — Znamenit je odlomak (2. lista) katechezah Cirila Jeruzalemskoga, našast Grigorovićem u Hilandaru na svetoj Gori: sudeć po jeziku spada svakako u XI věk. — Izdan u Petrogradu. — U Ruskoj čuvaju se: Život sv. Kondrata, odlomak po mněnju Šafařikovu vèrlo star, a Grigorović, dopuštajući to, misli ipak, da je negdě u Ruskoj prepisan; tako i Život sv. Tekle, odlomci XI.—XII. věka (Bilo bi vèrlo zanimivo doznati za razměr ovoga životopisa prema poznatomu glagolskomu, koji je u Kukuljevića!). U c. petrogradskoj biblioteci nalazi se rukopis XI. věka sadèržavajući: 13 govorah Grigorija Bogoslova, pisan u Ruskoj, nego za sigurno iz někoga bugarskoga (glagolskoga?) exemplara (priobćen deseti govor od Sreznjevskoga u Petrogradu); istomu věku i istoj domovini pripada Antiochov pandekt, i to je prevod sa gèrčkoga jezika, spada u vèrst moralnofilozofičnih proizvodah gèrčko-kèrštjanske literature srednjega věka (priobćen u Izvěstjih c. Ak. ruske.). Besěde Ivana Lěstvičnika (Klimaka) nahode se u prepisu ruske recenzije XII. věka; pèrvobitni slověnski tekst bijaše obitelji bugarske. — Sličan sborniku Svjatoslavljevu ili točnije govoreć Simeunovu nalazi se drugi sbornik 1076., u kojem imade izbor dělah sv. otacah; čuva se u Ruskoj, gdě bijaše i pisan. — Svi ovi spomenici zajedno spadaju u vèrst moralnih spisah, kojimi se ne samo slavi uspomena svetoga života nego i naměrava podati lěp priměr revnovanja za věru kèrštjansku a protiv bludnjam krivobožtva, pak upravo ovako hotijahu i stari věroučitelji Slo-

věnah svoj narod u božjoj nauci okrěpiti i od staroga poganstva sačuvati. —

U vèrst pak liturgičkih, to jest za službu božju potrebitih knjigah, spadaju ovi stari rukopisi: Službenik bl. Antonija iz XII. věka u Ruskoj; Stihirar XI—XII. věka, (jedan od g. 1157.); dva rukopisa u Ruskoj; Mineja měsečna (ili kanoni svetih): jedna iz XI. věka u c. petrogradskoj biblioteci, druga od istoga vremena, pisana „Putętoju“ u novgorod. sof. biblioteci, spada medju najzanimivije pojave cèrkvenoslověnske literature: prepis je ruski sa mnogimi tragovi starine. Najznameniтiji su danas glagolski pražki odlomci, koji sadèržavaju u dva pergamentna lista tako zvana Exapostolaria, za liturgiju obreda gèrčkoga. — Izdao jih podpuno Šafařik, koji jih prisvaja X. věku.

Pregled ovaj najlěpše ćemo zaglaviti sa znamenite i za literarnu historiju svih Slověnah prevažne obě dvě legende panonske: jedna obširnija o životu Konstantina, druga kraća o životu Metoda. — Život sv. Konstantina sačuva se u više rukopisah novijih, najraniji je od god. 1479; nego očevidni znaci slute na original obitelji bubugarske, a premda se o spisatelju ništa nezna, domišljao se něgda Šafařik, nije li sâm Klement taj životopisac! — Onaj drugi kraći život sv. Metoda, izvadjen je iz rukopisa XVI. věka, i Šafařik mišljaše, da je negdě u Panoniji napisan, ter se jednom izrazio, da mu se Gorazd čini kao da bi bio sisatelj ove legende. — Obě izda Šafařik u svojih „Dostopamjatnostih jugoslověnskih.“

I. Priměri iz slověnskoga prevoda sv. pisma.

1.

Iz evangjelja Assemanova:

Luka 10. 25—37.

ⰸⰰⰽⱁⱀⱐⱀⰻⰽⱏ ⰵⱅⰵⱃⱏ ⱂⱃⰻⰴⰵ ⰽⱏ ⰹⰻⱄⱆⱄⱆ ⰹⱄⰽⱆⱎⰰⱗ ⰹ
ⰹ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱗ· ⱆⱍⰹⱅⰵⰾⱓ ⱍⱐⱅⱁ ⱄⱏⱅⰲⱁⱃⱐ ⰶⰻⰲⱁⱅⰰ ⰲⱑⱍⱐ-
ⱀⰰⰰⰳⱁ ⱀⰰⱄⰾⱑⰴⱆⱙ; ⱁⱀⱏ ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ ⰽⱏ ⱀⰵⰿⱆ· ⰲⱏ ⰸⰰⰽⱁⱀⱑ
ⱍⱐⱅⱁ ⱂⰹⱄⰰⱀⱁ ⰵⱄⱅⱏ; ⰽⰰⰽⱁ ⱍⱐⱅⰵⱎⰹ; ⱁⱀⱏ ⰶⰵ ⱁⱅⱏ-
ⰲⱑⱋⰰⰲⱏ ⱃⰵⱍⰵ· ⰲⱏⰸⰾⱓⰱⰹⱎⰹ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰰ ⰱⱁⰳⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ
ⱁⱅⱏ ⰲⱐⱄⰵⰳⱁ ⱄⱃⱐⰴⱐⱌⰰ ⱅⰲⱁⰵⰳⱁ ⰹ ⰲⱐⱄⰵⱙ ⰴⱆⱎⰵⱙ ⰹ
ⱁⱅⱏ ⰲⱐⱄⰵⱗ ⰽⱃⱑⱂⱁⱄⱅⰹ ⱅⰲⱁⰵⱗ ⰹ ⱁⱅⱏ ⰲⱐⱄⰵⰳⱁ ⱂⱁⰿⱏⰹ-
ⱎⰾⰵⱀⰹⱑ ⱅⰲⱁⰵⰳⱁ [illegible] ⰹ, ⰹ ⰹⱄⰽⱃⱐⱀⱑⰰⰳⱁ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ, ⱑⰽⱁ
ⱄⰰⰿⱏ ⱄⱔ. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰵⰿⱆ ⰹⰻⱄⱆⱄⱏ· ⱂⱃⰰⰲⱁ ⱁⱅⱏⰲⱑⱋⰰ.
ⱄⰵ ⱄⱏⱅⰲⱁⱃⰹ ⰹ ⰶⰻⰲⱏ ⰱⱘⰴⰵⱎⰹ. ⱁⱀⱏ ⰶⰵ ⱈⱁⱅⱔ ⱁⱂⱃⰰⰲⱐ-
ⰴⰹⱅⰹ ⱄⱔ ⱄⰰⰿⱏ, ⱃⰵⱍⰵ ⰽⱏ ⰹⰻⱄⱆⱄⱆ· ⰹ ⰽⱏⱅⱁ ⰵⱄⱅⱏ ⰹⱄ-
ⰽⱃⱐⱀⰹⰹ ⰿⱁⰹ; ⱁⱅⱏⰲⱑⱋⰰ ⰹⰻⱄⱆⱄⱏ ⰹ ⱃⰵⱍⰵ· ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⱏ
ⰵⱅⰵⱃⱏ ⱄⱏⱈⱁⰶⰴⰰⰰⱎⰵ ⱁⱅⱏ ⰵⱃⱆⱄⰰⰾⰹⰿⰰ ⰲⱏ ⰵⱃⰹⱈⱘ ⰹ ⰲⱏ
ⱃⰰⰸⰱⱁⰹⱀⰹⰽⱏⰹ ⰲⱏⱂⰰⰴⰵ, ⰻⰶⰵ ⰹ ⱄⱏⰲⰾⱏⰽⱏⱎⰵ ⰹ ⰹ ⱑⰸⰲⱏⰹ
ⰲⱏⰸⰾⱁⰶⱐⱎⰵ ⱀⰰ ⱀⱐ ⱁⱅⰹⰴⱘ, ⱁⱄⱅⰰⰲⰾⱐⱎⰵ ⰾⱑⰶⰹⰲⰰ. ⱂⱁ
ⱂⱃⰹⰽⰾⱓⱍⰰⱓ ⰶⰵ ⰹⰵⱃⰵⰹ ⰵⱅⰵⱃⱏ ⱄⱏⱈⱁⰶⰴⰰⰰⱎⰵ ⱂⱘⱅⰵⰿⱐ ⰹ
ⰲⰹⰴⱑⰲⱏ ⰹ ⰿⰹⰿⱁ ⰹⰴⰵ. ⱅⰰⰽⱁⰶⰴⰵ ⰹ ⰾⰵⰲⰳⰹⱅⱏ ⰱⱏⰹⰲⱏ
ⱀⰰ ⱅⱁⰿⱐⰶⰴⰵ ⰿⱑⱄⱅⱑ, ⱂⱃⰹⱎⱐⰴⱏ ⰹ ⰲⰹⰴⱑⰲⱏ ⰹ ⰿⰹⰿⱁ
ⰹⰴⰵ. ⱄⰰⰿⰰⱃⱑⱀⰹⱀⱏ ⰶⰵ ⱎⱐⱄⱅⰲⱆⱗ, ⰹ

ⱂⱃⰹⱄⱅⱘⱂⰾⱏ ⰵⰱⱔⰾⰰ ⱄⱅⱃⰱⱂⱏⰹ ⰵⰳⱁ, ⰲⱏⰾⰾⰹⰲⰰⱗ ⰻⰾⱑⰻ
ⰻ ⰲⰹⰴⰵ. ⰲⱏⱄⰰⰶⰾⱏ ⰶⰵ ⰻ ⰴⰰ ⱄⰲⱁⰻ ⱄⰽⱁⱅⱏ ⱂⱃⰹⰲⰵⰾⰵ
ⰻ ⰲⱏ ⰳⰵⱄⱅⰹⰴⱏⰴⰻⰲⱗ, ⰻ ⱂⱃⰹⰾⰵⰶⰰ ⰵⰿⱏ. ⰻ ⰴⰰⰼⱅⱃⰹⰰ
ⰻⱎⱏⰾⱏ, ⰲⱏⰾⱏⰳⱏ ⰾⰲⰰ ⱂⱑⰴⱔⱇⰰ, ⰾⰰⱄⱅⱏ ⰳⰵⱄⱅⰻⰴⱏ-
ⰴⰻⰽⰼ ⰻ ⱃⰵⰸⰵ ⰵⰳⰼ· Ⱂⱃⰻⰾⰵⰶⰹ ⰵⰳⱏ, ⰻ ⰵⰶⰵ ⰰⱎⱅⰵ ⱂⱃⰹⰻⰶ-
ⰾⰹⰲⰵⱎⰻ, ⰰⰾⱏ ⰵⰳⰾⰰ ⰲⱏⰾⰲⱃⰰⱎⱅⱗ ⱄⱔ, ⰲⱏⰾⰾⰰⰳⱏ ⱅⰹ.
Ⰽⱏⱅⰵ ⰼⰳⰵ ⰵⱅⱏ ⱅⱑⰽⱏ ⱅⱃⰹⰻ ⰳⱏⰴⰻⱅⱏ ⱅⰹ ⱄⱔ ⰳⱏⰻⰻⱅⰻ
ⰻⱄⰽⱃⱏⰴⰻⰹ ⰲⱏⰂⰰⰾⱏⱎⰼⰼⰳⰼ ⰲⱏ ⱃⰰⰾⰳⰵⰻⰴⰻⰽⱏⰻ; ⰵⰴⱏ ⰶⰵ
ⱃⰵⱍⰵ· Ⱄⱏⱅⰲⰵⱃⰵⰻ ⰳⰻⰾⰵⱄⱅⱏ ⱄⱏ ⰴⰻⰳⱏ. Ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰵⰿⱆ
ⰻⰹⱄⰼⱄⱏ· ⰻⰾⰻ ⰻ ⱅⱏⰹ ⱅⰲⰵⱃⰻ ⱅⰰⰽⰵⰶⰾⰵ.

2.

Iz četveroevangjelja Grigorovićeva:

Luka gl. 15.

Ⰱⱑⰰⱈⱘ ⰶⰵ ⰽⱏ ⱀⰵⰿⱆ ⱂⱃⰻⰱⰾⰻⰶⰰⱙⱎⱅⰵ ⱄⱔ ⰲⱐⱄⰻ
ⰿⱏⰹⱅⰰⱃⰵ ⰹ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⱌⰻ ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰⱅⱏ ⰵⰳⱁ. Ⰻ ⱃⱏⱂⱏⱅⰰ-
ⰰⱈⱘ ⱇⰰⱃⰻⱄⱑⰻ ⰻ ⰽⱀⰻⰶⱐⱀⰻⱌⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱙⱎⱅⰵ· ⱑⰽⱁ ⱄⱐ
ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⰽⱏⰹ ⱂⱃⰻⰵⰿⰾⰵⱅⱏ, ⰻ ⱄⱏ ⱀⰻⰿⰻ ⱑⱄⱅⱏ. Ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ
ⰽⱏ ⱀⰻⰿⱏ ⱂⱃⰻⱅⱏⱍⱘ ⱄⰻⱙ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱗ· ⰽⱏⰹⰻ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⱏ
ⱁⱅⱏ ⰲⰰⱄⱏ ⰻⰿⱏⰹ ⱄⱏⱅⱁ ⱁⰲⰵⱌⱐ ⰹ ⱂⱁⰳⱆⰱⰻⰲⱏ ⰵⰴⰻⱀⱘ ⱁⱅⱏ
ⱀⰻⱈⱏ, ⱀⰵ ⱁⱄⱅⰰⰲⰻⱅⱏ ⰾⰻ ⰴⰵⰲⱔⱅⰻ ⰴⰵⱄⱔⱅⱏ ⰹ ⰴⰵⰲⱔⱅⰻ
ⰲⱏ ⱂⱆⱄⱅⱏⰹⱀⰻ, ⰻ ⰻⰴⰵⱅⱏ ⰲⱏ ⱄⰾⱑⰴⱏ ⱂⱁⰳⱏⰹⰱⱏⱎⱔⱗ,
ⰴⱁⰻⰴⰵⰶⰵ ⱁⰱⱃⱔⱎⱅⰵⱅⱏ ⱘ; ⰻ ⱁⰱⱃⱑⱅⱏ ⰲⱏⰸⰾⰰⰳⰰⰰⱅⱏ ⱀⰰ
ⱃⰰⰿⱑ ⱄⰲⱁⰻ ⱃⰰⰴⱆⱙ ⱄⱔ, ⰻ ⱂⱃⰻⱎⱏⰴⱏ ⰲⱏ ⰴⱁⰿⱏ ⱄⱏⰸⱏⰹ-
ⰲⰰⰰⱅⱏ ⰴⱃⱆⰳⱏⰹ ⰻ ⱄⱘⱄⱑⰴⱏⰹ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱗ ⰻⰿⱏ· ⱃⰰⰴⱆⰻⱅⰵ
ⱄⱔ ⱄⱏ ⰿⱐⱀⱁⱙ, ⱑⰽⱁ ⱁⰱⱃⱑⱅⱏ ⱁⰲⱐⱌⱘ ⰿⱁⱙ ⱂⱁⰳⱏⰹⰱⱏ-
ⱎⱘⱙ. Ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱙ ⰲⰰⰿⱏ, ⱑⰽⱁ ⱅⰰⰽⱁ ⱃⰰⰴⱁⱄⱅⱏ ⰱⱘⰴⰵⱅⱏ
ⱀⰰ ⱀⰵⰱⰵⱄⰻ ⱁ ⰵⰴⰻⱀⱁⰿⱏ ⰳⱃⱑⱎⱐⱀⰻⱌⱑ ⰽⰰⱙⱎⱅⱆ ⱄⱔ, ⱀⰵⰶⰵ
ⱁ ⰴⰵⰲⱔⱅⰻ ⰴⰵⱄⱔⱅⱏ ⰻ ⰴⰵⰲⱔⱅⰻ ⱂⱃⰰⰲⱏⰴⱏⱀⰻⰽⱑⱈⱏ, ⰻⰶⰵ

ⱀⰵ ⱅⱃⰴⱏⰸⱍⱑⱅⰺ ⱄⰵⰽⰰⰰⱀⰹⰴ. ⰾⰹ ⰽⰰⰴ ⰶⰵⱀⰰ ⰹⰲⰵⱑⱎⱅⰹ ⰾⰵⰿⱑⱅⰺ ⰾⱃⰰⰳⰲⰺ, ⰰⱎⱅⰵ ⱄⰵⰳⰸⱏⰹⱅⰺ ⰾⱃⰰⰳⰲⰵⱑ ⰵⰾⰹⱀⰵⱑ, ⱀⰵ ⱆⰺⰶⰹⱌⰰⰰⱅⰺ ⰾⰹ ⰿⱆⰴⱅⰹⰾⰺⱀⰹⰽⰰ ⰹ ⱄⰵⰲⰵⱅⰵⱅⰺ ⰽⱃⰰ-ⰲⰹⱀⰺⱂ ⱂ ⰹⱎⱅⰵⱅⰺ ⱄⱃⰹⰾⰵⰶⰺⱀⰵ, ⰾⰵⱀⰺⰾⰵⰶⰵ ⰵⱏⱃⱑⱎⱅⰵⱅⰺ; ⰹ ⰵⱏⱃⰴⱅⰺⱎⰹ ⰿⰺⰾⰺⱂⱆⰰⰰⱅⰺ ⰾⱃⰸⰳⰺⱂⱀⰵⱑ ⰹ ⰿⰵⱑⰿⰴⰾⰺⱂⱀⰵⱑ ⰳⰾⰰⰳⰵⰾⱍⱑⱎⱅⰹ' ⰽⰰⰾⰸⰹⱅⰵ ⰿⱑ ⰿⰺ ⰲⰺⱀⰵⱍⱑ, ⰴⰽⰵ ⰵⱏⱃⰴⱅⰺ ⰾⱃⰰⰳⰲⰵⱑ, ⱍⱑⰶⰵ ⱄⰵⰳⰸⱏⰹⰽⰺ. Ⱅⰰⰽⰵ, ⰳⰾⰰⰳⰵⰾⱍⱑ ⱆⰰⰲⰺ, ⰽⰰⰾⰵⰿⱅⰺ ⱏⰺⱂⱆⰰⰰⱅⰺ ⱄⱃⰴⰾⰺ ⰰⱀⰺⰳⰵⰾⰺⱂ Ⱏⰵⰶⰹⰹ ⰵ ⰵⰾⰹ-ⱀⰵⰲⰺ ⰳⱃⰴⱎⰺⱀⰹⱛⰴ ⰽⰰⱍⱑⱎⱅⰹⰹⰲⰺ ⰿⱑ.

Ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰳⰵⰿⱄⰵⰾⰺ' ⱍⰾⰵⱆⰴⰽⰺ ⰵⰾⰹⱀⰺ ⰹⰲⰴ ⰾⱆⰰ ⰿⰺⱂⱀⰰ, ⰹ ⱃⰵⱍⰵ ⱂⱀⰴⰹ ⰵⱂ ⰵⱅⰺⱛⰸ' ⰵⱅⰺⱍⰵ ⰾⰰⰶⰾⰺ ⰲⰹ ⰾⰵ-ⰿⱅⰵⰹⱀⰵⱑⱍⱑ ⱍⱑⰿⱅⰺ ⰹⰲⰴⱀⰹⰴ. Ⰹ ⰽⰰⰾⰾⰴⰾⰹ ⰹⰲⰰ ⰹⰲⰴⱀⰹⰵ. ⰹ ⱀⰵ ⱄⰵ ⰲⰺⱀⰵⰾⰴⰽⰺ ⰾⰺⱀⰵⰽⰺ ⰿⰺⱏⰽⰰⱆⰺ ⱆⰺⰿⰵ ⰲⰺⱀⰹⰹ ⰿⰺⰹⱀⰺ ⰵⱅⰹⰾⰵ ⱀⰰ ⰿⱅⱃⰰⱀⰵⱑ ⰾⰰⰾⰵⱍⰵ, ⰹ ⱅⰸ ⱃⰰⰿⱅⰵⱍⰹ ⰹⰲⰴⱀⰹⰵ ⰿⱆⰵⰵ, ⰶⰹⱆⰺⱂ ⱏⰾⰵⱑⰾⰺⱀⰵ. Ⰹⰶⰾⰰⰹⱆⰺⱎⰸ ⰶⰵ ⰵⰲⰸ ⱆⰺⰿⰰ ⱏⰺⱂⰿⱅⰺ ⰾⰰⰾⰺ ⰽⱃⰴⰳⰺⰽⰺ ⱀⰰ ⰿⱅⱃⰰⱀⰴ ⱅⰵⰹ' ⰹ ⱅⰺ ⱀⰰⱍⱑⱅⰺ ⰾⰹⱎⰹⱅⰹ ⰿⱑ, ⰹ ⱎⰺⰾⰺ ⱄⱃⰹⰾⰴⰳⰹ ⰿⱑ ⰵⰾⰹⱀⰵⰲⰺ ⰵⱅⰺ ⰶⰹⱅⰵⰾⰺ ⱅⰵⱑ ⰿⱅⱃⰰⱀⰺⱂ, ⰹ ⱄⰵⰿⰺⰾⰰ ⰹ ⱀⰰ ⰿⰵⰾⰰ ⰿⱆⰵⰴ ⱄⰰⰿⱅⰺ ⰿⱆⰹⱀⰹⰹ. Ⱌ ⰶⰵⰾⰰⰰⱎⰵ ⱀⰰⰿⰺⱂⱅⰹⱅⰹ ⱍⱃⰴⱆⰵ ⰿⱆⰵⰵ ⰵⱅⰺ ⱃⰵⰶⰺⱛⰺ, ⰵⱑⰶⰵ ⰴⰾⰴⰰⰽⰵⱑ ⰿⱆⰹⱀⰹⰵⱑ, ⰹ ⱀⰹⰽⰺⱅⰵ-ⰶⰵ ⱀⰵ ⰾⰰⰴⱎⰵ ⰵⰲⰸ. Ⱆⰺ ⰿⰵⱏⰴ ⰶⰵ ⱄⱃⰹⱎⰺⰾⰺ ⱃⰵⱍⰵ' ⰽⰵ-ⰾⰹⰽⰸ ⱀⰰⰹⰲⰺⱀⰹⰽⰺ ⰵⱅⰺⱛⰰ ⰲⰵⰵⰳⰵ ⰹⰾⱏⰺⱂⱆⰰⱍⱑⱅⰺ ⰽⰾⰴⱏⰹ. ⰰⰾⰺ ⰶⰵ ⰳⰾⰰⰾⰵⰲⰺ ⰳⰺⱂⱏⰾⰵⱍⱑ! ⱆⰺⰿⱅⰰⱆⰺ ⰹⰾⰵⱑ ⰽⰺ ⰵⱅⰺⱛⰸ ⰲⰵⰵⰲⰸ, ⰹ ⱃⰵⰽⰵⱑ ⰵⰲⰸ' ⰵⱅⰺⱍⰵ ⰿⰺⰳⱃⰴⱎⰹⰽⰺ ⱀⰰ ⱀⰵⱏⰵ ⰹ ⱄⱃⰴⰾⰺ ⱅⰵⱏⰵⱍⱑ' ⱂⰶⰵ ⱀⰴⰿⰲⰺ ⰾⰵⰿⱅⰵⰹⱀⰺ ⱀⰰⱃⰵⱎⱅⰹ ⰿⱑ ⰿⰺⱂⱀⰺ ⱅⱆⰵⰹ' ⰿⰺⱅⱆⰵⱃⰹ ⰲⱑ ⰴⰽⰵ ⰵⰾⰹⱀⰵⰳⰵ ⰵⱅⰺ ⱀⰰⰹⰲⰺ-ⱀⰹⰽⰺ ⱅⱆⰵⰹⱃⰺ. Ⱌ ⱆⰺⰿⱅⰰⱆⰺ ⰹⰾⰵ ⰽⰺ ⰵⱅⰺⱛⰸ ⰿⱆⰵⰵⰲⰸ. Ⰵⱎⱅⰵ ⰶⰵ ⰵⰲⰸ ⰾⰰⰾⰵⱍⰵ ⰿⰵⱑⱎⱅⰸ, ⰸⰾⱃⰴ ⰹ ⰵⱅⰺⱛⰺ ⰵⰳⰵ,

𐑄 𐑅𐑄𐑊𐐲 𐐮𐑅𐐼 𐑁𐐲𐐩𐐽𐑌𐐲, 𐐩 𐑌𐐮𐐻𐑄 𐐹𐐱𐑉𐐱𐑊𐐮 𐐹𐐱 𐑂𐐲𐐩𐐮𐐯 𐐮𐑆𐐮, 𐑄 𐐮𐑁𐑊𐐮𐑁𐐲𐐩𐑊𐐱 𐑄. 𐐺𐐮𐑀𐐮 𐐸𐐮 𐐮𐑅𐐼 𐐽𐐲𐐩𐐹𐐲 𐐮𐑌𐐲𐑀𐐮 𐐽𐐲𐑄𐑆𐐺𐐰𐐶𐑄𐐺𐐲 𐐹𐐱 𐐹𐐮𐑁𐐮 𐑄 𐑉𐐺𐐰𐑊𐐲 𐑌𐐮𐑁𐐮𐑀𐐯 𐑉𐐸𐐮 𐐹𐐰𐐽𐑅𐐲 𐑊𐐮𐐽𐑌𐐮𐑄𐐹𐐲 𐐹𐐱𐐺𐐮𐐶𐑌𐑄 𐐽𐐯 𐐽𐐲𐐩𐐹𐐲 𐑌𐑂𐐮𐑄. 𐐺𐐮𐑀𐐮 𐐸𐐮 𐐮𐑌𐐲𐑂𐐲 𐐻𐐲 𐐺𐐱𐑁𐐮𐑅𐐲 𐐽𐑂𐐮𐑄𐑅𐐲 𐑄𐑊𐐹𐐮𐐽𐐰𐑌𐐮 𐐮𐑊𐐮𐐸𐑊𐐮𐐯 𐑉𐐺𐐲𐑂𐐮𐐯𐐮𐐯 𐐩 𐐮𐑁𐑊𐐰𐑂𐐰𐑌𐐮 𐑄, 𐑄 𐑊𐐱-𐑊𐑄𐑌𐐮 𐑉𐐺𐐲𐐽𐑌𐐮𐐹𐐲 𐐹𐐱 𐐺𐐮𐐯𐐻𐐮𐐯 𐐮𐑆𐐮 𐐩 𐐽𐐱𐑉𐐮𐑆𐐲𐐩 𐐹𐐱 𐐹𐐮𐑀𐐰. 𐐩 𐑉𐐺𐑄𐑂𐐮𐑊𐐲𐐶𐐮 𐑌𐐮𐑊𐐲𐑂𐐲 𐑅𐑉𐑄𐑌𐐰𐐹𐐲𐑄 𐑊𐐱𐐻𐐮𐑊𐑄𐑌𐐮, 𐐩 𐐰𐑊𐐲𐐶𐐮 𐑊𐐱 𐑂𐐮𐐽𐐮𐑊𐑄𐑅𐐲 𐐽𐐯 𐐰𐐻𐐮 𐐽𐐲𐐩𐐹𐐲 𐑅𐐮𐑄 𐐽𐐲 𐑅𐐺𐐲𐑌𐑂𐐲 𐑁𐐰 𐑄 𐐮𐐸𐑄𐑂𐐮, 𐑄𐑊𐑆𐐲𐐩𐑁𐑊𐐲 𐑁𐐰 𐐩 𐐮𐑁𐐺𐐰𐑌𐐮 𐐽𐐯. 𐐘 𐐹𐐱𐑀𐐯𐐽𐐯 𐑂𐐮-𐐽𐐮𐑊𐑄𐑌𐑄 𐐽𐐯. 𐑁𐐰 𐐸𐐮 𐐽𐐲𐐩𐐹𐐲 𐐮𐑆𐐮 𐐽𐑌𐐱𐐺𐐰𐐩 𐐹𐐱 𐐽𐐮𐑊𐐰. 𐐘 𐐰𐐻𐐮 𐑆𐐺𐐯𐑊𐐲𐐩 𐑉𐐺𐑄𐑁𐑊𐑄𐐸𐑄 𐐽𐐯 𐐻𐐲 𐑊𐐮𐑅𐐼, 𐐽𐑊𐐲𐐩𐐶𐐱 𐑉𐐰𐐹𐑄𐐰 𐑄 𐑊𐑄𐐻𐐲𐐩, 𐐩 𐑉𐐺𐑄𐑊𐑂𐐱𐑂𐐲 𐐮𐑊𐑄𐐹𐐮𐑆𐐮 𐐮𐑌𐐲 𐐺𐐱𐑁𐐲 𐑂𐐲𐑉𐐺𐐱𐐶𐐱-𐐱𐐶𐐮, 𐑀𐐲𐑌𐐮 𐑅𐑁𐐮 𐐽𐑄 𐐽𐐮𐐯𐑌𐐲; 𐐮𐐹𐐲 𐐸𐐮 𐐺𐐮𐑀𐐮 𐐮𐑅𐐼 𐐰𐐻𐐮 𐑁𐐺𐐱𐑌𐐺𐐲 𐑌𐑂𐐮𐑄 𐑉𐐺𐑄𐑊𐐮 𐐩 𐑊𐐱𐐻𐑊𐐱 𐐮𐑌𐐲𐑂𐐲 𐑌𐑂𐐮𐑄 𐑌𐐮𐑊𐐲𐑂𐐲 𐑅𐑉𐑄𐑌𐐰𐐹𐐲𐐩, 𐐰𐐻𐐮 𐐽𐐲𐑊𐐺𐐱𐑂𐐱 𐑄 𐑉𐐺𐑄𐐮𐐯𐑌𐐲. 𐐒𐐱𐑊𐑆𐐹𐐰𐑂𐐱 𐐸𐐮 𐐽𐐯 𐑄 𐐹𐐮 𐐺𐐮𐑌𐐰𐐱𐐶𐐮 𐑂𐐲𐐹𐑄𐑌𐑄. 𐐮𐑌𐐲𐑂𐐲 𐐸𐐮 𐐮𐑆𐐮 𐑄𐐶𐐲𐑊𐐲 𐑅𐐮-𐑊𐐰𐐱𐐶𐐮 𐐩. 𐐀𐐹𐐲 𐐸𐐮 𐐮𐑌𐐲𐑂𐐰𐐶𐑌𐐱𐑂𐐲 𐐺𐐮𐑀𐐮 𐐮𐑌𐐲𐑂𐑅 𐐽𐑂𐐮𐐮-𐑅𐑅 𐐽𐐮 𐑌𐐮𐑊𐑄𐐻𐐮 𐑊𐐰𐑌𐐲 𐐺𐐱𐑁𐐮𐑌𐐱𐑀𐐯 𐑌𐐮𐑁𐐰, 𐐩 𐐹𐑄𐐻𐐮𐑊𐑄𐐸𐐮 𐑊𐐱𐑉𐐮𐑂𐐰𐑊𐑄 𐑌𐑂𐐮𐐮𐐯 𐐹𐐮 𐑉𐐺𐐰𐐽𐑌𐐮𐐯𐑉𐑄𐐺𐐲, 𐐩 𐑅𐐲𐐹𐐰 𐐹𐑄𐐻𐐮𐑊𐑄-𐐸𐐮 𐐹𐐮 𐑊𐐱𐑊𐐲 𐐮𐐽𐑄 𐐻𐐮𐑊𐐲𐑊𐐯𐑌𐐮, 𐑊𐐱 𐐽𐐲 𐑊𐐺𐑅𐑆𐐲𐐩 𐑅𐐮𐑄𐑅𐑄 𐑂𐐲𐑊𐑂𐐮𐐽𐐮𐑊𐑄𐑊𐐲 𐐽𐐯 𐑁𐑄𐑅𐐲. 𐐮𐑆𐑊𐐱 𐐸𐐮 𐐽𐐲𐐩𐐹𐐲 𐑌𐑂𐐮𐐩 𐐽𐐲 𐑄𐑊𐐰𐑊𐐲𐐩 𐑌𐑂𐐮𐐮 𐑄𐑅𐐰𐐹𐑄𐐮 𐐽𐐲 𐑊𐑉𐑁𐐮𐑊𐐰𐑄𐑂𐐱𐑅𐑄 𐑉𐐺𐑄𐑊𐐮, 𐑊𐐱𐐻𐑊𐐱 𐐮𐑅𐐼 𐑌𐐮𐑊𐐲𐑂𐐲 𐑉𐑄𐑌𐐮𐑅𐐲𐐩. 𐐀𐐹𐐲 𐐸𐐮 𐐺𐐮𐑀𐐮 𐐮𐑅𐐼 𐑀𐐯𐑊𐐮 𐑌𐐲𐐩 𐑂𐐲𐐽𐐮𐑆𐑊𐐱 𐐽𐐲 𐑅𐐲𐐹𐐮𐑀𐐯 𐐮𐐽𐑄, 𐐩 𐑂𐐲𐐽𐐱 𐑅𐐮𐐰 𐑌𐑂𐐮𐐰 𐐽𐐮𐐯𐑌𐐲. 𐑂𐐲𐑊𐑂𐐮𐐽𐐮𐑊𐑄𐑌𐑄 𐐸𐐮 𐐽𐐯 𐑄 𐑂𐐲𐑊𐑊𐐺𐐱𐑊𐐮𐑂𐐱𐑌𐑄 𐑉𐐮𐑊𐐮𐑁𐐱𐐱𐐶𐐮, 𐐰𐐻𐐮 𐑁𐐺𐐱𐑌𐐺𐐲 𐑌𐑂𐐮𐑄 𐐽𐐲 𐑅𐐺𐐲𐑌𐑂𐐲 𐑁𐐰 𐑄 𐐮𐐸𐑄𐑂𐐮, 𐑄𐑊𐑆𐐲𐐩-𐑁𐑊𐐲 𐑁𐐰, 𐑄 𐐮𐑁𐐺𐐰𐑌𐐮 𐐽𐐯.

3.

Iz evangjelja Ostromirova, koje pisa djakon Grigorij god. 1056. u Novgorodu:

Mat. gl. 24. 15— do kraja. —

Ѥгдаже оузрите мръзость запоустѣниꙗ, реченѫѭ Даниилъмь пророкъмь, стоꙗштѫ на мѣстѣ сватѣ· чьтꙑй да разоумѣваѥть· тъгда сѫштеи въ Июдеи да бѣгаѭть на горꙑ, и иже на кровѣ, да не съластить възати, ѥже ѥсть въ храминѣ ѥго· и иже на селѣ, такожде да не възвратить са въспать възати ризъ своихъ. горѥ же непраздьнꙑимъ и доꙗщиимъ въ тꙑ дьни. молите же са, да не бѫдеть бѣжьство ваше зимѣ, ни въ сѫботѫ· бѫдеть бо скръбь тъгда велика, ꙗкаже нѣсть бꙑла отъ начала вьсего мира до селѣ, ни имать бꙑти. и аще не бꙑша прѣкратили са ти дьниѥ, не бꙑ оубо съпасла са вьсака плъть· за избранꙑꙗ же прѣкратать са ти дьниѥ. Тъгда аште къто вамъ речеть· се сьде христосъ, или сьде, не имѣте вѣрꙑ· въстанѫть бо лъжи хръсти и лъжи пророци, и дадать знамениꙗ велиꙗ и чоудеса, ꙗко прѣльстити, аще ѥсть възможьно, избранꙑꙗ. се прѣжде рекохъ вамъ. аще же рекѫть вамъ· се въ поустꙑни ѥсть, не изидѣте. се въ кровѣхъ, не имѣте вѣрꙑ. ꙗкоже бо мльниꙗ исходить отъ въстокъ,

и ꙗвлꙗѭть сѧ до ȥападъ, тако бѫдеть пришьствиѥ сꙑна чловѣчьскааго. идеже бо аще бѫдеть троупъ, тоу съберѫть сѧ орьли. абиѥ же по скрьби дьний тѣхъ слъньце мрькнеть и лоуна не дасть свѣта своѥго, и ѕвѣздꙑ спадѫть съ небесе, и силꙑ небесьнꙑꙗ двигнѫть сѧ. и тъгда ꙗвить сѧ знамениѥ сꙑна чловѣчьскааго на небеси· и тъгда въсплачѫть сѧ вьса колѣна земьскаꙗ и оуȥрѧть сꙑна чловѣчьскааго, идѫшта на облацѣхъ небесьнꙑихъ съ силоѭ и славоѭ великоѭ· и посълють анъгелꙑ своꙗ съ гласъмь великъмь трѫбьнꙑимь, и съберѫть избранꙑꙗ ѥго отъ четꙑръ вѣтръ, отъ коньць небесъ до коньць ихъ. отъ смоковьница наоучите сѧ притъчи· ѥгдаже оуже вѣꙗ ѥꙗ бѫдеть млада, и листвиѥ прозѧбнеть, вѣсте, ꙗко близъ ѥсть жатва· такоже и вꙑ, ѥгда оуȥрите вьса си, вѣдите ꙗко близъ ѥсть при дверьхъ. аминъ глаголѭ вамъ, ꙗко не мимо идеть родъ сь, доньдеже вьса си бѫдѫть· небо и земля мимо идеть, а словеса моꙗ не мимо идѫть. о дьни томь и о часѣ никътоже не вѣсть, ни анъгели небесьнии, тъкъмо отьць ѥдинъ. ꙗкоже бо въ дьни Ноѥвꙑ, тако бѫдеть и въ пришьствиѥ сꙑна чловѣчьскааго· ꙗкоже бо бѣахѫ въ дьни прѣжде потопа, ꙗдѫще и пиѭще, женѧще сѧ и посагаѭще, до неѥгоже дьне вънидѣ Ноѥ въ ковъчегъ, и не оштоутишѧ, доньдеже приде потопъ и възѧтъ вьсѧ· тако бѫдеть и въ пришьствиѥ сꙑна чловѣчьска-

аго. тъгда два бѫдета на селѣ˙ юдинъ поюмлѭть а дроугъй оставлюють сѧ. двѣ мелѭщи въ жрънъвахъ˙ юдина поюмлють сѧ, а дроугаю оставлюють сѧ. бъдите оубо, юко не вѣсте, въ къй часъ господь вашь придеть. то же вѣдите, юко аще бъ вѣдѣлъ господинъ храмоу, въ кѭѭ стражѫ тать придеть, бъдѣлъ оубо бъ, и не бъ оставилъ подъкопати храминъ своюѧ. сего ради и въ бѫдѣте готови, юко въ ньже часъ не мьните сънъ чловѣчьскъй придеть. кто бо юсть вѣрьнъй рабъ и мѫдрый, югоже постави господинъ надъ домъмь своимь, да дасть имъ въ врѣмѧ пищѫ ихъ; блаженъ рабъ тъ, югоже, пришьдъ господинъ свой, обраштеть тако творѧща. аминъ глаголѭ вамъ, юко надъ вьсѣмь имѣниимь своимь поставить и. аще ли речеть зълъй рабъ тъ въ срьдьци своюмь: моудить господинъ мой прити, и начьнеть бити клеврѣтъ своѧ, юсти же и пити съ пиюницами, придеть господинъ раба того въ дьнь, въ ньже не чають, и въ часъ, въ ньже не вѣсть, и протешеть и полъма, и часть юго съ лицемѣръ положить˙ тоу бѫдеть плачь и скрьжьтъ зѫбомъ.

4

Iz četveroevangjelja Svetogorskoga.

Mat. 25 str. 31.—40.

Ⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⱂⱃⰻⰴⰵⱅⱏ ⱄⱏⰹⱀⱏ ⱍⰾⱁⰲⱑⱍⱏⱄⰽⱏⰹⰻ ⰲⱏ ⱄⰾⰰ-ⰲⱑ ⱄⰲⱁⰵⰻ, ⰻ ⰲⱏⱄⰻ ⱄⰲⰵⱅⰻⰻ ⰰⱀⱏⰳⰵⰾⰻ ⱄⱏ ⱀⰻⰿⱏ, ⱅⱏⰳⰴⰰ

[illegible]

5.

Iz glagolskih psaltirah po izvoru, ali u sadanjem prepisu cirilskom:

a) Iz psaltira Bolonjskoga: Psalam 1.

Блажеиъ мѫжь, иже не иде на съвѣтъ нечьстивъіхъ· и на пѫти грѣшьнъіхъ не ста· и на сѣдалищи гоубитель не сѣде.

нъ въ законѣ господьни волꙗ іего и въ законѣ іего поочитъ сѧ дьнь и нощь. и бѫдеть ꙗко дрѣво саждеиоіе при исходищихъ водамъ, іеже плодъ свои дасть въ врѣма

своіе· и листъ іего не оупадеть· и вьсе іелико творить, поспѣіеть сѧ іемоу.

не тако, нечьстивии, не тако· нъ ıако прахъ іегоже възметаіеть вѣтръ отъ лица землıѧ.

сего ради не въскръснѫть нечьстивии на сѫдъ, ни грѣшьници въ съвѣтъ правьдьнъіхъ.

ıако съвѣсть господь пѫть правьдьнъіхъ, и пѫть нечьстивъіхъ погъібнеть.

b) Iz psaltira bivše sbirke Pogodinove u Ruskoj: Psalam 103. 1—1.

Ѱалъмъ о твари вьсего мира.

Благослови доуша моıа господа· господи боже мой, възвеличилъ сѧ ѥси зѣло. Въ исповѣданьѥ и въ вельлѣпотѫ облѣче сѧ· одѣıѧ сѧ свѣтомь, ıако и ризоıѫ. Пропинаıѧ небо ıако и кожѫ· покръіваıѧй водами прѣвъіспрьнıаıа ѥго. Полагаıѧй облакъі въ въсхожденьѥ своѥ· ходѧй на крилоу вѣтрьнюю. Творѧй анъгелъі своıѧ доухъі· и слоугъі своıѧ огнь палашть. Оснъіваıѧй землıѫ на твръди своѥй· не прѣклонить сѧ въ вѣкъ вѣка. Бездьна ıако и риза одѣньѥ ѥıѧ· на горахъ станѫть водъі. Отъ запрѣштеньıа твоѥго побѣгнѫть· отъ гласа грома твоѥго оустрашѧть сѧ. Въсходѧть горъі и нисходѧть полıа въ мѣсто, ѥже ѥси основалъ имъ. Прѣдѣлъ положи, ѥгоже не прѣидѫть· ни обратѧть сѧ покръіти землıѧ. Посъілаıѧй источьникъі въ дьбрехъ· по срѣдѣ горъ проидѫть водъі. Напоıѧть вьсѧ звѣри сельнъıѧ· жидѫть онагри въ жаждѫ своıѫ. На тъі пътица небесьнъıѧ привитаıѫть· отъ срѣдъі камене дадѧть гласъ. напаıаıѧ горъі отъ прѣвъіспрьниихъ своихъ. отъ плода

дѣлъ твоихъ насъітить са землıа. Прозабаıай пажити скотомъ, и трѣвѫ на слоужьбѫ чловѣкомъ, възвести хлѣбъ отъ землıѧ, и вино възвеселить срьдьце чловѣкоу.

6.

Iz cirilskoga psaltira tako zvane novojeruzalemske knjižnice u Ruskoj: psalam. 50.

Помилоуй мѧ боже по велицѣй милости твоıей· по мъногъıмъ щедротамъ твоимъ оцѣсти безаконьıа моıа. наипаче омъıй мѧ отъ безаконьıа моıего. и отъ грѣха моıего очисти мѧ. ıако безаконьıа моıа ıазъ знаıѫ и грѣхъ мой прѣдъ мъноıѫ ıесть вънѫ.

тебѣ ıединомоу съгрѣшихъ и зълоıе прѣдъ тобоıѫ сътворихъ. ıако да оправьдиши са въ словесѣхъ своихъ и прѣприши мѧ, вънıегда сѫдити тебѣ. се бо въ безаконьи зачатъ ıесмь, и въ грѣсѣхъ роди мѧ мати моıа.

се бо истинѫ възлюбилъ ıеси. безвѣстьнаıа и таинаıа прѣмѫдрости твоıеѧ ıавилъ ми ıеси. окропиши мѧ исофомь, и оцѣщѫ сѧ· омъıеши мѧ, и паче снѣга оубѣлѣıѫ сѧ.

слоухоу моıемоу даси радость и веселье· възрадоуıѫть са кости съмиренъıѧ. отъврати лице своıе отъ грѣхъ моихъ· и вьса безаконьıа моıа оцѣсти. срьдьце чисто съзижди въ мънѣ боже· и доухъ правъı обнови въ ѫтробѣ моıеи.

не отъвръзи мене отъ лица твоıего· и доуха сватаго твоıего не отьми отъ мене.

въздаждь же ми радость сьпасеньꙗ твоѥго и доухомь владꙑчьномь оутврьди мѧ.

наоучѫ безаконьнꙑѩ пѫтемь твоимь· нечьстивии кь тебѣ обратѧть сѧ. избави мѧ отъ крьвий боже· боже сьпасеньꙗ моѥго. въѕрадоуѥть сѧ ѩзꙑкь мой о правьдѣ твоѥй.

господи оустьнѣ мои отврьѕеши· оуста моꙗ възвѣстѧть хвалѫ твоѭ. ꙗко аще бꙑ ми въсхотѣлъ жрьтвѣ, далъ бꙑхъ оубо, олокавьтоматꙑ же не благоволиши· жрьтва богоу доухъ ськроушенъ· срьдьца ськроушена и съмирена богъ не оуничижить.

оублажи господи благоволѥньѥмь сиона. и да съзиждѫть сѧ стѣнꙑ иѥрусалимьскꙑѩ.

тъгда тꙑ благоволиши жрьтвѫ правьдѣ, възношенье, олокавьтоматꙑ· тъгда възложѧть на олтарь твой тельцѧ.

II. Priměri iz slověnskoga prevoda sv. otacah.

1.

Iz odlomakah glagolskih, našastih u Tirolu, bivših někoč u Hèrvatskoj, svojina kèrčkih gospodarah, knezovah Frankopanah: iz homilije sv. Ivana Zlatoustoga.

ⰱⰾⰰⰶⰵⱀⰹⱅ ⰲⰰⰿⰿⱑⱅ ⰳⰾⰰⰳⰵⰾⰰⱎⰵ· ⰿⰹⰳⰾⰰ ⱎⰹⰾⰹ ⰵⰾⱅⱀⰹ ⰵⰿⰹ ⰵⱋⰵⱂ ⱀⰰ ⰾⰵⰸⱔⰿⰵ, ⱀⰰⱃⱅⱌⰰⰵⰲⰹⱅ ⱅⱂⰾⰰ ⱅⰸⱓⰰⱃⱅⰵⰿⰹ, ⱓⰹ ⰰⱃⱃⱅⰵⱃⱑⰵⰲⰹ ⱃⰵⱉⰵ· ⱉⰹⰿⰵ ⱃⰵⱎⰿⰵⰿⰵ ⰲⱆ ⰾⰰⰿⱅ Ⱆ ⰰⱈⰹ ⱍⰰⰲⰹ ⰳⱃⱑⰾⰰⰲⰹ ⱅ. Ⱉ ⰸⱓⱍⱃⰹⱀⰹⱀⰹⱅ ⰳⰾⰰⰸⰹ! Ⱉ ⰾⱃⰹⱈⰵⰸⰿⰹ ⱋⰵⰸⰿⰴⰾⰹⱀⰰ! ⱓⰰⱓⰵ ⱅⱈⰹ ⰴⰸⰿⰹ ⱅⰸⰳⰴⰸⰿⱆ

ⰴⱏ ⱂⱃⱑⰴⰰⰵⱎⰻ ⰹⰶⰵ ⰲⱏⱄⱑⰳⱏⱄⰽⰰⰰ ⰵⰴⱃⱏⰶⰻⱅⱏ; ⰲⰾⰰⰴⰵⱔⱎ-
ⱅⰰⰽⰵ ⱌⱑⱄⱏⰻ, ⱂⰵⰲⰵⰾⱑⰲⱏⱎⰰⰽⰵ ⰿⰵⱃⰿ, ⰲⰾⰰⰾⱏⰻⰽⰵⱔ ⰲⱏⱄⱑ-
ⰽⰵⰻ ⱅⰲⰰⱃⰻ, ⱅⰲⰵⱃⱔⱎⱅⰰⰽⰵ ⱄⰾⰵⰲⰵⰿⱏ ⰻ ⱂⰵⰲⰵⰾⱑⱀⱏⰻⰿⱏ
ⰲⱏⱄⰵ; ⱀⱏ ⱈⰵⱅⱔ ⰿⰳⰻⱅⰻ ⰹ ⱌⰵⰾⰿⰿⱏⰵ ⰵⰽⰵ ⰿⱅⰵⰾⰻⱅⰹ, ⰲⰵ-
ⰾⰵⰳⱔ ⱄⰲⰵⰵⰳⱔ ⱂⱃⱑⰴⰰⱀⰻⱀⱏ ⱌⱏⰻⱄⱅⱏ. ⰻ ⱂⰵⱄⰾⰿⱎⰰⰻ, ⰳⱏⱅⰵ
ⱄⱏⱅⰲⰵⱃⰻ ⰲⱏ ⱅⰵ ⰲⱃⱑⰿⱔ ⱂⱃⱑⰴⰰⱀⰻⱑ· ⰵⰽⰾⰰ ⱂⱃⰻⰾⰵⱔ ⱀⰰ
ⱀⱏ ⱄⱏ ⰵⱃⰵⱔⰶⱏⰻ ⰹ ⰾⱃⱏⰽⰵⰾⱏⰿⰻ, ⱄⰲⱑⱎⱅⱔ ⰻ ⱄⰲⱑⱅⰹⰾⱏ-
ⱀⰻⱌⱏⰻ ⰹⰿⰵⱔⱎⱅⰵ, ⰽⰾⰰⰽⰵⰾⰰ. ⰽⰵⰽⰵ ⰻⱎⱅⰵⱅⰵ; ⰻ ⱀⰵ ⱀⱀⰰⱈⰵⱔ,
ⰵⰽⰵⰶⰵ ⱈⰵⱅⱑⰰⱈⰵⱔ ⰵⱔⱅⰻ. ⱅⰵⰾⱏⰿⰹ ⰻⱌⰾⰰ ⱀⰵ ⰿⰵⰶⰰⱎⰵ ⰵⰽⰵ
ⱂⱃⱑⰴⰰⱅⰹ, ⰰⱎⱅⰵ ⱀⰵ ⱌⱏⰻ ⱄⰰⰿⱏ ⱈⰵⱅⱑⰾⱏ. ⰰ ⱅⰵⰽⰵ ⱀⰵ
ⰿⰵⰶⰰⱎⰵ ⰱⱃⱑⱅⰻ, ⰵⰽⰵⰶⰵ ⱈⰵⱅⱑⰰⱎⰵ ⱂⱃⱑⰴⰰⱅⰻ; ⰻⱌⰵ ⱄⰲⱑ-
ⱅⰹⰾⱏⱀⰻⰽⱁⰿⱏ ⱄⰵⱔⱎⱅⰵⰿⱏ ⰻ ⱄⰲⱑⱎⱅⰰⰿⱏ ⱅⱁⰾⰹⰽⰰⰿⱏ.

2.

Iz sbornika Suprasaljskoga: žitje Grgura pape rimskoga.

Мѣсѧца марта въ ·аі· житиѥ Григора папꙑ роумьскааго.

Блаженꙑй Григорий поставьѥнъ бꙑстъ патриархъ свѧтѣй божий цръкъви римьстѣй, а прѣжде патриаршьства цръноризьць бѣ въ манастꙑри свѧтааго апостола Андреа, нарицаѥмааго Клиоскаура, близъ свѧтоую мѫченикоу Їѡана и Паула. Бѣаше же игоуменъ того манастꙑрꙗ· мати же ѥго блаженаꙗ Силвиꙗ живѣаше близъ вратъ свѧтааго Паула апостола на мѣстѣ нарицаѥмѣѥмь кела нова. Тъ же блаженꙑй Григорий ѥгда сѣдѣаше въ хꙑзинѣ своѥи и писааше, приде къ нѥмоу маломошть, молѧ и и глаголѧ· помилоуй мѧ, рабе бога вꙑшьнꙗаго, ꙗко старѣи-

шина бѣхъ корабьникомъ и истопихомъ сѧ и погоубихомъ мъного имѣниѥ, и своѥ и стоуждє. Любонищтий же и по истинѣ рабъ христосовъ призъвавъ слоугѫ своѥго, глагола ѥмоу· брате, шьдъ даждь семоу ·ѕ҃· златиць. братъ же шьдъ сътвори, ꙗко-же повелѣ ѥмоу рабъ божий Григорий, и дастъ маломошти ·ѕ҃· златиць, и отиде. пакꙑ оубо мало прѣмоудивъ въ тъжде дьнь приде тъжде маломошть къ блаженоуоумоу Григорию глаголѩ· помилоуй мѧ, рабе бога вꙑшьнꙗаго, ꙗко мъного погоубихъ, а мало ми ѥси далъ. блаженꙑи же призъвавъ слоугѫ своѥго глагола ѥмоу· иди, брате, даждь ѥмоу дроугѫѩ ·ѕ҃· златиць. сътвори же братъ тако. възьмъ же нищтий ·в҃і· златиць отиде. пакꙑ же мало помоудивъ третиѥ въ тъжде дьнь приде къ блаженоуоумоу Григорию глаголѩ· помилоуй мѧ, рабе бога вꙑшьнꙗаго, даждь ми дроугоѥ благословьѥниѥ, ꙗко мъного погоубихъ. блаженꙑй же призъвавъ слоугѫ своѥго, глагола ѥмоу· иди, даждь ѥмоу дроугѫѩ ·ѕ҃· златиць. отъвѣштавъ же глагола· вѣрѫ ми ими, чьстьнꙑй отьче, ꙗко нѣсть остала ни ѥдина златица въ ризьници. глагола къ ниѥмоу блаженꙑй· не имаши ли иного никакогоже съсѫда, ни ли ризьна, да даси ѥмоу; онъ же отъвѣштавъ рече. иного съсѫда, чьстьнꙑй отьче, не имамь развѣ сърeбрьнааго блюда, иже ѥ посълала госпожда великаꙗ съ коуциѩ. глагола къ немоу рабъ божий Григорий· иди, брате, даждь ѥмоу блюдъ тъ. братъ же сътвори, ꙗко-же повелѣ ѥмоу блаженꙑй, и дастъ ништоуоумоу. нищтий же възьмъ ·в҃і· златиць и сърeбрьнꙑй блюдъ отиде. ѥгдаже и поставишѧ патриарха свѧтѣй

цр҄ькъви римьстѣй, по обычаю патриаршьскоу повелѣ сакелароу въ юдинъ дьнь юдьноѭ привести ·ві· маломошти на трепезѫ своѭ, да обѣдоуѭть съ нимь· сакеларий же сътвори, ꙗкоже повелѣ юмоу патриархъ, и призъва ·ві· мѫжь ништь. и югда сѣдоша съ патриархомь на трепезѣ, обрѣтоша са ·гі· .призъвавъ же сакелара, глагола юмоу· не бѣхъ ли ти реклъ ·ві· позъвати, то како безъ моюго повелѣнига три на десате юси позъвалъ; сакеларь же слꙑшавъ и пристрашенъ бꙑвъ, отъвѣштавъ рече къ нюмоу· вѣроуй ми, чьстьнꙑй владꙑко, дъва на десате ихъ юсть· третиꙗаго на десате не видѣаше никътоже развѣ патриархъ юдинъ. обѣдоуѭштемъ же имъ, видѣаше патриархъ третиꙗаго на десате сѣдашта на краи стола, и се, лице юго образꙑ измѣнꙗаше, овъгда оубо видѣти и бѣаше сѣда, овъгда же отрока. и югдаже въсташа съ трепезꙑ, инꙑ вьса отъпоусти блаженꙑй, а третиꙗаго на десате, видимаго тако чоудьна, ꙗ за рѫкѫ и въведꙑ и въ клѣть своѭ, глагола юмоу· заклинаѭ та о велицѣй силѣ вьседръжителꙗ бога, повѣждь ми, къто тꙑ юси, и чьто юсть има твою; онъ же рече къ нюмоу· и юже въпрашаюши имене моюго, то и то чоудьно юсть, обаче азъ юсмь оубогꙑй пришьдꙑй къ тебѣ, югда бѣ въ манастꙑри свꙗтаго Андреа апостола, нарицаюмаго Клиоскаръ, югда сѣдѣаше въ хꙑзинѣ и писааше, юмоуже да дъва на десате златиць и сърѣбрьнꙑй блюдъ, иже ти бѣ посълала съ коуциѭ блаженаꙗ Силвиꙗ мати твоꙗ, и да оувѣси, ꙗко отъ дьне того, отъ нюлиже пода ми съ дльготрьпѣниюмь и простомь сръдьцемь, нарече та господь патриархоу

бъіти свѧтѣй цръкъви своюй, за нѭже и кръвь своѭ пролиıа, и бъіти ти прѣимьникоу и намѣстьникоу връховьнıаго апостола Петра. глагола же къ нюмоу блаженъій Григорий· како вѣси тъі, ıако тъгда нарече господь бъіти мънѣ патриархоу; онъ же отъвѣштавъ рече· не юльма ли аггелъ господа вьседръжителıа юсмь азъ, то того ради вѣдѣ, и тъгда бо господь мѧ бѣ посълалъ къ тебѣ искоусити оусръдию твою· аште оубо чловѣколюбьнѣ а не чловѣкомъ твориши видѣти милость своѭ. блаженъій же то слъішавъ оубоıа сѧ, не оубо бѣаше до толѣ видѣлъ аггела· акъі къ чловѣкоу бо бесѣдова и възира на нь. рече же аггелъ къ блаженоуоумоу· не бои сѧ, се, посълалъ мѧ юсть господь, да бѫдѫ съ тобоѭ въ житии семь. блаженъій же слъішавъ то отъ аггела паде ниць на земи и поклони сѧ господоу глаголѧ· аште малаго того ради даıаниıа и ничесоже сѫшта толико множьство штедротъ показа о мънѣ прѣмилостивъій господь, ıакоже аггела своюго посълати къ мънѣ, бъіти юмоу съ мъноѭ въ инѫ, какоѭ оубо славъі съподобѧть сѧ прѣбъіваѭштеи въ заповѣдехъ юго и дѣлаѭштеи правьдѫ; безъ лъжѧ бо юсть рекъій· ıако милость хвалить сѧ на сѫдѣ и милоуѭй ништа въ заюмъ дають богоу· тъ же самъ анъгельскъій господь, строѧй чловѣчьск оюсъпасению, глаголють къ о десьнѫѭ стоıаштиимъ· градѣте, благословьюни отьца моюго, приимѣте оуготованою вамъ цѣсарьство отъ начѧла мироу· алъч[е]нъ бо бѣхъ, и дасте ми ıасти· жадьнъ бѣхъ, и напоисте мѧ· страньнь бѣхъ, и наведосте мѧ· болѣхъ, и присѣтисте мене· нагъ бѣхъ, и облѣкосте мѧ· въ

тьмьници, и придосте къ мънѣ. ѥльма оубо сътвористе ѥдьномоу отъ братиѩ сеѩ моѥѩ хоудъіѩ, то мънѣ сътвористе; бѫди же вьсѣмъ намъ почитаѭштиимъ же и послоушаѭштиимъ оуслъішати блаженъіи тъ гласъ, и вѣчьнъіихъ благъінь, ѩже оуготова богъ любѧштиимъ и, да нъі съпримьникъі сътворить христосъ богъ прѣчистъіѩ ради матере ѥго свѧтъіѩ богородицѧ, ѩко томоу подобаѥть слава, чьсть и покланѣниѥ, нъінѣ и присьно и въ вѣкъі вѣкомъ амин.

3.

Iz pražkih odlomakah. *)

[illegible]

*) Da bi se bolje razuměla njihova vrědnost — ostavlja se i jezik i pravopis bez proměnah, osim što su kratice razvezane.

*

[illegible]

4.

Mudre izrěke sv. Grgura bogoslova:

Сватааго Григориꙗ богословьца гранеса.

алфавитарь.

·а· Начатъкъ вьсѣхъ и коньць твори бога.

·в· Житиꙗ приобрѣтениіе жити на вьсакъ дьнь.

·г· Разоумѣваи вьсѣхъ добрꙑихъ дѣлеса.

·д· Люто оубогоу бꙑти· нъ лютѣіе богатѣти зълѣ.

·е· Благодѣтельствоуіа мьни подобити сѧ богоу.

·з· Ищи бога своіего благостꙑніꙗ благъ сꙑ.

·и· Плъть да въздръжить сѧ и да оудръжчаіеть сѧ добрѣ.

·ѳ· Ꙗрость обоуздаваи, да не отъ оума вънъ испадеши.

·і· Разоумѣи очима, ꙗзꙑкъ же мѣрило да имѣіеть.

·к· Затъчениіе оушима да бѫдеть, ни да блѫдить смѣхъ.

·л· Свѣтильникъ житиꙗ ти да изволить сꙗ слово.

·м· Да не бѫдеть ти іеже мьнѣти приходꙗщіеіе.

·н· Разоумѣваи вьсꙗ, твори же ꙗже творити подобаіеть.

·ѯ· Страньна себе твори, и чьсти страньнъіꙗ.

·о· Югда добрѣ плаваіеши паче помꙗни боурѭ.

·п· Вьса благодарьствьнѣ, ꙗже отъ бога примати подобаіеть.

·р· Жьзлъ правьдьника оуніе, неже ли чьсть зълааго.

·с· Мѫдръіихъ двьри три, неже ли богатъіихъ.

·т· Малоіе не мало іегда ꙗвлꙗіеть сꙗ велико.

·у· Рѫганиіе обоуздаваи и великъ бѫдеши мѫдръ.

·ф· Съхранꙗи себе, падению же иного не смѣи сꙗ.

·х· Благодѣти завидѣти а іеже завидѣти стоудъ великъ.

·ψ· Доуше жри богови паче молитвьнъіимь образъмъ.

·ѡ· Иждe кто съхранить сиꙗ, и съпасенъ бѫдеть.

5.

Sv. Grgura: opis prolětja.

Весна.

Нъінꙗ небо свѣтлѣю, нъінꙗ слъньце въісочаю и златообразьнѣю, нъінꙗ лоуньнъій крѫгъ прозрачьнѣй и звѣздьнъій ликъ чистѣй, нъінꙗ къ помориюмъ влънъі примирꙗѭть сꙗ, слъньцоу же облакъ, въздоухоу же вѣтри, земли садове, садове же възороу, нъінꙗ оубо источьници свѣт-

лѣѥ истичѫть, нꙑнꙗ же паче рѣкꙑ сильнѣѥ, зимьнꙑихъ сѫзъ раздрѣшивъше сѧ, и травьници благовонѩть, и сади ничѫть, и жьнѥть сѧ трава, и агньци играѭть оу зеленъ нивъ. Нꙑнꙗ же корабль отъ пристанища изводить сѧ съ повелѣньми и сими паче боголюбьнꙑ, и ꙗдромь окрилꙗѥть сѧ, и играѥть делфинъ (рꙑба морьскаꙗ, ѭже прозꙑваѭть свиниꙗ, си бо зимѣ не въсходить, нъ въ веснѣ начьнеть мѣтати сѧ връхоу водꙑ) въздꙑхаѩ акꙑ сладъко зѣло и въспоуштаѥмъ и отъпоуштаѩ корабльникꙑ съ благодоушьствомь. Нꙑнꙗ ратай рало поглъгꙗѥть, горѣ възираѩ и плододавьца призꙑваѩ. И въ ꙗрьмъ приводить волъ орьнꙑй, и прочрътаѥть сладъкѫѭ браздѫ, и надеждами веселить сѧ. Нꙑнꙗ же пастоухъ и краварь състраꙗѭть свирѣли, и пастоушьскꙑй свираште гласъ и садовꙑ и камениѥмь весноуѭть сѧ. Нꙑнꙗ же садъ градарь дѣлаѥть, и имельникъ тръсти творить, и възираѥть вѣꙗ и прѣлоукоуѥть перо пътичино, и рꙑбарь глѫбинѫ прозираѥть, и мрѣжѫ очиштаѥть, и на камении сѣдить. Нꙑнꙗ оубо дѣлолюбиваꙗ бъчела крило привлъкъши и отъ воштинъ въставъши своѭ мѫдрость показаѥть, и травьникꙑ попарꙗѥть, и събираѥть цвѣтꙑ, и си же съдѣловаѥть сътиѥ о шести ѫглъ, и сѫпротивъ лежаштеѥ сътиѥ истъкѫшти, прѣмоѥ же ѫглꙑ прѣмѣнꙗѭшти, дѣло въ коупъ добротꙑ и несъблажниѥнꙗ, си же медъ въ кровѣхъ полагаѥть, и съдѣловаѥть набъдаштоуоумоу плодъ сладъкъ и неоранъ, ꙗкоже подобьно и намъ христовѣмъ бъчеламъ, и такѫ приѥмъше мѫдрости и любодѣꙗнꙗ притъчѫ. Нꙑнꙗ же гнѣздо пътица ва-

зеть, ова исходить а дроугаꙗ въселꙗють сѧ, ова окрѫстъ парить, а дроугаꙗ оглашають лѫгъ, и овѣштавають чловѣка· вьсѧ бога поѭть и славѧть гласꙑ неизглаголанꙑ.

III. Priměri sadèržaja světskoga, stranom prěvodi, stranom izvornici.

1.

Iz prologa, sastavljena Ivanom eksarchom bugarskim, za prevedeno na slov. bogoslovje Ivana Damascenskoga.

Прологъ сътворенъ Иоаномь презвутеромь, екзархомь блъгарьскомь, иже ѥсть и прѣложиль кънигꙑ сиꙗ.

Понѥже оубо свѧтꙑй чловѣкъ божий Кѫстантинъ, философъ рекомъ, мъногꙑ трѫдꙑ приꙗ, строꙗ писмена словѣньскꙑихъ кънигъ, и отъ еванъгелиꙗ и апостола прѣлагаꙗ изборъ, ѥликоже достиже, живꙑ въ мирѣ семь тьмьнѣѥмь, толикоже прѣложь, прѣстѫпивъ безъ коньца, свѣтъ приꙗтъ дѣлъ своихъ мьздѫ.

Оставъ же въ житии семь великꙑй божий архиепископъ Меѳодий, братъ ѥго, прѣложи вьсѧ оуставьнꙑꙗ кънигꙑ шесть десѧтъ отъ елиньска ꙗзꙑка, ѥже ѥсть грьчьскъ, въ словѣньскъ. Азъ же се слꙑша мъногашьдꙑ, хотѣвъ окоусити оучительскаꙗ съказаниꙗ готова прѣложити въ словѣньскъ ꙗзꙑкъ — онꙑ бо шесть десѧтъ прѣло-

жилъ бѣаше оуже Меѳодий —, ѩкоже слꙑшаахъ, оубоꙗхъ сꙙ помишлꙗѩ, ѥда въ нѥго мѣсто хощѫ потрѫдивъ сꙙ на оуспѣхъ чади прѣложити въ свой ѩзꙑкъ съказаниꙗ оучительскаꙗ, ѥда бѫдѫть имъ на исказѫ; вѣдѣ бо своѥго оума тѫпость и грѫбость и плътьнѭѭ немощь и лѣность. се вьсе погонивъ, остахъ сꙙ сего. Минѫвъшоу же нѣколикоу лѣтъ, чьстьнꙑй чловѣкъ Доукъсъ чрьнориզьць, прилеже мънѣ, дохождьшоу ми на присѣщениѥ ѥго, велꙙ ми и молꙙ прѣложити оучительскаꙗ съказаниꙗ, и въспоминаѩ ми рече· попови чьто ѥсть ино дѣло, развѣ оучениꙗ; да ѥльма же ѥси слоужьбѫ тѫ приѩлъ, то и се нѫжда ѥсть дѣлати.

Ꙗзъ же срѣдѣ двою стоѩ, грѫбости рекѫ и лѣности, оубоꙗхъ сꙙ паче лѣниѥниꙗ и прѣщениꙗ божиꙗ, и нарѣковавъ же имꙙ отьца и сꙑна ѥго Иісоуса Христа и свꙙтааго доуха, ѩхъ сꙙ по се дѣло и прѣложихъ свꙙтааго Иоана презвѵтера дамаскина.

Да никакоже, братиꙗ, не зазираите, аще къдѣ обрꙙщете неистꙑй глаголъ, небонъ разоумъ ѥмоу ѥсть положенъ тождемощьнъ· сице бо и Дионисий свꙙтꙑй глаголѥть, рекꙑ· ѥсть неплодьно, мьнѭ, ꙗкоже и криво, не силѣ и разоумоу вьнимати, нъ глаголомъ. Се нѣсть своѥ, иже божьствьнаꙗ хотꙙть разоумѣти, нъ иже гласꙑ нагꙑ вънимаѭть, и сиѩ даже до слоухоу неминоуѭща, вънѣ съдръжимꙑ, и не хотꙙть вѣдѣти чьто сь глаголъ назнаменоуѥть.

Молѭ же вꙑ, почитаѭщаѩ кънигꙑ сиѩ, молити бога за мꙙ грѣшьника съ добромꙑслиѥмь и

вънимания почитания творити и пращати ма и-деждe мьнаще ма разлнчь глаголъ прѣложьша· не бо равьнѣ са можеть присьно полагати єлиньскъ ıазыкъ въ инъ прѣлагаıемъ, и вьсакомоу ıазыкоу въ инъ прѣлагаıемоу тоже быванть. Небонъ иже глаголъ въ иномь ıазыцѣ красьнъ, то въ дроузѣемь некрасьнъ· иже въ иномь страшьнъ, то въ дроузѣемь нестрашьнъ· иже въ иномь чьстьнъ, то въ дроузѣемь нечьстьнъ. И єже има мѫжьско, то въ иномь женьско, ıакоже се грѣчьскы: βάτραχος и πόταμος, а словѣньскы: жаба, рѣка, и пакы: θάλασσα, ἡμέρα, ἀνατολή, грѣчьскы женьская имена, а словѣньскы мѫжьская: море (sic!), дьнь, въстокъ· и пакы глаголемъ єлиньскы· πάντα τὰ ἔθνη, а словѣньскы· вьси ıазыци. Не бо єсть льзѣ вьсьде съмотрити єлиньска глагола, нъ разоума нѫжда блюсти· придеть бо дроугоици мѫжьско има грѣчьскы, а словѣньскы женьско, да прѣложьше мѫжьскомь именемь, ıакоже лежить грѣчьскы, на великѫ исказѫ придеть прѣложениıе. Мало же сицѣхъ глаголъ обрѣтаıеть са, обаченъ сѫть. Да мы и дроугоици оставльше истовоıе слово, разоумъ истовый тождемогѫщѫть положихомъ· небонъ разоума ради прѣлагаıемъ кънигы сиıа, а не тъчию глаголъ истовыихъ радьма, хотаще милость приıати отъ господа нашего Іисоу Христа, ıемоуже слава, чьсть съ безначальныимь отьцемь и прѣсвятыимь доухомь нынıа и присьно и въ вѣкы Аминь.

2.

O trojanskom ratu, prěvod sa gèrčkoga na slověnski jezik, učinjen za kneza bugarskoga Simeona, prezviterom Grigorijem.

Начатъкъ зълоу и погъıбѣли Троѩ и вьсеѩ страньı фругийскъı и царьствиꙗ Прiимова сице бъıстъ.

Прiимъ, Александровъ отьць, хода въ коумирьницѫ Аполона, въпрошааше о съıноу, иже сѧ роди Парисъ, и данъ ѥмоу бъıстъ отъвѣтъ сице· данъ тъı бъıстъ Парисъ, отрокъ двоѥкъ· ·л· бо лѣтъ бъıвъ, погоубить царьства фругийска. Се слъıшавъ Прiимъ, абиѥ нарече ѥмоу имѧ Александръ, посъла же и на село, именемь Манъда възъдоити и ратаю, доньдеже минѫть ·л· лѣтъ, ꙗкоже рече проречениѥ. Остави сего Александра, прирокомь Парида, отьць ѥго Прiимъ на селѣ, сътвори градъ великъ на селѣ томь, и нарече и Парионъ. И прѣбъıстъ тоу Парисъ кръмимъ, тоу живъı и оучѧ сѧ и желѣзо хъıтръ и наказанъ добрѣ бъı, и сътвори слово похвально афродитѣ, глаголѧ· больши сеѩ нѣсть богъıни ни Ира, ни Аѳина· афродитъ бо помъıслъ рече сѫщь, отъ помъıсла бо вьсе раждаѭще сѧ рече въ съписании своѥмь. Сего ради повѣдаѭть, ꙗкоже Парисъ ѥсть расѫдилъ междоу Аѳиноѭ и Ироѭ, и Афродитѣ далъ ѥсть ꙗблъко, ѥже ѥсть побѣда, рекъı· ꙗкоже помъıслъ ѥсть афродитъ, иже вьсе раждаѥть и чада и прѣмѫдрость и цѣломѫдриѥ и хъıтрости и вьсе ино въ словесьнъıихъ и несловесьнъıихъ, и большаaго сеѩ или добрѣишаaго

нѣсть. Сътвори же ѥй и похвалѫ, ѩже нарицаѭть кестосъ, реченъій Парисъ.

Мимо шьдъшема оуже ·л· и двѣма лѣтома, помъісливъ Пріимъ, ıакоже мимо иде врѣмѧ данаѓо ѥмоу пророчьства о Паридѣ, ·л· лѣтъ, посълавъ приведе и съ села съ великоѭ чьстиѭ, любліааше бо и. Изиде самъ Пріимъ въ сърѣтениѥ ѥмоу и болıаре ѥго съ нимь и братиıа ѥго и вьси граждане· и вънидe въ Зоуıѫ сь Парисъ въ ·л· -тоѥ лѣто и третиѥ, мѣсаца ксанфика, ѥже ѥсть Априлъ. И видѣвъ и Пріимъ толь красьна и възоромь и силоѭ и бесѣдоѭ повелѣ ѥмоу възати даръ, и шьдъшоу въ еладѫ трѣбѫ положити делъфиньскоуоумоу Аполоноу, глаголѧ· помилоуй ми старость, прѣнеси моıа печали, се оуже приде врѣмѧ пророчьства. И написавъ томоу самомоу Паридоу къ вьсѣмъ царемъ и рекъшемъ мѣстодръжателюмъ Єуропьскъıѩ странъı кънигъı, Пріимъ царь, рекъı· да приимѫть сънна ѥго Парида, прирокомь Александра, приходаща на молитвѫ, трѣбѫ положити Аполоноу — посъла и, и съ нимь даръı. Прѣбъı въ Трои ·нз· дьний, отъплоувъ съ даръı царьскъıими, имѣıа съ собоѭ мѫжь фрıгийскъ юнотъ ·р·.

Приде же въ Спартъ, градъ еладьскъ, царьствоуюмъ, сирѣчь мѣстовладъıчьствоуюмъ Менелаюмь, сънномь Плисоеновомь, иже Менелай бѣ въскръмлюнъ въ царьствиихъ Атреıа, цариа агрийска въкоупѣ съ Агамемнономь сънномь ѥго, и по семоу нарицаста сѧ оба Атреовища. Менелаосъ же приготовилъ сѧ бѣше отъплоути въ Кориитъ и съ жжиками своими, хотѧ трѣбѫ положити Астерийскомоу Діонисоу и Єуропѣ въ Горътоунѣ

*

градъ критьскъ, єгда приде Парисъ въ Спарътъ градъ къ нємоу. И обычай бо имѣше Менелаосъ творити трѣбы и праздьникы въ то врѣма по вьса лѣта, на памать Єуропѣ, акы отъ жжичьства сыі юа.

Приимъ же Александра Парида и кънигы Прiима царга фругийска Асийска и дары царга посълані ѥмоу, облобыза отрока Александра и съ радостиж приимъ акы своѥго сына съ вьсакоиж чьстиж, повелѣ ѥмоу особь въ своѥй полатѣ питати са и вьсѣмъ иже съ нимь, вьсѣмь обильныимь, глаголавъ ѥмоу прѣбыти тоу въ градѣ, єликоже хоштеть дьний, оустроивъ же и въ вьсемь обилии, отъплоу въ Критъ оставивъ и въ полатѣ своѥй.

Прѣбываѭщоу же Менелаю въ Критѣ и полагаѭщоу трѣбы Дiонисоу астерийскоуоумоу и Єуропѣ, въ Горътоунѣ градѣ съдлжчи са сълѣсти Єленѣ въ ощьный градъ полаты юа, глоумити са съ Єфреиж, братоучадоиж Менелаѥвоиж отъ Пелопа и отъ Клуменина, племене Єуропина. Парисъ же приникъ съ полаты въ ощьникъ, видѣвъ добротж Єленинж и младость, оустрѣлѥнъ бысть помысломь на нѭ и глаголавъ Єфрѣ, братоучадѣ Менелаѥвѣ, гаже бѣаше отъ Пелопа и Клуменина и отъ жжичьства Єуропиина, оусноубивъ Єленж и поѥмъ бѣжа въ кораблихъ, въ нихъже бѣ пришьлъ отъ Троа, съ имѣниѥмь и съ товарьми многами и многоцѣньнами и съ сребромь и съ Єфреиж, гаже бѣ отъ племене Пелопова и Клуменина, отъ жжичьства Єуропиина, съ патиж робичьнъ прѣдьниць юа, и приде въ Сидонъ, отътждоуже къ Протевоу царю Єгупътьскоу, не обра-

щавъ са къ томоу въ трѣбьникъ аполонь ни положивъ трѣбъı въ Ѳладѣ.

3.

Cèrnorizca Hrabra razprava o slovènskih pismenih.

О писмениехъ чрънoризьца Храбра.

Прѣжде оубо Словѣне неимѣхж кънигъ, нж чрътами и рѣзами чьтѣхж и гатаахж ,погани сжще. Крьстивъше же са, римьскъıми и грьчьскъıми писменъı нждаахж са писати словѣньскж рѣчь безъ оустроюнига. Нж како можеть са писати добрѣ грьчьскъıми писменъı: богъ, или животъ, или ѕѣло, или црькъвь, или чаганиюе, или широта, или ѣдъ, или ждоу, или юность и ина подобьнага симъ; и тако бѣша мънога лѣта.

По томь же чловѣколюбьць богъ, строгай вьса и не оставлгагай чловѣча рода безъ разоума, нъ вьса къ разоумоу привода и съпасению, помиловавъ родъ словѣньскъ, посъла имъ сватааго Константина философа, нарицаюмааго Кирила, мжжа правьдьна и истиньна, и сътвори имъ писмена три десате и осмь· ова оубо по чиноу грьчьскъıхъ писменъ, ова же по словѣньстѣй рѣчи.

Се же сжть писмена словѣньскага, сице га подобають писати и глаголати: а. б, в, г, и прочага даже до а.

Дроузии же глаголжть· почьто юсть ·ли· писменъ сътворилъ; а можеть са и мьньшимь того писати, гакоже и Грьци двѣма десатьма и че-

тъıрьми пишѫть. и невѣдать, колицѣмь пишѫть
Грьци. ѥсть бо двадесѧте и четъıри писменъ,
нъ не напльнıаѭть сѧ тѣми кънигъı, нъ прило-
жили сѫть двогласьнъıихъ ·аı· и въ чисменехъ же
три· шестою, и девѧть-десѧтьною и де-
вѧть-сътьною, и събираѭть ихъ три десѧте
и осмь. Тѣмь же томоу подобьно и въ тъжде
образъ сътвори свѧтъıй Кирилъ три десѧте пи-
сменъ и осмь.

Дроузии же глаголѭть· чесомоу же сѫть сло-
вѣньскъı кънигъı; ни того бо ѥсть богъ сътво-
рилъ, ни то аггели, ни сѫть иждеконьнъı, ıако жи-
довьскъı и римьскъı и ѥлиньскъı, иже отъ кона
сѫть, и приıатъı сѫть богомь.

Я дроузии мьнѧть, ıако богъ самъ ѥсть сътво-
рилъ писмена, и не вѣдѧть сѧ чьто глаголѭще
окаıании! и ıако трьми ѩзъıкъı повелѣ богъ кънн-
гамъ бъıти, ıакоже въ ѥуаггелии пишеть· и
бѣ дъска написана жидовьскъı и римьскъı и ѥ-
линьскъı, а словѣньскъı нѣсть тоу· тѣмь же нѣ-
сѫть словѣньскъııа кънигъı отъ бога.

Къ тѣмъ чьто глаголѥмъ, или чьто речемъ
къ тацѣмъ безоумьнъıимъ; обаче речемъ отъ свѧ-
тъıихъ кънигъ, ıакоже наоучихомъ сѧ· ıако вьсѧ по
рѧдоу бъıваѭть отъ бога, а не отъ иного· нѣсть
бо богъ сътворилъ жидовьска ѩзъıка прѣжде, ни
римьска, ни ѥлиньска, нъ сирьскъıй, имьже и
адамъ глагола, и отъ адама до потопа, и отъ
потопа, доньдеже богъ раздѣли ѩзъıкъı при стлъ-
потворении, ıакоже пишеть· размѣшеномъ же
бъıвъшемъ ѩзъıкомъ. и ıакоже сѧ ѩзъıци размѣ-
сишѧ, тако и нрави, и объıчаи и оуставы и за-
кони и хъıтрости на ѩзъıкъı. Ѥгѵптѣномъ же

землюмѣрению, а Персомъ и Хальдеомъ и Асиреомъ звѣздочьтению, влъшвению, врачеванию, чарованиꙗ и вьса хѫітрость чловѣча, Жидовомъ же свѧтꙑѩ кънигꙑ, въ нихъже ѥсть писано, ꙗко богъ небо сътвори и землѭ и вьса, ꙗже на нѥй, и чловѣка и вьса по радоу, ꙗкоже пишеть. Ѥлиномъ же граматикиѭ, риторикиѭ, философиѭ. Нъ прѣжде сего Ѥлини не имѣхѫ своимь ꙗзꙑкомь писменъ, нъ финичьскꙑми писменꙑ писаахѫ своѭ си рѣчь. И тако бѣшѧ мънога лѣта. Паламидъ же послѣжде пришьдъ, начьнъ отъ алфꙑ и витꙑ шесть на десѧть писменъ тъкмо Ѥлиномъ обрѣте. приложи же имъ Кадмъ Милисий писмена три. Тѣмь же мънога лѣта девѧтиѭ на десѧть писменꙑ писаахѫ. и по томь Симонидъ обрѣтъ, приложи двѣ писмени, Єпихарий же съказатель три писмена обрѣте, и събра сѧ ихъ два десѧти и четꙑри. по мънозѣхъ же лѣтѣхъ Дионисъ граматикъ шесть двогласьнꙑихъ обрѣте, по томь же дроугꙑй пѧть, и дроугꙑй три чисменитаꙗ. и тако мънози мъногꙑ лѣтꙑ ѥдва събрашѧ ·ли· писменъ. по томь же мъногомъ лѣтомъ минѫвъшемъ, божиѥмь повелѣниѥмь обрѣте сѧ седмь десѧтъ мѫжь, иже прѣложишѧ отъ жидовьскааго на гръчьскꙑй ꙗзꙑкъ. а словѣньскꙑѩ кънигꙑ ѥдинъ свѧтꙑй Костантинъ нарицаѥмꙑй Кирилъ, и писмена сътвори и кънигꙑ прѣложи въ малѣхъ лѣтѣхъ. а они мънози мъногꙑ лѣтꙑ, седмь ихъ писмена оустрои, а седмь десѧтъ прѣложениѥ. тѣмь же словѣньскаꙗ писмена свѧтѣиша сѫть и чьстьнѣиша. свѧтъ бо мѫжь сътворилъ ꙗ ѥсть, а гръчьскаꙗ Ѥлини погани.

Аще ли къто речеть· ꙗко нѣсть оустроилъ

добрѣ, понѥже сѧ пострaıаѭть и ѥще, отвѣтъ речемъ симъ· и грьчьскꙑ такожде мъногажди сѫть пострaıали, Акила и Симахъ и по томь ини мъно-зи. оудобѣѥ бо ѥсть послѣжде потворити, неже прьвоѥ сътворити.

Аще бо въпросиши кънигъчиѩ грьчьскꙑѩ, глаголѩ· къто вꙑ ѥсть писмена сътворилъ, или кънигꙑ прѣложилъ, или въ коѥ врѣмѧ; то рѣдъ-ции отъ нихъ вѣдѧть· аще ли въпросиши сло-вѣньскꙑѩ боукарѧ, глаголѩ· къто вꙑ писмена сътворилъ ѥсть, или кънигꙑ прѣложилъ; то вьси вѣдѧть и отвѣщавъше рекѫть· свѧтꙑй Костан-тинъ философъ, нарицаѥмꙑй Кирилъ, тъ намъ пи-смена сътвори и кънигꙑ прѣложи, и Меѳодиѥ братъ ѥго· сѫть бо ѥще живи, иже сѫть ви-дѣли ихъ. И аще въпросиши· въ коѥ врѣмѧ; то вѣдѧть и рекѫть. ıако въ врѣмена Михаила цѣса-рıа грьчьска и Бориса кънѧꙁа блъгарьска и Растица кънѧꙁа моравьска, и Коцелıа кънѧꙁа блатьньска. въ лѣто же отъ създаниıа вьсего мира ·ѕтѯг·

4.

Povêstne bilêžke, dodane starobugarskomu prêvodu gèrčkoga lêtopisa Manassina, po rukopisu 14. vêka.

При Анастасіи цѣсари (491—518) начѧшѧ Блъгаре поѥмати землѩ сиѩ, прѣшьдъше оу Бъдꙑнѣ, и прѣжде начѧшѧ поѥмати дольнѭѭ землѭ Охридьскѫѭ, и по томь сиѩ землѩ вьсѧ. Отъ исхода же Блъгаромъ до нꙑнѣ ·ѡ҃· ·о҃· лѣтъ.

При Костаитинѣ цѣсари (брадатѣѣмь 668—685) прѣидошѧ Блъгаре прѣзъ Доунавъ и отъıа-

ша Грькомъ землѭ сиѭ, въ нейже живѫть и до нынѣ, разбивъше ихъ. Прѣжде же нарицааше сѧ земьꙗ сиꙗ Мисїꙗ· мъного же бесчисльни сѫще испльниша и сиѭ странѫ Доунавоу и онѫ, до Драча и далѥ· ибо Власи и Срьбли и прочии вьси ѥдино сѫть.

При цѣсари Львѣ (Leo isauricus 716—741) Коумане нападоша на Цариградъ и на вьсѧ земьѭ, иже и потонѫшѧ въ мори, избиѥни Грькы, а прочаꙗ Блъгаре сьсѣкошѧ вьсѧ.

Цѣсарь Никифоръ (802—811) изиде на Блъгарьскѫѭ земьѭ при Кроумѣ кънѧзи, и за прьва оубо побѣди ѥго и расхыти имѣниѥ, носимоѥ имь тъгда. По томь же събравъ сѧ Кроумъ съ своими, оставъшиими отъ разбою, нападе нощиѭ на цѣсарꙗ, и не тъкмо разби Грькы, нѫ и самомоу цѣсарѥви главѫ отрѣза (810) и оковавъ врьхъ ѥꙗ сьребромь и въливаꙗ вино въ нѭ, дааше Блъгаромъ пити.

Пакы съ цѣсаремь Михаиломь (811—813) Кроумъ кънѧзъ брань състави подъ Одриномь и разби ѥго, ꙗко и цѣсареви ѥдва оутещи, вьсе же цѣсарьскоѥ имѣниѥ Блъгаре възѧшѧ, и Грьчьскоѥ.

Пакы Кроумъ бра сѧ съ цѣсаремь Львомь (813—820) въ Ѳракии, и за прьва оубо Блъгаре побѣдишѧ· гонещемъ же Блъгаромъ Грькы неопасьнѣ, възвративъше сѧ они, разбишѧ ихъ, ꙗко мало и самъ Кроумъ († 814) не оухващенъ бысть, коню ѥго падъшоу подъ нимь.

При цѣсари Михаилѣ (II. 820—829) въставъ нѣкъто, Грькъ именемь Ѳωма, събра мъного число воискы, ꙗко мало не вьсѫ грьчьскѫѭ земьѭ,

и прииде хотѧ отѧти Михаилоу цѣсарьство, нѫ изъшьдъ Блъгарьскъıй кънѧзъ Моуртагъ юго побѣди, занıе великѫ любъвь имѣше съ Михаиломь. — При Михаилѣ цѣсари (III. 842—859 и при матери (Teodora) юго, кръстишѧ сѧ Блъгаре· Нѣкъгда бо, невѣмь како, сестра блъгарьскаадго кънѧза плѣнюна бъıстъ Гръкъı, и въ цѣсарьском дворѣ прѣдана бъıстъ, и кръщена бъıстъ и наоучена кънизѣ. Въ цѣсарьство же сихъ цѣсарей мироу сѫщоу великоу междоу Гръкъı и Блъгаръı промѣнюна бъıстъ на нѣкоюмь болıаринѣ Ѳеодорѣ Коуфарѣ (844).

Пришьдъши же она, непрѣстааше оучащи брата своюго о вѣрѣ Хръстовѣ, доньдеже и кръсти юго. Ономоу же кръстивъшоу сѧ, въсташѧ Блъгаре на нь, хотѧще оубити юго, ıако вѣрѫ ихъ оставльша· нъ тъй изъшьдъ на брань, побѣди ихъ, и отъ толи кръсти овѣхъ волıѫ, дроугъıихъ и нѫждеıѫ.

Цѣсарь Львъ (886—912) Ѫгръı изведе по пизмѣ на Симеона, цѣсарıа Блъгаромъ, понıеже воискѫ юго многажди разби· иже и разбивъше юго, поплѣнишѧ Блъгаръı, а тъй затвори сѧ въ Дръстрѣ. — Пакъı же воювавъ Симеωнъ на Ѫгръı, поплѣни землıѧ ихъ, а самѣхъ разби, и възвращь сѧ отъ тѫдоу пакъı брань състави съ Гръкъı и побѣди ихъ.

При Кωнстантинѣ (913—920) цѣсари, Симеωнъ цѣсарь Блъгарьскъıй въниде по мироу въ Цариградъ и благослови сѧ отъ Патриıарха и обѣдова съ царемь и съ нимь· изъшьдъ же отъ тѫдоу, начатъ плѣновати, и брани бъıвъши побѣди зълѣ Гръкъı по дващи. При цѣсари Романѣ

(920—944) мъногажди и до самого Цариграда плѣни, паче же и цѣсарьскꙑй дворъ пожеже и Одринь прѣѩтъ. и при семь цѣсари оумрѣ. († 927) Цѣсарꙗ Романа вънoукѫ (Mariju) Петръ цѣсарь Блъгарьскꙑй имѣ женѫ, иже оумрѣ (istom 969) при Романѣ II. цѣсари (959—963), сꙑнове же юго Борисъ и Романъ, тальника сѫща въ Цариградѣ, отпоущена бꙑста въ своꙗ.

При цѣсари Никифорѣ (963—969) плѣниша Роуси блъгарьскѫѭ земьѭ по дващи въ двѣю лѣтоу, цѣсареви Никифороу изведъшоу Свѧтьслава на нихъ. Цимисхий цѣсарь (969—976) прѣѩтъ Прѣславъ; и възьмъ вьсѧ цѣсарьскꙑѩ бѣлѣгꙑ, и самого Бориса отведъ въ Цариградъ, съвлѣче юго тамо съ цѣсарьскꙑихъ и сътвори юго магистра (972)· се же юсть санъ великъ въ Грьцѣхъ. По прѣѩтии же Прѣславьстѣѣмь, Свѧтьславоу кънѧзоу Роусьскомоу поплѣнивъшоу Блъгарьскѫѭ земьѭ и подъ себе сътворьшоу, и въ Дрьстрѣ юмоу сѫщоу, шьдъ тамо Цимисхий съ мъногами ратьми побѣди юго· самого же своювольнѣ отпоусти· нѫ и тъй дошьдъ въ Печенегꙑ, тамо съконьча сѧ съ вьсѣми своими.

Цѣсарь Василию (II. 976—1025) разби Самоила, цѣсарꙗ Блъгаромъ, по дващи, и прѣѩтъ Бъдꙑнъ и Плискѫ и великꙑй Прѣславъ и малꙑй, и прочаꙗ градовꙑ мъногꙑ, нѫ и Скопию прѣдано бꙑстъ (1002) юмоу Романомь, сꙑномь Петра цѣсарꙗ· тамо бо бѣ далъ юмоу Самоилъ цѣсарь владати· ибо Блъгаре до Охрида и до Драча и далю цѣсарьствоваша. Сьй цѣсарь Василию мъногꙑ и бесчисльнꙑ плѣновꙑ сътвори Блъгаромъ и разбоꙗ лютꙑ· ибо разбивъ Самоила цѣсарꙗ,

·еі· хилиꙗдъ Блъгаръ ослѣпи на вьсако сьто ѥдиного оставлꙗѩ съ ѥдинѣмь окомь, и отъсъла ихъ къ Самоилоу (1014)· видѣвъ же ихъ онъ, отъ ꙗда оумрѣтъ. († 1014).

Отъ сего Василиꙗ бꙑстъ блъгарьскоѥ цѣсарьство подъ областиѭ гръчьскоѭ, даже и до Асѣниꙗ (1186) цѣсарꙗ Блъгаромъ прьвааго.

Rěčnik.

АБИѤ umah, skoro.
АГРИЙСКЪ m. АРГИЙСКЪ, argički.
АКЪІ jakno kano.
АПОЛОНЬ (izg. apolonj) prid. posěd. izveden sa ЬЪ, kao da je latinski na ius; znači apolonov.
АШТЕ ako (kajk. če); sprěda sa zaimenom odnosnim naznačuje lat. cunque, hrv. g od. na pr. ИДЕЖЕ АШТЕ = gdě god 40.
БЕЗВѢСТЬНЪ, БЕЗВѢСТЬНЪІЙ neizvěstan; dočetku ЬНЪ odgovara u nas an.
БЕЗДЬНА bezdan popast.
БЕЗНАЧАЛЬНЪ bez početka.
БЕСТОУДИѤ nestid, bestidnost; (iz БЕЗЪ i СТОУДЪ sastavljeno a izvedeno na ИѤ)
БЕСТОУДЬНЪ nestidan, bez stida.
БЛАГОВОЛИТИ IV. voliti, ljubiti, odobravati.
БЛАГОВОНІАТИ V. 1. vonjati ugodno, mirisati.
БЛАГОДАРЬСТВЬНѢ pris. blagodarno zahvalno; tu su spojena dva dočetka ЬСТВО i ЬНЪ.
БЛАГОДОУШЬСТВО veselje, dobra volja. (pred doč. СТВО piše se Ь, dakle ЬСТВО.)
БЛАГЪІНІА (nom. БЛАГЪІНИ izgovori: blagynji) dobrota, blagost; doč. ЪІНІА odgovara i u nas inja.
БЛАТЬНЬСКЪ КЪНАЗЪ, tako se zove Kocelj, koji stolo-

vaše kod blatnoga jezera u Ugarskoj. Rački: Věk strana 210. — Izpred dočetnoga скъ uvěk se piše ь, dakle podpuno: ьскъ.

блюдъ ili блюдо zděla, plitica

блюсти I. 1. bljusti, čuvati, paziti; разоума нѫждда блюсти: treba paziti na smisao.

блѫдити IV. bluditi; смѣхъ блѫдить tko se bez reda smije.

блѫдьно жити bludno, bezputno živěti

болѣти, болѭ, болиши III. 2.: bolestan biti, bolovati.

болгаринъ nom. množ. болгаре. Ovaki samostavi na инъ, odbace u množ. tu slovku i imadu nom. na *e*.

бранити IV. s dat. braniti komu, prěčiti: бранѧ твоіеи воли, obuzdavajuć tvoju volju ili strast.

брань, и, borba, boj, rat: dočetkom нь izv. sam. od бра (inf. брати sad vr. борѭ: boriti se).

братъ i stariji oblik братръ, тра brat

брѣгъ brěg; въ брѣгъі мѣтаіеть upropašćuje stromoglavlja u propast.

боуй, ıа, ıє: lud, bezuman, zaslěpljen.

боукарь grammaticus (боукварь od боукъі боукъве.)

бъдѣти, бъждѫ, бъдиши III. 2. bděti, bdim.

бъдъінъ današnji Vidin tvrdja na Dunavi. Šafař. II. 234. (drugo izd.).

бъчела, pčela. (od бък-ела, naziv od zujenja).

бъі — бѣ — i бѫд — tri su oblika, iz kojih se izvode svoja vremena, n. p. Aor. бъіхъ — бъістъ: imp. бѣахъ i бѣхъ — znamenit je oblik бимъ; Aor. II.

бъівати V. 1., бъіваіѫ, бъіваіеть ili бъіваать bivati.

бѣжьство běžan, běžanje.

ВЕЛИЙ, **ВЕЛИІА**, **ВЕЛИЮ** i **ВЕЛИКЪ**, а, о: velji velik.

ВЕЛЬЛѢПОТА velelěpota.

ВЕСНА prolětje; **ВЕСНОВАТИ (СѦ)** VI. vernare, prolětje slaviti, cvasti u prolětje. ВЕС–НА: (ἔαρ m. Fεσ-αρ)

ВИНА uzrok (ВИ–НА)

ВЛАДЪІЧЬНЪ (ВЛАДЪІК-ЬНЪ) gospodnji

ВЛАСТИ, **ВЛАДѪ** I. 1. vladati; part. ВЛАДЪІ ВЛАДѪШТИ.

ВЛЪНА, **ЪІ** — val — valovi. (ВЛЪ–НА)

ВЛЪШВЕНИЮ vileničtvo (magia), od ВЛЪХВЪ, vuhvac, vilenik, vates.

ВОШТИНА voština, ulište, košnica (dolazi od ВОСКЪ vosak, doč. ИНА)

ВЪВЕСТИ — **ВЪВЕДѪ** I. 1. uvesti, uvedem; pamti Aor. **ВЪВѢСОМЪ** (od ВЪВЕДСОМЪ sa izbačenim Д pred с, i produženim е u ѣ); město običnoga ВЪВЕДОХОМЪ, uvedosmo; predlogu ВЪ odgovara naš *u*, starinski *va*

ВЪЖИЗАТИ V. 1. užigati — **ВЪЖИЗААТЬ** m. ВЪЖИЗАІЕТЬ 3. osoba sad. vrem. — osobina starih glag. spomenika.

ВЪЖАДАТИ СѦ ЖАЖДѪ, **ЖАЖДЕШИ** V. 2. ožedněti (s predlogom **ВЪЗ-ЖАДАТИ**, obično prelazi зж u жд, dakle: ВЪЖДАДАТИ.)

ВЪЗВРАТИТИ СѦ, **ВЪЗВРАШТѪ** IV.; povratiti se.

ВЪЗЛАКАТИ СѦ V. 1., **ВЪЗЛАЧѪ**, **ВЪЗЛАЧЕШИ** ogladněti (sr. lak-om, lačan); veli se takodjer: ВЪЗАЛЪКАТИ.

ВЪЗЛИВАТИ, **ВЪЗЛИВАІѪ**; V. 1. uzlivati.

ВЪЗДАТИ, **ВЪЗДАМЬ**; podati, povratiti, namirti; zapověd. način: ВЪЗДАЖДЬ, podaj.

ВЪЗДОУХЪ zrak (vazduh!). —

възирати V. 1. pozirati, pogledati.
възлагати V. 1. dizati, pèrtiti. 3. osoba възлагаать m. възлагаѥть diže.
възложити IV. ꙗзвы zadati rane; **възлозиша на мꙗ** m. **възложиша на ма** položiše na me.
възлюбити IV. uzljubiti; part. perf. възлюбь uzljubiv; oblik sad. vr. izrazuje budućnost: възлюбиши: ljubit ćeš.
възмѣтати V. 1. dizati.
възношениѥ prikazivanje.
възоръ uzor, pogled, slika. instr. възоромь piše se s ь.
възати, възьмѫ, възьмеши (възимати) uzeti. Aorist: възатъ uze (m. възѧ); part. perf. възьмъ uzam (uzamši).
вънити unići (вѫ ili вън i ити) sad. vr. **вънидѫ, внидеши.**
въкоуситн okusiti part. perf. **въкоушь** i **въкоусивъ** okusiv.
вънимаииѥ pažnja: **вънимаииꙗ творити** paziti obazirati se; glag. вънимати.
вънѣ adv. izvan, s vana (вънъ: van)
вънѥгда (вѫ ili **вън** i **ѥгда)** ὅτε kada s infinitivom: **вънѥгда сѫдити тебѣ** „cum iudicaris".
въпасти въ разбоиникы pasti u ruke razbojnikom; part. prošl. vr. sast. skl. **въпадъй, въпдъшиꙗ, въпадъшеѥ** dat. **въпадъшоуоумоу** τῷ ἐμπεσόντι.
въпрашати V. 1. pitati; min. въпросити (64).
въсадити IV, posaditi, uzasaditi: part. perf. akt. въсаждь posadiv.
въселити са IV. useliti se; u prag. odl. čehizam: **въседлити са.**

ВЪСКРЪМИТИ IV. odhraniti, uzgojiti.

ВЪСПЛАКАТИ СА V. 2. uzplakati (u starom jeziku nebi nikada izostavljen: se.)

ВЪСПАТЬ opet.

ВЪСТОКЪ (**ВЪЗ : ТОКЪ**) : iztok (raz. sunca),

ВЪСХОЖДЕНИЮ uzhod, uzašaštje.

ВЪСХОТѢТИ s dat. **ЖРЪТВѢ** : izvoliti što.

ВЪІ to je nom., akus., i često dativ.

ВЪІНѪ, strogo bilo bi: **ВЪ ИНѪ**, to će reći: ujedno, uvěk, bez prestanka.

ВЪІІА, **ІА** : vija, vrat

ВЪІСОКЪ komp. **ВЪІСОЧАЙ** (t. j. **ВЪІСОК-ѢЙ**) žen. **ВЪІСОЧАЙШИ** sred. **ВЪІСОЧАЮ**.

ВЬСЕГДА (od **ВЬСЬ : ГДА**), svagda.

ВЬСЬ vas, sav.

ВЬСЬДЕ vazdi, svagdě, a svedje odgovara staromu: **ВЬСЬЖДЕ**.

ВЬСѢЧЬСКЪ (ili **ВЬСАЧЬСКЪ**) vsak ili svak, svakovèrstan (iz **ВЬСАКЪ** i **ЬСКЪ**).

ВѢДѢТИ znati: **ВѢМЬ ВѢСИ**, **ВѢСТЬ**, **ВѢМЪ**, **ВѢСТЕ**, **ВѢДАТЬ** ; zap. način: **ВѢЖДЬ ВѢДИТЕ** ; 1. os. sad. vr. takodje **ВѢДѢ** (50.); pamti izreku **НЕ ВѢДАТЬ СА ЧЬТО ГЛАГОЛЮѪШТЕ** po gèrčkom od prilike οὐκ ἐπίστανται (ili γιγνώσκουσι) ἑαυτῦς τί λέγοντας.

ВѢТРЬНЬ (vêtrnj): **НА КРИЛОУ ВѢТРЬНЮЮ** „super pennas ventorum.“

ВѢИЮ množ. **ВѢИІА** granje (vêje od **ВѢ** i doč. **ИЮ**)

ВѢІА, **ІА** : grana, veja (od **ВѢ** i **А**).

ВАСТИ, **ВАЗѪ**, **ВАЗЕШИ** : I. 2. vesti — vezem, graditi.

ГАТАТИ V. 1. gatati.

ГЛАГОЛАТИ, V. 2. **ГЛАГОЛЮѪ**, **ГЛАГОЛЮШИ** : govoriti.

part. sad. akt. глаголѧ (često se piše samo глаголя) žen. глаголѧщи itd.

глоумити IV. сѧ igrati, šaliti se.

глѫбина, (глѫб-окъ ili длѫб-окъ i глѫб-окъ) i глъбина dubina (kajk. gliblina i glibok)

горий ili горьи горьши, горіе komp. gori, gora, gore.

господь se veli za boga, a господинъ za čověka. gen. господи i господа

господьнь, ьнꙗ, ьнѥ. (izgovor: gospodьnj) gospodnji.

гостиньникъ i гостиньница, što i danas (od гость, и, gost.)

градарь vrtljar, od градъ hortus.

граматики (po itacizm. izgovoreno: γραμματική) i odatle obični nom. граматикиꙗ, риторикиꙗ.

грано — гранесе: stih, zrno.

грѧсти, грѧдѫ I. 1: gresti, gredem. part. грѧдꙑ, gredué.

грѫбость gruboća, prostota, neugladjenost

гоубитель pogubnik, opasnik.

гꙑбати, гꙑблѭ V. 2. pogibati, pogibljem.

даже do, даже до, dori do.

далече daleko.

дати, дамь, даси, дасть, дамъ, дасте, дадѧть; zapov. način. даждь, дадите. Aor. 3. os. дастъ.

даꙗти, даѭ, даѥши V. 4.; imp. даꙗахъ ili skraćeno: даꙗхъ.

два (piše se i дъва), двѣ; дъва на десѧте ostaje često neproměnjeno bez obzira na spol slědećega samostava; n. p. дъва на десѧте златиць m. дъвѣ на

десѧте златици; sr. još str. 62.; dvadeset veli se: два десѧте ili два десѧти.

двашти (dvaš) dva krat.

двигнѫти сѧ II. dignuti se.

двьрь, и θύρα vrata, (dveri ili dvari) при двьрьхъ m. двьрехъ, pri vratih. demin. двьрьца, ѧ, odatle сѫ двьрьцѧ.

девѧть, и ili десѧть žens. spola, sklanja se po ь-deklinaciji, dakle gen. dat. lok. девѧти (str. 36.) akuz. девѧть ili девѧте; zato se s predlogom на obično veli: на десѧте. Gen. množ. девѧтъ, десѧтъ etc. nom. i akuz. množ. na и i na е: (два) ili три десѧти i десѧте.

десьнъ, десьнъій, наꙗ, ное desnî, desnâ, desnô.

добромъіслие blagovoljnost, naklonost.

доньдеже (město: до — идеже), dok.

драгма ili драхма δραχμή dinar.

древле nekoč, prije, odavna. — брана древле: obuzdavajuć prije.

дроугоици drugikrat, drugda, drugačije.

дроугъ, дроугъій, дроугаꙗ, дроугое drugî, drugâ, drugô.

дроугъ, а prijatelj, drûg; дроугъиниꙗ (nom. дроугъини) družica.

дръколь, и: prut, cěp, štap, dèrkolja.

дъска daska, demin. дъштица, odatle štica m. dštica.

дръстръ grad δορόστολον, današ. Silistria.

дьнь, дьне, i дьни, дьни i дьневи, lok. дьни i дьне; nom. mn. дьние gen. дьний i дьнъ etc. sklanja se najme i po ь-deklinaciji i po suglasnoj.

дѣтѣль, и; čin, добраꙗ дѣтѣль ili добродѣтѣль: dobročin.

жде je prilěpak, kojemu odgovara u nas dje, n. pr. такожде takodje; osim toga sravni жде s god.

же je prilěpak, kojemu odgovara naš *re, ra, r*, a inače znači a ili pako (autem, vero.) a kada je uz zaime и, ꙗ, ѥ proměnja mu se znamenovanje u odnosno: иже koj, ꙗже koja, ѥже koje.

желати, желаѭ V. 1. želěti, dolazi i желѣти, желѣѭ III. 1.

жити (m. živti čuje se i živsti), живѫ живеши I. 3. živěti: živim ili žiti (živti) živem: part sa vrem. живꙑ, живѫшти.

жьдати, жидѫ, жидеши čekati, u sad. vrem. жидѫ i жьдѫ. V. 3.

жрѣти, ili жрътн, жрѫ, жреши I. 7, žèrtvovati: zap. nač. жри.

жрънꙑ, жрънъве žrvan.

жьзлъ žazal, žezlo.

жѧдати, жѧждѫ, жѧждеши V. 2. žedjati, žedjam ili žedněti žednim.

жѧжда (жѧд-ꙗ) žedja „expectabunt onagri in siti sua: жидѫть онагри въ жѧждѫ своѭ.“ ps. 103.

за пръва rečeno onako, kao za dana, za sunca itd., u vremenom smislu.

законьникъ νομικός zakonoznanac juris consultus (od законъ postaje законьнъ i dočetkom икъ: законьникъ.)

заньѥ (to su dvě rěči за i ньѥ, srednji spol od zaimena и, ꙗ, ѥ) zašto, pošto, jerbo.

запрѣштеньѥ prětnja, prěkor.

ЗАТѪЧЕНИѤ (od ЗАТѪКНѪТИ zataknuti), zataknutje, zatisnutje.

ЗЕМЛꙖ ili ЗЕМꙖ (i ЗЕМЬꙖ) lok. ЗЕМИ čitaj zemji.

ЗИМА lok. bez predloga ЗИМѢ.

ЗИМЬНЪ zimni, a, o; ЗИМЬНЪІИХЪ СѪѪЗЪ zimnih svezah.

ЗЛАТИЦА zlatica, zlati novac.

ЗЪЛЪ, ЗЪЛА, ЗЪЛО zao, zla, zlo. prislov. ЗЪЛѢ

ЗѢЛО veoma.

ЗѢЛОХЫЪІТРЪ ἐλλόγιμος, ingeniosus.

И zaime treće osobe, neima nominativa već kad je složeno sa ЖЕ: ИЖЕ, ꙖЖЕ, ѤЖЕ; ali onda postaje zaimenom odnosnim. U akuz. m. spola И n. p. ИСКОУШАІА И (izkušavajuć), napastujuć njega. Dvojina ꙗ, И (izg. ji), ІЕЮ, ИМА (izg. jima). U srednjem spolu ІЕЖЕ zastupa često gèrčki spolnik te je suvišno n. p. А ІЕЖЕ ЗАВИДѢТИ καὶ τὸ φθονεῖν; od ІЕЖЕ postade naš jere, jer; isto tako: ИЖЕ НА КРОВѢ: ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος.

ИБО: jerbo, καὶ γὰρ, etenim.

ИДЕЖЕ ὅπου gdě; ИДЕЖЕ АШТЕ gdě god.

ИДЕЖДЕ gdě god.

ИЖДЕ gdě (odnosno).

ИЖДЕКОНЬНЪ iz početka, starinski, ἀρχαῖος: НИ СѪТЬ ИЖДЕКОНЪНЪІ (scil. КЪНИГЪІ) niti su odavna.

ИЖДИТИ, ИЖДИВѪ, ИЖДИВЕШИ I. 3. (sastavljen glagol od ИЗЪ i ЖИТИ) potrošiti. ИЖДИВЪШОУ ЖЕ ІЕМОУ ВЬСА, kad je on potrošio sve. To je dativ absol., kod kojega je participij uvěk prosta oblika.

ИЗБЪІТИ, trajno ИЗБЪІВАТИ περισσεύειν: suviše biti, obilovati: ХЛѢБИ ИЗБЪІВАІѪТЬ ima i suviše hlěba.

ИЗВОЛИТИ odabrati.

изгꙑбнѫти (**изгꙑб-с-ти** nedolazi) izginuti, izgubiti se part. perf. II. obično **изгꙑблъ**: Aor. **изгꙑбохъ** i **изгꙑбнѫхъ** itd.

изѣсти ili **изꙗсти**, **изѣмь**, **изѣси**, **изѣсть**: zapov. nač. изѣждь, изѣдите part. sad. vr. изѣдꙑ, prošloga **изѣдъ**, **изѣдꙑй**, (ὁ καταφαγών) kao što se čita str. 38.

илѣй, tako je u rukopisu, a valjalo bi da je **елѣй** ili елеи po grčkom ἔλαιον, ulje.

имѣти, **имамь** i **имѣѭ**, **имѣюши** služi za tvor budućega vremena glagolah trajnih n. p. ни иматъ бꙑти „neque fiet“. вѣрѫ имати u starijih, osobito glag. rukopisih, město: вѣровати. part. sad. vrem. имꙑ (36), ž. sp. имѫшти (37).

имельникъ ptičar auceps ἰξευτής od имела = lěpak; Mikalja u svom rěčniku imade takodjer imela.

имьже instr. od иже znači, što naš čim, ili zato što; gr. ὅτι.

инъ in; jedan, odatle въ инѫ akuz. žen. sp. = ujedno, svejednako.

исказа šteta, detrimentum; на исказѫ бꙑти na štetu biti.

искати, **иштѫ**, **иштеши** V. 2. iskati, ištem.

искрънь ili **искрьнь**, **искрънии** iskèrnji.

исофъ (ili **ѵсофъ**) ὕσσωφος hyssopus, „ježupak“

истиньнъ istinit (od истина i ьнъ)

истовъ, **истовꙑй**, **истовою**, isti, pravi; глаголъ истовꙑихъ радьма radi istih glagolah ili rěčih.

источьникъ vrelo, vrutak, izvor.

истъкати **истъкѫ** **истъчеши** V. 3. iztkati.

ишьдъ part. složen iz из i шьдъ, izišad, ili izišav.

иєрей, **еꙗ**: svećenik, jerej gr. ἱερεῦς

каꙗ gled. **кꙑй**.

КАІАТИ СѦ V. 2., **КАІѪ, КАІСШИ СѦ**, k a j a t i s e; lok. prost. skl. **О ІЄДИНОМЬ ГРѢШЬНИЦѢ КАІѪШТИ СѦ**: o jednom grěšniku, k a d a se kaje: lok sastav. sklon. **КАІѪШТИИМЬ** . . k o j i se kaje; u gèrčkom bilo bi jedno (ovo) sa spolnikom, drugo (ono) bez njega.

КЕСТОСЪ κεστός pojas božice Afrodite, kao biljeg svega milinja i svih slastih.

КЛЕВРѢТЪ iz lat. collibertus, gr. σύνδουλος d r u g a r, s u - r o b; rob ili sluga jedan kao i drugi.

КОЗЬЛА, ЛАТЕ } k o z l e, k o z l e t a, k o z l i ć.
КОЗЬЛИШТЬ, А }

КОЛИКО, А u dativu колику t. j. kolikoj množini. — inst. колицѣмь t. j. kolikim brojem itd.

КОНЬ, КОНИ, p o č e t a k sr. (кон–ьць) искони iz početka; отъ кона i отъ кони od početka.

КОРАБЬНИКЪ ili obič. **КОРАБЛЬНИКЪ** b r o d a r.

КОСТАНЪТИНЪ ili **КѪСТАТИНЪ**, ili **КОСТѦНТИНЪ**, ili **КЪСНѦТИНЪ** — razni su oblici lat. rěči: C o n - s t a n t i n u s.

КРЪМИТИ h r a n i t i, o d g o j i v a t i; part. sad. vrem. tèrpni: кръмимъ, а, о.

КСАНФИКЪ gèrčki měsec, ξανθικός naš Travanj.

КОУМИРЬНИЦА p r o r o č i š t e; h r a m poganski.

КОУЦИІѪ instrum. město съ коуциіеіѫ od коуциіа, ili коутиіа, što Mikl. tumači: „triticum coctum cum melle“.

КЪГДА k a d a (upitno, a odnosno: ієгда).

КЪЗНЬ, И: str. 51. nominativ къзни: каіа та (m. тѧ) къзни (m. къзнь) наоусти: koja te h i m b a n a u s t i.

КЪНИГА znači u jedn. obično littera, s l o v o; u množ.

liber (knjiga u dan. obič. znam.) ili litterae t. j. slova i list.

кънигъчиꙗ, nominativ obično **кънигъчий**, gen. **чиꙗ**: pisar, knjigoznanac.

кънижьникъ (**книжьникъ**): književnik.

къто: tko, što je postalo od kto, gen. кого dat. комоу lok. комь instr. цѣмь.

къй, каꙗ, коє: koji, koja, koje; u starosl. samo kao zaime upitno, u nas i kao zaime odnosno.

лакати, лачѫ, лачеши V. 2. gladan biti, gladněti: veli se takodjer алъкати; part. лача, лачѫшти.

ланита, lice.

левгитъ (gl. ⰾⰵⰲⰳⰻⱅⱏ) λευίτης, levit.

ли ili, li.

ликъ chorus, zbor; **ликъ апостольскъй** skupština, zbor apostolski (51) u množini znači: ples: **пѣньꙗ и ликы** (38).

листвиє, listje.

лишити сѧ: lišiti se, stradati.

лоуна měsec kao tělo nebesko, a kao vrěme: **мѣсаць**.

лоуньнъй кръгъ: krug měsečni.

лъжа, лъжѧ: laž, i; laža, laže. (u staroslov. neima лъжь, и.)

лъжь, а, е lažljiv; **лъжи пророци** laži-proroci

лъжесъвѣстовати lažljivo svědočiti, laži-svědočanstvo davati.

льзѣ єсть: dopušteno jest (u něšto drugačijem smislu: lazno jest)

лѣживъ na pola živ, jerbo **лѣ** znači: na pola lat. semi gr. ἡμι naški lî ili samo.

лѣто godina (kajk. hèrv. još i danas lěto) ·ѡ· ·о.
лѣтъ (64) čitaj: осмь сътъ и седмь десѧтъ лѣтъ; отъ създаниꙗ вьсего мира ҂ѕтѯг: od stvorenja světa 6363., računajuć od poroda Isukr. 5508., redje 5500. godin. sr. Rački, Věk. 139.
любодѣица preljubica.
любодѣꙗниѥ preljubstvo.
любоништь prijatelj i dobrotvor siromaka.
любъвь, любъви ili любъі-любъве: ljubav.
маломошть, и muž. spola: bolestnik, dat. маломошти 48. ide po ь-deklinaciji.
милосрьдиѥ (u praž. odl. милосрьди) milosèrdje.
милосрьдовати, -доуѭ: VI., milovati, žaliti.
милоуꙗй part. sad. vr. sast. dekl.: onaj, koji miluje.
милъ ѥмоу бъістъ, milo mu ga bijaše, sažali mu se.
миръ, osobito вьсь миръ: svět, κόσμος.
млънꙗ (nom. obično млънний): munja.
млѣти, мелѭ, мелѥши, mlěti, meljem: I. 7.; part. dvoj. двѣ мелѭщи.
мрькнѫти mèrknuti, pomèrčavti.
моудити kasniti, ckniti.
мъногаждъі ili мъногашьдъі često, mnogo putih.
мъітарь mitar, carinik. Nom. množ. мъітариѥ i мъітарьѥ ili мъітарѥ.
мьзда plaća (u starohèrv. jeziku mazda), nagrada.
мьнѣти, мьнѭ, мьниши III. 2. mněti, mnim. идеже мьнаще мѧ прѣложьша gděgod mnite, da sam preložio ili preveo.
мьний komp. manji žen., sp. мьньши sred. мьнѥ.
мѣстовладъічьствовати vladati (biti poglavar města): part. pas. мѣстовладъічьствоуѥмъ.

мѣстодрьжатель namĕstnik, načelnik dèržave; po gèrč. τοπαρχῶν.

накѫдѣти — кѫждѫ — кѫдиши III. 2; čuvati, braniti, prigledati.

наимьникъ. najamnik.

наказати instituere: odgojiti.

натроути, натровѫ натровеши i натроуѭ I. 6., nahraniti; starija glagolska rĕč uz običnu: напитати ili напитѣти.

наоутриꙗ je genitiv od наоутриѥ: jutro, jutarnje vrĕme; u gen. s jutra: cras.

начѧти načeti; Aor. 3. osoba mn. начѧсѧ prema pèrvoj: начѧсъ m. начѧхъ — начѧшѧ; 3. os. jedn. начѧтъ uz начѧ.

небо, небесе lok. на небесе m. pravilnijega небеси (36) nebo.

небонъ etenim; καὶ γὰρ, jerbo.

невѣдѣти: neznati, sad. vr. невѣмь; gled. вѣдѣти.

невѣждьствиѥ (od не i вѣдѣти): neznanstvo.

недѫжьнъ, недѫжьнъіи bolestan, nezdrav.

неже nego (starije nere, ner) sr. же i re.

неистовьство insania, μανία: mahnitost.

неистъіи nepravi, nezdrav.

неминовати, неминоуѭ nedopirati.

немѣрьнъ bez mĕre, neizmĕran.

неопасьнѣ neoprezno.

непраздьнъ gravidus, prisoban, trudan.

нечьстивъ impius, nečastan, nepošten, bezbožan.

никътоже: nitkore, nitkor.

николиже: nikoliko, nikako, nikada.

ништь, а, е: ništ, ništav, kukavan.

нога, dv. нозѣ, ногоу, ногама.

нравъ, а, narav, način, običaj. množ. нрави: mores (ponašanje); u hèrv. je umetnut а.

нъ ili нѫ veznik: no, nu, na.

нꙑ nom. akuz. i kadšto dativ množ.

нꙑнꙗ ili нꙑнѣ nunc, sada.

нь i ньже s predlogom въ ili на, за itd. jest akuz. muž. spola s predmetnutim н, i oslabljenim и u ь.; sr. naški za-nj, u-nj, na-nj.

нѣсмь, нѣси, нѣсть nĕsam; rĕčca во rastavlja: не во ѥсть 57.

о predlog s ak. о десьнѫѭ, ili s lok.

обаче ili обаченъ, ali, ipak, sasvim tim.

обличати karati, 3. osoba обличаатъ m. обличаѥть тѧ.

облобꙑзати, облобꙑжѫ, жеши. V. 2., obljubiti, cĕlovati.

обрѣсти, обраштѫ, обраштеши, обраштеть: naći, odkriti. jači Aor. 1. osoba обрѣтъ. part. prošl. vr. обрѣтъ, обрѣтъши. glag. trajni: обрѣтати, обрѣтаѭ.

обѧзати (od об-вѧзати) V. 2. obezati, ili ovezati.

овъгда: ovčas; sada — sada; ovaj put — onaj put.

овѣштавати: овѣштаваѭть чловѣка u lat. prevodu: hominemque garritu demulcet.

оглашати personare, glasom oriti.

одежда, ѧ: одѣниѥ ili одѣньѥ: odĕća, odĕlo.

одѣти, одеждѫ, одеждеши i одѣѭ, одѣѥши: odĕti, odĕnem.

одѣꙗти сѧ: odĕvati se; part. sad. vr. одѣꙗ сѧ.

ожити, оживѫ, оживеши, оживеть: oživ(s)ti: oživem ili oživĕti: oživim.

окаꙗнъ jadan, bĕdan: miser.

окрѫстъ na okolo.

оλокавътоматъ žèrtva, koja se čitava spali, kao što gèrčka rěč ὁλοκαύτωμα pokazuje.

онагръ ὄναγρος asinus ferus: divlji magarac.

онъ, она, оно: on.

оправьдити, redje оправьдати сѧ: opravdati se.

особь oseb, na pose.

оставити ostaviti: part. оставль, оставльши množ.: оставльше ostaviv, ostavivši.

отидѫ Aor. II. 3. osoba množ. od glag. отити, отидѫ; obični Aor. отидошѧ.

отъврѣсти, отъврѣзѫ, отъврѣзеши: otvoriti.

отъврѣшти, отъвръгѫ, връжеши: odvèrći, odbaciti.

отъвѣтъ ili отвѣтъ: odgovor, odvět.

отъвѣштати, (отвѣштати) odgovoriti.

отънюлиже: (iz отъ — ю — ли — же) od kojega vremena.

отъплоути: отъпловѫ, отпловеши: odploviti, odplovim.

отъ тѫдоуже otuda.

оцѣпѣнѣти, — нѣѭ, — нѣюши III. 1. ukočiti se, tèrnuti.

оцѣстити, штѫ: izbrisati, uništiti, očistiti.

оштоутити oćutiti.

оштьникъ ili овоштьникъ, voćnik ili voćnjak.

оштьнъ ili овоштьнъıй: voćni, a, o.

пажить, и paša, trava (па što i по; жить od жив i dočetka ть, kojemu odgovara lat. na tis n. p. sementis).

пакъı opet, pak, paka.

палити paliti: палѧ partic. sad. vr., akuz. палѧшть.

парити, парѭ, париши IV. letěti.

пастъıръ i пастоухъ, pastir.

пизма, što i u nas, a rěč je gèrčka: πεῖσμα.

питати i питѣти: pitati; glag. priděv.: питомъ, а, о, kano da je infinitiv: писти — питѫ (sr. плетомъ od плести — плетѫ)

пишта, ѧ: pića, hrana.

плавати, плаваѭ, плаваюши sr. плоути — пловѫ: plavam.

плъть, и: plt, put, tělo.

плътьнъ: puten, a, o.

по slaže se s dativom, kada izrazuje razměr, (u slěd, prema) n. pr. по приключаю 35., по штедротамъ po milosèrdju; kad izrazuje red u městu ili vremenu, s lokalom: по мъноѕѣхъ дьнехъ 37.

повелѣние zapověd, volja; съ повелѣньми město повелѣнии; повелѣньимь m. повелѣниимь ili повелѣниемь 47.

повелѣти, велѭ, велиши III. 2. zapověditi, zaželěti.

повѣдѣти, повѣмь, повѣси etc. zap. повѣждь kazati, pripověditi.

погаѕлѣти V. 1., ubadati, potiskivati.

погонити, pogoniti (u misli), razmišljati.

погоубити izgubiti; part. perf. погоубль.

погыбнѫти pravi mnoge oblike iz koréna: погыб- dakle: погыблъ, а, о; погыбъ, погыбъши. u sast. skl. погыбъий, погыбъшиꙗ погыбшаꙗ itd. u gèrčk. sa spolnikom.

подобати, подобаеть (neosobno): potrebno, podobno jest.

подобити сѧ: naslědovati koga.

полата: palaća, palatium.

полꙁма, na pola.
помьнѣти, III. 2. sětiti se, opomenuti se.
поманѫти opomenuti se (kor. мьн ili мен predje pred tvorkom нѫ po pravilu u мѧ).
понѥже (městimice: понеже) iz по і нѥже (ѥже sred. sp. ak. od иже) pošto, zašto, buduć da, kada.
попарꙗти, ꙗѭ: polětavati.
посагати, гаѭ: udavati se (poći za muž.)
послѣжде iz послѣ i жде, u nas: poslědje ili poslidje, a najobičnije danas: poslije (nevalja poslie, jerbo to nije komparativ); kao što i prije u starosl. прѣжде.
поспѣти, спѣѭ, спѣѥши: pospěšiti, nasporiti. (поспѣѥть сѧ ѥмоу: uspěti će njemu.)
пострагати сѧ: izpravljati se (sr. строй.)
посꙁлати, посꙁлѭ, посꙁлѥши: poslati: pošaljem (strogo imalo bi biti ili pošljem ili posaljem).
посꙁлати, посꙁлаѭ: pošiljati.
поѥмати, bolje поимати, поимаѭ ili поѥмаѭ: uzimati, zauzimati.
поꙗти: поймѫ, поимеши: primiti, uzeti; part. prošl. vr. поѥмꙁ i поимꙁ.
почисти: почьтѫ, почьтеши brojiti: onda častiti, poštovati: zap. n. 1. os. mn. почьтѣмꙁ.
почитати, таѭ V. 1. čitati; почитаниꙗ вꙁниманиꙗ творити paziti na čitanje ili čitajuć t. j. pažljivo čitati.
правьдьникꙁ: pravednik; о девѧти правьдьницѣхꙁ, moralo bi strogo biti: о девѧти правьдьникꙁ, jerbo девѧть nije priděv, već samostav.
приближати сѧ — V. 1. približivati se.
привитати, приватаѭ: prebivati, baviti se.

привлѣшти, привлѫкѫ, привлѫчеши: privući, privučem; part. prošl. привлѫкъ, привлѫкъши.
приижДити ili **прижДити** (od при-из-жити): potrošiti još preko čega.
примьникъ, naslědnik.
приити (ili прити) приидѫ (ili придѫ): prići, pridem: jači aor. 1. os. mn. придомъ (uz običniji придохомъ); part. prošl. vr. od шьд—: пришьдъ.
приключай, dogodjaj.
прилежати, прилежѫ прилежиши (III. 2.) ležati pri kom ili uz koga, nastojati, skèrbiti se; u star. imade prosti lokal zbog predloga при, koji je već u glagolu: прилежа iемь (36).
прилежьнъ marljiv, poman.
прилѣпити сѧ: prilěpiti se, pribiti se kod koga; s lok. единомь zbog predl. при.
приникнѫти: poniknuti glavom, prignuti se, da čověk što bolje vidi.
приобрѣтениie: dobitak, korist.
прирокъ prezime, ukor; прирокомь: s nadimkom.
пристѫпити: pristupiti: part. pr. vr. пристѫпль i пристѫпивъ.
присьно, uvěk.
присѣштениie, posět.
притъча, priča.
пришьствиie prišastje, dolazak.
приѩти, tr. приимати sad. приимѫ, приимаiѫ i приiемлiѫ; aor. приiа i приiатъ primiti: primati.
прозябати, аiѫ, аiеши: izvoditi, roditi; činiti, da što niče.
прозябнѫти ulistati, omladiti se.
проказити pokvariti; part. **прокаженъ**, gubav.
пропинати: propinjati, razapinjati (od **пропѧти**).

пророкъ instr. **пророкъмь** m. **пророкомь** — osobito često u najstar. ruskih spomenicih

протесати, тешѫ, тешеши razasěći, presěći.

прочрътати V. I. rezati (u pluga ima još i danas čèrtalo.)

проıавлıати navěštati; intenz. **проıавлıавати, проıавлıаваıѫ**, a u pražk. odl. imperf. **проѣвѣкваше.**

прѣбъıти, прѣбѫдѫ: aor. **прѣбъı** i **прѣбъıстъ.** zadèržati se, proživěti, prebiti: (prebivati.)

прѣвъıспрьнь, ıа ıє summus, uzvišen.

прѣданиıє predaja, izdaja. **въ то врѣмѧ прѣданью:** u vrěme izdaje.

прѣдѣлъ granica, preděl. **прѣжде** prije sr. **послѣжде.**

прѣзрѣти, прѣзрıѫ прѣзриши III. 2. prezrěti, zamèrziti.

прѣзъ, preko predl. s akuz. ima i genitiv.

прѣимьникъ naslědnik; sr. **приимьникъ.**

прѣклонити сѧ, prignuti se, potresti se.

прѣльстити prevariti.

прѣлѫковати varati, mamiti; lat. prevod. studiose explorat sěća na kaj. zalukavati, lukati.

прѣмо upravo, **прѣмъ, а, о:** ravan, upravan.

прѣмоудити i **помоудити:** zadèržati se, zabaviti.

прѣпрѣти, прıѫ, приши: uputiti, poběditi.

прѣславъ bugarski grad. sr. Šafařik Slov. star. II. 233 (II. izd.)

прѣштениıє, prětnja.

прѣıѧти, preuzeti, zauzeti.

пѣнѧзь pěnez; sr. anglosaski pening. Jedni vele, da su Slov. uzajmili od Germ., drugi sude upravo naopako. Dočetak **ѧзь** (m. **ѧгъ**) odgov. něm. inga.

пѫть, g. d. l. **пѫти,** inst. **пѫтемь;** nom. mn. **пѫтиıє** gen. **пѫтий,** m. sp. put

рабъ, sluga — работати, služiti.
радьма radi.
разбой gen. разбою (65); kao сꙁінъ, сꙁіноу i više jih.
разгнѣвати сѧ razljutiti se.
различь kao prislov: različito.
размѣсити сѧ poměšati se.
рамо, а rame; dvojin. рамѣ рамоу.
ратай ratar, poljodělac.
решти рекѫ речеши reći: zap. nač. рьци reci.
риза, haljina, plašt.
ризьна, thesaurus; dragocěnost.
ризьница, riznica.
робичьна (kao što danas poznata rěč: gospodična) robinja, р. прѣдьница „ancilla cubicularia". gèrč. δουλὶς κουβικουλαρία.
рожьць rožčić.
рѫпътати ropotati, vikati na koga.
рѣза, rěz; znakovi, koji se urezuju; stari način pisanja kod Slověnah. (Sr. Rački Slov. pis. 45).
рѣчь znači često, što danas jezik.
садъ stirps, planta; садове примирıаıѫть сѧ възороу: stirpes cum oculis in gratiam redeunt.
санъ čast, dostojanstvo.
сапогъ postola, cipela.
свирѣль, и: svirala (doč. ѣлъ).
свой: се нѣсть своѥ 56: to nije posao (ili zadaća) onieh, koji
сельнъ; сельныи: seoski, poljski, divlji.
свѣтъ, světlost (razlik. od съвѣтъ savět).
свѣтильникъ svěćnik, světnjak.
се eto, gle: ecce.
селѣ sa до — do sele, do sada; sr. до колѣ, dokle.
сикъ (od сь i къ) taki, takov.

сирѣчь: to jest: id est.
сице: tako.
скврьньиъ - скврьньнъій: pogan, nečist: μιαρός.
скотъ, životinja: akuz. на свой скотъ.
скрьжьтъ — skèrgut, škripanje.
слово λόγος, ratio.
слѣдъ slěd: въ слѣдъ ити c. gen. ići za kim; čijim tragom.
смокъвьница smokva.
срѣда, въ срѣдѫ, по срѣдѣ: srěd, sredina.
страньиъ stran, a, o; tudjin, gost.
стлъпотворение gradjenje tornja.
строупъ, rana.
стоудъ stid, sramota.
стоуждь, тоуждь i чоуждь: tudj, a, e.
съвѣдѣти znati, conscius sum; sad. vr. съвѣмь — съвѣсть.
съвѣтъ, svět, savět. (съ je predlog).
съвлѣшти съвлъкѫ, съвлъчеши svući, svučem.
съдрьжати, съдрьжить; prid. glag. съдрьжимъ, sadèržan.
съзьдание sagradjenje, stvorenje (světa).
съзьдати ili сьзидати съзиждѫ sazidati, sagraditi: zap. nač. съзижди.
съказание izjava, nauk, tumač.
съказатель tumač, naučitelj.
сълѣсти, сълѣзѫ, сълѣзеши slěsti, slězem; saći sadjem.
сълѫчити сѧ slučiti se, dogoditi se.
съмирити, poniziti.
съсѫдъ posuda.
състраꙗти tvoriti.
сътворити IV. učiniti part. sad. сътворѧ, сътворѧшти; prošl. сътворь ili сътворивъ — od сътворь

postaje nom. sast. skl. сътворий (točn. сътворьй), a ий prelazi rado u ей, dakle: сътворей, ὁ ποιήσας.

сътик sât, sâtje (za med: favus).

сътѫжати, жѫ, жиши: skupljati, sabirati.

сꙑ part. sad. vr. m. sp. od gl. ѥсть, ž. sp. сѫшти sr. sp. сѫште.

сꙑнъ, а i оу lok. сꙑноу uz ѣ: sin.

сѣсти sad. сѧдѫ, сѧдеть sěsti, sedem.

сь, си, се (saj, sa, se) taj, ta, to. nom. mn. си, сиѩ, си (38.) akuz. m. ž. сьѩ m. сиѩ (46) — ojačeno s й u сьй u nas: saj.

сьде: ovdě (kajk. zde).

сѫдъ sud.

сѫсѣдъ sused. (predl. сѫ obično uslab. obliku съ).

сѫсѣдꙑниꙗ (n сѫсѣдꙑни) suseda.

сѧтъ upotrebljuje se kao lat. inquit; dolazi samo u najstarijih spomenicih; сѧтъ je aorist, što i рече, a ima i sad. vr. сѧть, dapače i сѧти.

таити сѧ, pritajati se: part. таиѩ, таиѩшти i čehizam: таиѩцаго сѩ 52.

такожде tako, tako upravo, takodje.

тальникъ talac, taoca.

тврьдь, и: tvèrdinja; на тврьди своѥи na tvèrdinji njezinoj (ovdě se свои proteže na землꙗ).

тельць tele, telac.

товаръ tovar, breme, blago; str. 60 čini se, da je uzeto kao žensk. sp. товарь, и: zato товарьми мъногами.

тождемогѫшть } iste moći, istoga znamenovanja.
тождемоштьнъ }

толи, отъ толи od toga časa, za tim.

толѣ, до толѣ dotle.

тольми toliko, na toliko.

три br. nom. трие, три gen. трий, тремъ, три, трьми, трехъ.
трѣба žèrtva. трѣбьникъ žèrtvenik.
трѣва ili трава: trava.
трѣти тръ треши: tèrti ili trěti; двьри три: kucaj na vratih.
тржда běda, nevolja, progon.
тъ taj та ta то to; того, тоѩ, того томоу, той; ojačeno sa й: тъй, u nas: taj.
тъжде taj isti (idem).
тъгда tada.
тъкмо } samo,teke.
тъчиѭ
тьмьнъ, тьмьнъій: tamni.
оубаловати, uzdravljivati, uzdravljujem.
оубо dakle; zaista.
оубѣлѣти, оубѣлѣѭ, лѣюши obělěti.
оувѣдѣти, оувѣмь, оувѣси doznati, saznati.
оудобѣе laglje, lakše, udobnije; pèrvi stup. оудобь lahko, lasno.
оудржчати, krotiti.
оужаснѫти сѧ užasnuti se, prepasti se.
оуже jur, već (slov. vre)
оумьнъ, оумьнъій uman, a, o — dvoj. оумьнѣи очи.
оумѫдрıати, ıаѭ glag. traj. od umudriti, rasvětiti.
оуничижити uništiti.
оуние bolje: оуние иесть συμφέρει probitačno, koristno jest.
оупитѣти ili оупитати utoviti, upitati.
оусноубити nasnubiti, zavesti na ljubav; ὑπονοθεύω.
оуставьнъıѩ кънигъı kanoničke, ustavne knjige.
оустроение: ustrojenje, uredjenje, sustav (organizam).
оутолити ublažiti

хотѣти, хоштѫ, хоштеши itd. htěti; part. sad. vr. хотѧ.

храмъ ili храмина kuća, domus.

хъіжина kuća (sr. slov. hiža).

хъітрость hitrina, umětnost, τέχνη.

царьствовати carevati, što i цѣсарьствовати.

цръноризьць cèrnorizac, monah, kaludjer.

цѣломѫдрие mudrost; gèrč. σωφροσύνη.

цѣсарь (pokraćeno царь) цѣсарꙗ: car, cesar, gen. množ. цѣсареи m. цѣсарии kao da je po ь-dekl.

чаꙗние, čekanje.

чаꙗти, чаѭ, чаеши čekati.

чинъ: red, način.

чисма, мене broj, čislo, odatle численитъ brojni, a, o.

чръта, ꙑ, čèrta (sr. Rački Sl. pismo 45 ss.).

чьсти, чьтѫ, чьтеши čitati, čitam; štovati.

чьто (t. j. чъ i то), što, gen. чего: чесо, dat. чемоу i manje pravilno: чесомоу (62).

чѧдь, и: děca.

чѧсть μέρος čest. (ne čast, što dolazi od чьсть τιμή).

штедрота milosèrdje.

шьдъ part., žen. sp. шьдъши itd.

ꙗзъ ili азъ: ego, ja; piše se često i ѣзъ.

ꙗзва rana.

ꙗко ὅτι quia, jerbo.

ꙗко и tako da s infin. kao gèrčki ὥστε.

ꙗсти (ѣсти), ꙗмь, ꙗси, ꙗсть jesti — jedem; part. ꙗдꙑ, ꙗдѫшти; prošl. ꙗдъ, ꙗдъши.

егда kada (odnosno).

еда jeda (upitno).

единъ jedan; единого, единомоу; skl. po zaimenoj sklonitbi.

едьноѭ, ili единоѭ instrum. kao prislov: jednom.

ѥꙁа to isto što j e d a, z a r, d a l i.

ѥлиже obično: отъ нѥлиже, od kada.

ѥликъ kolik (odnosno): вьсе іелико, sve što.

ѥльма pošto, buduć da.

ѥсмь, ѥси, ѥсть (skr. ѥ 48) ѥсмъ, ѥсте, сѫть.

ѥтеръ: nĕki; ova je rĕč običnija u glagolskih, nego li cirilskih spomenicih, gdĕ no ju zamĕnjuju sa нѣкыи.

ѥште jošte (kajk. i š č e).

ѥю dvoj. od и.

юнъ mlad.

юже sr. оуже (naš: jur).

юноша mladić.

ѫдоу (m. ѭдоу) navadja Cèrnorizac kao primĕr glasa i pismena ѫ (i ѭ), (izgovori o n) kojemu neima traga u Gèrkah; ѭдоу odnosni prislov odgovara upitnomu кѫдоу, a znači što hèrv. k u d, k u d a ili g d ĕ.

ѫтроба utroba.

ѫжика r o d j a k; rĕč načinjena onako od вѧз — s prĕglasom вѫз, kao što naša stara b l i ž i k a.

ѩзыкъ jezik: u množ. ѩзыци gentes, narodi; kor. ѩз — odgovara lat. (l i n g u a).

ѩти u j m i t i, uhvatiti; — сѧ s gen. primiti se.

Tumač kritički.

I. 1. Ovaj je odlomak iz rukopisa Assem. po prepisu dr. Račkoga; izpravci su slědeći: a) ⱑ město ⱑ; n. p. u rukp. čita se ⰸⰾⱁⰱⱑ, ⰴⱑⰾⰰⱅⰵⰾⱑ, ⰴⱑⰾⰵⰸⰵ, ⰳⱏⱃⰾⱁⰸⰵⰳⰰⱑ, ⰴⱑⰾⱅⰰⱑ, lok. ⰸⰵⰾⱑ instr. ⱃⱆⰽⱑ (u dat. bilo bi dobro ⱑ). b) ⱑ město ⱑ; u rukp. čita se ⰰⱅⱅⰸⱃⱃⱆⱏⱑ, ⱅⰰⱑ, ⱏⱑ, ⰴⱑ, ⰾⱑ kao predlog; (ali kao zaime, dobro je pisano ⱑ). c) u rukp. je ⱑ u rěči ⱆⰾⱏⱏⱑⱃⱑ, i tako je dobro; može se ipak poslě samoglasa ь uvěk pisati ⱑ. d) ⱑ město ⰸ u ovih rěčih: ⰳⱏⱆⱎⰸⰰⱑ, ⱆⱎⰸⰰⱑ, ⰴⱑⰰⰸⰵⱑ. e) ⱎⱅ měšovito uz ⱋ. f) u rukp. je oblik stegnut: ⰴⱑⰳⱅⰰⱑⱎⱔⰵⱔ.

I. 2. Preštampano bug. glag. iz ciril. natiska u „Ізслѣдованія“ StPetrbg 1856. U rukp. dolazi: a) malo ne uvěk ⱑ m. ⱑ, a mnogo redje ⱑ, gdě bi imao biti ⱑ: n. p. cir. je štamp. ovako къніжъніці, грѣшънікъи. пріемлетъ, ѣстъ, овъцѫ. b) město poluglasah puni samoglasi: роптаахѫ, овець, прішедъ. крѣпокъ, шедь, рожецъ, отецъ, телецъ. c) piše se глⷧ҇ t. j. глаголⷧ҇, отьцю, іждівъшю, сѫштю: събъравъ, призъвавъ, оузьрѣ. d) měša se, kao i u assem., bez razlike ⱃ i ⱆ, ali za cir. ꙑ dolazi ponajviše ⱑⱃ. e) ⱎⱅ mnogo običnije od ⱋ. f.) 37.5 rukp. ⰾⱏⱔⱑⱃ, u gèrč. je ženski spol. g) 37. 7. rukp. ⱏⰸⰾⱃⱏⰸ, a mora biti dat. ⱏⰸⰾⱃⱏⱔ. h) 38. 7. cir. štamp. оупітѣнъ і (kao dvě rěči), i opet red. 15: оупітѣнъ и, ali u gèrč. je spolnik: τὸν σιτευτόν, zato se mora zajedno čitati, akuz. sast. deklin. i) 38. 6.

zdola št. cir. біть; pravilnije piše se taj oblik бімъ ili бѣімъ.

I. 3. Sr. izd. Hankino (Prag 1853). U izvorniku imadu slěd. rusizmi: мьрьзость, скърбь, жьрнъвахъ, мьрькнеть, мълния; тогда; прѣкратіѧть, дадіѧть, оузьріѧть, женіѧщіе, вьсіѧ, обріѧщеть, творіѧща: U rukp. stoji: оузьрите, възѧтъ, вьсяка, избьранънѧ, лъжии, четъірь, аньгели (sr. kajk. a n j g e l i), дъва. Uvěk se piše щ město шт. Znameniti su padežni dočetci: ъмь, ьмь (m. омь емь); ъмъ, ьмъ (m. омъ, емъ); ъхъ, ьхъ (m. охъ, ехъ).

I. 4. Po fotogr. snimku (sr. Hank. „N a č a l a" 1859) s neznatnimi izpravci. U rukp. se čita: a) ⱏ m. ⱏ: ⱂⱏ ⰴⰹⰳⱏ, ⰳⱃⰹⰾⰵⰿⱏ, ⱂⱔⰾⰵⰿⱏ, ⱀⰵⱄⰵⰿⱏ, b) ⰲⱂⰹ, ⰾⰵⱂⰴⰵⱔⱑⱔ, ⱂⰿⱀⰰⰴⰴⱏ, c) ⰹⰵⰳⰾⰰ uz ⰹⱏⰳⰾⰰ. d) ⱎⱅ m. ⱋ. Tri su poslědnje rěči iz o s t r. dodane; zato je suvišan priděv: ⰴⰰⰾⱏⰴⱃⱐⱏ, jerbo kasnije dolazi komparativ.

I. 5 *a* Sr. Kopitar Hesych. Glossogr., gdě su nekoje rěči po rukp. ovako naštampane: мѫжъ, нечъст., грѣшън., гоубителъ, пооучитъ, дьнъ, ноштъ — to su dokazi, da je skoro svuda ь zaměnjen poluglasom ъ. Izvornik bijaše glag., jerbo se piše волѣ (m. воля, gl. ⰲⱁⰾⱑ), его (m. ієго, gl. ⰵⰳⱁ), емоу (gl. ⰵⰿⱆ). Pogr. je саждение.

I. 5 *b*. Gled. Kopitar Glag. Cloz. i Buslaev Chrest. rusk., a uzporedjen je tekst b o l o n j s k i (Hesych. Glossogr.). U izvoru čita se ovako (a znači ruski, v bolonjski rukp.): доуше a доуша v (jedno vok., drugo nom.), моѧ a (rusiz.) єси (po glag. ⰵⱄⰹ) av, въісповѣданьѥ a ісповѣдание v, велълѣпотѫ v лѣпотоу a, одѣѧи a одѣжи v (bugariz.), свѣтомъ av, ризоѫ v, пропинаѧ a пропинаѫ v, покръіваѧ a покръіваѫ v, прѣвъіспрьнѧаго a, прѣвъішнѣя своя v, полагаѧи a полагаѫ v,

въисхождение свое v, вѣтрьноую v, своѧ дѫхъı а своѫ v, огнъ палѧщъ а, оснъıваѫ земѧ v землю а, твьрди а (rusiz.) приклонитъ сѧ въ вѣкъı v, одѣяние еѫ v, станѫтъ v, запрѣштеньѧ а (rusiz.), оустрашятъ а оустрашѫтъ v, низъх. а, полıѧ а полѣ v, въ мѣста ѧже а, положилъ а (rusiz.) обратить сѧ покрътъ а посълаıѧ а — лаѫ v, горъı v, напаѫ — селънъıѩ v, анагри а (rusiz.) инагри v, жѫждѫ v, (ovdě u Kop. v. prekinut), пътиця а, дадять, напаѧıѧ. Vidi se dakle, da je u a upliv ruski (ѧ. ıѧ i ıa poměšano, ьр m. ръ), u v upliv sred. bug. jezika (ѧ i ѫ měš., ъ m. ь).

I. 6. Sr. Izvěst. c. akad. nauk. rusk. VII. 4 i opis. slavj. rukop. I. 65—66, 186; recenzija ruska izpravljena je u starobugarsku; još su u rukp. ove očevidne pogreške; премоудростію твоıея явил мѧ ıеси; особомъ; dobro je оубѣлю сѧ, ili оубѣлѣю od gl. оубѣлѣти, onda je zaime сѧ suvišno; pogr. je съзиже.

II. 1. Gled. Denkschr. Akad. Wiss. X. u Beču i Kop. Glag. Kloz. U rukp. ima a) ⰺ m. ⰺ n. p. ⰶⰺⱅⰵ, ⰴⰺⰲⱃ, ⰸⰾⰰⰴⱃⱅⰺ, ⱂⰵⱆⱑⰶⰾⰺⰸⱅⱆⰺⰵ itd.; b) ⰵ i ⰵ m. ⰺ, ⰺ: ⰿⰵⰳⰾⰰ, ⱎⰵⰾⰺ; 46. 8 čita se ⰿⱆⰵⱃ ⱆⰵⰾⱃ m. dativa ⰿⱆⰵⰵⱃ; c) ⰸⰶⰰⰰⱎⰵ, ali su ovakvi oblici redji od stegnutih; 46. 10 ⰾⰴⰸⰳⰸⰶⱔ, 13. ⱆⱃⱂⰺⱃ, 14. ⱃⰴⱑⰾⰰⱎⰵ, 17. ⱃⰴⰵⰻⰰⰶⰵⱂⰺⱃⰶⱔ (ⰶⱔ m. ⰵⱔ); 45, 4 zdola ⱃⰴⰰⱆⰺⱃ, ⱃⰰⱆⰵⰾⰺ; 46. 2 ⱃⰵⱆⰵⰾⱑⱆⰰⰶⱔⱎⰿⰰⰳⰵ ⰸⱃⰴⰸ (ali u sèrb. ruk. мороу); 47. 3 ⰿⱆⰵⰴⱔⱎⰿⰰ, ⱃⰵⱆⰵⰾⱑⱂⰺⰸⰺ; 6. ⱃⰴⱃⰾⰸ. U ovom je rukp. uvěk skoro ⰺⱃ m. ⰺⱃⰸ t. j. ъй m. ъıй; što je kadšto ⰸ m. ⰶⱔ, i ⰺⰵ obično m. ⰸⰵ — nazvati ćemo uplivom hèrvatskim.

II. 2. Sr. Miklošić: Monum. ling. palaeoslov. i vitae Sanctorum. U izvorniku stoji ѧ za ıѧ, a za pravi ѧ upotrebljuje znak ѩ (zaměnjenu vrědnost imadu oba znaka u besědah Cyr. Jerus. sr. Izv. ak. rusk. nauk I.

3.). I ovdě je pretežniji ъ od ь; čita se шедъ 5, день 8, възємъ 2 zdola, овогда, пришедъи, алъченъ, страненъ, темьници; u rukp. аньдреа — radi blagogl. umetnut ь; манастъıрѣ (glagoliz.), 47. 1 zd. вънпьняго, 48. 10: въшьняаго; много u rukp., obično se ipak piše мъного (sr. got. managa); 48. 22: чьстънъи i 24: блаженъи — stariji su ali redji oblici; piše se сърeбро i сьребро, pravilnije po izvoru bilo bi, čini se, сьр.; прѣбъıвающтии, дѣлающте jedno po sast., drugo po prostoj dekl.; сел моꙗ 51. 2 pogr. m. моюѩ; подобаатъ m. подобаѥть, osobina glag.

II. 3. Sr. Šafařik „Glagol. fragmente"; izreka 1. 2. iz frag. I. A. 3. i 4. iz I. B, ostale iz II. A . B.

II. 4. Ovi se stihovi nalaze u nekom rukp. iz XI—XII. věka (s. Izvěst. c. rusk. ak. VII. 1.), gdě su i Antiochove pandekte: ondě stoji вьсѩкъ, благодѣтельствоуя, оудроучаѥть, язъıкъ, чъсти, боуроу, жъзлъ, оуне, тьри, являѥть сѩ, роуганиѥ, падениѭ, жъри, молитьнъıмь, иже боудеть; vidi se dakle, da je u izvorno bug. prěvod udario upliv ruski, ali prěvod mora da je veoma star. Nekoji su stihovi krivo prevedeni: .ı. разоумѣй очима gèrč. ἴστη μὲν ὄμμα; prevoditelj je poměšao ἴστη sa ἴσθι od οἶδα; lat. prev. inhibito visum ili cohibe oculos, slov. od prilike: въздръжи очи. .м. glasi gèrčki.: μή σοι τὸ εἶναι τῷ δοκεῖν ὑποῤῥέοι lat. prev. missam fac opinionem remque amplectere, ili po pariž. izd. Ne tibi vana specie decepto res ipsa effluat. Slov. prev. je taj smisao: nebudi ti na misli budućnost (?). .χ. morao bi po lat. prevodu toliko značiti: Gloria est invideri, invidere autem magnum dedecus, ali slov. rěči neimaju toga smisla, već znače: zavistan biti milosti i u obće zaviděti — velika je sramota. .ψ. glasi gèrčki: ψυχὴ θύοιτο μᾶλλον ἢ τὸ πᾶν θεῷ: praestat animum quam caetera

offerri Deo, ili Animus Deo mactetur potius quam alia quaelibet victima; ali slov. tekst znači: Dušo, žèrtvuj (klanjaj se) bogu sasvim poniznim obrazom.

II. 5. Iz Mikloš. chrestom.; lat. prěvod nalazi se u 44. govoru sv. Grigorija cap. X—XI. „in novam dominicam“ (Tom. 50 ed. paris.); slov. prevoditelj prevede gèrčki izraz κελεύσματα u повелѣнию, a lat. prěvod zadèrža: celeusmatibus iisque ut plurimum piis ac religiosis (što je κελευστὴς i κέλευσμα, gled. rěčnike); 54. 7. glasi lat. prěvod ovako: ac per gyrum assultat etiam delphinus, jucundissimum quiddam insufflans, seseque in altum evehens et gaudio gestiens vectores prosequitur. red 8. zdola i ss. glasi lat. prěvod ovako: cellulas elaborant sexangulas et inter se oppositas fistulas attexentes rectasque lineas angularibus alternantes — non minus ad operis elegantiam quam ad securitatem.

III. 1. Po izdanju K a l a j d o v i č e v o m (Moskva 1824), iz rukop. 11. věka, koji je samo malo traga sačuvao starobug. izvorniku, drugačije vlada upliv ruski. Znatnije razlike od onoga, kako se u rukp. čita, osim što je povraćena bug. recenzija, jesu slědeće: прозвутеръмь, человѣкь, философъреka, живъıи; прѣстоупивъ бес коньца što znači: p r e s e l i v s e u v ě č n o s t — to je u rukp. XVI. věka ovako opisano: преиде отъ сего житiа къ христоу богоу въ бесконечный животъ. U rukp. stoji zatim: Съ сими же съı и оставль юго въ житии семь, tu bi se imao razuměti Konst. kao subjekt, a u юго njegov brat Metodij. 56. 2. мѣста; 16. паче лѣнениѩ и прещенья прркъмь рекъша smisao: većma nego mlitavosti ubojah se prětnje Božje — zatim je izostavljen citat iz sv. pisma. 56. 7. zdola zamèršenih je rěčih taj smisao: da je više gledao na silu i znamenovanje, neg li pojedine izraze. „Tako (t.

PRIMĚRI STAROHÈRVATSKOGA JEZIKA

iz

glagolskih i cirilskih književnih starinah,

sastavljeni za

sedmi i osmi gimnazijalni razred.

Dio drugi.

Uvod i priměri starohèrvatski.

KR. HERVAT. SLAVON. DALMAT. ZEMALJSKA VLADA. ODJEL ZA BOGOŠTOVJE I NASTAVU.

U Zagrebu 1866.

Bèrzotiskom Antuna Jakića.

Tko zna, kako se drugdě po obrazovanom světu narodni jezik na gimnazijah predaje i koliko se nakon osam godinah od učenikah zahtěva, da znadu o svom materinskom jeziku, priznat će, da je već i kod nas bila prěka potreba takove najvišim gimnazijskim razredom naměnjene knjige, u kojoj će se historijskim putem razvijati slika hèrvatskoga jezika, počamši od njegovih najstarijih vremenah.

Po nalogu visoke dvorske kancelarije hèrvatske zapade meni taj posao, da ga izvèršim; a ja ga evo, premda istom nakon dvě godine, predajem u ruke gospode učiteljah hèrvatskoga jezika na gimnazijah trojedne kraljevine. Njihova bit će dužnost, da izkustvom dokažu, jeda-li sam željenu svèrhu polučio ili niesam: moje je čvèrsto uvěrenje, da je takova knjiga neizkazano važna, ako-li ozbiljno želimo naputiti učenika, da razložito upozna hèrvatski jezik i njegov naravski ustroj. Zašto samo tim putem, i nikojim drugim, dobit će on pravi pojam o tom, što je život jezika i njegova zakonost; samo tim putem dokučit će, jeda-li su razna pravila slovnička, kojimi se može biti i preko reda muči, puka samovolja ili kako valja da jesu, poslědak zakonah jezičnih.

Niesam se uztezao, da u knjigu upletem mnogo mimogrednih primětabah — i to sve po savětu izkusnih učiteljah, te se nadam, da će barem gděkoje zèrnce pasti u plodovitu zemlju i obilim plodom uroditi. Mnoge sam stvari navlaš zato pripomenuo, što znam, da su potrebite ne samo poradi učenikah. Tko bi rekao, da se može naš današnji jezik već i sam za sebe razuměti bez obzira na starinu, kao odrastao čověk bez obzira na njegovu mladost — on bi govorio može biti u lěpih prispodobah, koje ipak nebi bile ništa ino, van gole fraze.

Imajući ponajprije pred očima potrebe učeničke, niesam ipak smetnuo s uma niti obćenite koristi, već sam želio, da sastavim knjigu, koja će na vidělo izněti bar nekoliko velevažnih, ali još posve nepoznatih starohèrvatskih spomenikah. Po tome dobiva ovaj moj drugi dio „starohèrvatskih priměrah“ samostalnu vrědnost uz ostale slověnske čitanke. Mene je dosta vremena stojalo, dok sam izbilja skupio priličnu čest takova gradiva, koje je sasvim n o v o, ali uz to i za svèrhu ove čitanke prikladno. Razumije se, da sam sve takve starine jezične naštampao kritičkom věrnošću, dakle i s očevidnimi pogrěškami, jer su često i one jako poučne.

Dužnost mi je zahvaliti se onoj gospodi i prijateljem, koji su me u tome poslu prijateljski podupirali, kao: moj nezaboravni učitelj, prof. Fr. vitez Miklošić, dr. Fr. Rački, dr. Ivan Crnčić, Dr. Parčić, od kojih sam dobio pojedine, još nigda neštampane komade starohèrvatskih spomenikah za uvèršćenje u tu knjigu; poglavitu pako hvalu valja da izreknem g. Ivanu Kukuljeviću Sakcinskomu, što mi je dodrohotno dozvolio, da iz

njegove prebogate knjižnice odaberem po volji nekoliko vele zanimljivih starinah, koje su ovdě naštampane.

Izpravljanje ove knjige, koliko je god težko bilo poradi raznovèrstnih pismenah, ipak se nadam, da je prilično pomnjivo; neke očevidne pogrěške izpravit će lako čitatelj i sam umah na pèrvi pogled; meni je tek spomenuti, kako se na str. 15. neoprezno nekoliko putih uvukla pogrěška: ‚nikopoljski‘ město ‚nikoljski‘, a na str. 144. město „kralj humski“ valja da se čita „knez humski“. Osim toga opazio sam: na str. 2. op. 4. pod redkom: [illegible] m. [illegible]; str. 4. red. 9. [illegible] m. [illegible]; str. 9. red 16. [illegible] m. [illegible]; str. 27. red. 16.: [illegible] m. [illegible]; str. 172, točka 51. m. дз čit. да, u točke 56. red. 4. m. ди čit. да; na str. 173. točka 76. red. 3. poslě позвань, izostavljene su rěči: ащіе ли. str. 175. toč. 123. red. 1. m. вьѣхь čit. вьсѣхь; str. 187. red. 5. m. токнко čit. толико; red. 8. čit. александра, red. 10. čit. непрестанно; red. 21. čitaj землю; red. 22. čit. ногами. — str. 188 red. 8. čitaj: Satamir, red. 11 čit. pričaše se s filosofi; str. 189, red. 11. čit. gradove m. gradovi; str. 191. red. 25. čit. pet s a t m. s t a; str. 192. red. 1. čit. o d a f g n i h m. odatgnih; red. 3. g o s p o d i g n i m. gospodgni.

U Zagrebu měseca ožujka 1866.

V. Jagić.

Pismena. *)

Glagolska		Ćirilska		Lat. po hèrvat. prav.	Broj		Ime.
bugarska	hèrvatska	cèrkv.	gradj.		glag.	ćirilsk.	
Ⰰ ⰰ	Ⰰ ⰰ	А а	А а	A a	1	1	азъ
Ⰱ ⰱ	Ⰱ ⰱ	Б б	Б б	B b	2	—	боукꙑ
Ⰲ ⰲ	Ⰲ ⰲ	В в	В в	V v	3	2	вѣдѣ
Ⰳ ⰳ	Ⰳ ⰳ	Г г	Г г	G g	4	3	глаголи
Ⰴ ⰴ	Ⰴ ⰴ	Д д	Д д	D d	5	4	добро
Ⰵ ⰵ	Ⰵ ⰵ	Є є	Е е	E e	6	5	есть
Ⰶ ⰶ	Ⰶ ⰶ	Ж ж	Ж ж	Ž ž	7	—	живѣте
Ⰷ ⰷ	Ⰷ ⰷ	Ѕ ѕ	—	—	8	6	ѕѣло
Ⰸ ⰸ	Ⰸ ⰸ	З з	З з	Z z	9	7	землꙗ
Ⰹ ⰹ	Ⰹ ⰹ	И и	И и	I i	10	8	иже
Ⰻ ⰻ	Ⰻ ⰻ	І і	Ј ј	J j	20	10	і
Ⰼ ⰼ ⰼ	Ⰼ ⰼ	Ꙉ ꙉ	Ђ ђ	Dj dj	30	—	ꙉе(*djerv*)
Ⰽ ⰽ	Ⰽ ⰽ	К к	К к	K k	40	20	како
Ⰾ ⰾ	Ⰾ ⰾ	Л л	Л л	L l	50	30	людие
Ⰿ ⰿ	Ⰿ ⰿ	М м	М м	M m	60	40	мꙑслите
Ⱀ ⱀ	Ⱀ ⱀ	Н н	Н н	N n	70	50	нашь
Ⱁ ⱁ	Ⱁ ⱁ	О о	О о	O o	80	70	онъ

*) Ova tablica stavlja se ovamo izpravljena, zašto su se u gramatiku neke pogrěške uvukle u vrědnost brojevnu, što molim, da se ondě po ovom ovdě izpravi.

Glagolska				Cirilska				Lat. po hèrvat. prav.		Broj		Ime.
bugarska		hèrvatska		cèrk.		gradj.				glag.	cirilsk.	
Ⱂ	ⱂ	Ⱂ	ⱂ	П	п	П	п	P	p	90	80	покой
Ⱃ	ⱃ	Ⱃ	ⱃ	Р	р	Р	р	R	r	100	100	рьци
Ⱄ	ⱄ	Ⱄ	ⱄ	С	с	С	с	S	s	200	200	слово
Ⱅ	ⱅ	Ⱅ	ⱅ	Т	т	Т	т	T	t	300	300	твръдо
Ⱆ	ⱆ	Ⱆ	ⱆ	Ѹ	ȣ оу	У	у	U	u	400	400	оукъ
Ⱇ	ⱇ	Ⱇ	ⱇ	Ф	ф	Ф	ф	F	f	500	500	фрьтъ
Ⱈ	ⱈ	Ⱈ	ⱈ	Х	χ	Х	х	H	h	600	600	χѣръ
Ⱉ	ⱉ	Ⱉ	ⱉ	Ѡ	ѡ	—		—		700	800	ѡтъ
Ⱋ	ⱋ	Ⱋ	ⱋ	шт	щ	Щ	щ	št	ć	800	—	шта
Ⱌ	ⱌ	Ⱌ	ⱌ	Ц	ц	Ц	ц	C	c	900	900	ци
Ⱍ	ⱍ	Ⱍ	ⱍ	Ч	ч	Ч	ч	Č	č	1000	90	чрьвь
Ⱎ	ⱎ	Ⱎ	ⱎ	Ш	ш	Ш	ш	Š	š	—	—	ша
Ⱏ	ⱏ		—	Ъ	ъ	Ъ	ъ	Ŭ	ŭ	—	—	іеръ
ⰟⰊ	ⱏⰺ		—	ЪІ	ъи		ы	Y	y	—	—	іеръі
Ⱐ	ⱐ	Ⰹ	I	Ь	ь	Ь	ь	Ĭ	ĭ	—	—	іерь
Ⱑ	ⱑ	Ⱑ	ⱑ	Ѣ	ѣ	Ѣ	ѣ	ê (ja)		—	—	ѣтъ
Ⱓ	ⱓ	Ⱓ	ⱓ	Ю	ю	Ю	ю	ju		—	—	*ju*
—		—		Ꙗ	ꙗ	—		ja		—	—	*ja*
—		—		Ѥ	ѥ		ѥ	je		—	—	*je*
Ⱔ	ⱔ		—	Ѧ	ѧ	Я	я	ę		—	(900)	*ęs*
Ⱘ	ⱘ		—	Ѫ	ѫ	—		ą		—	(90)	*ąs*
Ⱗ	ⱗ		—	Ѩ	ѩ	—		ję		—	—	*jęs*
Ⱙ	ⱙ		—		ѭ	—		ją		—	—	*jąs*
—		—		Ѯ	ѯ	—		ks		—	60	*ksi*
—		—		Ѱ	ѱ	—		ps		—	700	*psi*
Ⱚ	ⱚ	Ⱚ	ⱚ	Ѳ	ѳ	Θ	θ	th		(500)	9	ѳита
Ⱛ	ⱛ	Ⱛ	ⱛ	Ѵ	ѵ	—		y		—	400	ѵжица

Sadèržaj.

I. Priměri jezika hèrvatsko-slověnskoga t. j. književnost cèrkvena. *)

A. *Sveto Pismo.*

*1. Starodavni odlomak glagolskoga Misala Kukuljevićeva (XII. věk); naštampano je sve što se mogaše pročitati, jer je list jako razderan . . . . Str. 1

*2. Iz glagolskoga misala Kukuljevićeva: mk (XIII.—XIV. věk) U Kukulj. knjižnici pod br. 3, rukopis ima 102 lista malene četvèrtine, manjka mu više listovah sprěda i straga . 6

3. Iz Nikoljskoga evangjelistara (izvorno glagolsko, sada u prěpisu cirilskom) 15

4. Iz cirilskoga apostola Šišatovačkoga, od g. 1324. (po izdanju Miklošićevu) 19

*5. Iz glagolskoga misala Kukuljevićeva: mk. (kao i pod br. 2.) 24

*6. Iz velikoga glagolskoga brevijara Kukuljevića, od g. 1485. U Kukulj. knjižnici pod br. 1, rukopis ima 165 listovah goleme četvèrtine; pismo je krupno i veliko 29

*7. Iz drugoga brevijara glagolskoga: bk. (XIV.—XV. v.) U Kukulj. knjižnici pod br. 183, ima listovah srednje četvèrtine 95 39

*8. Iz odlomka glagolskoga misala Kukuljevićeva (XIV. v.) U Kukulj. knjižnici pod br. 328, ima 8 listovah ili 16 stranah 49

9. Iz pèrvotiska glagolskoga od god. 1483. 57

10. Iz cirilskoga psaltìra, koji je štampan god. 1569. . . 59

*11. Iz glagolskoga rukopisa: bk, kao i pod brojem 7. 67

B. *Tumačenje sv. otacah; homilije, legende i životopisi.*

1. Odlomak glagolske legende o sv. Tekli (XII. v.) . . . 70

*2. Odlomak glagolske legende o Ivanu i Prohoru (XII. v.) . 77

*3. Iz cirilskoga homilijara Mihanovićeva (XIII.—XIV. v.) . . 82

*4. Iz I. časoslova Vèrbničkoga: odlomak glagolski homilije (XIII. v.) 90

5. Život Stěpana Nemanje (po izdanju Šafařikovu) . . . 91

6. Život sv. Save od Domentijana (po izdanju Daničićevu) . 102

*7. Život Aleksandra Velikoga, po ciril. rukopisu iz XVI. v. . 111

II. Priměri jezika slověnsko-hèrvatskoga, t. j. književnost světska.

A. *Listine glagolske i cirilske.*

1. Iz XII. věka.

a) listina bosanska od bana Kulina, pisana g. 1189. . 133

---

*) Kod brojevah označenih zvězdicom razuměva se, da su dotični komadi ili po pèrvi put ovdě naštampani, ili barem iznova s izvornikom sravnjeni i izpravljeni.

Str.

b) listina sèrbska od Stěpana Nemanje, pisana godine 1198—1199. 135

2. Iz XIII. věka.

a) listina sèrbska od kralja Radoslava, pisana god. 1234. 139

b) listina primorska od kneza humskoga Andrije god. 1234.—1240. 141

c) listina bosanska od bana Ninoslava (1234.—1240.) . 142

d) listina primorska od kneza Črnomira, pisana g. 1253. 143

e) listina primorska od kneza humskoga Radoslava, pisana g. 1254. 144

f) listina sèrbska od kneza Gjure, zeta kralja Vladislava (g. 1240.—1272.) 146

g) listina sèrbska od Stěpana Uroša, god. 1281. . . 147

3. Iz XIV. věka.

a) listina glagolska iz hèrv. primorja, pisana g. 1321. . 147

b) listina glagolska s otoka Kèrka, pisana g. 1321. . 149

c) listina cirilska bosanska, od bana Stěpana, pisana god. 1332. 150

d) listina cirilska bosanska od bana Tvèrdka, pisana god. 1367. . . . . 15S

e) listina glagolska, s otoka Kèrka, pisana g. 1375. . 154

f) listina cirilska primorska od roda Sankovićah, pisana god. 1391. 166

g) listina glagolska, iz Kèrbave, pisane g. 1393. . . 159

B. *Zakoni.*

*1. Zakon vinodolski, od god. 1280. (u poznijem prepisu) . . 160

2. Zakon cara Dušana, od g. 1349 i 1354 (u rkp. XIV. v.) . 169

*3. Statut kèrčki, od g. 1388 (u poznijem prepisu) . . . 176

C. *Pripověsti, lětopisi i drugi predmeti měšovita sadèržaja.*

*1. Iz regulah sv. Benedikta, pisanih za manastir Rogovski (XIV. v.) Rukopis u knjižnici Kukuljevićevoj pod br. 10, u osmini listovah 60 178

*2 Iz glagolskoga sbornika knjižnice Kukuljevićeve (XV. v.) Rukopis u knjižnici Kukuljevićevoj pod br. 351, u osmini ima listovah 65 180

*3. Iz života Aleksandra Velikoga, pisana hèrv.-bos. cirilicom (XV. v.); rukopis ima 116 listovah; ovo ovdě dolazi na listovih: 67a—68a; 71b—72a; 73a—74a; 114b—115b. . 184

4. Staro-hèrvatska kronika, po novijem prepisu (XVI. v.) . 188

5. Iz stare gotskimi pismeni štampane knjige XV. v. . . 191

Štivo iz sv. pisma obojega zavěta:

			Strana
Iz knjige bitja (liber genesis):	I.	1—31	39
	II.	1—3	44
	II.	4—25	45
	III.	1—8	48
	XXII.	1—19	49
Iz knjige izhoda (exodus):	XII.	1—11	52
	XIV.	24—31	53
	XV.	1—3	55
Iz knjige devteronomija:	XXXI.	22—30	55
	XXXII.	1—4	57
Iz knjige carstva . . .	III. III.	16—28	57
Iz pěsnih Davidovih:	psal.	8	59
	psal.	13	60
	psal.	17 48—49	2
	psal.	18	62
	psal.	55 1—3	5
	psal.	103	64
	psal.	118 17	5
	psal.	128 1—4	2
		142 9—10	1
Iz Cèrkovnjaka (Ecclesiasticus	XXIV.	11—20.	192
Iz knjige Joila proroka:	I.	1—18.	67
Iz „ Jone proroka;	III.	1—3.	5
Iz „ Miheje proroka	VII.	14—20.	191
Evangjelje sv. Matije:	II.	1—12	6
	V.	43—48	9
	VI.	1— 6	10
	XXVIII.	1— 8	14
Evangjelje sv. Marka:	IX.	17—28	10
Evangjelje sv. Luke:	II.	42—52	8
	XI.	5—13	15
	XIII.	6—18	12
	XVIII.	10—14	16
Evangjelje sv. Ivana:	VIII.	46—59	2
	X.	1—16	17
Děla apoštolska:	III.	1— 8	23
	VI.	1—23	29
	VII.	1—69	32
	VIII.	26—40	24
	XXVII—XXVIII		19
Poslanica na Korinćane	I.	11. 24.	26
Poslanica na Galaćane:	I.	11—19	27

Dio drugi.

Uvod.

Starohèrvatski i starosèrbski věk

§. 1. U pripověsti o sudbini cèrkvene slověnštine (gl. I. §. 4., 5., 6.) bijaše i o tom govor, kako se je razišla po čitavom slověnskom světu. Isto ono doba imadjahu južni Slovéni tri samosvojne dèržave: na istoku Bugarsku, na zapadu Hèrvatsku, u srědi Sèrbsku, koje su se razprostirale sredinom izmedju oba velika carstva, istočnoga i zapadnoga. Veleumnim i Bogu ugodnim nastojanjem slověnskih prosvětiteljah poče se izmedju jezika gèrčkoga s jedne i latinskoga s druge strane širiti knjiga slověnska, kao najsigurniji poruk narodne obrazovanosti.

Nego tečajem věkovah odjekivaše svaki prepor i sukob izmedju istočnoga i zapadnoga světa takodjer u sèrce naših slověnskih predakah; onaj jaz, koji je prelomio duševni život istoka od zapada, potezaše i naše dědove u svoje ždrělo.

§. 2. Onim časom, kada je cèrkvena slověnština po pèrvi put stupila na hèrvatsko i sèrbsko zemljište, odpočinje njezino hèrvatsko i sèrbsko věkovanje. Hèrvati i Sèrbi govorahu več onda (u IX. stol.) svojim posebnim naréčjem, koje se razlikovaše od cèrkvene slověnštine, makar i manje, nego li danas. Nije ipak istini podobno, da će dva toli srodna naréčja uzporedo živěti (jedno za cèrkvene, drugo za domaće potrebe), a da se nebi jedno s drugim měšalo. I zbilja pověst hèrvatskoga jezika odkriva nam očite tragove sve to većega upliva, koji je imao govor narodni na one cèrkvenoslověnske starine književne, koje su u Hèrvatskoj věkovale.

Prema tomu može se mnogim spomenikom i doba oprediliti. Čim je najme manje priměse naréčja narodnoga, tim se sigurnije može uzeti, da je spomenik veoma star; dapače ima i takovih veoma starih spomenikah, gdě do pukih izměnah glasovnih neima nikakova upliva narodnoga naréčja.

Druga je vèrst književnih starinah necèrkvenoga sadèržaja, u kojih vlada narěčje narodno, barem u pretežnijoj měri. Ovakovi spomenici puno su važniji, ali ih neima mnogo; najraniji neprekoračuju XII. stolěća.

Prava cèrkvena slověnština iliti starobugarština (dio I.) na jednoj, a narodno narěčje na drugoj strani — to su obe dvě krajne točke, medju kojima se kreće zadatak ove knjige. Ona nam predočuje neku měšovitu književnost toli sadèržajem (stvari cèrkvene i světske), koli oblikom (narěčje hèrvatsko-slovensko i sloveno-hèrvatsko.) Ovaj odsěk hèrvatske književnosti, premda se ponajvećma jezika tiče, nije ipak tek za jezikoslovca znamenit, nego valja obćenije da se uvaži, kao věrna slika našega duševnoga života od IX. do XV. stolěća.

§. 3. Glavni je karakter svih ovamo spadajućih književnih starinah, što su proizvod cèrkvene obrazovanosti, pak većinom i sadèržaja nabožnoga. U Hèrvatah vladaše od iskona glagolsko pismo (još za kralja Zvonimira poznavahu, barem na nadpisih, oblu glagolicu), kod Sèrbah, ako i neima izravnih, ali ima neizravnih, ne vanjskih već nutarnjih svědočanstvah, da su negda i oni, barem za kratko vrěme, upotrebljavali glagolicu; kasnije oblada sasvime pismo cirilsko.

A Kratak pregled književnosti glagolske.

§. 4. Sudbina književnosti glagolske kod Hèrvatah može se zgodno poděliti u tri dobe: pèrva je doba borbe, druga mirna užitka i napredka, treća polagane propasti.

Doba borbe trajaše od IX. do XII. věka. Hèrvati stojaše izpèrva u nekom dèržavnom pokroviteljstvu bizantskom,

ali u cèkvenoj svezi s Rimom. Nego upravo u doba biskupovanja Metodova prionuše sa svojim vladarom Sedeslavom za istok, možebiti zato, što su tim putem mislili da obrane slověnsko bogoslužje, kojemu se je on čas živo opirao živalj latinski. Ovomu kolěbanju doskoči papa Ivan VIII., izrekav godine 880. spasonosno i mudro načelo, da se věri i nauku katoličke cèrkve ni malo neprotivi, jeda-li se misa pěva slov. jezikom, ili jeda se evangjelje i druga sveta štiva staroga i novoga zavěta čitaju u valjanom slověnskom prěvodu.

Od toga časa širilo se slověnsko bogoslužje bez prestanka po hèrvatskoj dèržavi. Cèrkvene knjige běhu bez dvojbe one iste, što u Panoniji, u negdanjem področju Metodovu; još i do danas čuva se uspomena o nekom psaltiru Teodorovu, za kojega ima dosta věrojatnosti, da je bio pisan glagolicom oblom a narěčjem starobugarskim.

Nego protivnici slověnske liturgije nehtědoše mirovati; na Splětskom sboru cèrkvenom podje im 925. god. za rukom. da pridobiju kralja hèrvat. Tomislava, a slověnština bude strogo u cèrkvi zabranjena. Tom prigodom odlikova se Ninski biskup Gèrgur odvažnim zagovaranjem slov. bogoslužja i prosvědovanjem proti zaključkom pomenutoga sbora. I zbilja ljubav puka i njegova svećenstva prema narodnoj svetinji odolě ovaj put svim napastim: a protivnici běhu po drugi i po treći put prinudjeni, da obnove nepravične zaključke. Godina 1059. i 1064. jednako su nepovoljnne po glagolicu, kao i godina 925. (Pop starac Vuk i biskup Cededa). Ali niti ove prětnje nemogoše Hèrvatah smesti u nepokolebivoj odanosti prema slověnskomu bogoslužju; protivnički napori skèrhaše se o njihovu postojanost. Rim nehtěde više, da dira u to pitanje.

§. 5. Već tečajem ove pèrve dobe razprostiraše se glagolica po Dalmaciji, po dalm. i hèrv. otocih i po zapadnoj Istri. Iz razvoda bo istranskoga doznajemo sasvim věrodostojno, da su onuda već u XII. stolěću upotrebljavali u svih službenih spisih, koji su prostomu puku naměnjeni bili, hèrvatski jezik u glagolskom pismu. (Poimence spominju se god.

1125., 1150., 1170 itd.). Još se pouzdanije zna, da je u to doba hèrvatski jezik na glagolskom pismu cvao po otocih, imenito na Kèrku, gdě nam to svědoči listina dobrinjska, koju pisa god. 1100 „Kirin, sin Radonjin". — Po Dalmaciji odlikovaše se osobito manastiri benediktovski, bogate zadušbine hèrvatskih velikih županah i kraljevah; kao n. pr. manastir rogovski.

Ima dakle dovoljna sila dokazah, da je prostonarodni hèrv. jezik na glagolskom pismu rano ušao u književnu porabu; pak da se je koja od ovakovih listinah u izvorniku sačuvala, imali bismo glagolicom pisan spomenik hèrv. jezika, koji bi za sto godinah stariji bio od najstarije listine cirilske bosan. roda, koja je od g. 1189. Tolikom srećom nemožemo se doisto pohvaliti; nego ima nekoliko starodavnih odlomakah cèrkvene starohèrvaštine, što su ponajviše poskidani s koricah novijih glagolskih rukopisah, a po svoj prilici spadaju u XII. věk. To su odlomci cèrkvenih knjigah, koje bijahu ono doba u porabi, kano ti: iz službenika (n. pr. u ovih priměrih br. 1.), iz časoslova (n. pr. u ovih priměrih na str. 70. i 71.), iz homilijara i psaltira itd.

Velika starina ovih odlomakah može se dokazati: 1. po tom, što su već u 13. i 14. věku samo kao zavitak na koricah drugih rukopisah služili; 2. znakovî paleografićkimi imenito obličjem nekojih pismenah, kano ti: Ⱅ Ⰸ i osobito Ⱑ; 3. pravilnošću jezika, gděno do pukih glasovnih izměnah sve ostalo pravilno glasi po slovnici baš najstarijih spomenikah; 4. sadèržajem samim i tekstom, koji kasnije nije više u katoličkoj cèrkvi bio u običaju.

§. 6. Doba mirna užitka i napredka trajaše od konca XII. do konca XV. věka. Radostni znaci ove dobe jesu ovakvi slučaji: Kada je god. 1177. papa Aleksander II. putujući u Mlětke, prispěo měseca ožujka u Zadar, pričekaše ga ovdě sjajnom cèrkvenom svečanošću, ‚immensibus laudibus et canticis resonantibus in eorum sclavica lingua'. U onom dakle svečanom trenutku, kada je glava katoličke cèrkve prisutna bila, razlěgaše se po zadarskom hramu glas slověnske službe božje! A god. 1248. odgovori sam papa Inocencij IV.

senjskomu biskupu Filipu: da se dozvoljuje poraba slověnštine u službi božjoj, gdě se je god to već uobičajilo; to isto reče god. 1252 i kèrčkomu biskupu glede omišaljskih benediktovacah.

Od ovoga vremena napredovaše još bolje glagolizam kod Hèrvatah toli u životu cèrkvenom, koli u světskom. Cèrkvene knjige běhu marljivo pisane i prepisivane za dosti skupu cěnu. U stare tekstove, koji su već odprije s gèrčkoga prevedeni bili, nije se ništa diralo, van ako je koja rěč starija zaměnjena novijom, ili koji slovnički oblik stariji izměnjen poznatijim novijim. Nego prema svagdanjim suvremenim obredom latinske cèrkve valjalo je mnoge stvari još nadodavati, ter iznova prevadjati, kano ti: životopise svetacah, što su s vremenom prinadolazili u rimski časoslovac. Ovakvi su prěvodi izvedeni po jeziku latinskom, ali dosta pravilnom slověnštinom.

Još i svi ini poslovi, koji se cèrkve tiču, běhu opravljani hèrvatskim jezikom, a na glagolskom pismu, kao: ustavi manastirski, kèrstne knjige itd. Napokon počela se koncem XIV. i uz XV. věk nekolika bogoslovna književnost razvijati; ali neimajuć naši glagoljaši nikakovih učevnih zavodah, neuživajući ni od kud više podpore, nemogoše uspěšno odolěvati mogućoj susědi, bogoslovnoj književnosti latinskoj.

§. 7. I domaće potrebe světskoga života obavljahu jezikom hèrv., a na glagol. pismu. Odatle množina listinah, tičućih se kojekakvih privatopravnih odnošenjah; dapače isto dopisivanje medju hèrvatskom gospodom vodjaše se glagolicom, kao n. pr. što je glagolski dopisivao još u XVI. věku knez Krištofor Frankopan s biskupom senjskim Jožefićem.

Jednom rěčju g l a g o l i c a i uz nju hrvatski jezik, bijaše od XII. do XVI. věka kod većine hrvatskoga naroda jedino sredstvo pismenoga obćenja i jedin oblik književnoga života. To je onaj odsěk duševnoga života, kadno je obrazovanost hèrv. naroda upravo charakterisana bila bilěgom glagolskoga pisma.

Iz svědočanstvah, koje izravnih koje neizravnih, lako je sastaviti slědeći prostor, u kojem življaše glagolizam, cèr-

kveni i světski, u XIV. i XV. věku: Dalmacija, na jugu do Neretve, može biti i dalje, sa svimi njoj pripadajućimi otoci; najbujnije cvatijaše oko Splěta, Zadra i njima nasuprotnih otokah; zatim oko Senja, po Lici i Kèrbavi, i u Modrušah; na sěveru označuju granicu ova města: Ozalj, Draganić, Kupčina i Topusko, pače sporadički i okolo Samobora, Jastrebarskoga (rodno město Levakovićevo) po biskupiji zagrebačkoj sve onamo na sěver u krajno tèrgovište medjumursko, u Štrigovo. Napokon běše glagolska čitava skoro Istra, izuzamši tek zapadnu prim. stranu, i nekoji preděli Kranjske.

§. 8. Golema je množina glagolskih rukopisah ove dobe: tko bi ih kadar bio posakupiti, kako su kojekuda razvučeni po knjižnicah, manastirih, cèrkvah i zaklonitih městih, divio bi se toli bogatstvu glagolske književnosti koli revnosti „hèrvatskih popovah". Ima ih pri cèrkvah i manastirih po Dalmaciji i na ostèrvih, imenito Kèrku, zatim u knjižnicah Rimskih, u Beču, Pragu, Zadru i u Zagrebu. Najbogatija je privatna zbirka glagolskih starinah (preko 40 rukopisah) u g. Ivana Kukuljevića u Zagrebu.

Dobom svojom dosižu ovi rukopisi od XIII. do XVI. stolěća; najbogatiji jest svakako věk XV. Nego malo ima takovih rukopisah, gdě bi godina, kada su pisani, upravo točno naznačena bila; najstariji takov spomenik bio bi psaltir popa Nikole rabskoga od god. 1222., da mu se nije trag zametnuo. Ali zato ima dosta inih koje odlomakah koje cělih rukopisah, što bez dvojbe u XIII. věk spadaju, kao n. pr. onaj vèrbnički časoslovac, što je u ‚priměrih' n. str. 90 naveden. — Iz XIV. stolěća označeni su godinom nekoji spomenici: n. p. psaltir pražki g. 1359., misal bečki, pisan od Novaka, kneza kèrbavskoga, g. 1368., časoslov Vida Omišljanina god. 1396. A još se za mnoge druge rukopise sasvim izvěstno znade, da u XIV. věk spadaju, ako im se i nemože točno opreděliti godina. — Iz XV. stolěća nisu više rědki spomenici, gdě je godina ubilěžena; n. pr. u Kukuljevićevoj sbirci g. 1470., 1485., u zagrebskoj nadbiskupovoj knjižnici g. 1442., u Vèrbniku g. 1456., 1463. itd.

Osim cèrkvenih knjigah u užem smislu, mogu se napo-

menuti još i drugi rukopisi, koji spadaju u nabožnu književnost, kano ti: nekoliko spomenikah moralno-asketskoga sadèržaja u Kukuljevića (iz takova jednoga rukopisa izvadjen je onaj odlomak u priměrih o trojanskom ratu); zatim manastirski ustavi, n. pr. regule sv. Benedikta za manastir rogovski, po rukopisu XIV. věka; jednake su regule još od god. 1430. i 1492. Za priměr ovakve vèrsti spomenikah naveden je jedan odlomak iz regulah sv. Benedikta, odakle se vidi, da je pisan jezikom měšovitim, ipak većma narodnim hèrvatskim, nego li cèrkvenim slověnskim. Tako je i drugdě bivalo; što najme nije strogo spadalo u tekst cèrkveni, onamo měšali su naréčja, kako je tko znao i uměo.

§. 9. Iz světskoga života ove dobe ima mnogo manje književnih spomenikah. To su listine, životopisi i lětopisi, i zakonici nekih obćinah.

Listinah hèrvatskih, glagolski pisanih, nahodi se vele mnogo sve do XVI. věka; ali tad oblada ponajprije latinsko pismo, pak onda i jezik. Glagolske listine važnije su i od istih ciril·kih, kad se radi o historičkom prěgledu hèrv. jezika i njegovih naréčjah, jer su čistijim i narodnijim jezikom pisane, te nam pružaju věrnu sliku hèrv. jezika, kakov je u XIII. i XIV. věku vladao po hèrv. i dalm. primorju, po Dalmaciji i Hèrvatskoj.

Najveći broj listinah pripada onomu kraju Hèrvatah, kud je najbolje cvala glagolica u cèrkvi, dakle: Kèrku, Senju, Modrušam, Lici i Kèrbavi, pak zatim sěvernoj Dalmaciji. Nešto se tiču darivanja zemaljah-oranicah, vinogradah, mlinovah i mliništah na cèrkve i manastire, nešto pravdah medju plemeni i obćinami (važno za naše privatopravne odnošaje.) Najstarija, u izvorniku sačuvana, listina glagolska pisana je god. 1309; nekoje još starije, t. j. iz XII. i XIII. věka, došle su do nas istom u poznijih prěpisih. Najviše ih pripada slavnoj hèrvatskoj obitelji knezovah frankopanskih. (Izdanje Kukuljevićevo.)

Životopisah glagolicom pisanih, nenadje se do sada skoro ništa. Jedva bo zaslužuju, da se ovim imenom prozovu neke kratke i suhoparne bilěžčice, pridodane uz poveće ru-

kopise nabožnoga sadèržaja, koje će istom, kad se podpuno skupe, možebiti i historiji gdě što privrěditi. Onakvih narodnih svetiteljah, kao što su na istoku Simeun i Sava itd., neima na zapadu, ako neuzmemo, da je tako već odavna kod glagoljašah štovan bio sv. Hieronym iliti Jerolim.

Medju lětopisi znamenita je tako zvana hèrvatska kronika, koja u svojem sadanjem obliku istom u XVI. stoléće spada, ali izvornik bio je po svoj prilici glagolicom pisan, i to negdě u XIII. věku. Ova je kronika našasta na krajnom jugu i izmaku slověnskoga življa, u Markovićih (izmedju Bara, Skadra i Olguna), a ono hèrvatsko pismo, o kojem se govori u prěpisu od god. 1546., mogaše biti ili upravo glagolica ili pak bukvica t. j. tako zvana bosanskohèrvatska cirilica. Po ovoj je kronici 1510. g. učinjen latinski prěvod od poznatoga Marka Marulića; ali ima još i drugi latinski prěvod nekakve „slověnske“ kronike od popa Dukljanskoga koncem XII. věka. Onoj staroj kronici, koju je dukljanski pop preveo na lat. jezik, neima više ni traga ni glasa; nego kad se njegov latinski prevod poredi s našom hèrvatskom kronikom, lako je opaziti, da se u pèrvoj polovici posvem slažu. Neima dakle sumnje, da je i sadanjoj hèrv. kronici i lat. prěvodu popa dukljanskoga jedan te isti izvornik za temelj služio, najme neka stara slověnska kronika iz XI. ili XII. věka. Ovu svezu dokazuje takodjer ono, jedno te isto měsio, gdě je hèrv. kronika našasta i gdě je živěo pop dukljanski. U toj okolici, oko Bara, ima još i sada dosta slověnskoga naroda, koji se Hèrvati zovu.

§. 10. Od zakonah pripada pèrvo mjesto zakonu vinodolskomu, sastavljenu god. 1280. u Novom, dogovorom starěšinah vinodolskih, najvećma na temelju starodavnih običajah, koji su tom prigodom u pismo stavljeni. Premda je umah na početku, kako se čini, od ovoga zakona više prěpisah učinjeno, sačuva se ipak do danas samo jedan na koži, i taj čini se, da spada tekar u XV. ili XVI. stolěće. — Uza nj spomena je vrědan štatut kèrčki, sbirka raznovèrstnih ustanovah obćinskih, sagradjenih pod uplivom vlade mlětačke i u razna doba; najstarije su ustanove od god. 1388., zatim

slěde pripiske iz XV. i XVI. věka (1526). Onaj jediti priměrak toga štatuta, koji se čuva još i sada na otoku Kèrku, pisan je glagolski od više rukah. Manje su važnosti nekoje druge „naredbe" i ‚štatuti'. —

Ovi ovdě pomenuti spomenici stare hèrvaštine mogu bar nekim načinom nadoměstiti i izpuniti onu praznoću u književnosti hèrv. naroda, koja se proteže do druge polovice XV. stolěća, kadno i dalmatinski gradovi po pèrvi put propěvaše hèrvatskom pěsmom. Iz njihova sadèržaja dade se sastaviti věrna slika duševne razvijenosti našega naroda u odnošenjih života družtvenoga i obćinskoga (po listinah: slika narodnih sudovah, porote; po zakonih: uredjenje obćinsko, odnošaj izmedju stališah, način kazne itd.); a njihov oblik, čim je narodan i po jeziku i po pismu, dobija neizměrnu cěnu kao dokaz, da je narodni živalj uzmogao odolěti uticajem tudjim. —

§. 11. Novo iznašasta umětnost štampanja knjigah nije našemu glagolizmu toliko pomogla, koliko odmogla. Što su danas želěznice i bèrzojavi za obćenje narodah, to isto postade već onda štampa za obćenje raznih književnostih. U jednom se i drugom slučaju bolje i bèrže osěća, tko je jači i silovitiji. Siromaštvo glagoljašah nemogaše se za dugo natěcati sa mogućstvom susědah latinskih, niti uztrajno odolěvati navalam knjigah latinskih. Dok se je drugdě po světu štampalo, moradjahu oni svejednako pisati; jer ono nekoliko putih, i to valjda u malenu broju odštampane knjige cèrkvene (g. 1483. i 1526. u Mletcih: misal, 1507. i 1508. nekoliko knjigah u Senju, i 1531. u Rěci: misal) nisu bile dovoljne, da podmire sve potrebe. Zato i velimo, da je koncem XV. stolěća dojakošnji cvět glagolizma nagnuo venuti i padati; a tim odpočinje njegova treća doba.

U to doba upotrebi protestantizam glagolicu ter uzhtěde ovim putem svoj nauk razprostaniti medju Hèrvate. Nego drugovi i učenici Trubarovi i Ungnadovi, dèržeći se načela protestantskoga, da bude služba božja podpuno narodna, uvedoše u one svoje knjige, koje su Hèrvatom naměnjene bile, pismo glagolsko, ali naréčje prostopučko čakav-

sko. Zato se i govori na samom naslovu gděkojih knjigah o „sadašnjem, obćenom i razumnom harvackom jaziku.“ Ove su dakle knjige (Novi zavět g. 1562—1563, katekizam 1561 i 1564 itd.) onakvim od prilike jezikom pisane, kakov vlada u ostalih istodobnih (XVI. v.) čakavskih pisacah. —

Povodom navaljivanja protestantizma tèrže se i Rim iz mèrtvila, da se napokon i on oduži glagolici te izvèrši staro dèržanstvo. To bijaše pod papom Urbanom VIII., kadno se je rimska propaganda pobrinula, da za naše glagoljaše izdade popravljen i prema lat. tekstu dotěran glagolski službenik (misal) i časoslov (brevijar). Krasnu zadaću pověriše jastrebarčaninu Rafailu Levakoviću, koji bi taj posao doisto sretnije obavio bio, da ga nezavede stranputice neki Rusin Terlecky krivom uputom. Levakovićev trud izadje na svět g. 1648, te je još ipak znatno valjaniji od kasnijega nastojanja, bolje rekuć kvarenja jezika, Karamanova (g. 1741). Nego kod izučanja našega jezika neimaju više ove knjige skoro nikakve važnosti; pak ih i daleko nadkriljuje istodobna narodna književnost, što je upravo procvala u Dalmaciji, imenito u Dubrovniku. Světskih pak stvarih, glagolicom pisanih, nestaje skoro sasvim; glagoske listine bivaju sve redje, a zakonici pišu se latinskim ili talijanskim jezikom.

B. Kratak pregled književnosti cirilske.

§. 12. Pèrvi početak književnosti cèrkvene kod Sèrbah puno je kasniji, naime istom iz XII. věka, kadno je kod Hèrvatah glagolica već odživěla svoju pèrvu dobu. Nego tomu je taj uzrok, što su Sèrbi i do dèržavne važnosti mnogo kasnije dospěli. Pèrvo pokèrštenje primiše doisto podjedno s Hèrvati iz Rima; ipak se oda te dobe o njih veoma malo znade. Istom za dobe slov. apostolah běše i kod njih kèršćanstvo čvèršće ukorěnjeno, ali nedonese sada jošter onolikih plodovah, kao kod Hèrvatah glagolizam. U isti onaj čas, kad su se Hèrvati na cèrkvenih sborovih odvažno odupirali neprijateljskomu duhu latinskoga svećenstva, i kada je u Bugarskoj cvala slověnština pod mogućnom vladom cara

Simeuna — vladaše kod Sèrbah mèrtva tišina, zastiraše njihovu zemlju cèrni mrak.

Mi neznamo ništa pravo, niti koliko ih je světlost kèršćanska obasjala, niti pod kakvim su cèrkvenim uredjenjem živěli, tek što znamo, da se oba bratska plemena tada jošter nisu cěpala po věri. Kao Bugari, tako i Sèrbi stojaše još uvěk u nekoj cèrkvenoj svezi sa zapadnim Rimom, priznavajući nadbiskupiju Dukljansku. I onako se u to doba sva snaga narodnoga života sèrbskoga naginjala k jadranskomu moru, k onomu bregovitomu čvoru, koji se danas Cèrnom gorom zove. Ovdě su se sastajala oba plemena: hèrvatsko i sèrbsko, ovdě nikoše mnogi slavni muževi i vladari, ovdě življaše narodno predanje o domaćih knezovih i kraljevih, iz kojega je kasnije izišla prije pomenuta kronika dukljanska.

Neima sumnje, da su Sèrbi već u IX.—XI. věku božju službu obavljali slovénskim jezikom; ali pod kojim oblikom, to je težje razaznati, Imenito htěli bismo, da izvěstno saznademo, kakova su pismena upotrebljavali, jeda li glagolicu ili cirilicu. Sva je prilika, da negda, kada je vlast bugarska i preko sèrbske zemlje sve do Dunava i Drave dopirala, pak je, kako pouzdano znamo, s jedne strane cvao glagolizam u Bugarah, s druge medju Hèrvati — u to doba da su i Sèrbi znali ter upotrebljavali glagolicu. Nego dokle bi se ona kod njih uzdèržala, odakle li ponajprije iztisnuta bila, to je još uvěk tamno i nerěšeno pitanje. Samo to znamo, da se od početka XII. věka svuda pojavljaju tragovi cirilice. (Najraniji je zapis od g. 1114.)

§. 13. Istom S a v a, veliki naučitelj i prosvětitelj naroda sèrbskoga, udari kod Sèrbah nov temelj životu književnomu. On bijaše ujedno pravi uzor i otcu i bratu svomu, pèrvověnčanomu kralju, da su obojica zavolěli svet život monaški, te posagradili sjajne zadušbine, cèrkve i manastire, i tim u spomeni čitavoga naroda posvetili sebe a oslavili nekoja města, kao n. p. svetu Goru i manastir Studenicu itd. Svi potonji vladari sèrbski nastojaše da slěde priměr njihov: odatle u XIII. i XIV. věku sila i bogatstvo sjajnih manastirah, koji su još i danas očiti svědoci slavne prošlosti.

2*

O sjajnosti i bogatstvu sèrbskih cèrkvih i manastirah sačuvala se za dokaz ova poslovica kod lětopisca: prizrěnske crkve patos, i dečanska crkva, i pećska priprat, i bansko zlato i resavsko pisanie neobrětaet se nigděže.

Ali Sava nije bio samo pobožan i svet, već takodjer prosvěćen i za duševno dobro svoga naroda odveć zauzet muž. Manastiri, koje njegovim ponukovanjem sagradiše što otac, što brat, što slědeći vladari, nebijahu samo zakloništa nekojih pobožnih ljudih, koji su naměnili daleko od světske halabuke život sprovoditi, već upravo ognjišta narodne obrazovanosti, odakle su se blage zrake razprostirale po svojkolikoj domovini. Sava i brat mu Simeon pokazaše sami uzvišenim svojim priměrom, da medju ine dužnosti bogu posvećenoga života monaškoga broje osobito radnju književnu, kano: prevodjenje ili prepisivanje cèrkvenih knjigah, sastavljanje dělah bogoslovnih, spominjanje života i dobrih dělah božjih ugodnikah. Obojica běhu podjedno p è r v i k n j i ž e v n i c i naroda sèrbskoga; opisaše život otca svojega, ali se nisu izvornici sačuvali, već samo pozniji prěpisi. Iz priobćenih ovdě odlomakah može se uviděti, kakovim su jezikom pisali, najme cèrkvenim slověnskim, samo što je poměšan bio s mnogo narodnih rěčih i oblikah. Ovakov jezik ostade i nadalje u izključivoj porabi svega književnoga života naroda sèrbskoga čak do druge polovice 18. stolěća.

§. 14. Književnost cirilska, kojoj se punim pravom Sava kao začetnik na čelo stavlja, dade se u ovakve tri dobe poděliti: Pèrva je doba od Savinih vremenah do početka štampanja cirilskih knjigah, dakle do pod konac XV. stolěća; druga je doba štampanja cirilskih knjigah pod konac XV. i u XVI. stolěću; treća je doba propast cirilskoga štampanja u jugoslověnskih stranah u XVII. i XVIII. stolěću sve do uzkèrsnuća čiste n a r o d n e književnosti sèrbske.

D o b a p è r v a obiluje velim bogatstvom n a b o ž n e književnosti. Kao što Sava revno nastojaše oko umnoženja bogoslovne književnosti, jer je novim cèrkvam i hramovom trebalo knjigah — zna se pače, da je on i sam mnogo pisao — tako se nadje i nakon njegove smèrti revnih naslě-

dovačah; n. pr. spomena je vrědan Domentijan u Sv. Gori (XIII. st.), nadbiskup Daniel, Nikodim (početkom XIV. st.), visoki Stěpan (Lazarević), itd. Napoglavitiji rukopisi sv. pisma jesu: evangjelja, apostoli i odlomci staroga zavěta. Čitave biblije u jednom neima. Najstarije cirilsko evangjelje sèrbskoga roda pisano je u Peći za Vlkana, Nemanjina sina od nekog starca Simeona, koncem XII. věka. (sada u Ruskoj). Još ima mnogo evangjeljah iz XIII. (n. p. evang. s prologom u Peći) i XIV. v. (n. pr. u sv. Gori jedno od god 1316., drugo od god. 1329.; evangj. šišatovačko itd.). Znamenito je evangjelje nikoljsko i biogradsko (izd. Daničić) tim, što je očevidno prepisano s glagolskog izvornika. Medju apostoli spomena je vrědan rukopis Šišatovački, koji pisa g. 1324. jeromonak Damjan na Ždrělu pri Peći. — Izmedju množine bogoslovnih starinah osobito su važne homilije Ivana Zlatoustoga (XIII—XIV. v.), gděno se nalazi onaj isti tekst u prepisu cirilskom, od kojega se je sačuvao glagolski izvornik u tako zvanom: glagolita Clozianus. — Na cèrkveni život, imenito uredjenje manastirsko, spadaju tako zvani ‚tipikoni', medju kojimi je najznamenitiji tipikon Savin, jedan na sv. Gori za karejski samostan (Orahovicu) od g. 1199., drugi za Studenicu iz početka XIII. v. Spomena je takodjer vrědan tipikon Nikodimov iz god. 1319.

Neki prělaz od bogoslovja k pověsti, ili bolje rekav měšavinu jednoga i drugoga čine životopisi, medju kojimi je već spomenuto dělo Savino i Stěpanovo (pèrvověnčanoga kralja) na otca Nemanju (Simeuna): to je panegirik s priměsom dogadjajah iz njegova života. U istom smislu opisa na obširno život Simeunov i Savin revni i rěčiti Domentijan (učenik i naslědovatelj Savin na sv. Gori), izd. Daničić po novijem rukopisu. Ovim putem udariše i potonji opisivati i bez měre hvaliti slědeće vladare sèrbske, světske i cèrkvene, kano ti: nadbiskup Danilo (1325—1338.) u rodoslovu světskih carevah i biskupah (izvornik ima se nahoditi na svetoj Gori), i oni, koji su kasnije taj rodoslov nastavili (izd. pripravlja Daničić); Grigorije Džamblak opisa život kralja Dečanskoga, Konstantin filosof život Stěpana Lazarevića, a ne-

brojena je množina prologah, što ranijih što poznijih, gdě se panegirički spominje sveti život raznih božjih ugodnikah, koji se tiču naroda sèrbskoga.

Uz rukopise nabožnoga, bogoslovnoga i asketskoga sadèržaja, ima kojekakvih prilogah i bilježakah o dogodjajih svega světa ili barem naroda sèrbskoga, koji su pisani poput kratkih lètopisah, ali i opet u cèrkvenoslověnskom jeziku, jako izměšanom s narěčjem narodnim. Njihova pověstnička vrědnost nije neznatna, ali za jezikoslovca nevrěde upravo mnogo, jer su se tek u novijih prepisih uzćuvali. (Izd. Šafařik.)

§. 15. Ima u cirilskoj književnosti i neka druga vèrst književnih starinah, odakle je lakše dokučiti pravu sliku narěčja narodnoga, kojim se je govorilo po Sèrbiji, Bosni i Hercegovini od XII. do XV. stoléća. To su listine, povelje i tèrgovački dopisi izmedju pojedinih pokrajinah jugoslověnskih i republike dubrovačke. Ovi su nam spomenici dvojako zavrědili: pèrvo što se znade, gdě i kada su pisani; drugo što zastupaju i one krajeve, odakle nebismo inače skoro nikakvih književnih věstih imali. To su imenito Bosna i Hercegovina, koje u književnosti §. 14. spomenutoj ni malo neučestvuju. Velika je ipak razlika u jeziku listinah bosansko-hercegovačkih s jedne i sèrbskih s druge strane. Onuda bo po jugozapadu nije cèrkvenoslověnski jezik tolik mah uzeo, kolik ovuda, naročito na samom sèrbskom dvoru. Tomu je uzrok věra; jer se zna, da veliko uvažavanje cèrkvenoslověnskoga jezika proizhodi upravo iz njegove posvećene porabe i gospodstva u cèrkvi, a Bosna bijaše što katolička, što patarenska (bogomilska). S toga i jest karakter njezinih listinah u mnogom drugojačiji od pravih sèrbskih. Za priměr da se navede prastara listina (jamačno prije konca XII. věka) obćine popovske (Popovo u Hercegovini, blizu Ljubinja), gděno dolazi uz prekrasno narěčje čisto-narodno rěč ѕзьмь : о ѕзьмѣхь (asyma), kao znak, da su ono pisali slědbenici zapadne cèrkve; jer je samo kod njih ta rěč dobro poznata. Jednako je narodnim, i za pověst našega jezika, puno važnim načinom spisana listina Kulina bana od g. 1189. Tu se još smije priмě-

titi, da su i najstarije sèrbske listine nešto čistijim narodnim jezikom pisane, nego-li kasnije u XIV. i XV. stolěću; eno za priměr darovnice Nemanjine od god. 1199.

Uz listine, kojih je i pověstna vrědnost neprecěnjena, ima u staroj sèrbskoj književnosti još jedan dragocěni spomenik — i to je zakonik Dušanov od god. 1349. i 1354, velevažan dèržavni akt silnoga vladara, koji umije mnogo pripovědati o tadanjem družtvenom, dèržavnom i nabožnom, gradjanskom i vojničkom stanju sèrbskoga naroda. Jezik i slog ovoga spomenika više je čisto-narodan, nego-li cèrkvenoslověnski. —

§. 16. Premda bi već cirilica imala biti ona sveza, koja sve istim pismom pisane spomenike pod jednu spravlja, i to naprotiv spomenikah glagol., ipak je razkol u životu duševnom (a to je u sredověčno doba ono isto, kao da rečemo u životu nabožnom) uměo doskora i tu zajednicu narušiti i smesti. I sami cirilski spomenici jako se razlikuju i po jeziku i po pravopisu prema tomu, jeda-li su na istoku ili na zapadu pisani. To se već i u listinah dobro osěća; ali još većma u inih dělih književnih, makar baš istodobna bila, kao n. p. kad se u ovoj knjizi uzporedi dvojaki životopis Aleksandra Velikoga; jedan put je i drugi put pismo cirilsko, samo što je ondě pravopis i jezik slověno-sèrbski, a ovdě pravopis i jezik bosansko-hèrvatski. Punim se dakle pravom smije odvojiti pismenost cirilska-sèrbska od pismenosti cirilske bosansko-hèrvatske. Osim dotičnih listinah i pomenutoga Aleksandra Velikoga spadaju u tu drugu vèrst još neki spomenici od nemale važnosti, imenito štatut poljički (iz XIV.—XV. v.). — Tim je podjedno izrečeno, da je i velika čest hèrvatskoga naroda od něgda upotrebljavala u pismu cirilicu, imenito po južnoj Dalmaciji i jugozapadnoj Bosni.

§. 17. Štampanje knjigah cirilskih počima istodobno s glagolskimi, dakle koncem XV. stolěća, i to opet ondě, gdě smo već negda naišli na najrazvijeniji život hèrv.-sèrbskoga naroda, najme uza skadarsko jezero i on kraj jadr. primorja, u tako zvanoj Zeti iliti Cèrnoj Gori. Dična spomena vrědni su oni muževi, koji si najvećih u tom zaslugah stekoše, kano

ti: Gjuragj Crnojević (po njegovoj je zapoviesti štampan pèrvi Oktoich god. 1494.), zatim slavni Božidar Vuković, koji se može prozvati velikim mecenom sèrbskoga naroda onih vremenah, i njegovi što drugovi što učenici: Pachomije, Georgij i Teodor Ljubavić, Radoje, Theodosije i Gennadije. Nastojanjem ovih vèrlih muževah mnogo je sèrbskih cèrkvenih knjigah naštampano na Cetinju, Goraždju, Mileševi, Mèrkšinoj Cèrkvi, Biogradu i u Mletcih. Lěp priměr otčev naslědi i sin, Vinko Vuković, zatim prema koncu XVI. stol. Jerolim Zagurović, što su ujedno poslědnji štampari starosèrbskih knjigah.

Kada čověk uzporedi proizvode stare štampe sa predjašnjom dobom rukopisnih književnih spomenikah, mora i ovdě, kao kod glagolice, priznati, da štampane starine nisu rukopisnih niti dostigle, kamo li nadmašile. Rukopisna književnost, koja još svejednako trajaše, baveći se ponajviše tek prepisivanjem starijih izvorah, odlikuje se ne samo mnogobrojnošću, nego i raznovèrstnošću; a štampa obaziraše se jedino na knjige cèrkvene.

§. 18. Koliko bi vrědno bilo, da nam je Božidar Vuković ih njegov sin ili Zagurović naštampao takodjer po koji necèrkveni spomenik stare sèrbštine! Nego još je i to doba (XV. i XVI. stolěće) sretno i blaženo prema dvěma slědećim věkovima, kada je narodu i ovih cèrkvenih knjigah sve većma ponestajalo, kada su stare štamparnice opustěle, a sjajni negda manastiri porazoreni i pretvoreni u gomile kamenja.

Tek od bratske milostinje dobivahu suda kèršćani turskoga carstva kad po koju knjigu od svojih srodnikah po věri iz Rusije. Ali tim se uvuče sve polagano i sasvim drugojačije narěčje cèrkvenoga jezika, no što bijaše u sèrbuljah, a poslědak toga běše taj, da je još u XIX. stolěću mnogo muke i neprezanja stojalo, dok se shvatila razlika medju narěčjem narodnim i měšavinom cèrkvenoslověnskoga, sa sèrbskim i ruskim uplivom spojenoga jezika. I tu je Bosna na toliko predusrela Sèrbiji što se onuda već u 16. stolěću obćenito pisalo čistim narodnim jezikom, tako da je n pr. jezik Divkovićev, početkom XVI. stolěća, znatno bolji od sloga i jezika Obradovićeva koncem věka XVIII.

I. Priměri jezika hèrvatsko-slověnskoga t. j. književnost cèrkvena.

A. Sv. Pismo.

1.

Starodavni odlomak Misala Kukuljevićeva *)

ⰻⰸⰿⰻ[1] ⰿⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ ⱁⱅ ⰲⱃⰰⰳⱏ[2] ⰿⱁⰻⱈⱏ ⰻ ⱁⱅ ⰲⱄⱅⰰⱓⱋⰻⰺ' ⰽⰰ ⰿⰵ (ⰻⰸⰳⱀⰰⱎⰵ ⰿⰵ, ⱈ) ⱅⰵⰱⱑ ⱂⱃⰻⰱⱑⰳⱏ[3]. ⰽⰰⰶⰻ ⰿⰵ (ⱅⰲⱁⱃⰻⱅⰻ) ⰲⱁⰾⱓ ⱅⰲⱁⱓ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ (ps. 142, 9—10.). ⰻⰸⰱⰰⰲⰻⱅⰵⰾⱓ ⰿⱁⰻ,

---

[1]) město ⰻⰸⰻⰿⰻ, zapov. nač. za predlozi oslabio je ⰻ korena ⰻⰿ u ⱏ, sr. Gram. st. 40. b., a u hèrv. jeziku izpao je poluglas po Gram. str. 21. c. [2]) gdě-god u glagolskom rukopisu ima traga ovomu pismenu, koje stoji prema starobug. poluglasu ⱏ, dokaz je, da je spomenik veoma star, jer se iza druge polovice XIII. stolětja taj znamen više nepojavljuje. Sr. Gram. str. 20. [3]) pèrva osoba jačega aorista, kao u gèrč. ἔ-φυγ-ο-ν pak je po pravilu Gram. §. 64. 3. 3. odpao konačni *n*, a *o* oslabio u poluglas.

*) Zbog velike starine naštampan je ovdě pèrvi put podpuni odlomak t. j. jedan list, koji je skinut s koricah nekojega rukopisa iz 14. věka; što je u zaporkah, dopunjeno je iz misala od god. 1483.

ⰱⱁⰶⰵ, ⱁⱅ ⰵⰸⰻⰽⱏ[4] ⰳⱀⱑⰲⰾⰻⰲⰻⱈ ⰻ (ⱁⱅ ⰲⱄⱅⰰ-ⱓⱋ)ⰻⱈ ⱀⰰ ⰿⰵ ⰲⰸⱀⰵⱄⰵⱎⰻ ⰿⰵ· ⰻ ⱁⱅ ⰿⱆⰶⰰ ⱀⰵⱂⱃⰰⰲⰰⰴⱀⰰ[5] ⰻⰸⰱⰰⰲⰻⱎⰻ ⰿⰵ. (ps. 17. 48—49). Ⰿⱀⱁⱋⰻⱓ ⰱⱁⱃⰻⱎⰵ ⱄⰵ ⱄⰰ ⰿⱀⱁⱓ ⱁⱅ ⱓⱀⱁⱄⱅⰻ ⰿⱁⰵⰵ,[6] ⰴⰰ ⱃⰵⱍⰵⱅ ⱀⰻⱀⰵ ⰻⰸⱃⰰⰻⰾⱏ. Ⰿⱀⱁⱋⰻⱓ ⰱⱁⱃⰻⱎⰵ ⱄⰵ ⱄⰰ ⰿⱀⱁⱓ ⱁⱅ ⱓⱀⱁⱄⱅⰻ ⰿⱁⰵⰵ· ⰻⰱⱁ ⱀⰵ ⱂⱃⱑⰿⱁⰳⱆ[7] ⰿⰵⱀⰵ. Ⱀⰰ ⰾⰵⰴⰲⱑ[8] ⰿⱁⰵⰿ ⰽⱁⰲⰰⱈⱆ ⰳⱃⱑⱎⱀⰻⱌⰻ, ⱂⱃⱁⰴⰾⱏⰶⰻⱎⰵ ⰱⰵⰸⰰⰽⱁⱀⰻⰵ ⱄⰲⱁⰵ. Ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⱂⱃⰰⰲⰰⰴⰰⱀⱏ[9] ⱄⰰⱄⱑⱍⰵⱅ ⰲⰻⰵ ⰳⱃⱑⱎ-ⱀⰻⱈ. (ps. 128 1—4).

ⰒⰔⰎ ⱄⱅⰳⱁ ⰵⰲⰾⱑ ⱉ Ⰺⰲⱀⰰ[10]. (Iv. VIII. 46—59).

Ⰲⱏ ⱁⱀⱁ ⰲⱃⱑⰿⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱎⰵ ⰻⱄⱆⱄⱏ ⱀⰰ-ⱃⱁⰴⱁⰿⱏ ⰻⱓⰴⱑⰻⱄⰽⰻⰿⱏ ⰻ ⰽⱀⰵⰸⰵⰿⱏ[11] Ⰽⱅⱁ ⱁⱅ ⰲⰰⱄⱏ ⱁⰱⰾⰻⱍⰻⱅⱏ ⰿⰵ ⱁ ⰳⱃⱑⱄⱑ; ⰰⱍⰵ ⰾⰻ ⰻⱄⱅⰻ-ⱀⱆ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓ, ⱂⱁ ⱍⱅⱁ ⱀⰵ ⰻⰿⰰⰵⱅⰵ ⰲⰻ ⰿⱀⱑ ⰲⱑⱃⰻ; ⰺⰶⰵ ⱁⱅ ⰱⱁⰳⰰ ⰵⱄⱅⰻ, ⱄⰾⱁⰲⰵⱄⰰ ⰱⱁ-ⰶⰻⰰ ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰⰵⱅ'.[12] Ⱄⰵⰳⱁ ⱃⰰⰴⰻ ⰲⰻ ⱀⰵ ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰ-

---

4) u Mis. od god. 1483 stoji: ⱁⱅⱏ ⱑⰸⰻⰽⱏ ⰳⱀⰻⰲⰾⰻ-ⰲⰻⱈⱏ — dva biljega hèrvatskoga jezika; jerbo m. ⱗⰸⱏⰺⰽⱏ, što bi pravilno u hèrvat. glasilo ⰵⰸⰻⰽⱏ, vole skoro svi kasniji rukopisi ⱑⰸⰻⰽⱏ, izgov. *jazik*, sr. Gram. str. 44., 6., a ikavski je ⰳⱀⰻⰲⰻ m. ⰳⱀⱑⰲⰻ 5) u m. ⱀⰵⱂⱃⰰⰲⱐⰴⱀⰰ, jer je prešao ⱐ (starobug. ⱏ) u ⰰ: sr. Gram. §. 19., 1. 6) ⰿⱁⰵⱗ. 7) ⱂⱃⱑⰿⱁⰳⱁⱎⰵ, aor. jači, sr. br. 3. 8) m. ⰾⱏⰴⰲⱑ, ali naš spom. još se je sěćao starobug. ⰾⱐⰴⰲⰻⰿⱑ. 9) bug. ⱂⱃⰰⰲⱐⰴⰻⰲⱏ, po kasnijem hèrv. uplivu: ⱂⱃⰰⰲⰵⰴⰰⰲⱏ ili ⱂⱃⰰⰲⰰⰴⰰⰲⱏ. 10) Izpisano glasi ovako: ⱂⱁⱄⰾⱑⰴⱁⰲⰰⱀⰻⰵ ⱄⰲⰵ-ⱅⰰⰳⱁ ⰵⰲⰰⱀⰼⰵⰾⱑ ⱁⱅⱏ Ⰺⰲⰰⱀⰰ. 11) u m. ⰽⱀⰵⰸⰵⰿⱏ' ⰰⱃⱈⰻⰵⱃⰵⰻⰿⱏ' 12) ovako u assem. ostrom. ali m. ⱄⰾⱆⱎⰰⰵⱅⱏ.

ⱎⰰⰵⱅⰵ, ⱑⰽⱁ ⱁⱅ ⰱⱁⰳⰰ ⱀⱑⱄⱅⰵ. ⱁⱅⰲⱑⱋⰰⱎⰵ ⰶⰵ ⰻⱆⰴⱑⰻ ⰻ ⱃⱑⱎⰵ[13] ⰵⰿⱆ· ⱀⰵ ⰴⱁⰱⱃⱑ ⰾⰻ ⰿⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⰿⱏ, ⱑⰽⱁ ⱄⰰⰿⰰⱃⱑⱀⰻⱀⱏ ⰵⱄⰻ ⱅⰻ ⰻ ⰱⱑⱄⰰ ⰻⰿⰰⱎⰻ. (ⱁⱅⰲⱑⱋⰰ ⰻⱄⱆⱄⱏ)· ⰰⰸⱏ ⰱⱑⱄⰰ (ⱀⰵ ⰻⰿⰰⰿⱏ), ⱀⱏ[14] ⱍⱅⱘ[15] ⱁⱅⱐⱌⰰ ⰿⱁⰵⰳⱁ· ⰰ ⰲⰻ ⱀⰵ ⱍⱅⰵⱅⰵ[15] ⰿⰵⱀⰵ. ⰰⰸⱏ ⱀⰵ ⰻⱋⱘ ⱄⰾⰰⰲⰻ ⰿⱁⰵⰵ, ⱀⱏ ⰵⱄⱅⱏ ⰻⱋⰵⰻ[16] ⰻ ⱄⱘⰴⰵⰻ[16]: ⰰⰿⰻⱀⱏ, ⰰⰿⰻⱀⱏ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓ ⰲⰰⰿⱏ, ⰰⱋⰵ ⰽⱅⱁ ⱄⰾⱁⰲⱁ ⰿⱁⰵ ⱄⱏⰱⰾⱓⰴⰵⱅⱏ[17], ⱄⰵⰿⱃⱅⰻ[18] ⱀⰵ ⰻⰿⰰⱅⱏ ⰲⰻⰴⱑⱅⰻ[19] ⰲⱏ ⰲⱑⰽⰻ. /ⱃⱑⱎⰵ ⰶⰵ ⰵⰿⱆ ⰻⱆⰴⱑⰻ· ⱀⰻⱀⰵ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⱈⱁⰿ, ⱑⰽⱁ ⰱⱑⱄⰰ ⰻⰿⰰⱎⰻ. ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱏ ⱆⰿⱃⱑ[20], ⰻ ⱂⱃⱁⱃⱁⱌⰻ ⱆⰿⱃⱑⱎⰵ, ⰰ ⱅⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱎⰻ· ⰰⱋⰵ ⰽⱅⱁ ⱄⰾⱁⰲⱁ ⰿⱁⰵ ⱄⱏⰱⰾⱓⰴⰵⱅⱏ, ⱄⰵⰿⱃⱐⱅⰻ ⱀⰵⰻⰿⰰⱅⱏ /ⰲⰽⱆⱄⰻⱅⰻ[21]/ ⰲ' ⰲⱑⰽⰻ./ ⰵⰴⰰ[22] ⱅⰻ ⰱⱁⰾⰻ ⰵⱄⰻ ⱁⱅⱐⱌⰰ ⱀⰰⱎⰵⰳⱁ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⰰ,

---

[13]) U assem. ⱃⱑⱎⰵ, u ostr. рекошѧ — razlika znamenita i doslědno izvedena izmedju rukopisah glag. i cirilskih; ostr. ipak ima kadšto рѣшѧ. [14]) ⱀⰰ m. po novijem, bug. ⱀⱏ ili ⱀⱁⱘ, kadšto i ⱀⰵ. [15]) ⱍⱏⱅⱘ assem. ostr. od kor. ⱍⱏⱅ, inf. ⱍⰻⱄⱅⰻ; u m. po novijem ⱍⱅⱓ inf. ⱍⱅⰵⰲⰰⱅⰻ, danas *štovati*; sad. vr. pravilna 2. osoba ⱍⱏⱅⰵⱅⰵ, u m. nije dobro ⱍⱅⰻⱅⰵ. [16]) ⰻⱋⱔⰻ, ⱄⱘⰴⰵⰻ (město ⱄⱘⰴⱔⰻ) assem., to je particip. sad. vr. m. spola nom. po sast. deklinaciji, u gèrč. ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. Buduć da u gèrč. j nije pred κρίνων opetovano stavljen spolnik ὁ, koji se od pèrvoga participija razumije, zato je točni ostromirov rukopis na drugom městu stavio samo сѫдıѧ (m. сѫдѧ.). U m. je razvezano: ⰻⰶⰵ ⰻⱋⰵⱅ' ⰻ ⱄⱘⰴⰻⱅ'. [17]) u m. po novijem ⱄⱈⱃⰰⱀⰻⱅ'. [18]) ⱄⱏⰿⱃⱏⱅⰻ ass. sr. Gram. str. 25. 2. [19]) to je opisni futurum, tako je i u assem. ostr., u m. ⰸⱃⰻⱅ'. [20]) u ass. i ostr. ojačena je treća osoba aorista s тъ: оумрѣтъ. [21]) tako u ass. ostr., m. samo: ⱀⰵⰲⰽⱆⱄⰻⱅⱐ. [22]) m. ⰴⰵⰾⰻⰻ, ass. dapače ⰴⰵⰾⰵⰻ, sr. Gram. §. 34. i §. 33.

*

ⰻⰶⰵ ⱆⰿⱃⱑ[20], ⰻ ⱂⱃⱁⱃⱁⱌⰻ ⱆⰿⱃⱑⱎⰵ. ⰽⱁⰳⱁ[23] ⱄⰵ ⱄⰰⰿ ⱅⰲⱁⱃⰻⱎⰻ; Ⱁⱅⰲⱑⱋⰰ ⰻⱄⱆⱄⱏ· ⰰⱋⰵ ⰰⰸⱏ ⱄⰾⰰⰲ-ⰾⱓ ⱄⰵ ⱄⰰⰿⱏ, ⱄⰾⰰⰲⰰ ⰿⱁⱑ ⱀⰻⱍⱄⱁⰶⰵ ⰵⱄⱅⱏ. Ⰵⱄ ⱁⱅⱌⱏ ⰿⱁⰻ ⱄⰾⰰⰲⱑⰻ[24] ⰿⰵ, ⰵⰳⱁⰶⰵ ⰲⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅⰵ, ⱑⰽⱁ ⰱⱁⰳⱏ ⰲⰰⱎⱏ ⰵⱄⱅⱏ, ⰻ ⱀⰵ-ⱂⱁⰸⱀⰰⰵⱅⰵ ⰵⰳⱁ· ⰰⰸⱏ ⰶⰵ ⰲⱑⰿⱏ ⰻ. ⰻ ⰰⱋⰵ ⱃⰵⰽⱆ, ⱑⰽⱁ ⱀⰵ ⰲⱑⰿⱏ, ⰱⱆⰴⱆ ⱂⱁⰴⱁⰱⱀⱏ ⰲⰰⰿⱏ, ⰾⱏⰶⰰ[25]. ⱀⱏ ⰲⱑⰿⱏ ⰻ, ⰻ ⱄⰾⱁⰲⱁ ⰵⰳⱁ ⱄⱏⰱⰾⱓⰴⰰ-ⱓ. Ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱏ ⱁⱅⱌⱏ ⰲⰰⱎⱏ ⱃⰰⰴⱁⰲⰰ[26] ⱄⰵ ⰲⰻⰴⱑⱅⰻ ⰴⱐⱀⰰ ⰿⱁⰻ. ⰻ ⰲⰻⰴⱑ ⰻ ⰲⰸⰴⱃⰰⰴⱁⰲⰰ ⱄⰵ. Ⱃⱑⱎⰵ ⰶⰵ ⰻⱓⰴⱑⰻ ⰽ ⱀⰵⰿⱆ· ·ⰾ· ⰾⱑⱅⰰ ⱀⰵⱓ[27] ⰻⰿⰰⱎⰻ, ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⰰ ⰾⰻ ⰵⱄⰻ ⰲⰻⰴⱑⰾⱏ; ⱃⰵ-ⱍⰵ ⰶⰵ ⰻⰿⰰ ⰻⱄⱆⱄⰰ· ⰰⰿⰻⱀⱏ, ⰰⰿⰻⱀⱏ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓ ⰲⰰⰿⰰ, ⱂⱃⱑⰶⰴⰵ ⱀⰵⰶⰵ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⰰ ⰱⰻⱄⰻ[28], ⰰⰸⱏ ⰵⱄⰿⱏ. Ⰲⰸⰵⱎⰵ ⰶⰵ ⰻⰿⰰⱅⰰ ⰽⰰⰿⰵⱀⰻⰵ, ⰴⰰ ⰲⱃ-ⰳⱆⱅⰰ ⱀⰰ-ⱀⱏ[29]. Ⰻⱄⱆⱄⱏ ⰶⰵ ⱄⰽⱃⰻⱀⰻ ⱄⰵ. ⰻ ⰻⰸⰻ-

---

[23]) ⱅⰵⰱⰵ assem. ostr. i m., gèrč. takodjer τίνα σεαυτόν ποιεῖς; [24] ⱄⰾⰰⰲⱗⰻ ass. ostr. gèrč ὁ δοξάζων, m. razvezano: ⰻⰶⰵ ⱅⰵ ⱄⰾⰰⰲⰻⱅ'. [25]) лъжь ostr. ⰾⰵⰶⰻ ass. ⰾⰰⰶ' m., to je ime pridavno, od kojega imamo izveden samostav лъжьць: l a ž a c. [26]) ⱃⰰⰴⰻ ⱄⱑ ⱄⰻⱑⰴⰻ assem. ostr., m. samo ⱃⰰⰴ' ⱄⰰ, u našem tekstu po gèrčkom: ἠγαλλιάσατο. [27]) ⱀⰵⱓ i ⱀⰵⱑ, jedno i drugo dobro, u nas *jur* mĕsto ⱓⰶⰵ sr. Gram. str. 54. 6. [28]) to je stari oblik aorista za drugu i treću osobu jednine, koji se već u vatikanskom evangj. nahodi, te je osobina glagolskih rukopisah. Ja dèržim, da ⰱⰻⱄⰻ spada strogo samo u drugu osobu, tako da bi sve tri osobe pravilno ovako glasile: ⰱⰻⱈⱏ, ⰱⰻⱄⰻ, ⰱⰻⱅⱏ; a u treću osobu uvuče se ⰱⰻⱄⰻ iz skraćenice ⰱⰻ s nadpisanim ⱄ. [29]) sr. Gram. str. 88.; ⱀⰻ stoji mĕsto *nj*, jer se zaime ⰻ s predlogom u akuzativu ima izgovoriti: *za-i* t. j. *za-j*, i umetnut *n*: *za-n-j*, dakle: *zanj*.

ⰴⰵ ⰻⱄ-ⰲⱃⰽⱅⰵ. ⰻ ⱂⱃⱑⰲ'ⰴⰰ ⱂⱑ ⱄⱃⱑⰴⱑ ⰻⰾⰰ, ⰻ-ⰴⱑⰲⰵ ⰻ ⰾⰻⱋⰴⱁⰲⰵ ⰴⱁⰽⰻ.

Ⱂⰾⱄ. Ⰻⱄⱂⱁⰲⱑⰿ ⱄⰵ ⱅⰵⰱⱑ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ, ⰲⱄⱑⰿⰰ ⱄⱃⱌⰵⰿⱜ ⰿⱁⰻⰿⰰ· ⰲⰸⰴⱁⰿⰰ ⱃⱁⱌⰰ ⰴⰲⱑⰵⰿⰰ. Ⱋⰻⰲⰰ ⱌⰰⰴⰰ ⰻ ⱄⰾⰰⱀⱓ ⱄⱋⰻⰲⰵⱄⱁ ⰴⰲⱑⰽ. Ⱋⰻⰲⰻ ⰿⰵ ⱂⱑ ⱄⱋⰻⰲⰵⱄⰻ ⰴⰲⱑⰵⰿⱜ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ. (ps. 118. 17). —

Ⰴⱃⰰⰻ ⰿⱁⱋⰻⰿ ⱅⰵ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ, ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⰵⱀⰻ ⰴⱃ ⱀⰻ ⱁⰸⰻⱄⱅⰵⱅⰰ ⰻ ⱅⰵⱌⰵ ⱀⱃⰿⰰ ⰿⰻⱋⱁⱄⱅⰻⰲⱃ ⰲⰻⱀⱑ ⱌⰻⱅⰻ ⰴⱃ ⱄⱅⰲⱁⱃⰵⱅⰰ.

Ⱂⰾⱄ. Ⱄⰻⰵ ⱅⱑⰾⱁ ⰿⱁⰵ, ⰵⰶⰵ ⰸⰰ ⰲⰻ ⱂⱃⱑ-ⰴⰰⱄⱅⱜ ⱄⰵ· ⱄⰻⰰ ⱍⱃⰲⱃ ⱀⱁⰲⱃⰳⱁ ⰸⰰⰲⱑⱅⰰ ⰵⱄⱅⰰ ⰲ ⰿⱁⰵⰻ ⰽⱃⰲⰻ, ⰳⱋⱃⰳⱁⱋⰵⱅⰰ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰰ· ⱄⰵ ⱅⰲⱁⱃⰻⱅⰵ ⰲ ⰿⱁⰵ ⰲⱄⱂⱁⰿⰻⱀⱃⱀⰻⰵ, ⰵⰶⰻⰽⱁ ⰽⱃⱃⱅⰰ ⱂⱃⰻⰵⰿⰶⰵⱅⰵ. (Corinth. I. 11. 24.)

Ⱌⱋⰻⰸⰰ ⱌⰰⰴⰻ ⱀⱃⰿⰰ, ⰿⱁⱋⰻⰿ ⱅⰵ, ⰳⱁⱄⱂⱁ-ⰴⰻ ⱌⱁⰶⰵ ⱀⱃⰲⰰ, ⰴⱃ ⰵⰶⰵ ⱀⰻ ⱅⰲⱁⰻⰿⰻ ⱅⱃⰻ-ⱀⱃⰿⰻ ⱁⱌⱀⱁⰲⰻⱋⰰ ⰵⱄⰻ, ⰲⱑⱋⱀⰻⰿⰻ ⱀⰻ ⰸⱃⱎⰻⱅⰻ ⱂⱁⰿⱁⱎ'ⰿⰻ.

Ⰲⱂⱀⰴⰾⱀ. ·Ⰵ· Ⱂⱁⱄⱅⱃ. Ⱂⰾⱄ. Ⱂⱁⰿⰻⰾⱆⰻ ⰿⰵ ⰱⱁⰶⰵ, ⱑⰽⱁ ⱂⱁⱂⱃⰰ ⰿⰵ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⰰ· ⰲⱄⰰ ⰴⱜⱀⰰ ⰱⱁⱃⰵ ⱄⰵ, ⱄⱅⱆⰶⰻ ⰿⰻ. ⱂⱁⱂⱃⰰⱎⰵ ⰿⰵ ⰲⱃⰰⰸⰻ ⰿⱁⰻ ⰲⱄⱜ ⰴⱜⱀⱜ· ⱑⰽⱁ ⰿⱀⱁⰸⰻ ⰱⱁⱃⱑⱋⰵ ⱄⰵ ⱄ ⰿⱀⱁⱓ (ps. 55. 1—3).

Ⱂⱁⱄⰲⰵⱅⰻ, ⱂⱃⱁⱄⰻⰿⰰ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ, ⱂⱁⱎⰵⱀⰻⱑ ⱀⱃⰲⱃ, ⰻ ⰲⱄⱑⰾⰰ ⰳⱃⱑⰾⰰ ⱀⱃⰿⰰ ⱁⱅⱂⱁⱎⱍⰵⱀⰻⰵ ⰿⰻ-ⰾⱁⱄⱅⰻⰲⰰ ⱂⱁⰴⱃⰶⰴⰰ.

Ⱒⰵ. Ⱎⱂⱀⰻ Ⱂⱃⱑⱃ. Ⱑⱜ ⱁⱀⰻ ⰴⱜⱀⰻ ⱌⰻⱄⱅⱜ ⱄⰾⱁⰲⱁ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱜⱀⰵ ⰽⱜ ⰻⱂⱀⱑ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⱆ, ⱂⱃⰽⰻ ⱂⱅⱁⱃⰻⱍⰵⱂ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵ· ⰲⱄⱅⱃⱀⰻ ⰻ ⰻⰴⰻ ⰲ ⱀⰵ-ⰲⱂⰵⰻ, ⰳⱃⰰⰴⱜ ⰲⰵⰾⰻⰽⰻ, ⰻ ⱂⱃⱑⱂⱁⰲⱑⰴⰰⰻ ⰲ ⱀⰵⰿⰰ

[illegible]

2.

Iz misala Kukuljevićeva (iz XIII—XIV věka): Mk. *)

a) Mat. II. 1—12. Tri mudraca od istoka. [illegible][1] [illegible][2] [illegible][3] [illegible][4] [illegible][5], [illegible][2] [illegible][6]. [illegible][7] [illegible][8] [illegible][3]

---

[1]) [illegible] m., sr. Gram. str. 67; u ostalom ovakih hèrvatizmah ima i u našem rukopisu podosta; u ostr. ass. dativ absolutni: [illegible]. [2]) aor. jači, osobina glagolskih rukopisah: [illegible] assem. придошѧ ostr. [illegible] assem. придохомъ ostr., [illegible] ass. идошѧ ostr. [3]) [illegible] m., ostr. i asem. [illegible]. [4]) m. razvezano: [illegible], ass. [illegible] ostr. рождий sr. Gram. §. 33.; рождий m. рождьй sr. Gr. §. 32. 8. [5]) [illegible] m. gled. Gram. str. 29. [6]) u m. [illegible]; dativ [illegible] nije pravilan, te dolazi istom, od kako se měša [illegible] i [illegible] [7]) u m. [illegible], u ostr. i ass. [illegible]; akuz. na *i* nije ovdě pravilan sr. Gram. str. 48 a). [8]) město [illegible] assem. ostr., u m. [illegible].

*) Ovo je ovdě iz toga znamenitoga rukopisa sada pèrvi put štampano.

ⰾⰱⰹⰹⱁⱅⰲⱁⰹ ⰱⰲⱅⰴⰹⰶ ⱁⰵ ⰸⰹ; ⰲⱀⰹ ⰶⰵ ⰱⱑⱎⰵ ⰵⰿⱋ·
ⱅⰹ ⱅⰹⱅⱅⰶⱑⰲⰿⰰ ⰹⱃⱅⰴⱑⰹⱁⱏⱑⰵⰿⰹ. ⱅⰰⰳⰲ ⰸⰲ ⱂⰹ-
ⱁⰰⱀⰲ ⰵⱁⱅⰹ ⱂⰱⰲⰱⰲⰳⰲⰿⰹ· ⰹ ⱅⱅⰹ ⱅⰹⱅⱅⰶⱑⰲⰿⰵ, ⱄⰵⰿ-
ⰶⰵ ⰹⱃⱅⰴⰲⱅⰰ, ⱀⰹⰸⰹⰿⰹ ⰶⰵ ⰿⰰⱀⰹ[9] ⰵⱁⰹ ⱅⰹ ⱅⰶⰰ-
ⱅⰴⰹⰳⰰⰾⰹ ⰹⱃⱅⰴⰲⱅⰰⰾⰹ. ⰹⱄ ⱅⰵⰸⰵ ⰸⰲ ⰹⱄⰹⱅⰴⰵ[10] ⱅⰶⰰ-
ⱅⰴⰹⰳⰰ, ⰹⰶⰵ ⱋⱂⰰⱁⰵⱅⰹ ⰶⱃⱅⰴⰹ ⰿⰲⰵ ⰹⱄⰱⰰⰹⰶⰹ.
ⱅⰹⰳⰾⱅⰴⰰ[11] ⰹⰱⱋⱅⰴⰹ ⰲⱅⰰⰹ ⱂⰱⰹⱄⱅⰰⱅⰹ ⱅⰶⰹⱁⱅⰹ[12],
ⱂⰱⰹⰶⰵⰶⱀⱑ ⰹⱁⱂⰹⱅⰰ ⰲⱅ ⱀⰹⰾⰹ ⱅⰱⱑⰿⰵ ⱑⱅⰶⱎⰵⰵ[13]
ⱁⰵ ⰹⰿⰹ ⱄⱅⰵⱄⱅⰴⰹ. ⰹ ⱂⰲⱁⰶⰰⱅ’ ⰵ ⱅⰹ ⱅⰹⱅⱅⰶⱑⰲⰿⰹ
ⰱⰵⰸⰵ ⰹⰿⰹ· ⱎⰹⱅⰴⱎⰵ ⰹⱁⱂⰹⱅⰰⰹⱅⰵ ⰹⱄⱅⱑⱁⱅⱀⰲ ⰹ
ⰲⱅⰱⰲⰸⰵⱅⱑ[14]. ⰹ ⰵⰳⱅⰴⰰ ⰲⰸⰱⰵⱋⰵⱅⰵ ⰵ, ⱅⱄⱅⱑⱁⱅⰹ-
ⱅⰵ ⰿⱀⱑ, ⱅⰰ ⰹ ⰰⱄⰹ ⱎⰰⱅⰴⰹ ⱂⰲⰳⰶⰲⱀⱃ ⱁⰵ ⰵⰿⱋ.
ⰲⱀⰹ ⰶⰵ ⱂⰲⱁⰶⱋⱎⰰⱅⱎⰵ ⱏⱑⱁⰰⰱⰰ ⰹⱅⰴⱋ. ⰹ ⱁⰵ
ⱄⱅⰵⱄⱅⰴⰰ, ⱃⰶⰵ ⱅⰹⱅⰴⱑⱎⰵ ⱀⰰ ⱅⱁⱅⰲⱏⱑ, ⰹⱅⰴⱑⱎⰵ
ⱂⰱⰵⱅⰴ ⱀⰹⰿⰹ, ⱅⰴⰲⰹⱅⰴⱑⰶⰵ ⱂⰱⰹⱎⰰⱅⰴⱎⰹ ⱁⱅⰰ ⱁⱅⰱ-
ⰾⱋ, ⰹⱅⰴⱑⰶⰵ ⰸⱑ ⰲⱅⰱⰲⰸⰵ. ⱅⰹⱅⰴⱑⱅⱎⰵ ⰶⰵ ⱄⱅⰵⱄ-
ⱅⰴⱋ ⱅⱄⰱⰰⱅⰴⰲⱅⰰⱎⰵ ⱁⰵ ⰱⰰⱅⰴⰲⱁⱅⰹⱋ ⱅⰵⰶⰹⰵⱃ
ⱄⰵⰶⰲ. ⰹ ⱅⱎⰹⱅⰴⱎⰵ ⱅⱅ ⰾⰱⰰⰿⰹⱀⱋ ⰲⰸⰱⱑⱅⱋ ⰲⱅⰱⰲⰸⰵ
ⱁ ⰿⰰⰱⰹⰵⱃ ⰿⰰⱅⰵⰱⰹⱃ ⰵⰳⰲ, ⰹ ⱂⰰⱅⰴ’ⱎⰵ ⱂⰲⰳⰶⰲⱀⰹⱎⰵ
ⱁⰵ ⰳⰲⱁⱂⰲⱅⰴⰵⱅⱑ. ⰹ ⰲⱅⱅⰱⰹⱄⱎⰵ ⱁⰳⰱⰲⱅⰹⱋⰰ ⱁⱅⰲⱑ,
ⱂⰱⰹⱀⱑⱁⰵ[15] ⰵⰿⱋ ⱅⰴⰰⰱⰹ· ⱄⰶⰰⱅⰲ ⰹ ⰶⰹⱅⰰⱀⰹ ⰹ ⰿⱋⰱ’-
ⰱⰲ[16]. ⰹ ⰲⱅⱅⱑⱅⰹ ⱂⰱⰹⰵⰿⱎⰵ ⱅⰹ ⱁⱀⱑ ⱀⰵⱅⱄⱅⰱⰰⱅⰹⱅⰹ

---

[9]) u m. ⰿⰰⱀⱎⰹ, sr. ostr. мьньши, ass. ⰿⰵⱀⱐⱎⰵⰳⱁ. [10]) město ⰹⰴⰹⰴⰵⱅⰵ, u znamenovanju budućega vremena. [11]) u m. ⱅⰰⰳⰴⰰ u ostr. assem. ⱅⰵⰳⰴⰰ, sr. Gram. str. 26. [12]) tako i u m., nu to nevalja, jer u starobug. bijaše ⱂⰴⰹⱐⱂⰹⰳⱁ ass. ostr. [13]) genitiv: ⰰⱂⰴⰹⰿⰰⱅⰵⰵ ⰹⱂⰰⰴⰴⰹⰳⱁ assem. [14]) ⰵⱅⱐⰵⰶⰵⱅⱆ m. ass. ostr. i to je pravilno. [15]) u m. ⱂⱐⰹⱀⰵⱄⱘ, u ass. ⱂⱐⰹⱀⰰⱄⱔ u ostr. принесошѧ sr. Gram. str. 33. [16]) assem ⰸⰿⱐⱀⱘ ostr. змурьнѫ. Neimajući hèrv. jezik ypsilona, mora i kod tudjih rěčih *y* preći sad u prosti *i*, sad u *u*, kao n. pr. ovdě.

ⱄⰵ ⰽⰰ ⰻⱃⱁⰴⱆ, ⰻⱀⱑⰿⱏ ⱂⱆⱅⰵⰿⱏ ⰲⰸⰲⱃⰰⱅⰻⱎⰵ ⱄⰵ ⰲ ⱄⱅⱃⰰⱀⱆ ⱄⰲⱁⱓ.

b) Luka 2. 42—52. Isus děte od dvanaest godinah u cèrkvi medju učitelji. ⰵⰳⰴⰰ ⰱⰻⱄⱅⰻ ⰻⱄⱆⱄⱏ ⰴⰲⰰⰴⰵ ⱀⰰ ⰴⰵⱄⰵⱅⰵ ⰾⱑⱅⰰ, ⰲⰸⱈⱁⰴⰵⱋⰵⰿⱏ[1] ⰻⰿⱏ ⰲⱏ ⰵⱃⱆⱄⰰⰾⰻⰿⱏ ⱂⱁ ⱁⰱⰻⱍⰰⱓ ⰸⰰⰽⱁⱀⰰ[2] ⱂⱃⰰⰸⰴⱀⰻⰽⰰ, ⱄⰽⱁⱀⱍⰰⰲⱎⰵⰿⱏ ⰶⰵ ⰻⰿⱏ ⰴⱀⰻ, ⰲⰸⰲⱃⰰⱋⰰⱓⱋⰵⰿⱏ[3] ⱄⰵ ⰻⰿⱏ ⱁⱄⱅⰰ ⰻⱄⱆⱄⱏ ⱁⱅⱃⱁⰽⱏ ⰲⱏ ⰵⱃⱆⱄⰰⰾⰻⰿⱑ. ⰻ ⱀⰵⱍⱆⱄⱅⰰ[4] ⱃⱁⰴⰻⱅⰵⰾⱑ ⰵⰳⱁ. ⰿⱀⱑⰲⱎⰰ ⰶⰵ ⰻ ⰲ ⰴⱃⱆⰶⰻⱀⱑ ⱄⱆⱋⱏ[5], ⱂⱃⰻⰴⱁⱄⱅⰰ[6] ⰴⱏⱀⱏ ⱂⱆⱅⰻ ⰻⱄⰽⰰⰾⰰⱄⱅⰰ[7] (ⰵⰳⱁ) ⰲ ⱃⱁⰴⱑⱈⱏ ⰻ ⰲ ⰸⱀⰰⱀⰻⱈⱏ. ⰻ ⱀⰵ ⱁⰱⱃⱑⱅⱎⰰ ⰻ ⰲⰸⰲⱃⰰⱅⰻⱄⱅⰰ ⱄⰵ ⰲⱏ ⰵⱃⱆⱄⰰⰾⰻⰿⱏ, ⰲⰸⰻⱄⰽⰰⱓⱋⰵ[8] ⰵⰳⱁ. ⰻ ⰱⰻⱄⰻ ⱂⱁ ⱅⱃⰻⱈⱏ ⰴⱀⰵⱈⱏ ⱁⰱⱃⱑⱅⱁⱄⱅⰰ ⰻ ⰲⱏ ⱌⱃⰽⰲⰵ, ⱄⱑⰴⰵⱋⰰ ⱂⱁ ⱄⱃⱑⰴⱑ ⱆⱍⰻⱅⰵⰾⰻ ⰻ ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰⱓⱋⱏ ⰻⱈⱏ ⰻ ⰲⱂⱃⰰⱎⰰⱓⱋⱏ ⰵ. ⱆⰶⰰⱄⰰⱈⱆ ⰶⰵ ⱄⰵ ⰲⱄⰻ ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰⱓⱋⰵⰻ ⰵⰳⱁ ⱁ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑ ⰵⰳⱁ ⰻ ⱁⱅⰲⱑⱅⱑⱈⱏ ⰵⰳⱁ. ⰻ ⰲⰻⰴⱑⰲⱎⰵ ⰻ ⰴⰻⰲⰻⱄⱅⰰ ⱄⰵ. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰿⰰⱅⰻ ⰵⰳⱁ ⰽⱏ ⱀⰵⰿⱆ: ⱍⰵⰴⱁ, ⱍⱅⱁ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ ⱀⰰⰿⰰ ⱅⰰⰽⱁ; ⱄⰵ ⱁⱅⰵⱌⱏ ⱅⰲⱁⰻ ⰻ ⰰⰸⱏ ⱄⰽⱃⱏⰱⰵⱋⰰ ⰻⱄⰽⰰⰾⰰⱈⱁⰲⰵ ⱅⰵⰱⰵ. ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰽ ⱀⰻⰿⰰ: ⱍⱅⱁ ⰵⱄⱅⱏ, ⰵⰶⰵ[9]

---

[1]) ⰲⱏⱄⱈⱁⰴⱔⱋⰵⰿⱏ m., ali kod absol. dativa treba da je participij uvěk proste deklinacije; u ass. ⰲ·ⱄⱈⱁⰴⱔⱋⰵⰿ·ⰻ. [2]) toga u m. neima, ter je suvišno; ali i u m. suvišan je izraz: ⰴⱀⰵ. [3]) tako i u assem. ostr.; ali m. razvezano: ⰵⰳⰴⰰ ⰲⱁⰸⰲⱃⰰⱎⱑ. [4]) ⱀⰵⱍⱓⰰⱄⱅⰰ m., u starom jeziku znači ⱍⱆⱅⰻ: γιγνώσκειν ili αἰσθάνειν. [5]) ⰻ—ⱄⱆⱋⱏ akuz. s particip. po gèrčkoj skladnji. [6]) ⱂⱃⰻⰺⰴⰵⱄⱅⰰ m. ⱂⱃⰻⰺⰴⰵⱄⱅⰵ ass. ИДОСТА ostr., u tekstu trebalo bi, da je ⱂⱃⰺⰴⰵⱅⰰ ili ⱂⱃⰺⰴⰵⱄⱅⰰ. [7]) ИСКААСТА ostr. ⰺⱄⰽⰰⱎⰵⱅⰵ assem., najobičniji bio bi oblik: ⰺⱄⰽⰰⱄⱅⰰ. [8]) ⰲⱁⰺⱄⰽⰰⱓⱋⰰ m. assem. ostr. [9]) u ass. i ostr. ⱍⱐⱅⱁ ⱑⰽⱁ: τί ὅτι, a naš je tekst udaren po lat. „quid est quod.“

ⰹⱄⰽⰰⱈⱁⱅⰰ ⰿⰵⱀⰵ; ⱀⰵ ⰲⱑⰴⱑⰰⱎⰵⱅⰰ[10] ⰾⰹ, ⱑⰽⱁ ⰲ ⱅⱑⱈⱏ ⱑⰶⰵ ⱄⱆⱅⱏ ⱁⱅⱏⱌⰰ ⰿⱁⰵⰳⱁ, ⱂⱁⰴⱁⰱⰰⰵⱅⱏ ⰿⰹ ⰱⰹⱅⰹ; ⰹ ⱅⰰ ⱀⰵ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⱄⱅⰰ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ, ⰹⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ ⰹⰿⰰ. ⰹ ⱄⱀⰹⰴⰵ ⱄⱏ ⱀⰹⰿⰰ, ⰹ ⱂⱃⰹⰴⰵ ⰲ ⱀⰰⰸⰰⱃⰰⱅⱏ ⰹ ⰱⱑ ⱂⱁⰲⰹⱀⱆⰵ[11] ⱄⰵ ⰹⰿⰰ. ⰿⰰⱅⰹ ⰶⰵ ⰵⰳⱁ ⱄⰰⰱⰾⱓⰴⰰⱎⰵ ⰲⱄⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰹ ⱄⰹⰵ (ⱄⰾⰰⰳⰰⱓⱋⰹ) ⰲⱏ ⱄⱃⱏⰴⱏⱌⰹ ⱄⰲⱁⰵⰿⱏ. ⰹⱄⱆⱄ ⰶⰵ ⱄⱂⱑⰰⱎⰵ ⱂⱃⰵⰿⱆⰴⱃⱁⱄⱅⰹⱓ ⰹ ⱅⱑⰾⱁⰿⱏ ⰹ ⰱⰾⰰⰳⱁⰴⱑⱅⰹⱓ ⱂⱃⰵⰴ ⰱⱁⰳⱁⰿⱏ ⰹ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⰹ.

c) Mat. V. 43—VI. 6. Ljubite prijatelje i neprijatelje. ⱄⰾⰹⱎⰰⱄⱅⰵ, ⱑⰽⱁ ⱃⰵⱍⰵⱀⱁ ⰱⰹⱄⰹ ⰴⱃⱑⰲⱀⰹⰿⱏ· ⰲⰸⰾⱓⰱⰹⱎⰹ ⰹⱄⰽⱃⱏⱀⱀⰰⰳⱁ[1] ⱅⰲⱁⰵⰳⱁ, ⰹ ⰲⰸⱀⰵⱀⰰⰲⰹⰴⰹⱎⰹ ⰲⱃⰰⰳⰰ[2] ⱅⰲⱁⰵⰳⱁ. ⰰⰸⱏ ⰶⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓ ⰲⰰⰿⱏ· ⰾⱓⰱⰹⱅⰵ ⰲⱃⰰⰳⰹ ⰲⰰⱎⰵ, ⰹ ⰱⰾⰰⰳⱁⱄⰾⱁⰲⱑⱅⰵ ⰽⰾⱀⱆⱋⰵⰵ ⰲⰹ, ⰹ ⰴⱁⰱⱃⱁ ⱅⰲⱁⱃⱑⱅⰵ ⱀⰵⱀⰰⰲⰹⰴⰵⱋⰵⰿⱏ[3] ⰲⰰⱄⱏ[4], ⰹ ⰿⱁⰾⱑⱅⰵ ⰸⰰ ⱂⱃⰹⰳⱁⱀⰵⱋⰵⰵ ⰲⰹ ⰹ ⰸⰰ ⱅⰲⱁⱃⰵⱋⰵⰵ ⰲⰰⰿⱏ ⱀⰰⱂⰰⱄⱅⰹ, ⰴⰰ ⰱⱆⰴⰵⱅⰵ ⱄⰹⱀⱁⰲⰵ ⱁⱅⱏⱌⰰ ⰲⰰⱎⰵⰳⱁ, ⰹⰶⰵ ⰵⱄⱅⱏ ⱀⰰ ⱀⰵⰱⰵⱄⱑⱈⱏ, ⰹⰶⰵ ⱄⰾⱏⱀⱌⰵ ⱄⰲⱁⰵ ⱄⰹⱑⰵⱅⱏ ⱀⰰ ⰸⰰⰾⰹⰵ[5] ⰹ ⰴⱁⰱⱃⰹⰵ, ⰹ ⰴⰰⰶⰴⱏ ⰴⰰ ⰶⰴⰹⱅⱏ ⱀⰰ ⱂⱃⰰⰲⰴⱀⰹⰵ[6] ⰹ ⱀⰵⱂⱃⰰⰲⰴⱀⰹⰵ[6]. ⰰⱋⰵ ⰱⰹ ⰾⱓⰱⰹⱅⰵ ⰾⱓⰱⰵⱋⰵⰵ ⰲⰹ, ⰽⱆⱓ ⰿⰰⰸⰴⱆ ⱂⱃⰹ-

---

[10]) ⱀⰵ ⰲⰻⰴⰻⱄⱅⰰ ⰾⰻ m., ⱀⰵ ⰲⱑⰴⱑⰰⱄⱅⰰ ⰾⰻ assem. s našim oblikom sravni spręda 7.: ⰻⱄⰽⰰⱎⰵⱅⰵ. [11]) ⱂⱁ-ⰲⰻⱀⱘⱗ assem. particip. m. spol. nom.

[1]) ⰻⱄⰽⱃⱐⱀⱑⰰⰳⱁ assem. ближьнꙗаго ostr., rěč bitna za razlikovanje cirilskih i glagolskih rukopisah. [2]) ⱀⰵⱂⱃⰻⱑⱅⰵⰾⰰ m., to je novija rěč město starije u istom znamenovanju: ⰲⱃⰰⰳⱐ. [3]) ⱀⰵⱀⰰⰲⰻⰴⱔⱋⰻⰿⱐ ass. ostr. i tako je bolje, jer se ovdě po smislu traži sastavljena deklinacija. [4]) ⰲⰻ m. ⰲⰰⱄⱐ assem. ostr. [5]) зълъиѧ ostr. [6]) ⱂⱃⰰⰲⰰⰴⱐⱀⰻⰵ m. sr. Gram. §. 19.

[illegible]

d) Marko 9 17—28. Isukèrst izgoni nečistoga duha. [illegible][1] [illegible][2] [illegible]

7) [illegible] ass. ali ostr. мꙑтарие 8) u m. [illegible] sr. Gr. str. 67. 9) [illegible] ass. 10) [illegible] ass. лицемѣри. ostr. 11) [illegible] ass. сѣборищихъ ostr. bitna rĕč, jedna za círilske, druga za glagolske rukopise. 12) [illegible] m. po lat. tekstu, s mk. slaže se assem. ostr. 13) [illegible] m. u assem. [illegible]. 14) [illegible] m. sr. pod b. op. 4. 15) [illegible] ass. ostr. sr. Gram. str. 47. 7.

1) [illegible] m., [illegible] ass. приведохъ ostr. Ovaj stariji aorist (razlika je, što u [illegible] ima umetnut [illegible], a u [illegible] m. [illegible] izbačen je [illegible] sr. Gram. str. 84. na kraju) znamenitost je glagol. rukopisah. 2) pravi akuzativ, koji je u veoma rano doba za-

ⱅⰵⰱⱑ ⰻⰿⱆⱋⱏ ⰴⱆⱈⱏ ⱀⱑⰿⱏ ⰻ ⰳⰾⱆⱈⱏ, ⰻⰶⰵ ⰻⰴⱑⰶⰵ
ⰽⱁⰾⰻⰶⰴⱁ ⰵⰿⰵⱅⱏ[3] ⰻ, ⱃⰰⰸⰱⰻⰵⱅ' ⰻ ⱂⱑⱀⰻ ⱅⱑⱋⰻⱅⱏ
ⰻ ⱄⰽⱃⱋⰵⱅⱏ[4] ⰸⱆⰱⰻ[5], ⰻ ⱁⱌⱑⱂⰵⱀⱑⰲⰰⰵⱅⱏ, ⰻ ⱃⱑⱈⱏ
ⱆⱍⰵⱀⰻⰽⱁⰿⱏ ⱅⰲⱁⰻⰿⱏ, ⰴⰰ ⰻⰶⰴⰵⱀⰵⱅⱏ[6] ⰻ, ⰻ ⱀⰵ
ⰲⰸⰿⱁⰳⱆ[7]. ⱁⱀⱏ ⰶⰵ ⱁⱅⰲⱑⱋⰰⰲⱏ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ· ⱁ
ⱃⱁⰴⰵ ⱀⰵⰲⱑⱃⱀⰻ, ⰴⱁⰽⱁⰾⱑ ⱆ[8] ⰲⰰⱄⱏ ⰱⱆⰴⱆ; ⰴⱁ-
ⰽⱁⰾⱑ ⱅⱃ'ⱂⰾⱓ ⰲⰻ; ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⱑⱅⰵ ⰻ ⰽⱏ ⰿⱀⱑ. ⰻ
ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⱑ[9] ⰻ ⰽⱏ ⱀⰵⰿⱆ. ⰻ ⰵⰳⰴⰰ ⰲⰸⱃⱑ ⰻ ⰰⰱⰻⰵ
ⰴⱆⱈⱏ ⱄⱅⱃⰵⱄⰵ ⰻ, ⰻ ⱂⰰⰴⱏ ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰻ ⰲⰰⰾⱑ-
ⱎⰵ ⱄⰵ, ⱂⱑⱀⰻ ⱅⱑⱋⰵ[10]. ⰻ ⰲⱂⱃⰰⱄⰻ ⰻⱄⱆⱄⱏ ⱁⱅ-
ⱌⰰ ⰵⰳⱁ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵ· ⰽⱁⰾⰻⰽⱁ ⰾⱑⱅⱏ ⰵⱄⱅⱏ,
ⱁⱅ ⱀⰵⰾⰻⰶⰵ ⱄⰻⰵ ⰵⰿⱆ ⰱⰻⱄⰻ; ⱁⱀⱏ ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ·
ⰻⰸ ⰴⱑⱅⱏⱄⰽⰰ. ⰻ ⰿⱀⱁⰶⰻⱌⰵⰲ ⰵⰳⱁ[11] ⰲⱏ ⱁⰳⱀⱏ ⰲⱏ-
ⰲⱃⰶⰵ ⰻ ⰲⱏ ⰲⱁⰴⱏⰻ, ⰴⰰ ⰱⰻ ⰻ ⱂⱁⰳⱆⰱⰻⰾⱏ. ⱀⰰ
ⰰⱋⰵ ⱍⱅⱁ ⰿⱁⰶⰵⱎⰻ, ⱂⱁⰿⱁⰸⰻ ⱀⰰⰿⱏ, ⰿⰻⰾⱆⰵ[12] ⱀⰻ.
ⰻⱄⱆⱄⱏ ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ ⰵⰿⱆ· ⰰⱋⰵ ⰿⱁⰶⰵⱎⰻ ⰲⱑⱃⱁⰲⰰⱅⰻ·
ⰲⱄⰰ ⰱⱁ ⰲⰸⰿⱁⰶⱀⰰ ⱄⱆⱅⱏ ⰲⱑⱃⱆⱓⱋⰵⰿⱆ. ⰻ ⰰⰱⰻⰵ
ⰲⰸⰰⱂⰻⰲⱏ[13] ⱁⱅⱌⱏ ⱁⱅⱃⱁⱍⰵⱅⰵ ⱄⱏ ⱄⰾⰸⰰⰿⰻ
ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱎⰵ· ⰲⱑⱃⱆⱓ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ, ⱂⱁⰿⱁⰸⰻ ⰿⱁⰵ-
ⰿⱆ ⱀⰵⰲⱑⱃ'ⱄⱅⰲⰻⱓ. ⰲⰻⰴⱑⰲⱏ ⰶⰵ ⰻⱄⱆⱄⱏ ⱄⱅⱑ-
ⱌⱆⱋⱏ ⱄⰵ ⱀⰰⱃⱁⰴⱏ, ⰸⰰⱂⱃⰰⱅⰻ ⰴⱆⱈⱆ ⱀⰵⱍⰻⱄⱅⱁⰿⱆ,
ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵ ⰵⰿⱆ· ⱀⱑⰿⰻ ⰻ ⰳⰾⱆⱈⰻ ⰴⱆⱎⰵ, ⰰⰸⱏ ⱅⰻ

měnjen kod osobah genitivom; n. pr. već assem. ⱄⱏⰺⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ. [3]) m. ⰻⰿⰵⱅⱏ, takodjer ass. ostr. i to je pravilno. [4]) ⱄⰽⱃⱏⰶⱏⱋⰵⱅⱏ ass. скрьжьщеть ostr. [5]) instr. ⰸⱘⰱⱏⰹ ass. [6]) m. *iz-ženuti* sr. Gram. §. 49. [7]) ⰲⱏⰸⰿⱁⰳⱁⱎⰰ ass. възмогоша sr. k a) op. 2. [8]) hèrvatizam m. ⰲⱏ sr. Gram. str. 54. 7. [9]) pogrěšno m. ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⱁⱎⰰ, u ass. ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⱁⱎⱔ, ostr. принесоша. [10]) particip. sad. vrem. m. sp., ⰿⰰⱎⱅⰵ assem. [11]) gen. město ⰻ ass., već u ostr. его. [12]) part. sad. vrem. u ass. i ostr. милосрърдовавъ. [13]) възпивъ ostr. assem., drugi ъ prešao u a po Gram. §. 19. 1.

ⰂⰅⰎⰌⰖ ⰋⰈⰋⰄⰋ ⰋⰈ ⰐⰅⰃⰑ Ⰻ ⰍⰟ ⰕⰑⰏⰖ ⰐⰅ ⰂⰐⰋⰄⰋ ⰂⰀ-ⰐⰟ. Ⰻ ⰂⰈⰀⰒⰋⰂⰟ Ⰻ ⰏⰐⰑⰃⰑ ⰒⰓⰡⰆⰀⰂⰟ ⰔⰅ ⰋⰈⰋⰄⰅ. Ⰻ ⰁⰋⰔⰋ ⰀⰍⰑ ⰏⰓ’ⰕⰂⰟ, ⰀⰍⰑ[14] ⰏⰐⰑⰈⰀⰏⰟ ⰃⰎⰀⰃⰑⰎⰀ-ⰕⰋ, ⰀⰍⰑ ⰖⰏⰓⰀ. ⰋⰔⰖⰔⰟ ⰆⰅ ⰅⰏⰟ Ⰻ ⰈⰀ ⰓⰖⰍⰖ, ⰂⰈⰄⰂⰋ-ⰆⰅ Ⰻ, Ⰻ ⰂⰟⰔⰕⰀ. Ⰻ ⰂⰞⰀⰄⰞⰖ ⰅⰏⰖ ⰂⰟ ⰄⰑⰏⰟ, ⰖⰝⰅ-ⰐⰋⰜⰋ ⰅⰃⰑ ⰑⰕⰀⰋ ⰂⰒⰓⰀⰞⰀⰘⰖ Ⰻ, ⰃⰎⰀⰃⰑⰎⰌⰖⰛⰅ· ⰒⰑ Ⱍ’ⰕⰑ ⰏⰋ ⰐⰅ ⰏⰑⰃⰑⰏⰟ ⰋⰈⰃⰐⰀⰕⰋ ⰅⰃⰑ; ⰑⰐⰟ ⰆⰅ ⰓⰅ-ⰝⰅ ⰋⰏⰟ· ⰔⰟ ⰓⰑⰄⰟ ⰐⰋⰝⰋⰏⰟⰆⰅ ⰏⰑⰆⰅⰕⰟ ⰋⰈⰋⰕⰋ, ⰕⰟ-ⰍⰏⰑ ⰏⰑⰎⰋⰕⰂⰑⰖ Ⰻ ⰒⰑⰔⰕⰑⰏⰟ.

e) Luka XIII. 6—8. Priča o neplodnom dèrvetu; dobro dělo smije se-svagda činiti. ⰃⰎⰀⰃⰑⰎⰀ ⰋⰔⰖⰔⰟ ⰒⰓⰋⰕ’ⰝⰖ· ⰔⰏⰑⰍⰑⰂ’ⰐⰋⰜⰖ ⰋⰏⰡⰞⰅ ⰝⰎⰑⰂⰡⰍⰟ ⰅⰄⰋⰐⰟ ⰂⰔⰀⰆⰄⰅⰐⰖ[1] ⰂⰟ ⰂⰋⰐⰑⰃⰓⰀⰄⰡ ⰔⰂⰑⰅⰏⰟ, Ⰻ ⰒⰓⰋ-ⰄⰅ ⰋⰛⰅ[2] ⰒⰎⰑⰄⰀ ⰐⰀ ⰐⰅⰋ, Ⰻ ⰐⰅ ⰑⰁⰓⰡⰕⰅ. ⰓⰅⰝⰅ ⰆⰅ ⰍⰟ ⰄⰂⰑⰓⰐⰋⰍⰖ ⰂⰋⰐⰑⰃⰓⰀⰄⰀ· ⰔⰅ ⰕⰓⰅ-ⰕⰑⰅ[3] ⰎⰡⰕⰑ ⰅⰔⰕⰟ, ⰑⰕ ⰐⰅⰎⰋⰆⰅ ⰒⰓⰋⰘⰑⰆⰄⰖ[4], ⰋⰛⰅ ⰒⰎⰑⰄⰀ ⰐⰀ ⰔⰏⰑⰍⰑⰂ’ⰐⰋⰜⰋ ⰔⰅⰋ, Ⰻ ⰐⰅ ⰑⰁⰓⰡ-ⰕⰀⰖ. ⰒⰑⰔⰡⰜⰋ Ⱓ ⰖⰁⰑ. ⰂⰟⰔⰍⰖⰖ ⰎⰋ ⰈⰅⰏⰎⰖ ⰖⰒⰓⰀⰆⰐⰡⰅⰕⰟ[5]; ⰑⰐⰟ ⰆⰅ ⰑⰕⰂⰡⰛⰀⰂⰟ ⰓⰅⰝⰅ ⰅⰏⰖ· ⰃⰑⰔⰒⰑⰄⰋⰐⰅ, ⰑⰔⰕⰀⰂⰋ Ⱓ Ⰻ ⰔⰅ ⰎⰡⰕⰑ, ⰄⰑⰐⰟ-ⰄⰅⰆⰅ ⰑⰍⰑⰒⰀⰖ Ⱓ Ⰻ ⰑⰔⰋⰒⰎⰖ Ⱓ ⰃⰐⰑⰋⰏⰟ[6], ⰀⰛⰅ ⰆⰅ

---

14) ⰰⰽⱁ s infinitivom, kao gèrčki ὥστε, u m. po novijem: ⰰⰽⱁ ⰿⱀⱁⰸⰹ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⰰⱈⱆ. 15) u ass. ostr. ⰲⱏⰸⱏ, part. perf. 16) aor. jači, uza obični: могохомъ.

1) ⰲⱄⰰⰶⰴⰵⱀⱆ m. 2) ишѫ ostr., particip. sad. vrem. m. sp. ovaj se glagol slaže s genitivom. 3) третие лѣто evang. nikop.; od tretij glasi sred. spol: tretije, od treti: treto, u sastav. dekl. tretoje. 4) mě-sto ⱂⱃⰹⱈⱁⰶⰴⱆ Gram. §. 56. 4., u m. ⱂⱃⰹⱈⱁⰴⱑ. 5) tako i u ev. nikop. оупраждьнаеть, ostr. опразнѣѥть, u m. ⱆⱂⱃⰰⰶⱀⱑⰵⱅⱏ. 6) гноимь ostr. sr. Gr. str. 46, 4.

[illegible]

---

[7]) [illegible] ass. (znak bugarštine, kao što [illegible] u [illegible] znak hèrvaštine.) [8]) [illegible] ass. отъ инѫдъ ostr. [9]) ovako u ass. ostr., ali u m. po novijem: [illegible]. [10]) [illegible] assem. [11]) ass. ostr. aorist: [illegible]. [12]) [illegible] ass. ostr. sr. Gram. §. 34. 1. [13]) [illegible] ass. тъı ostr.; [illegible] hèrvatski je oblik, sr. Gram. str. 48. a. [14]) [illegible] ass. ostr., to je bolji oblik. [15]) къждо ostr. [illegible] assem. sr. pod br. 7. [16]) [illegible] ass. ostr. to je pravilan gen. od [illegible], [illegible]; a gen. [illegible] ili u m. [illegible]' bio bi od [illegible] ili [illegible]. [17]) [illegible] ass. ıѧзѧ ostr.

ⰎⰣⰛⰖ ⰔⰕⰋⰄⰡⰀⰘⰖ ⰔⰅ ⰂⰔⰋ ⰒⰓⰑⰕⰋⰂⰎⰀⰣⰛⰅⰋ ⰔⰅ ⰅⰏⰖ, Ⰻ ⰂⰔⰋ ⰎⰣⰄⰋ[18] ⰓⰀⰄⰑⰂⰀⰘⰖ ⰔⰅ Ⱁ ⰂⰔⰡⰘⰟ, ⰡⰆⰅ ⰔⰎⰀⰂⰐⰡ ⰁⰋⰂⰀⰘⰖ ⰑⰕ ⰐⰅⰃⰑ.

f) Mat. 28. 1–8. Uzkèrsnutje Isusovo. ⰂⰟ ⰂⰅⰝⰅⰓⰟ ⰔⰖⰁⰑⰕⰐⰋ, ⰔⰂⰋⰕⰀⰣⰛⰋ[1] Ⰲ ⰒⰓⰟⰂⰖⰣ ⰔⰖⰁⰑⰕⰖ, ⰒⰓⰋⰄⰅ ⰏⰀⰓⰋⰀ ⰏⰀⰃⰄⰀⰎⰋⰐⰀ Ⰻ ⰄⰓⰖⰃⰀⱑ ⰏⰀⰓⰋⰀ ⰂⰋⰄⰡⰕⰋ[2] ⰃⰓⰑⰁⰀ. Ⰻ ⰔⰅ ⰕⰓⰖⰔⰟ ⰁⰋⰔⰕⰟ ⰂⰅⰎⰋ[3] ⰸⰡⰎⰑ. ⰀⰐⰌⰅⰎⰟ ⰁⰑ ⰃⰑⰔⰒⰑⰄⰐⰋⰋ ⰔⰐⰋⰄⰟ Ⱄ ⰐⰅⰁⰅⰔⰅ, Ⰻ ⰒⰓⰋⰔⰕⰖⰒⰋⰂⰟ ⰑⰕⰂⰀⰎⰋ ⰍⰀⰏⰅⰐⰟ ⰑⰕⰟ ⰄⰂⰡⰓⰋ[4] ⰃⰓⰑⰁⰀ Ⰻ ⰔⰡⰄⰡⰞⰅ ⰐⰀ ⰐⰅⰏⰟ. ⰁⰡ ⰆⰅ ⰸⰓⰀⰍⰟ ⰅⰃⰑ ⰡⰍⰑ ⰏⰎⰟⰐⰋ[5], Ⰻ ⰑⰄⰡⰐⰋⰅ ⰅⰃⰑ ⰁⰡⰎⰑ ⰡⰍⰑ ⰔⰐⰡⰃⰟ. Ⰻ ⰑⰕ ⰔⰕⰓⰀⰘⰀ ⰅⰃⰑ ⰔⰕⰓⰅⰔⰑⰞⰅ ⰔⰅ ⰔⰕⰓⰡⰃⰖⰛⰅⰋ Ⰻ ⰁⰋⰞⰅ[6] ⰡⰍⰑ ⰏⰓⰟⰕⰂⰋ. ⰑⰕⰂⰅⰛⰀⰂⰟ ⰆⰅ ⰀⰐⰌⰅⰎⰟ ⰓⰅⰝⰅ ⰆⰅⰐⰀⰏⰀ: ⰐⰅ ⰁⰑⰋⰕⰀ ⰔⰅ ⰂⰋ, ⰂⰡⰏⰡ ⰁⰑ, ⰡⰍⰑ ⰋⰔⰖⰔⰀ ⰋⰛⰅⰕⰀ ⰓⰀⰔⰒⰅⰕⰀⰃⰑ. ⰐⰡⰔⰕⰟ ⰔⰟⰄⰡ: ⰂⰔⰕⰀ ⰁⰑ, ⰡⰍⰑⰆⰅ ⰓⰅⰝⰅ. ⰒⰓⰋⰄⰋⰕⰀ[7], ⰂⰋⰄⰋⰕⰀ[7] ⰏⰡⰔⰕⰑ, ⰋⰄⰡⰆⰅ ⰎⰅⰆⰀ ⰃⰑⰔⰒⰑⰄⰟ. Ⰻ ⰅⰄⰓⰑ ⰞⰟⰄⰞⰋ ⰓⰟⰜⰋⰕⰀ[7] ⰖⰝⰅⰐⰋⰍⰑⰏ ⰅⰃⰑ, ⰡⰍⰑ ⰂⰔⰕⰀ ⰑⰕ ⰏⰓⰟⰕⰂⰋⰘⰟ, Ⰻ ⰔⰅ ⰒⰓⰡⰄⰂⰀⰓⰡⰅⰕⰟ ⰂⰋ Ⰲ ⰃⰀⰎⰋⰎⰡⰋ. ⰕⰖ Ⰻ ⰖⰈⰓⰋⰕⰅ. ⰔⰅ ⰓⰅⰍⰑⰘ ⰂⰀⰏⰟ.

---

[18]) noviji oblik mĕsto staroga i pravilnoga ⰎⰣⰄⰋⰅ.

[1]) ⰔⰂⰋⰕⰀⰣⰛⰋ ⰂⰟ ⰒⰓⰟⰂⰖⰣ ⰔⰖⰁⰑⰕⰖ assem. po gèrčkom: τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων. [2]) u assem. i ostr. pravilnije supin s genitivom, koji uvěk slědi iza supina, ovako: ⰂⰋⰄⰡⰕⰟ ⰃⰓⰑⰁⰀ. [3]) ⰂⰅⰎⰋ je osobina glagolskih, великъ cirilskih rukopisah; ⰂⰅⰎⰋ m. ⰂⰅⰎⰋⰋ po Gram. §. 34. 1., u asem ⰂⰅⰎⰋⰅ po Gram. §. 33. [4]) ⰄⰂⰟⰓⰋⰋ ass. gen. plur. [5]) mĕsto ⰏⰎⰟⰐⰋⰋ sr. §. 31. 7. [6]) ⰁⰋⰞⰅ ass., ne pako ⰁⰡⰞⰅ što bi bilo u jednini. [7]) ikavski mĕsto: ⰒⰓⰋⰄⰡⰕⰀ, ⰂⰋⰄⰡⰕⰀ, ⰓⰟⰜⰡⰕⰀ.

3.

Iz nikopoljskoga evangjelja, u sadanjem prepisu cirilskom iz XIV—XV. věka, po izdanju Daničićevu; izvornik bijaše glagolski, *) kao što dokazuje izpod redka prispodoba medju assemanovim i ostromirovim tekstom.

a) Luk. XI. 5—13. Кто wть вась имать дроуга и идеть кь немоу полоу ношти и речеть емоу· дроуже, вь за҆ѣмь[1] даждь ми три хлѣбы· идѣ[2] дроугь ми приде с поути кь мьнѣ и не имамь, еже[3] положоу прѣдь нимь. и ть из ноутрьюдоу[4] wтьвештавь речеть· не твори ми троуда· юже двари затворенны соуть, и дѣть[5] моѣ сь мною на ложи соуть. не могоу вьставь дати тебѣ. глаголаю вамь· аште не дасть емоу вьста(вь), за не ѥсть дроугь емоу, нь за безочьство его вьставь дасть емоу, елико҃ требоуеть. и азь вамь глаголю· просѣите[6] и дасть се вамь, иштите[7] и обрѣштете[8], тльцѣте[9] и wтьврьзеть се вамь. всакы[10] бо просей приемлеть и иштей обрѣтаеть и тькоуштоумоу[11]

---

*) Da je ovaj rukopis prepisan iz glagolskoga izvornika, dokazuje već i to, što neima ꙗ, niti ѥ, nego samo ѣ i prosti є.

[1]) ⰸⰰⰻⰿⱏ assem. [2]) ⰻⰾⰵ ass. ѥльмаже ostr. [3]) ⰵⰶⰵ ⱂⱁⰾⱁⰶⱁⱔ ⱂⱃⱑⰴⱏ ⱀⰻⰿⱏ ass., чесо положити прѣдъ нимь ostr. [4]) ѫтрьѭдоу ostr. [5]) ⰴⱑⱅⰻ ⰿⱁⰵⱔ ass. ostr. дѣть, и ime je skupno, kojemu odgovara i danas poznata, dalje izvedena rěč: дѣтьца. [6]) ⱂⱃⱁⱄⰻⱅⰵ ass. ostr. [7]) ищате ostr. ⰻⱋⱑⱅⰵ ass. [8]) ⱁⰱⱃⱔⱋⰵⱅⰵ ass. обрѩщете ostr. [9]) ⱅⰾⱐⱌⱑⱅⰵ ass. оударайте ostr. [10]) ⰲⱐⱄⱑⰽⱏ ass. вьсѣкъ ostr. [11]) ⱅⰾⱐⰽⱁⱔⱋⰵⰿⱆ ass. оударѩѭщоуоумоу ostr.; oblik stegnuti po Gram, §. 34.; sr. još §. 31., 2.

ѡтьврьзеть се. котораго же ѿть вась ѿтьца[12] вьспросить сынь свой хлѣба, еда камень подасть емоу; или рыби[13], еда вь рыби[13] мѣсто змию подасть емоу; или аште ѣйца просить, да скорьфию[14] дасть емоу; аште оубо вы злыи[15] соуште, оумѣете даѣниѣ благаѣ даѣти чедомь вашимь, кольми паче ѡтьць вашь небесны[16] дасть, доухь благы[18] просештимь оу него.

b) Luka 18. 10—14. чловѣка два вьнидета[1] вь црькьвь[2] помолити се, еднио[3] фарисѣй, а дроуго[4] мытарь. фарисѣй же ставь, сико[5] вь себѣ молаше[6] се, глаголе· боже, хвалоу тебѣ вьздаю, ѣко нѣсмь ѣкоже и прочи чловѣци, хиштьныцы[7], неправедьныцы, прѣлюбодѣи[8], или ѣко и сь мытар. поштоу[9] се два крать[10] вь соуботы[11] и десетиноу даю[12] всего, елико притежоу. а мытарь из далече стое не хотѣаше ни очию своию[13] вьзвести на небо, нь биѣше

---

[12]) ⰰ ⱁⱅⱐⱌⱐ assem. оць ostr. [13]) ⱃⱏⰺⰱⱑ assem. ostr. [14]) ⱄⰽⱁⱃⱐⱂⰹⱙ assem. ostr. [15]) ⰸⰾⰹ ass. зѫли ostr. [16]) ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⱏⰺ ass. сѫ небесе ostr. [17]) ⱄⰲⱔⱅⱏⰺ ass. стѫiи ostr.

[1]) ⰲⱏⰾⱑⰸⱁⱄⱅⰰ assem. вѫлѣзоста ostr. u našem je tekstu 3. osoba dvojine jačega (nesigmatičkoga) aorista. [2]) ⱌⱃⱐⰽⱏⰲⰵ ass., црькѫве ostr. i to je pravilniji i stariji akuzativ od nominativa црькѫı. [3]) ⰵⰴⰹⱀⱏ assem. [4]) ⰴⱃⱆⰳⱏⰹ ass. [5]) ⱄⰹⱌⰵ ass. ostr. [6]) ⰿⱁⰾⱑⰰⱎⰵ ass. ostr. [7]) ⱈⰺⱋⱐⱀⰹⰽⱏⰹ ass. грабителѥ ostr. [8]) ⱂⱃⱑⰾⱓⰱⱁⰴⱑⰻ ass. прѣлюбодѣици ostr. [9]) ⱂⱁⱄⱅⱙ assem. алча ostr. [10]) ⰽⱃⰰⱅⱏⰹ ass. ostr. [11]) ⱄⱘⰱⱁⱅⱏ ass. сѫботѫ ostr. [12]) ⰴⰰⱙ ass. даıѫ ostr. [13]) ни очию своѥю ostr. ⱁⱍⰹ ass.

прьси свое, глаголе· боже, милостивь[14] боуди мнѣ грѣшьникоу. глаголю вамь· сниде сь оправдань вь домь свой паче оного· ѣко всакы[15] вьзносей се смѣрить се, и смѣраей[16] се вьзнесеть се.

c) Ivan. X. 1—16. (Jedno stado i jedan pastir.)
Ямииь, аминь, глаголю вамь· не вьходей[1] дврьми[2] вь дворь овчы[3], нь прѣлазе[4] иноудоу[5], тать есть и разбоиникь, а вьходей дврьми[2] пастырь юсть овьцамь· семоу двьрьникь[6] отврьзаеть, и овьце глась его слышеть[7], и свое овьце глашаеть по именѣ[8] и изьгонить е. егда свое све[9] ижденеть, прѣдь ними ходить, и овьце по немь идоуть, ѣко видеть[10] глась его. по тоуждемь[11] же не идоуть, нь бѣжеть wть него, ѣко не знають тоуждего[12] гласа. сию притьчоу рече имь Исоусь. они же не разоумѣше, что бѣше[13], ѣже глаголаше имь. рече же имь паки Исоусь· аминь, аминь

[14]) ⱁⱍⰻⱄⱅⰻⰹ ⰿⱔ ass. оцѣсти ostr. [15]) ⰲⱐⱄⰰ- ⰽⱏⰹ ass. вьсь ostr. [16]) ⱄⰿⱑⱃⱑⱑⱔ ass. смѣрѣıаи ostromir.

[1]) assem. samo ⰲⱏⱈⱁⰴⱔ ali ostr. вѫходаи, ὁ εἰςερχόμενος [2]) двьрьми ostr. ⰴⰲⱐⱃⱐⰿⰹ ass. ⰴⰲⰵⱃⱐⰿⰹ m. [3]) овьчий ostr. ass. [4]) ⱂⱃⱑⰾⰰⰸⱔ assem. прѣлазѧ ostr. i u gèrč. bez spolnika. [5]) инждоу ost. ⰻⱀⰰⰴⱔ ass. ⰻⱀⰴⱁⱔ m. [6]) ⰴⰲⱐⱃⱐⰹⱀⰹⰽⱏ ass. ⰴⰲⰵⱃⱐⱀⰹⰽⱏ m., ali ostr. вратарь. [7]) слꙑшеть ostr., ali ass. ⱄⰾⱏⱎⰵⱅⱏ. [8]) имени ass. ostr. m. [9]) ⱄⰲⱁⱑ ass. ostr. [10]) ikavski, město вѣдать ostr, ⰲⱑⰴⱑⱅⱏ ass. m. [11]) ⱅⱆⰶⰴⰹ m. po zapadnohèrv. izgovoru. [12]) ⱅⱆⰶⰴⰵⰵⰳⱁ ⰳⰾⰰⱄⰰ ass., m. slaže se s ostr. щоуждиихъ гласа: ⰳⰾⰰⱄⰹ ⱅⱆⰶⰴⰹ. [13]) бѣша ostr. ⰱⱑⱎⰵ ass.

глаголю вамь· азь есмь двьры[14] овьцамь моимъ. вси, еликоже ихь приде прижде[15] мене, татие соуть и разбойници, нь не послоушаше ихь овце. азь есмь двьры[14]· мною аште кто вьнидеть, спасеть се, и вьнидеть и изидеть и пажить обрѣштеть. тать не приходить, нь да оукрадеть и оубиеть и погоубить· азь придь[16], да животь имоуть, и лише имоуть. азь есмь пастирь[17] добри· пастирь добри доушю свою полагаеть за овьце, а наѣмникь[18], иже нѣсть пастырь, емоуже не соуть овьце свое, видить влька[19] гредоушта, и оставлаеть овьце, и бѣгаеть, и влькь расхитить е и распоудить овьце. а наѣмьникь бѣжить, ѣко наѣмникь ѥсть, и не родить[20] о ѡвьцахь. азь есмь пастырь добри, и знаю мое, и знають ме мои[21], ѣкоже знаеть ме ѡтьць, и азь знаю отьца· и доушоу мою полагаю за овьце. и ине[22] овьце имамь, еже нѣсоуть[23] ѡть двора сего, и ты[24] ми подобаеть привести. и гласъ мой

---

14) двьрь ostr. ⰴⰲⰵⱃⰹ ass. ⰴⰲⱑⱃⰺ m. 15) ikavski, kakovih tragovah ima u nikopoljskom evang. više; ali ass. ostr. прѣжде, u m. ⱂⱃⰹⰵ. 16) tako u ass. i m., ali ostr. придохъ. 17) u assem. ⱂⰰⱄⱅⰺⰹⱃⰺ, tako i u m. i mk., ali ostr. s drugim dometkom tvoreni izraz: пастоухъ. 18) наимьникъ ostr. ass. ⱀⰰⰵⰿ-ⱀⰹⱏⰺ mk., ali m. kao u našem tekstu. 19) u ostr. i ass. stari akuz. влъкъ грѧдѫщь, mk. i m. kao u nas. 20) ⱀⰵ ⰱⰵⰸⰹⱅⰺ ass. i glagolski rukopisi, ali cirilski не брѣжеть ostr. 21) моıа ostr. ass. mk. m. 22) ⰹⱀⰺⰹ ass. ostr., mk. ⰹⱀⰹⰵ, što nije dobro. 23) ovako i mk. m., ali ostr. ass. pravilnije ⱀⰵ ⱄⰵⱔⱅⰺ. 24) тъı ostr. to je pravilno; nije dobro u assem ⱅⰺⰻⰵ, niti što je po hèrv. u mk. ⱅⰵ. Gram. str. 48. a.

оуслышеть, и боудеть едино стадо и единь пастырь. сего ради ме wтьць любить, ѣко азь полагаю доушю мою, да пакы примоу ю о себѣ. область бо имамь положити ю, и область имамь пакы приети ю. сию заповѣдь приесь[25] wдь[26] отьца моего.

4.

Iz apostola Šišatovačkoga, pisanoga god. 1324. u gradu Žrělu, blizu Peći (Ipek), po izdanju Miklošićevu.

a) Děl. Apostol. glav. XXVII—XXVIII. (Putovanje svetoga Pavla u Rim, nevolje na putu, brodolomstvo, sveti Pavao na otoku Mlětu ili Malti.) Вь wны дьни, ıакоже соуждено бысть wтьвести се намь вь Италию, прѣдаıахоу Павла и ıєтеры оужьникы сьтникоу, именемь Июлию, спиры севастовы[1]. вьсѣдьше же вь корабль адрамитьскь, хотеще[2] вести се вь асийскаıа мѣста, wтьвезохомь се, соущоу с нами Аристарьхоу македоньскоу солоуныанинoу. вь дроугы[3] же пристахомь вь Сидонѣ. милосрьдно же Июль Павлови дѣıє[4], по-

---

[25]) u assem. ⱂⱃⰹⱑⱄⱏ, jamačno stariji oblik od običnoga, kakav se u ostr. čita: приıѧхъ, sr. u Gram. str. 74. [26]) to je po današnjem hèrv. i sèrb. jeziku, nekoč ⱁⱅⱏ sr. Gram. §. 45. c.

[1]) u gèrč. σπείρης Σεβαστῆς, u lat. cohortis Augustae. [2]) imalo bi se po gèrčkom μέλλοντες slagati sa subjektom, dakle хотеще, ali je ostalo nesklonivo, kao zametak našega današnjega prislova glagolnoga. [3]) po gèrčkom τῇ ἑτέρᾳ (sc. ἡμέρᾳ) bez imena samostavnoga. [4]) město дѣıѧ partic. sad. vr., gèrč. φιλαν-

велѣ кь дроугомь шьдьшоу[5] прилежаниѥ оулоучити. шть тоудоу же штьвезьше се прѣꙗдохомь вь Кипрь, за ниѥ вѣтри бѣахоу противьни. поучиноу же киликийскоую и паньфилийскоую прѣꙗхавьше, пристахомь вь Мирѣхъ Лукиѥ[6]. и тоу шбрѣть сьтьникь корабль алексаньдрьскь, везомь се вь Италию, вьсади ны вь-нь. вь многы же дьни кьсно ꙗдоуще[7] и ѥдва бывше вь Книдѣ, не приѥмлющоу насъ вѣтроу, прѣꙗдохомь Крить по Сальминии[8]. многоу же лѣтоу прѣшьдьшоу и соущоу оубо сьблазньноу плаванию[9], множайшии сьтвориише сьвѣть штьвести се, аще како могоуть оулоучьше оу финика[10] шзимѣти. вьзвѣꙗвьшоу же югоу, мнѣвьше волю свою оулоучити, штьвезьше се при краи[11] ꙗдѣахоу вь Крить. не по мнозѣ же вьзвѣꙗ противьный вѣтрь боурьнь, нарицаѥй се ѥвьроклидонь[12]. загнаноу же бывьшоу кораблю и не могоущоу плавати противоу вѣтрѹ, вьдавьше се вльнамь вьлаꙗхомь[13] се. штокь же ѥтерь прѣꙗхавьше, нарицающь се Клавьдий, ѥдва вьзмогохомь оудрь-

---

θρώπως χρησάμενος s dativ., i po tom u slov. prevodu dativ Павлови. [5]) razum. ѥмоу, u slov. je dativus cum infinitivo (шьдьшоу - оулоучити) u gèrč. acc. c. infin. (πορευθέντα - τυχεῖν). [6]) u gèrč. εἰς Μύρα τῆς Λυκίας, u slov. uzeta je rěč sred. spola u množini. [7]) кьсно ꙗдоуще u gèrč. zajedno kao jedan pojam: βραδυπλοοῦντες, lat. cum tarde navigaremus. [8]) κατὰ Σαλμώνην. [9]) u gèrč. spolnik: οἱ πλείους. [10]) оулоучьше оу финика po gèrč. καταντήσαντες εἰς φοίνικα. [11]) u gèrč. ἆσσον παρελέγοντο τὴν Κρήτην [12]) gèrč. εὐροκλύδων latin. Euroaquilo. [13]) glagol glasi: влаꙗти сѧ, sad. vr. влаѭ сѧ, fluctibus agitari; po našem rukopisu imalo bi se pisati вълаꙗти, što Miklošić osudjuje.

жати корабль. югоже въздвигъше, помощь творjахоу, прѣвивающе корабль. боюще же се, юда како вь сурьть штьпадоуть, низложьше jадриноу, тако влаjахоу[13] се. зѣло же троуждающемь се намь, вь дроугый измѣтаниюe творjахоу, и вь третий дьнь своими роуками[14] брѣме кораблю штьврьгохомь. ни сльньцоу же ни звѣздамь сиjающамь вь многы дьни, зимѣ же належещи немалѣ, оубо штьють се вьсакл надежда гонезноутиjа намь. и jако бысть четврьтаа на десете нощь, вьлающемь[13] се намь вь поучинѣ, вь полоу нощи непьщевахоу корабьници приближати се имь на ютероу страноу. измѣрьше глоубиноу шбрѣтохомь сежань ·к·, мало же прѣjахавьше и пакы измѣрьше шбрѣтохомь сежань ·еі·. боюще же се, юда како на проудьнаа мѣста штьпадемь, шть крьмы вьврьгьше анькыры[15] четыри молjахомь се, да дьнь боудеть. корабльникомь же искоущемь[16]) бѣжати шть корабля и низвѣсьшемь кораблиць вь морю, виноу творещемь, jако шть носа хотеть анькыры простр̂ѣти, рече Павль сьтиникоу и воиномь· аще сии не шстаноуть вь ладии, вы не можете спасти се. тогда воини штрѣзаше оужа прѣходьцоу, и шставише и штьпасти. югда же дьнь бысть, не

---

[14]) pamti ovdě jedanput za svagda, da je nekoč jezik pazio, kada valja upotrěbiti pravu množinu, kada li dvojinu. [15]) gèrč. ἄγκυρα. [16]) искоущемь m. ищоущемь, dativ abs.; to je stariji oblik, nalik na рекжщемь, сѣкжщемь itd.; ravna se dakle u participiju sad. vr. po pèrvom redu glagolah korenitih, s osnovom glagolnim, svèršujućim se na gèrleni suglas.

познаахоу землѥ, лоукоу же ѥтероу чоуıахоу[17] имоущоу край, въ нюже хотѣахоу, аще можаахоу, възвлѣкши корабль. и анькыры ѡтъѥмьше везѣахоу се по морю, коупьно ѡслабльше оужа кръмиломь и въздвигьше мьньшоую ıадриноу дыхающоумоу вѣтрьцоу везѣахоу се на край[18]. въпадьше же въ мѣсто исьпьно, оуставише ладию, и нось оубо оутврьждь[19] се ста недвижимь, и кръма разбиваалше се ѡть ноужде вльнь. воиномь же сьвѣть[20] бѣ исть[21]; да оужьникы оубиють, да не кьто исплоувь оубѣжить. сътьникь же, хоте допроводити Павла, възбрани сьвѣтоу ихь, повелѣ же оумѣющимь плавати, вьскочьшемь прѣжде изити на край, а прочии ѡви оубо на дьщицахь а дроугии на ѥтерѣ ѡть кораблıа[22]. и тако бысть до краıа вьсѣмь спасти се. тъгда разоумѣхомь, ıако Мелетий ѡтокь нарицаѥть се. варьвари же творıаахоу немало милосрьдиѥ намь. възьгнѣщьше[23] бо ѡгнь приѥше ны за настоѥщии дьждь и зимоу. сьграмаждьшоу же Павлоу множьство рождьıа[24] и възложьшоу на ѡгнь, ѥхидьна[25] ѡть

---

[17]) gled. na strani 8. opazku pod br. 4., ovdě je u gèrč. glag. κατανοεῖν. [18]) za protumačenje neka služi prevod noviji: „I podignuvši lengere, vožahu se po moru, i odriješivši uža na krmama, i raširivši malo jedro prema vjetriću, koji duhaše, vožasmo se kraju.“ [19]) particip. prošl. vrem. od оутврьдити сѧ. [20]) strogi prevod gèrčke rěči βουλή, što ovdě znači d o g o v o r, lat. consilium. [21]) stanovit [22]) razuměva se: изидоше, u lat. je vulgati glagol ferebant. [23]) sr. Gram. str. 88. гнѣтити i danas n ě t i t i. [24]) sr. Gram. §. 27. [25]) ἔχιδνα, o

топлоты излезьши сѣкноу и вь роукоу. югда же оузрѣше варьвари высещоу змию wть роукы юго, глаголаахоу кь себѣ· вь истиноу оубиица юсть чловѣкь сь, югоже спасена wть морıа соудь[26] не wстави жити. wномоу же wтресьшоу змию вь wгнь, не бысть никоюже люты[27]. wни же чаıахоу юго вьзгорѣти се или пасти се вьнезаапоу мрьтва· на мнозѣ[28] же чающемь и видещıемь ничесоже зла юмоу соуща[29], прѣложьше се глаголахоу· богь юсть.

b) Děla Apost. gl. III. 1—8. (Petar i Ivan ozdraviše hroma). Петрь и Иwань[1] вьзидоста[2] вь црьковь[3] на молитвоу вь годиноу деветоую. и ютерь моужь хромь wть чрѣва матере своюе сьи[4] носимь бѣ, иже полагахоу по вьсе дьни прѣдь двьрьми црьковьныими[5] рекомыими красныими, просити милостиню wть вьлазещихь вь црьковь. иже видѣвь Петра и Иwана, хотеща вьнити вь црьковь, молıаше милостиню прию́ти[6]. вьзрѣвь же Петрь на-нь сь Иwаномь, рече· вьзри на ны. wнь же прилежаше юю[7], мне[8] нѣчьто wть нюю

početnom samoglasu sr. Gram. §. 36. 2. [26]) ἡ δίκη. [27]) pravilno bilo bi люти, od ženskoga spola samostava: лють, и. [28]) po gèrč. ἐπὶ πολύ. [29]) u rkps. соуща, što nevalja, jer je ovdě gen. proste deklinacije.

[1]) Zapadni rukopisi redovito ⱂⰵⱅⱃⱏ, tako mk. i m. [2]) ⰲⱐⰸⰴⱐⱄⱅⰰ mk. ⰲⱐⰸⰶⰾⱅⱐⱄⱅⰰ m. [3]) ⱌⱐⰽ'ⰲⱏ mk. ⱌⱐⰴⰽⱅⰲⱏ m., sr. Gram. str. 26. [4]) particip. сꙁı gèrč. ὤν; mk. i m.: ⰱⱅ. [5]) ⱌⱐⱅⰽⰲⰸⱃⱅⱆⱅ mk. [6]) u mk. manje po gèrč.: ⰾⱅ ⱆⱅⰾⰸⰱⱅⱃ ⱃⱐⱅⰴⰾⱏ ⱎⱅ. [7]) to je lokal dvojine zbog predloga при, koji je već u

присти. рече же Петрь сребра и злата нѣсть оу наю· нь еже имавѣ, то ти давѣ· вь име Іисоуса Христа Назарѣіа вьстани и ходи. и емь и за десноую роукоу вьздвиже, абие же оутвьдиста се емоу плеснѣ и глезьниа[9], и вьскочь ста и хождаше. и вьниде с нима вь црьковь, ходе и скаче и хвале бога.

5.

Iz gori pomenutoga misala Kukuljevićeva: Mk. *)

a) Děla Apost. VIII. 26—40. (Apostol Filip podučava i kèrsti Etiopljanina). ⰰⱀⰼⰵⰾⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏⱀⱏ
ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⰽ' ⱂⰻⰾⰻⱂⱆ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵ· ⰲⱄⱅⰰⱀⰻ
ⰻ ⰻⰴⰻ ⱀⰰ ⱂⱁⰾⱆ ⰴⱏⱀⰵ[1] ⱀⰰ ⱂⱆⱅⱏ, ⰻⰶⰵ[2] ⰻⱄⱈⱁ-
ⰴⰻⱅⱏ ⱁⱅ ⰵⱃⱆⱄⰰⰾⰻⰿⰰ ⰲ' ⰳⰰⰸⱆ· ⱅⱏ ⰵⱄⱅⱏ
ⱂⱆⱄⱅⱏ. ⱁⱀ' ⰶⰵ ⰲⱄⱅⰰⰲⱏ ⰻⰴⰵ, ⰻ ⱄⰵ ⰿⱆⰶⱏ
ⰵⱅⰻⱁⱂⱏ[3], ⰽⰰⰶⰵⱀⰻⰽⱏ, ⱄⰻⰾⰰⱀⱏ[4], ⰽⰰⱀⰴⰰⰽⰻⰵ ⱌⰵⱄⰰ-
ⱃⰻⱌⰵ[5] ⰵⱅⰻⱁⱂⱏⱄⰽⰻⰵ[6], ⰻⰶⰵ ⰱⱑⱎⰵ ⱀⰰⰴⱏ ⰲⱄⱑⰿⰻ ⰵⰵ
ⰳⰰⰸⰰⰿⰻ[7], ⱄⰰ ⰶⰵ ⱂⱃⰻⱎⰰⰾⱏ ⰱⱑ[8] ⱂⱁⰽⰾⱁⱀⰻⱅⰻ
ⱄⰵ ⰲⱏ ⰵⱃⱆⱄⰰⰾⰻⰿⱏ. ⰻ ⰱⱑ ⰲⰸⰲⱃⰰⱋⰰⰵ ⱄⰵ, ⱄⱑⰴⰵ[9]

---

glagolu. u m. drugačije ⰱⱐⰴⰴⱎⰵ ⱀⰰ ⱀⰰ (akuz. dvodvojine). [8]) particip. мьнѧ, u mk. ⱀⰰⰾⰴⰵ ⱄⰵ [9]) m. ⰳⰾⰵⰸⱀⰻ, mk. ⰳⰾⰵⰶⱀⰻ; razlika dolazi odatle, što se veli глезнъ i глежнъ, глезьнь i глезна i глезно.

[1]) ⱂⰵⰾⱁⰾⰰⱀⱐⰵ m. [2]) šiš. nerazvezano: сходещь. [3]) tako i m., gèrč. Αἰθίοψ, ali u šiš. моуринь. [4]) сильнь šiš. δυνάστης. [5]) u m. podpuno izpisano. [6]) моурьскы šiš. [7]) u šiš. singul. po gèrčkom. [8]) i u gèrč. plusqperf. ἐληλύθει. [9]) и ꙗзде šiš.

*) Sve sada pèrvi krat štampano.

ⱀⰰ ⰽⱁⰾⰵⱄⱀⰻⱌⰻ ⱄⰲⱁⰵⰻ. ⰻ ⱍⱅⱑⱎⰵ ⰽⱀⰻⰳⰻ ⰻⱄⰰⰻⰵ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⰰ. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰴⱆⱈⱐ ⰽ ⱇⰻⰾⰻⱂⱆ[10]. ⱂⱃⰻ-ⱄⱅⱆⱂⰻ ⰻ ⱂⱃⰻⰾⱑⱂⰻ ⱄⰵ ⰽⱐ[11] ⰽⱁⰾⰵⱄⱀⰻⱌⰻ ⱄⰵⰻ. ⱂⱃⰻⱅⰵⰽ ⰶⰵ ⱇⰻⰾⰻⱂⱐ, ⱄⰾⰻⱎⰰ ⰻ ⱍⱅⱆⱋⰰ ⰽⱀⰻⰳⰻ ⰻⱄⰰⰻⰵ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⰰ, ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰵⰿⱆ· ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⰵⱎⰻ[12] ⰾⰻ, ⱍⱅⱁ[13] ⱍⱅⰵⱎⰻ; ⱁⱀ ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ· ⰽⰰⰽⱁ ⰱⱁ ⰿⱁⰳⱆ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⱅⰻ, ⰰⱋⰵ ⰽⱅⱁ ⱀⰵ ⱀⰰⱄⱅⰰⰲⰻⱅ' ⰿⰵ. ⰻ ⰿⱁ-ⰾⰻ ⱇⰻⰾⰻⱂⰰ ⰲⰸⰾⱑⱄⱅⰻ[14] ⰻ ⱄⱑⱄⱅⰻ ⱄ ⱀⰻⰿⱐ[15] ⱀⰰ ⰽⱁⰾⰵⱄⱀⰻⱌⰻ. ⱄⰾⱁⰲⱁ ⰶⰵ ⰽⱀⰻⰶⱀⱁⰵ, ⰵⰶⰵ ⱍⱅⱑⱎⰵ ⱄⰵ, ⰱⱑⱎⰵ ⱄⰻⰵ· „ⱑⰽⱁ ⱁⰲⱍⰵ ⱀⰰ ⰸⰰⰽⱁⰾⰵⱀⰻⰵ ⰲⰵ-ⰴⰵⱀⱐ ⰱⰻⱄⰻ, ⰻ ⱑⰽⱁ ⰰⰳⱀⱐⱌⱐ ⱂⱃⰵⰴⱐ ⱄⱅⱃⰻⰳⱆⱋⰻⰿ'[16] ⰻ[17] ⰱⰵⰸⰳⰾⰰⱄⱐⱀⱐ, ⱅⰰⰽⱁ ⱀⰵ ⱁⱅⰲⱃⱐⰸⰵ ⱆⱄⱅⱐ ⱄⰲⱁⰻⱈⱐ. ⰲ ⱄⰿⱑⱃⰵⱀⰻ[18] ⱄⱆⰴⱐ ⰵⰳⱁ ⰲⰸⱀⰵ[19] ⱄⰵ· ⱃⱁⰴⱐ ⰵⰳⱁ ⰽⱅⱁ ⰻⱄⱂⱁⰲⱑⱄⱅⱐ; ⱑⰽⱁ ⰲⰸⰵⰿⰾⰵⱅⱐ ⱄⰵ ⱁⱅ' ⰸⰵⰿⰾⰵ· ⰶⰻⰲⱁⱅⱐ ⰵⰳⱁ.“ ⱁⱅⰲⰵⱋⰰⰲ' ⰶⰵ ⰽⰰⰶⰵⱀⰻⰽⱐ ⱃⰵⱍⰵ ⰽ ⱇⰻⰾⰻⱂⱆ[10]· ⰿⱁⰾⱓ ⱅⰵ, ⱁ ⰽⱁⰿⱐ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⱐ ⱄⰻⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅⱐ; ⱁ ⱄⰵⰱⱑ ⰾⰻ, ⰻⰾⰻ ⱁ ⰻⱀⱁⰿⱐ ⰽⱁⰿⱐ; ⱁⱅⰲⱃ'ⰸ ⰶⰵ ⱇⰻⰾⰻⱂⱐ ⱆⱄⱅⰰ ⱄⰲⱁⱑ, ⰻ ⱀⰰⱍⱐⱀⱐ ⱁⱅⱐ ⰽⱀⰻⰳⱐ ⱄⰻⱈⱐ ⰱⰾⰰⰳⱁⰲⱑⱄⱅⰻ(ⱅⰻ) ⰵⰿⱆ ⰻⱄⱆⱄⰰ. ⰻⰴⱆⱋⰵⰿⰰ[20] ⰶⰵ ⰻⰿⰰ ⱂⱁ ⱂⱆⱅⰻ, ⱂⱃⰻⰴⱁⱅⰰ[21] ⱀⰰ ⱀⱑⰽⱆ ⰲⱁⰴⱆ, ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰽⰰⰶⰵⱀⰻⰽⱐ·

---

[10]) филипови šiš., ali u zapad. (glag.) spomenicih ovakov je dativ rano izginuo. [11]) u m. ⰽⰰ zbog slědećega i opet ⰽ. [12]) ovako i šiš. ali m. ⰿⱀⰻⱎⰻ ⰾⰻ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⰵⱎⰻ bliže po lat. putasne intelligis. [13]) priměr zaimena upitnoga u izreci prosto odnosnoj! u šiš. ѥже [14]) šiš. nerazvezano: вьзлѣзьша ἀναβάντα. [15]) u m. latinizam: ⱄⰰ ⱄⰵⰱⱁⱓ (secum). [16]) šiš. прѣ-мо стригоущюоумоу. [17]) akuzativ. [18]) od nominativa ⱄⰿⱑⱃⰵⱀⰻⰵ. [19]) m. ⰲⰸⰵⱅⰰ ⱄⰵ, pèrva osoba: ⰲⰸⰵⱅⰰⱐⰻ; šiš. вьзеть се, m. ⰲⰸⰵⱅⰵⱄⰵⱅⱐ ⱄⰵ. [20]) ѥкоже идѣста šiš. [21]) znameniti oblici aorista; očekivao bi čověk ili na ⰵⱅⰰ, ili na ⰵⱄⱅⰰ, ili na ⰵⱎⱅⰰ.

ⱄⰵ ⰲⱁⰴⰰ, ⰽⱅⱁ ⰲⰸⰱⱃⰰⱀⰰⰵⱅ ⰿⰻ ⰽⱃⱏⱄⱅⰻⱅⰻ ⱄⰵ; ⱇⰻⰾⰻⱂⱏ ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ ⰵⰿⱆ· ⰰⱋⰵ ⰲⰵⱃⱆⰵⱎⰻ ⰲⱄⱑⰿⱏ ⱄⱃⱏⱌⰵⰿⱏ ⱅⰲⱁⰻⰿⱏ, ⰾⱑⱂⱏ ⱅⰻ ⰵⱄⱅⱏ. ⱁⱅⰲⰵⱋⰰⰲ ⰶⰵ ⰽⰰⰶⰵⱀⰻⰽⱏ ⱃⰵⱍⰵ· ⰲⰵⱃⱆⱓ ⰱⱁⰶⰻⱑ ⱄⱆⱋⰰ[22] ⱄⰻⱀⰰ ⰻⱄⱆⱄⰰ· ⰻ ⱄⰵ ⱃⰵⰽⱏ ⱂⱁⰲⰵⰾⱑ ⱄⱅⰰⱅⰻ ⰽⱁ-ⰾⰵⱄⱀⰻⱌⰻ. ⰻ ⱄⱀⰻⰴⱁⱄⱅⰰ[21] ⱁⰱⰰ ⰲ’ ⰲⱁⰴⱆ, ⱇⰻⰾⰻⱂⱏ ⰻ ⰽⰰⰶⰵⱀⰻⰽⱏ[23], ⰻ ⰽⱃ’ⱄⱅⰻ ⰻ. ⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⰲⰸⰻⰴⱁⱄⱅⰰ[21] ⱁⱅ ⰲⱁⰴⰻ, ⰴⱆⱈⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏⱀⱏ ⰲⱄⱈⰻⱅⰻ ⱇⰻⰾⰻⱂⰰ, ⰻ ⱀⰵ ⰲⰻⰴⱑ ⰵⰳⱁ ⰽⱅⱁⰿⱆ ⰽⰰⰶⰵⱀⰻⰽⱏ[23]. ⰻⰴⱑⱎⰵ ⰶⰵ ⱂⱆ-ⱅⰵⰿⱏ ⱄⰲⱁⰻⰿⱏ ⱃⰰⰴⱆⱋⰵ ⱄⰵ. ⱇⰻⰾⰻⱂⱏ ⰶⰵ ⱁⰱⱃⱑⱅⰵ ⱄⰵ ⰲⱏ ⰰⰸⱁⱅⱑ, ⰻ ⱂⱃⰻⱈⱁⰴⱑ ⰱⰾⰰⰳⱁⰲⱑⱄⱅⰲⱁⰲⰰⱎⰵ ⰳⱃⰰⰴⱁⰿⱏ ⰿⱀⱁⰸⱑⰿⱏ, ⰴⱁⰻⰴⰵⰶⰵ ⱂⱃⰻⰴⰵ ⰻ ⰲ ⰽⰵⱄⰰ-ⱃⰻⱓ, ⱂⱃⱁⱂⱁⰲⱑⰴⰰⱎⰵ ⰻⰿⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰰ ⱀⰰⱎⰵⰳⱁ ⰻⱄⱆ-ⱈⱃⰻⱄⱅⰰ.

b) Galat. I. 11—19. Ⰸⱀⰰⱀⱁ ⰲⰰⰿⱏ ⱅⰲⱁⱃⱓ[1] ⰵⰲⰰⱀⰼⰵⰾⰻⰵ, ⰵⰶⰵ ⰱⰾⰰⰳⱁⰲⱑⱋⰵⱀⱁ ⰵⱄⱅⱏ ⰲⰰⰿⱏ ⰿⱀⱁⱓ, ⱑⰽⱁ ⱀⱑⱄⱅⱏ ⱂⱁ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⱆ· ⱀⰻ ⰰⰸ’ ⰱⱁ ⱁⱅ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⰰ ⱂⱃⰻⱑⱈ’[3] ⰵ, ⱀⰻ ⱄⰵ ⱆⱍⰻⱈⱏ, ⱀⰰ ⱁⱅⰽⱃ’-ⰲⰵⱀⰻⰵⰿⱏ[4] ⰻⱄⱆⱈⱃⰻⱄⱅⱁⰲⱁⰿⱏ. ⱄⰾⰻⱎⰰⱄⱅⰵ ⱀⰻⰽⱁ-ⰳⰴⰰ[5] ⱂⱃⰵⰱⰻⰲⰰⱀⰻⰵ ⰿⱁⰵ ⰲ ⰶⰻⰴⱁⰲ’ⱄⱅⰲⱑ, ⱑⰽⱁ ⰻⰸ ⰾⰻⱈⰰ[6] ⰳⱁⱀⰰⱈⱏ ⱌⱃⰻⰽⰲⱏ ⰱⱁⰶⰻⱓ, ⰻ ⰻⰸⱃⱆⱎⰻⱈ’[7] ⱓ, ⰻ ⱂⱃⱁⱄⱂⱑⰲⰰⱈ’ ⰲ ⰶⰻⰴⱁⰲ’ⱄⱅⰲⱑ ⱂⰰⱍⰵ[8]

---

[22]) tako i m., šiš. ima быти poradi gèrč. εἶναι. [23]) město ⰽⰰⰶⰵⱀⰻⰽⱏ sr. Gram. str. 26., a.

[1]) po lat. notum vobis facio, tako i m., šiš. сказаю вамь po gèrč. γνωρίζω. [2]) u šiš. stegnuto: благовѣщеноѥ, gèrč. τὸ εὐαγγελισθέν. [3]) město ⱂⱃⰻⰵⱈⱏ (šiš. приѥхь) sr. Gram. §. 30. 6. [4]) ꙗвлѥниѥмь šiš., glede rěči ⱁⱅⰽⱃⱏⰲⰵⱀⰻⰵ (od glagola ⱁⱅⰽⱃⱏⰲⰰⱅⰻ) srav. Gram. §. 35. 3. [5]) ovako i m., nu treba da je ⱀⱑ-ⰽⰵⰳⰴⰰ. [6]) u šiš. по прѣмногоу (καθ' ὑπερβολήν). [7]) раз-дроушахь ю šiš. [8]) šiš. паче многь (gen. množ. proste deklinacije, u gèrč. bez spol.) прѣмь (прѣмъ

ⰿⱀⱁⰳⰺⱈⱏ ⱄⰲⱃⱏⱄⱅⱀⰺⰽⱏ ⰲⱃⱄⱅⰵ[9] ⰿⱁⰵⰵ ⰲ ⱃⱁⰴⱑ ⰿⱁⰵⰿⰺ, ⱁⰱⰺⰾⱀⱑⰵ[10] ⱃⰵⰲⱀⰺⱅⰵⰾ'ⱀⰺⰽ[10] ⰱⱆⰴⱆⱋⰵ[10] ⰱⰵ ⰲ ⱁⱅⱍⰰⱄⰽⰺⰺⱈ[11] ⰿⱁⰵⰿⰺ, ⱂⱃⰵⰴⰰⱀⰺⰺⰿⰺ[11] ⰿ'ⱀⱑ. ⰵⰳ-ⰴⰰ ⰶⰵ ⰱⰾⰰⰳⱁⰲⱁⰾⰺ[12] ⰱⱁⰳⱏ ⱁⱀⰺ, ⰺⰶⰵ ⰿⰵ ⰺⰸⰱⱃⰰ-ⰲⰰ[13] ⰺⰸ' ⰶⰵⰾⱆⰴⱌⰰ ⰿⰰⱅⰵⱃⰵ ⰿⱁⰵⰵ, ⰺ ⰲ'ⰸⰲⰰⰲⱏ ⰿⰵ ⰿⰺⰾⱁⱄⱅⰺⱓ ⱄⰲⱁⰵⱓ, ⰴⰰ ⰲⰸⰲⱑⱄⱅⰺⱅⰺ[14] ⱄⰺⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⰰ, ⰴⰰ ⰱⰾⰰⰳⱁⰲⰺⱄⱅⰲⱆⰺⰿ' ⰴⰺⰿ' ⰺ ⰲ' ⰵⰸⰺⰽⱑⱈ' ⱀⰵⰴⰺ ⱀⰵ ⱂⱃⰺⰾⰺⰶⰺⱈ[15] ⱂⰾⱅⰺ ⰺ ⰽⱃ'ⰲⰵ[16], ⱀⰺ ⱂⱃⰺⰸⰲⰰⰾⰺ[17] ⰲ' ⰵⱃⱆⰸⰰⰾⰺⰿⰺ ⰽ ⱄⱃⰵⰴⰰⰲ'ⱀⰺⰿⰺ ⰿⰵⱀⰵ ⰰⱂⱁⱄⱅⱁⰾⱁⰿⰺ· ⱀⰰ ⰺⰴⱁⱈ[17] ⰲ' ⰰⱃⰰⰲⰺⱓ ⰺ ⱂⰰⰽⰺ ⰲⱁⰸⰲⱃⰰⱅⰺⱈⱄⰵ' ⰲⰰ ⰴⰰⰿⰰⱄⰽⰺ. ⰺ ⱂⱁⱅⱁⰿ ⱂⱁ ⱅⱃⰺⰵⱈ ⰾⱑⱅⱈ ⱂⱃⰺⰸⰲⰰⰾⰺ[17] ⰲ' ⰵⱃⱆⰸⰰⰾⰺⰿⰺ ⰲⰺ-ⰴⰵⱅⰺ ⱂⰵⱅⱃⰰ· ⰺ ⱂⱃⰵⰱⰺⰲⰰⱈ ⱆ ⱀⰵⰳⰰ[18] ⰴⱀⰺ ·ⰵⰺ·. ⰺⱀⱁⰳⰰ ⰶⰵ ⰰⱂⱁⱄⱅⱁⰾⰰ ⱀⰵ ⰲⰺⰴⰺⱈ, ⰰ'-ⰽⱁ ⱀⰵ ⰺⰰⰽⱁⰲⰰ ⰱⱃⰰⱅⰰ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⰵⰳⰰ.

c) Efez. VI. 10—17. ⱂⱃⱁⱍⰵⰵ ⰱⱃⰰⱅⰺⰵ ⰰ ⰳⱁ-

---

znači ovdě: συνηλικιώτης). 9) hèrvatizam město ⰲⱃⱏⱄⱅⱑ (nom. ⰲⱃⱏⱄⱅⰰ ἡλικία), dakle ⱄⱏⰲⱃⱏⱄⱅⱏⱀⰺⰽⱏ ⰲⱃⱏⱄⱅⱏⰺ ⰿⱁⰵⱗ znači ukupno gèrčki: συνηλικιώτης ἐμοῦ. 10) to je po latinskom: abundantius (ⰺⰸⰾⰺⰺⱈⰵ jest komparativ kao prislov) aemulator existens; a u šiš.: из лиха ревнитель сый po gèrč. περισσοτέρως ζηλώτης ὑπάρχων. 11) U tom se čitanju slažu mk. i m. ali u šiš. sasvim po gèrč. ѡтьчимь ми прѣданиѥмь: τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων; u gerč. tekstu neima variante. 12) po lat. cum placuit ei; u šiš ѥгда благоволи богь (gèrč. εὐδόκησεν ὁ θεός). 13) изьбравый ме šiš. gèrč. ὁ ἀφορίσας με 14) u šiš. po gèrč. infinitiv: ꙗвити. 15) po lat. non acquievi, u gèrč. οὐ προσανεθέμην, i po tom šiš. не прикьзложихь 16) znameniti (stariji) genitiv po suglasnoj deklinaciji: nom. ⰽⱃⱏⰺ gen. ⰽⱃⱏⰲⰵ. 17) znamenito, što se sačuvao u šiš. jači aorist.: вьзидь, идь, u m. ⰲⱏⰸⰺⰴⱏ ali ⰺⰴⱏⰺ. 18) hèrvatizam město ⱀⰵⰳⱁ! Sr. Gram. § 38. c.

ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰰ[1], ⰹ ⰲ' ⰽⱃⱑⱂⱁⱄⱅⰹ ⱄⰹⰾⱏⰹ ⰵⰳⱁ. (ⰹ) ⱁⰱⰾⱐⰰ-ⱍⰰⱅⰵ ⱄⰵ ⰲ' ⰲⱄⰰ ⱁⱃⱆⰶⰹⱑ ⰱⱁⰶⰹⱑ, ⰴⰰ ⰲⰸⰿⱁ-ⰶⰵⱅⰵ ⱄⱅⰰⱅⰹ ⱂⱃⱁⱅⰹⰲⱆ ⰽ'ⰸⱀⰵⰿⱐ[2] ⱀⰵⱂⱃⰹⱑⰸⱀⰹ-ⱀⱁⰿⱐ[3]. ⱑⰽⱁ ⱀⱑⱄⱅⱐ ⱀⰰⰿⱐ ⰱⱃⰰⱀⱐ ⱀⰰ ⱂⰾ'ⱅⱐ ⰹ ⰽⱃ'ⰲⱐ, ⱀⱐ ⱀⰰ ⰽⱀⰵⰸⰹ[4] ⰹ ⰲⰾⰰⱄⱅⰹ, ⱀⰰ ⰿⰹⱃⱁⰴⱃⱐⰶⰹⱅⰵⰾⱑ ⱅ'ⰿⰹ ⱄⰵⰵ, ⱂⱃⱁⱅⰹⰲⱆ ⰴⱆⱈⱁⰲ'ⱀⰹⰿⱐ ⰸⰾⱁⰱⰰⰿ[5], ⰲⱐ ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⰹⱈⱐ. ⱄⰵⰳⱁ ⱃⰰⰴⰹ ⰲ'ⰸⰿⱑⱅⰵ ⰲⱄⰰ ⱁⱃⱆ-ⰶⰹⱑ ⰱⱁⰶⰹⱑ, ⰴⰰ ⰲⰸⰿⱁⰶⰵⱅⰵ ⱂⱃⱁⱅⰹⰲⰹⱅⰹ ⱄⰵ ⰲ ⰴ'ⱀⱐ ⰾⱆⱅⱏⰹ ⰹ ⰲ' ⰲⱄⰵⰿⱐ ⱄⰲⱃ'ⱎⰵⱀⰹ ⱄⱅⰰⱅⰹ[6]. ⱄⱅⰰⱀⱑⱅⰵ ⱆⰱⱁ ⱂⱃⱑⱂⱁⱑⱄⰰⱀⰹ ⰲ ⱍⱃⱑⱄⰾⰰ ⰲⰰⱎⰰ ⰹⱄⱅⰹⱀⱁⱓ, ⰹ ⱁⰱⰾⱐⰽⱎⰵ ⱄⰵ ⰲ' ⰱⱃⱐⱀⰵ[7] ⱂⱃⰰⰲⰴⱏⰹ, ⰹ ⱁⰱⱆⰲ'ⱎⰵ ⱀⱁⰳⰹ ⰲⰰⱎⰵ ⰲⱐ ⱆⰳⱁⱅⱁⰲⰰⱀⰹⰵ ⰵⰲⰰⱀ-ⰳⰵⰾⰹⱑ ⰿⰹⱃⰰ: ⱀⰰⰴ' ⰲⱄⱑⰿⰹ ⰶⰵ ⱄⰹⰿⰹ ⱂⱃⰹⰵⰿ'-ⱎⰵ ⱋⰹⱅⱐ ⰲⱑⱃⰹ, ⰹⰿⰶⰵ ⰿⱁⰶⰵⱅⰵ ⰲⱄⰵ ⱄⱅⱃⱑ-ⰾⰹ[8] ⱀⰵⱂⱃⰹⱑⰸ'ⱀⱐⱀⰹⰵ[8] ⱃⰰⰶⰴⰵⰶⰵⱀⰹⰵ[8] ⱆⰳⰰⱄⰹⱅⰹ. ⰹ ⱎⰾⱑⰿⱐ ⱄⱂⰰⱄⰵⱀⰹⱑ ⱂⱃⰹⰿⱑⱅⰵ ⰹ ⰿⰵⱍⱐ[9] ⰴⱆⱈⰰ, ⰵⰶⰵ ⰵⱄⱅⱐ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱐ ⰱⱁⰶⰹ.

---

1) kao da ide po ъ-deklinaciji; u šiš. bolje господи. 2) tako i šiš.: ali u m. pogrešno: ⰽⱀⰵⰸⰵⰿⱐ! ⰽⱁⰸⱀⰹ znači: insidiae. 3) tako i šiš., ⱀⰵⱂⱃⰹⱑⰸⱀⰹ znači διάβολος-diabolus ili ὁ πονηρός, prema němačkomu: *unhold* u m. čita se: ⱀⰵⱂⱃⰹⱑⰸⱀⰹⰲⰹⰿⱐ. 4) tako i m., ali valjalo bi, da je ⰽⱀⰵⰸⰵ, po starom ⰽⱐⱀⱗⰸⱗ, sr. Gram. str. 48. a.; to je po lat. principes, u šiš. po gèrč. τὰς ἀρχὰς: кь властемъ. 5) u šiš. кь доуховьнымь злобѣ po gèrč. τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ili lat. spiritualia nequitiae. 6) po lat. perfecti stare, u šiš. вса сьдѣꙗвьше стати: ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. 7) to je akuz. množ. ⰱⱃⱐⱀⰵⱗ od ⰱⱃⱐⱀⱑ (бржнꙗ): θώραξ iz němač. b r u n j a. 8) tako i šiš., to je po gèrč. τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα, ali u m. ⰵⱃⰸⰶⰹⰰ ⰸⰾⰵⰱⰹ ⰵⰳⱀⰵⱀⱑ bliže lat. tela nequissimi ignea. ⱃⰰⰶⰴⰵⰶⰵⱀⰹⰵ stoji město *raz-žeženie* po Gram. §. 49. 9) šiš. мьчь, sr. Gram. §. 19. 2.

6.

Iz velikoga brevijara Kukuljevićeva od godine 1485.; velbrev. *)

Děla Apost. gl. VI.—VII. (O pèrvom mučeniku, sv. Stěpanu). ⰲⱐ ⰴⱀⰻ ⱅⰻ ⱆⰿⱀⱁⰶⰰⱓⱋⰵⰿ[1] ⱄⰵ ⱆⱍⰵⱀⰻⰽⰰⰿⱐ ⰱⰻⱄⱅⱐ ⱃⱐⱂⱐⱅⰻ[2] ⰳⱃⱐⰽⰰⰿⱐ ⱀⰰ ⰵⰲⱃⱑⰵ, ⱑⰽⱁ ⱂⱃⱑⰸⰻⱃⰰⱓⱅⱐⱄⰵ[3] ⰲⱐ ⱄⰾⱆⰶⰵⱀⰻⰻ ⰲⱐ ⰲⱄⰵⰴⱀⰵⰲⱀⱑ[4] ⰴⰽⰵⰴⰽⰵⰲⰻⱌⰵ[14] ⰲⱐⰴⱁⰲⰻⱌⰵ ⰻⱈ. ⱂⱃⰻⰸⰲⰰⰲⱎⰵ[5] ⰶⰵ ·ⰱⰹ· ⰲⰻⰴⰵ ⱀⰰⱃⱁⰴⰰⱈⰻⱓⰲⰻⰴⰰ[6] ⱆⱍⰵⱀⰻⰽ[7](ⰻ) ⱃⰵⱎⰵ· ⱀⰵ ⱆⰳⱁⰴⱀⱁ[8] ⰵⰽⰿⰻ ⱀⰰⰿⱐ ⱁⰽⱅⰰⰲⰻⰲⱎⰵⰿⱐ[9] ⱄⰾⱁⰲⱁ ⰱⱁⰶⰵⰵ ⰻ ⱄⰾⱆⰶⰻⱅⰻ ⱅⱃⰰⱂⰵⰸⰰⰿⰻ[10]. ⰻⰸⰻⱋⰵⱅⰵ[11] ⰶⰵ, ⰱⱃⰰⱅⰻⰵ, ⰿⱆⰶⰵ ⱁⱅ ⰲⰰⱄ ·ⰶⰵ· ⱄⰲⰵⰴⱑⱅⰵⰾⱑⰻ[12], ⱂⰾⱐⱀⰻ ⰴⱆⱈⰰ ⱄⰲⰵ-

[1]) to je bolje, nego u šiš оумножьшимь. U brev. kuk. (koji je od prilike iz iste dobe, ali u sebi manje znamenit) ⰱⰰⰻⰿⰰⱋⰵⰿ ⰶⰻⰴⰿⰰ po lat. tekstu. [2]) očekivao bi čovek ⰱⰰⰻⱃⱐⰰ, i to će biti po svoj prilici pogreška u pisanju, šiš. рьпьть, bk. ⰳⰾⰰⰰⰰ. [3]) прѣзримы šiš., to je žen. spol na -ⰻⱅ, bk. drugačije: ⰿⰰⱃⰻⰲⰻⰶⰵⰲⰰⱐⰿ ⰻⰵ! [4]) u rkp. je pogreška: ⰲⰻⰵⰾⰰⱃ'ⰰⰻⰵ, bolje u bk. ⰲⰻ ⰻⰾⰰⰶⰴⰴ ⰲⰻⰵⰾⰰⱃ'ⰰⰴⰻ. [5]) šiš. призвавьша imajući pred očima wба на десете. [6]) ⰳⰰⰵⰶⰻⰿⰲⰵ bk., šiš. po gèrč. народь. [7]) u šiš. znamenito оученика, prešavši konačni ь u а, odakle proizhodi današnji genitiv množ. na *a* (*ah*). [8]) лѣпо šiš., ⰳⰵⰾⰵⰴⰰⰵ bk. pamti rastavak rěči ⰰⰴⰻⰿⰻ u dvě: ⰰⰵ-ⰵⰻⰿⰻ! [9]) šiš. participijalno: wставивьше, ali trebalo bi, da je dativ wставивьшемь pored намь. [10]) gèrč. τραπέζαις, šiš. трапезамь, ali je gèrč. α u slov. oslabio na poluglas, koji se zatim izostavlja. sr. Gram. str. 18. [11]) изищите (staroslov. bilo bi изищате!) šiš., ⰱⰰⰻⰳⰵⰿⰰⰻⰿⰵ bk. [12]) свѣдѣтельствованѣ šiš. gen. množ.

*) Sada se pèrvi put štampa.

ⱅⰰⰳⱁ[13] ⰻ ⱂⱃⱑⰿⱆⰴⱃⱁⱄⱅⰻ, ⰵⰶⰵ ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⰲⰻⰿⱐ ⱄⰾⱆⰶⰱⰻ[14] ⱄⰵⰻ. ⰿⰻ ⰶⰵ ⰲ' ⰻⱄⱅⰻⱀⱆ ⰿⱁⰾⰻⱅⰲⱑ ⱁ ⱄⰾⱆⰶⰱⱑ ⱄⰾⱁⰲⰵⱄⰻ[15] ⱀⰰⱄⱅⱁⱑⱅⰻ[16] ⰱⱆⰴⰵⰿⱐ[16]. ⰻ ⱆⰳⱁⰴⱀⱁ[17] ⰱⰻⱄⰻ[18] ⱄⰾⱁⰲⱁ ⱄⰻⰵ ⱂⱃⱑⰴ' ⰲⱄⱑⰿⱐ ⰿⱀⱁⰶⱄⱅⰲⱁⰿⱐ· ⰻ ⰻⰸⰱⱃⰰⱎⰵ ⱄⱅⱑⱂⰰⱀⰰ[19], ⰿⱆⰶⰰ ⱂⰾⱀⰰ ⰲⱑⱃⰻ ⰻ ⰴⱆⱈⰰ ⱄⰲⰵⱅⰰⰳⱁ[13], ⰻ ⱂⰻⰾⰻⱂⰰ[20], ⰻ ⱂⱃⱁⱈⱁⱃⰰ, ⰻ ⱀⰻⰽⰰⱀⱁⱃⰰ, ⰻ ⱅⰻⰿⱁⱀⰰ, ⰻ ⱂⰰⱃⰿⰵⱀⱑ, ⰻ ⱀⰻⰽⱁⰾⱆ ⱂⱃⰻⱎⰾⱐⱌⰰ ⱁⱅ ⰰⱀⱅⰻⱁⱈⰻⰵ· ⰻ ⱂⱁⱄⱅⰰⰲⰻⱎⰵ ⰵ ⱂⱃⱑⰴ ⰸⱃⰰⰽⱁⰿⱐ[21] ⰰⱂⱁⱄⱅⱁⰾⰻ[21], ⰻ ⱂⱁⰿⱁⰾⰻⰲⱎⰵ[22] ⱄⰵ ⰲⰸⰾⱁⰶⰻⱎⰵ ⱃⱆⰽⰻ ⱀⰰ ⱀⰵ. ⰻ ⱄⰾⱁⰲⱁ ⰱⱁⰶⰻⰵ[23] ⱃⰰⱄⱅⱑⱑⱎⰵ, ⰻ ⰿⱀⱁⰶⰰⱎⰵ ⱄⰵ ⱍⰻⱄⰾⱁ ⱆⱍⰵⱀⰻⰽⱐ ⰲ' ⰵⱃⱆⱄⰰⰾⰻⰿⱑ ⰲⰵⰾⰿⰻ· ⱁⱎⱋⰵ[24] ⰶⰵ ⰻ ⰿⱀⱁⰳⱐ ⱀ'ⱃⱁⰴⱐ[25] ⱁⱅ ⰽⱀⰻⰶⱀⰻⰽⱐ ⰻ ⱂⰰⱃⰻⱄⱑⰻ ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰⱈⱆ ⰲⱑⱃⰻ[14].

ⱄⱅⱑⱂⰰⱀ ⰶⰵ ⱂⰾⱀⱐ ⰿⰻⰾⱁⱄⱅⰻ ⰻ ⰽⱃⱑⱂⱁⱄⱅⰻ ⱅⰲⱁⱃⰰⱎⰵ ⰸⱀⰰⰿⰵⱀⰻⱑ ⰻ ⱍⱆⰴⰵⱄⰰ ⰲⰵⰾⰻⱑ ⰲ ⰾⱓⰴⰵⱈⱐ. ⰲ'ⱄⱅⰰⱎⰵ ⰶⰵ ⰵⱅⰵⱃⰻ ⱁⱅ ⱄⰰⱀⰿⰰ[26] ⱀⰰⱃⰻⱌⰰⰵⰿⰰⰳⱁ ⰾⰻⰱⰵⱃⱅⰻⱀⱄⰽⰰ ⰻ ⰽⰻⱃⰻⱀⱑⰻⱄⰽⰰ ⰻ

---

proste deklinacije, jer je u gèrč. bez spolnika: μαρτυρουμένους; bk. ⰱⰾⰰⰳⰰⰳⱁ ⱄⰲⱑⰴⱑⱅⰵⰾⱄⱅⰲⰰ po lat. boni testimonii. 13) šiš i bk. samo ⱄⰲⰵⱅⰰ; i to je bolje. 14) m. ⱄⰾⱆⰶⰱⱑ, ⰲⱑⱃⱑ, sr. Gram. §. 39., b.; u šiš. надь трѣбованиѥмь (ἐπὶ τῆς χρείας), bk. ⱀⰰⰴ' ⰲⱄⱑⰿⱐ ⰴⱑⰾⱁⰿⱐ. 15) dativ, kao što je obično u starom jeziku město genitiva. 16) ovako i bk., šiš. да прѣбиваѥмь. 17) tako i bk., šiš. годѣ, adverbij. 18) ⰱⰻⱄⱅⱐ bk. 19) стѣфана šiš. 20) филипа bk. šiš. 21) ovako i bk.. u šiš. samo прѣдь апостолы. U glag. brevijarih umetnut je dakle ⰸⱃⰰⰽⱁⰿⱐ po lat. tekstu, ali nije izpravljen bivši prije instrum. ⰰⱂⱁⱄⱅⱁⰾⰻ u genitiv ⰰⱂⱁⱄⱅⱁⰾⱐ. 22) u šiš. stariji oblik: помольше. 23) ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⰵ bk. šiš. 24) sr. Gram. str 68. 25) Gram. str. 26., a. 26) ⱄⱀ'ⰿⰰ bk. сьнкма šiš. 27) ⰰⰾⰵⰽⱄⰰⱀⰴⱃ'ⱄⰽⰰ. bk.

ⰰⰾⰵⰽⱄⰰⱀⰴⱃⱐⱄⰽⰰⰳⱁ[27], ⰻ ⰻⰶⰵ ⰱⱑⱈⱆ ⱁⱅ ⰽⰻⰾⰻ-ⰽⰻⰵ ⰻ ⰰⱄⰻⰵ, ⱄⱅⰵⰸⰰⱓⱋⰵ ⱄⰵ ⱄ' ⱄⱅⱑⱂⰰⱀⱁⰿⱏ· ⰻ ⱀⰵ ⰿⱁⰶⰰⱈⱆ ⱂⱃⱁⱅⰻⰲⱆ ⱄⱅⰰⱅⰻ[28] ⱂⱃⱑⰿⱆⰴⱃⱁ-ⱄⱅⰻ ⰻ ⰴⱆⱈⱆ, ⰻⰿⰶⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱎⰵ. ⱅⱁⰳⰴⰰ ⱂⱁⰴⱄⱅⰰⰲⰻⱎⰵ[29] ⰿⱆⰶⰵ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⰵ· ⱑⰽⱁ ⰿⰻ ⱄⰾⰻ-ⱎⰰⱈⱁⰿⱏ ⰵⰳⱁ[30] ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⰰ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰻ ⱈⱆⰾ-ⱀⰰ ⱀⰰ ⰿⱁⰻⱄⱑⱑ ⰻ ⱀⰰ ⰱⱁⰳⰰ. ⱂⱁⰴⰲⰻⰶⱏ'ⱎⰵ ⰶⰵ ⰾⱓⰴⰻⰵ[31], ⱄⱅⰰⱃⱌⰵ ⰻ ⰽⱀⰻⰶⱀⰻⰽⰻ[32], ⰻ ⱀⰰⱂⰰⰴ'ⱎⰵ ⰲⱄⱈⰻⱅⰻⱎⰵ ⱄⱅⱑⱂⰰⱀⰰ ⰻ ⱂⱃⰻⰲⰵⰴⱁⱎⰵ ⰻ ⰲ' ⱄⱏⱀⰿⱐ[33], ⱂⱁⱄⱅⰰⰲⰻⱎⰵ ⰶⰵ ⱄⰲⱑⰴⱑⱅⰵⰾⰵ[34] ⰾⰰⰶⱀⰻ-ⰲⰻⰵ[35] ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⰵ· ⱄⰻ[36] ⱍⰾⱁⰲⰵⰽⱏ ⱀⰵ ⱂⱃⰵⱄⱅⰰ-ⰵⱅⱏ[37] ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱅⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰻ ⱀⰰ ⰿⱑⱄⱅⱁ ⱄⰲⰵⱅⱁⰵ[38] ⰻ ⱀⰰ ⰸⰰⰽⱁⱀⱏ. ⱄⰾⰻⱎⰰⱈⱁⰿ ⰱⱁ ⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⰰ· ⱑⰽⱁ ⰻⰻⱄⱆⱄ ⱀⰰⰸⰰⱃⰵⱀⰻⱀⱏ ⱅⰰ[39] ⱃⰰⰸⰰⱃⰻⱅⱏ ⰿⱑⱄⱅⱁ ⱄⰵ, ⰻ ⰻⰸⰿⱑⱀⰻⱅⱏ ⰸⰰⰽⱁⱀⰻ, ⰵⰶⰵ ⱂⱃⱑⰴⰰⱄⱅⱏ ⱀⰰⰿⱏ ⰿⱁⰻⱄⱑⰻ. ⰻ ⰲⰸⱃⱑⰲⱎⰵ ⱀⰰ-ⱀⱏ ⰲⱄⰻ ⱄⱑⰴⱑⱋⰵⰻ[40] ⰲ' ⱄⱏⱀⰿⱑ[41], ⰲⰻⰴⱑⱎⰵ ⰾⰻⱌⰵ ⰵⰳⱁ, ⱑⰽⱁ ⰾⰻⱌⰵ ⰰⱀⰼⰵⰾⰵⰳⱁ[42]. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⱀⰰⱃⱁⱍⰻ-ⱅⰻⰵ ⰵⱃⱑⰵⰻⰽⰻ[43]. ⰰⰶⰵ[44] ⱄⰻ ⱅⰰⰽⱁ ⰵⱄⱅ; ⱀⰰ

---

[28]) ovako i šiš., ali bk. ⱂⱃⱑⱁⰴⱁⰾⱑⱎⰵ ⱂⱃⱑⰿⱆⰴⱃⱁⱄⱅⰻ ⱄⰵ [29]) наоучише šiš. ⱂⱃⰻⱂⱃⰰⰲⰻⱎⰵ ⰿⱆⰶⰵ bk. [30]) и глаголющь šiš. stari akuzativ; bk. drugačije: ⱄⰾⰻⱎⰰⱈⱁⰿⱏ'-ⱎⰵ ⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⰰ. Ovdě prekida pripověst o Stěpanu u bk., nu več iz dosadanje prispodobe vidi se, da ova dva brevijara nisu jedne obitelji. [31]) to bi dobar bio nom. množ. ali nevalja za akuz., u šiš. людии. [32]) книгочиию šiš. [33]) znamenito, što je u šiš. glagolski izraz: сънмище [34]) свѣдѣтелю šiš. [35]) лъже šiš. [36]) сь šiš. sr. Gram. §. 19. 3. [37]) прѣстаѥть šiš. [38]) u gèrč. takodjer spolnik: τοῦ ἁγίου. [39]) město ⱅⰰ, u šiš. сь. [40]) tako i šiš. οἱ καθεζόμενοι. [41]) сънмѣ šiš. [42]) dativ město genitiva. [43]) napola po lat.: princeps sacerdotum; u šiš. архиѥрѣи po gèrčkom. [44]) аще

ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ· ⰿⱆⰶⰻ, ⰱⱃⰰⱅⰻⰵ[45] ⰻ ⱁⱅⱌⰻ, ⱄⰾⰻⱎⱑⱅⰵ. ⰱⱁⰳ ⱄⰾⰰⰲⱑ[46] ⱑⰲⰻ ⱄⰵ ⱁⱅⱌⱆ ⱀⰰⱎⰵⰿⱆ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱆ, ⱄⱆⱋⱆ ⰲ ⰿⰵⰼⱃⱑⱍⰻⰻ[47], ⱂⱃⱑⰶⰴⰵ ⰴⰰⰶⰵ ⱀⰵ ⰲⱄⰵⰾⰻⱄⰵ ⰲ ⱈⰰⱃⰰⱁⱀⱜ, ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰽ ⱀⰵⰿⱆ· ⰻⰸⰻⰴⰻ ⱁⱅ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⱅⰲⱁⰵⰵ, ⰻ ⱁⱅ ⱃⱁⰴⰰ ⱅⰲⱁⰵⰳⱁ, ⰻ ⱂⱃⰻⰴⰻ ⰲ ⰸⰵⰿⰾⱓ, ⱓⰶⰵ[48] ⱅⰻ ⱂⱁⰽⰰⰶⱆ. ⱅⰳⰴⰰ ⰻⰸ'ⱎⰰⰴⱜ ⱁⱅ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⱈⰰⰾⰴⱑⰻⱄⰽⰻⰵ ⰲ'ⱄⰵⰾⰻ ⱄⰵ ⰲ' ⱈⰰⱃⰰⱁⱀⱜ, ⱅⰻ[49] ⱁⱅ ⱅⱆⰴⱆ ⱂⱁ ⱆⰿⱃⱅⰻⰻ[50] ⱁⱅⱌⰰ ⰵⰳⱁ ⱂⱃⱑⱄⰵⰾⰻ ⱄⰵ ⰲ ⰸⰵⰿⰾⱓ ⱄⰻⱓ, ⱀⰰ ⱀⰵⰻⰶⰵ ⰲⰻ ⰶⰻⰲⰵⱅⰵ· ⰻ ⱀⰵ ⰴⰰ ⰵⰿⱆ ⰱⱁⰳ ⱂⱃⰻⱍⰵⱄⱅⰻⰵ[51] ⰲ ⱀⰵⰻ, ⱀⰻ ⱄⱅⱁⱂⰻ ⱀⱁⰶⱀⰻⰵ· ⰻ ⱁⰱⰵⱋⰰ[52] ⰴⰰⱅⰻ ⱓ ⰵⰿⱆ ⰲ ⱂⱃⰻⱑⱅⰻⰵ[53] ⰵⰵ, ⰻ ⱂⰾⰵⰿⰵⱀⰻ ⰵⰳⱁ ⱂⱁ ⱀⰵⰿ, ⱀⰵ ⱄⱆⱋⱆ ⰵⰿⱆ ⱍⰵⰴⱆ· ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⰶⰵ ⱄⰻⱌⰵ ⰱⱁⰳ· ⱑⰽⱁ ⰱⱆⰴⰵⱅ ⱂⰾⰵⰿⰵ ⰵⰳⱁ ⱁⰱⰻⱅⰵⰾ'ⱀⱁ ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰻ ⱅⱆⰶⰴⰵⰻ[54] ⰻ ⱂⱁⱃⰰⰱⱁⱅⰰⱓⱅ' ⰵ ⰻ ⱁⰸⰾⱁⰱⰵⱅ ⰵ ⰾⱑⱅ ⱍⰵⱅⰻⱃⰻ ⱄ'ⱅⰰ. ⱄⱅⱃⰰⱀⰰ ⰶⰵ, ⰵⰻⰶⰵ ⱂⱁⱃⰰⰱⱁⱅⰰⱓⱅ, ⱄⱆⰴⱆ ⰰⰸⱏ, ⱃⰵⱍⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱜ, ⰻ ⱂⱁ ⱅⱁⰿ ⰻⰸⰻⰴⱆⱅ ⰻ ⱂⱁⱄⰾⱆⰶⰵⱅ ⰿⰻ ⱀⰰ ⰿⱑⱄⱅⱑ ⱄⰵⰿ.

оуко po gèrč. εἰ ἄρα, upitna znamenovanja. [45]) vokativ. [46]) to može biti dativ město genitiva, ili takodjer po ikavskoj vrědnosti ⱑ-a město: ⱄⰾⰰⰲⰻ dakle gen.; Gram. str. 30. [47]) междоурѣчии šiš., to je prevod gèrč. μεσοποταμία. [48]) u šiš. вь нюже аще, želeći onim аще izraziti gèrč. rěčcu: ἂν: [49]) znamenita (u našega roda rukopisih veoma rědka) rěč u znamenovanju *i*, *et*, καὶ; najbliže može so uzporediti gèrčki ἔτι, sětiv se Gram. §. 39. 1. [50]) to je rědko, da se zbilja pišu zasebice dva: ⰻⰻ, obično biva po §. 34. 1. [51]) znači haereditas, κληρονομία, u šiš. достоꙗниꙗ. [52]) odavle počamši neima niti šišatovački apostol teksta, s kojim bismo naš uzporedjivali. [53]) εἰς κατάσχεσιν: in possessionem, [54]) po pronimalnoj deklinaciji.

ⰻ ⰴⰰⱄⱅⱏ ⰵⰿⱆ ⰸⰰⰲⱑⱅⱏ ⱁⰱⱃⱑⰸⰰⱀⰻⱑ· ⱅⰻ[49]
ⱅⰰⰽⱁ ⱃⱁⰴⰻ ⰻⱄⰰⰽⰰ, ⰻ ⱁⰱⱃⱑⰸⰰ ⰻ ⰲ ⰴⱀ'ⱀⱏ ⱁⱄⰿⰻ.
ⰻⱄⰰⰽⱏ ⰶⰵ ⰼⰰⰽⱁⰲⰰ, ⰰ ⰼⰰⰽⱁⰲⱏ ·ⰱ҃ⰹ҃· ⱂⰰⱅⱃⰻⰰⱃ-
ⱈⰻⱑ ⰴⰲⱁⰻⱌⰰ[55]. ⱂⰰⱅⱃⰻⰰⱃⱈⰻⱑ ⰶⰵ ⰴⰲⱁ'ⱂⰻⱄⰵ
ⰲⰸⰴ'ⰲⱀⰴⰲⰻⰲⱎⰵ ⰻⱁⱄⰻⱇⰰ (ⰻ) ⱂⱃⱁⰴⰰⱎⰵ ⰻ ⰲ ⰵⰳ-
ⱂⰻⱅⱏ· ⰻ ⰱⱑⱎⰵ ⰱⱁⰳⱏ ⱄ' ⱀⰻⰿⱏ, ⰻ ⰻⰸⰱⰰⰲⰻ ⰻ ⱁⱅ
ⰲⱄⱑⱈⱏ ⱂⰵⱍⰰⰾⰻ ⰵⰳⱁ, ⰻ ⰴⰰⱄⱅⱏ ⰵⰿⱆ ⰱⰾⰰⰳⱁ-
ⰴⰰⱅⱏ ⰻ ⱂⰰⰿⰵⱅⱏ ⱂⱃⰵⰴ' ⱇⰰⱃⰰⱁⱀⱁⰿⱏ, ⱌⰰ-
ⱃⰵⰿⱏ ⰵⰳⰻⱂⱏⱅⱏⱄⰽⰻⰿⱏ, ⰻ ⱂⱁⱄⱅⰰⰲⰻ ⰻ ⰲⰾⰰⰴⰰ-
ⱅⰵⰾⱑ ⱀⰰⰴ' ⰵⰳⰻⱂⱅⱁⰿⱏ ⰻ ⱀⰰⰴ' ⰲⱄⰵⰿⱏ ⰴⱁⰿⱁⰿⱏ
ⱄⰲⱁⰻⰿⱏ. ⱂⱃⰻⰴⰵ ⰶⰵ ⰳⰾⰰⰴⱏ ⱀⰰ ⰲⱄⰵ ⰸⰵⰿⰾⱙ
ⰵⰳⰻⱂⱅⱏⱄⰽⱆ ⰻ ⱈⰰⱀⰰⱀⰵⰻⱄⰽⱆ, ⰻ ⱂⰵⱍⰰⰾⱏ ⰲⰵⰾⰻⰽⰰ·
ⰻ ⱀⰵ ⰲⱁⰸⰴⰰⰲⰰⱈⱆ ⱀⰵⰴⱆⰳⱏ ⱁⱌⰻ ⱀⰰⱎⰻ. ⱆⱄⰾⱏ-
ⰲⰻⰲⱏ ⰶⰵ ⰻⰰⰽⱁⰲⱏ ⱄⱆⱋⰵ[56] ⰶⰻⱅⱁ ⰲ' ⰵⰳⰻⱂⱅⱑ ⱂⱁⱄ-
ⰾⰰⱅⰻ ⱁⱌⰵ ⱀⰰⱎⰵ ⱂⱃⱏⰲⰵⰵⰿⱏ· ⰲⱅⱁⱃⰻⱌⰵⱋ[57] ⰶⰵ
ⰽⰰⰸⰰ ⱄⰵ ⰻⱁⱄⰻⱇⱏ[58] ⰱⱃⰰⱅⰻⰻ ⱄⰲⱁⰵⰿⱆ ⰻ ⰽⰰⰿⰵⱀⰻ[59]
ⱃⱁⰴⱏ ⱇⰰⱃⰰⱁⱀⱁⰲⰻ ⰲⱄⰵⰿⱏ ⰵⰳⱁ. ⱂⱁⱄⰾⰰⰲⱏ ⰶⰵ
ⰻⱁⱄⰻⱇⱏ[58] ⱂⱃⰻⰸⰲⰰ ⱁⱌⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ ⰻ ⰲⱄⰵ ⱂⰾⰵ'-
ⰿⰵⱀⰵ ⱄⰲⱁⰵ, ⰴⱆⱎⰰ ·ⱀ҃· ⰻ ⱂⰵⱅⰻ. ⰻⰸⰻⰴⰵ ⰶⰵ ⰼⰰⰽⱁⰲⱏ ⰲ'
ⰵⰳⰻⱂⱅⱏ ⰻ ⱆⰿⱃⰵⱅⱏ[60], ⰻ ⱁⱌⰻ ⱀⰰⱎⰻ. ⰻ ⱂⱃⰵ-
ⱀⰵⱄⰵⱀⰻ ⰱⰻⱎⰵ ⰲ ⰻⰿⰵⱀⰻ, ⰻ ⱂⱁⰾⱁⰶⰵⱀⰻ ⰱⰻⱎⰵ
ⰲ' ⰳⱃⱁⰱⱑ, ⰻⰶⰵ ⰽⱆⱂⰻ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱏ ⱌⱑⱀⱁⱓ ⱄⱃⰵⰱⱃⰰ
ⱁⱅ ⱄⰻⱀⱁⰲⱏ ⰵⰿⱁⱃⱃⰵⱀⱁⰲⱏ[61] ⰲ ⰻⰿⰵⱀⰻⰼⰻⱆ.[62] ⰽⰰⰽⱁⰶⰵ

---

[55]) u gèrč. i lat. πατριάρχας; to je po obliku dvojina zbog ⰴⰲⰰ (ⰱ҃ⰹ ⰴⰵⱄⱑⱅⰵ); u obće je slov. jezik u prevodu sv. pisma veoma pomno gledao na dvojinu. [56]) po gèrčkom: ἀκούσας ὄντα σῖτα, u lat. infinisiv. [57]) po starom: ⰲⱅⱁⱃⰻⱌⰵⱙ, kao prislov (strogo uzevši kao instrumental ž. deklin.), sr. još вторицеѭ. [58]) piše se na obadva načina: kada se napiše ⰻⱁⱄⰻⱇⱏ ili иосифъ, valja si misliti troslovčani izgovor. [59]) u rkp. pogrešno: ⰽⰰⰿⰵⱀⰵ [60]) aorist, pojačen u 3. osobi s тъ (ⱅⱏ). sr. 3. opazka 2. [61]) to je gen. množ. proste

deklinacije imena pridavnoga od ἔμβρυς; i u gèrč. je bez spolnika. [62]) tako je u rukp., — očevidna pogreška. [63]) sr. opazku 31. [64]) u starom bilo bi samo [illegible] sr. Gram. §. 40., 2. [65]) to će biti pogreška, (jer se po smislu netraži buduće vrěme) město [illegible] po gèrč. κατασοφισάμενος. [66]) ⰶⰻⰲⰻⱅⰻ znači u starom jeziku uvěk: vivificare ζωοποιεῖν ili kao je ovdě, ζωογονεῖν; [illegible] s infinitivom, po gèrč., εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. [67]) slaže se sa [illegible] ([illegible]); trebalo bi ipak, da je kao nom. ž. sp. na [illegible]. [68]) ovdě kao supin (zbog predjašnjega glagola [illegible]) i po tom gen., město akuz. sr. str. 14. op. 2. [69]) τῷ καταπονουμένῳ. [70]) u rkp. samo [illegible], ali gèrč. i lat. tekst dokazuje, da mora ovako biti. [71]) u rkp. samo [illegible], što bi se imalo protumačiti, da je već

ⱄⰲⱁⱓ, ⱑⰽⱁ ⰱⱁⰳⱐ ⱃⱆⰽⱁⱓ ⰵⰳⱁ ⰴⰰⰵⱅⱐ ⰹⰿⱐ ⱄⱂⰰ-
ⱄⰵⱀⰹⰵ· ⱁⱀⰹ ⰶⰵ ⱀⰵ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⱎⰵ. ⰲ ⱀⰰⱄⱅⱁⰵⱋⰹ ⰶⰵ
ⰴⱐⱀⱐ ⱑⰲⰹ ⱄⰵ ⰹⰿⱐ ⱄⰲⰰⱃⰵⱋⰹⰿ ⱄⰵ, ⰹ ⱄⰿⰹⱃⰰⱎⰵ
ⰵ ⰲ ⰿⰹⱃⱐ, ⱃⰵⰽⰹ· ⰿⱆⰶⰹ, ⰱⱃⰰⱅ'ⱑ[72] ⰲⰹ ⰵⱄⱅⰵ' ⱂⱁ-
ⱍⱅⱁ ⱄⰵ ⱁⰱⰹⰴⰹⱅⰵ[73] ⱄⰰⰿⰹ; ⱁⰱⰹⰴⰵⰹ[74] ⰶⰵ ⰴⱃⱆ-
ⰳⰰ, ⱁⱅⱃⰹⱀⱆ ⰹ, ⱃⰵⰽⰹ· ⰽⱅⱁ ⱅⰵ ⰵⱄⱅⱐ ⱂⱁⱄⱅⰰⰲⰹⰾⱐ
ⰽ'ⱀⰵⰸⰰ ⰹⰶⰹ ⱄⱆⰴ'ⱓ[72] ⱀⰰⰴ' ⱀⰰⰿⰹ; ⰵⰴⰰ ⱆⰱⰹⱅⰹ
ⰿⰵ ⱈⱁⱋⰵⱎⰹ, ⱑⰽⱁⰶⰵ ⱆⰱⰹ ⰲ'ⱍⰵⱃⰰ ⰵⰼⰹⱂⱅⰰⱀⰹⱀⰰ;
ⱂⱃⱁⰱⱑⰶⰵ ⰶⰵ ⰿⱁⰹⱄⱑⰹ ⱁ ⱄⰾⱁⰲⰵⱄⰹ ⱄⰵⰿⱐ, ⰹ
ⰱⰹⱄⱅⱐ ⱁⰱⰹⱅⰰⰾ'ⱌⱐ ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰹ ⰿⰰⰴⰹⱑⰿⰾⰹ[75],
ⰹⰴⱑⰶⰵ ⱃⱁⰴⰹ ⱄⰹⱀⰹ ⰴ'ⰲⰰ. ⰹ ⱄⰽⱁⱀⱍⰰⰲ'ⱎⰵⰿ ⰶⰵ
ⱄⰵ ⰾⱑⱅⱁⰿⱐ ·ⰽ·- ⱅⱀⱁⰿⱐ, ⱑⰲⰹ ⱄⰵ ⰵⰿⱆ ⱂⱆ-
ⱄⱅⰹⱀⰹ ⰲ ⰳⱁⱃⱑ ⱄⰹⱀⰰⰹⱄⱌⱑ ⰰⱀⰼⰵⰾⱐ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱐⱀⱐ
ⱂⰾⰰⰿⰵⱀⰵⰿ ⱁⰳⰰⱀ'ⱀⱁⰿⱐ[76] ⰲ ⰽⱆⱂⰹⱀⱑ. ⰿⱁⰹⱄⱑⰹ ⰶⰵ
ⰲⰹⰴⱑⰲⱐ ⱍⱆⰴⰰⱎⰵ ⱄⰵ ⰲⰹⰴⱑⱀⰹⱓ· ⱂⱃⰹⱄⱅⱆⱂⰰ-
ⱓⱋⰵ ⰶⰵ ⰵⰿⱆ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⱅⰹ[77], ⰱⰹⱄⰹ ⰳⰾⰰⱄⱐ ⰳⱁ-
ⱄⱂⱁⰴⱐⱀⱐ ⰽ ⱀⰵⰿⱆ· ⰰⰸⱐ ⰱⱁⰳⱐ ⱁⱅⱐⱌⱐ ⱅⰲⱁⰹⱈⱐ,
ⰱⱁⰳⱐ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱁⰲⱐ, ⰹ ⰱⱁⰳⱐ ⰹⱄⰰⰽⱁⰲ, ⰹ ⰱⱁⰳⱐ ⱑⰽⱁ-
ⰲⰾⱐ. ⱅⱃⰵⱂⰵⱅⰰⱀ ⰶⰵ ⰱⰹⰲⱐ ⰿⱁⰹⱄⱑⰹ ⱀⰵ ⱄⰿⱑⱑⱎⰵ
ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⱅⰹ. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰵⰿⱆ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱐ· ⰹⰸⱆⰹ[78]
ⱄⰰⱂⱁⰳⰹ ⱀⱁⰳⱆ ⱅⰲⱁⰵⱓ· ⰿⱑⱄⱅⱁ ⰱⱁ ⱀⰰ ⱀⰵⰿⱐ ⰶⰵ
ⱅⰹ ⱄⱅⱁⰹⱎⰹ, ⰸⰵⰿⰾⱑ ⱄⰲⰵⱅⰰ ⰵⱄⱅⱐ. ⰲⰹⰴⰵ[79]
ⰲⰹⰴⱑⱈⱐ ⰱⱑⰴⱆ ⰾⱓⰴⰹ ⰿⱁⰹⱈⱐ, ⰹⰶⰵ ⰲ ⰵⰼⱂⱅⱑ,
ⰹ ⰲ'ⰸⰴⰹⱈⰰⱀⰹⰵ ⰹⱈⱐ ⱄⰾⰹⱎⰰⱈⱐ, ⰹ ⱄⱀⰹⰴⱐ[80] ⰹⰸ-

---

nesklonivom postajala prosta deklinacija participijalna; sr. str. 19. op. 2. [72]) sr. Gr. §. 27. [73]) u rkp. je pogrešno zapisano: ⰵⰱⰻⰴⰹⱅⰵ! [74]) po gèrč. ὁ ἀδικῶν [75]) ἐν γῇ Μαδιάμ. [76]) ἐν φλογί πυρός, zato je slov. prid. u prostoj dekl. po starom огньномь; ovaj je oblik dokaz starine teksta [77]) infin. po gèrč. j., po lat. bilo bi sigurno: ⰴⰰ ⱃⰰⰸⱆⰿⰻⰾⱐ ⰱⰹ. [78]) u rkp. pogreška ⰹⰸⱐ-ⰴⰸⰹ [79]) participij ⰲⰹⰴⰵ, u gèrč. je aorist: ἰδών. [80]) jači aorist.

ⰱⰰⰲⰻⱅⰻ ⰵ' ⰻ ⱀⰻⱀⰵ ⱂⱁⰻⰴⰻ ⰴⰰ ⱅⰵ ⱂⱆⱋⱆ ⰲ' ⰵⰼⱂⰰⱅⱏ. ⱄⰵⰳⱁ ⰿⱁⰻⱄⱑⱑ, ⰵⰳⱁⰶⰵ ⱄⰵ ⱁⱅⰲⱃ'ⰳⱁⱎⰵ, ⱃⰵⰽⱎⰵ· ⰽⱅⱁ ⱅⰵ ⰵⱄⱅⱏ ⱂⱁⱄⱅⰰⰲⰻⰾⱏ ⰽⱀⰵⰸⰰ ⰻⰿⱆⰻ ⱄⱆⰴ'ⱓ[72] ⱀⰰⰴ' ⱀⰰⰿⰻ — ⱄⰵⰳⱁ ⰱⱁⰳⱏ ⰽⱀⰵⰸⰰ ⰻ ⰻⰸⰱⰰⰲⰻⱅⰵⰾⰰ ⱂⱆⱄⱅⰻ ⱃⱆⰽⱁⱓ ⰰⱀⰼⰵⰾⰰ ⱑⰲⰰⰾⱎⰰⰳⱁ ⱄⰵ[81] ⰵⰿⱆ ⰲ ⰽⱆⱂⰻⱀⱑ. ⱄⰻ ⰻⰸⰲⰵⰴⰵ ⰵ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻⰲⱏ ⱍⱆⰴⰵⱄⰰ ⰻ ⰸⱀⰰⰿⰵⱀⰻⱑ ⰲ ⰸⰵⰿⰾⰻ ⰵⰼⱂ'ⱅⱄⱌⱑⰻ, ⰻ ⰲ' ⱌⱃ'ⰿⱀⱑⰵⰿⱏ ⰿⱁⱃⰻ ⰻ ⰲ ⱂⱆⱄⱅⰻⱀⰻ, ·ⰽ· ⰾⱑⱅⱏ. ⱄⰻ ⰵⱄⱅⱏ ⰿⱁⰻⱄⱑⰻ, ⱃⰵⰽⰻ[82] ⱄⰻⱀⱁⰿⱏ ⰻⰸⱃⰰⰻⰾⰻⱅⱁⰿⱏ[83]. ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⰰ ⰲⰰⰿⱏ ⰲⱁⱄⱅⰰⰲⰻⱅⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⰱⱁⰳⱏ ⰲⰰⱎⱏ, ⱁⱅ ⰱⱃⰰⱅⰻⰵ ⰲⰰⱎⰵⰵ, ⰰⰽⰻ[84] ⰿⰵⱀⰵ· ⱅⱁⰳⱁ ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰⰻⱅⰵ. ⱄⱏ ⰵⱄⱅⱏ ⰱⰻⰲⱏⰻ[85] ⰲ' ⰸⰱⱁⱃⱑ ⰲ' ⱂⱆⱄⱅⰻⱀⰻ ⱄⱏ ⰰⱀⰼⰵⰾⱁⰿⱏ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⰻⰿⱏ ⰵⰿⱆ ⰲ ⰳⱁⱃⱑ ⱄⰻⱀⰰⰻⱄⱌⱑ, ⰻ ⱁⱅⱏⱌⰵⰿⰻ ⱀⰰⱎⰻⰿⰻ· ⱄⱏ ⱂⱃⰻⰵ ⱄⰾⱁⰲⰵⱄⰰ ⰶⰻⰲⰰ ⰴⰰⱅⰻ ⱀⰰⰿⱏ· ⰵⰿⱆⰶⰵ ⱀⰵ ⰲⱄⱈⱁⱅⱑⱎⰵ ⱂⱁⰲⰻⱀⱀⰻⱌⰻ[86] ⰱⰻⱅⰻ ⱁⱅⱏⱌⰻ ⱀⰰⱎⰻ, ⱀⰰ[87] ⱁⱅⰲⱃ'ⰳⱁⱎⰵ ⰻ ⱁⰱⱃⰰⱅⰻⱎⰵ ⱄⰵ ⱄⱃⱏⰴⱏⱌⰻ ⱄⰲⱁⰻⰿⰻ ⰲ' ⰵⰼⱂⱅⱏ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⰲ'ⱎⰵ ⱑⱃⱁⱀⱆ[88]· ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ ⱀⰰⰿⱏ ⰱⱁⰳⰻ, ⰻⰶⰵ ⱂⱃⱑⰴⱏ ⱀⰰⰿⰻ ⱂⱁⰻⰴⱆⱅⱏ· ⰿⱁⰻⱄⱑⰻ ⰱⱁ, ⰻⰶⰵ ⰻⰸⰲⰵⰴⰵ ⱀⰰⱄ ⰻⰸⱏ ⰸⰵⰿⰾⱑ ⰵⰼⱂ'ⱅⱄⰽⰻⰵ, ⱀⰵ ⰲⱑⰿⱏ[89], ⱍⱅⱁ ⰵⰿⱆ ⰱⰻⱄⰻ ⰻ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻⱎⰵ ⱅⰵⰾⱌⰰ ⰲⱏ ⱅⰻ ⰴ'ⱀⰻ, ⰻ ⰲⰸⱀⰵⱄⱁⱎⰵ

---

[81]) τοῦ ὀφθέντος; pravilno bilo bi ⱑⰲⰾⱏⱎⰰⰳⱁ ⱄⰵ ali je za volju lakšega izgovora medju suglase ⰲ i ⰾ umetnut ⰰ po Gram. §. 40. 3. [82]) po gèrč. ὁ εἰπών vidi se, da je ovdě ⱃⰵⰽⰻ město ⱃⰵⰽⱏⰻ: рекꙑй. [83]) i u gèrč. bez spolnika. [84]) obično se pise ⱑⰽⱁ t. j. cirilicom ꙗко, sr. §. 36. 1. [85]) gèrčk. ὁ γενόμενος; ovaj je oblik znamenit, što ⰻ stoji poput staroga ⱏⰻ t. j. ⰱⱏⰲⱏⰻ. [86]) starije повиньници, sr. §. 60. [87]) staro ⱀⱏ. [88]) o početku ove rěči pamti Gram. §. 36., 1., o ⱑ (u ⱑⱃⱁⱀⱆ) m. ⰰ sr. §. 13. u opazci [89]) pèrva os. množ. odgovarajući staromu ⰲⱑⰿⱏ (вѣмъ).

ⱅⱃⱑⰱⱆ ⰽⱆⰿⰹⱃⱆ, ⰹ ⰲⰵⱄⰵⰾⱑⱈⱆ ⱄⰵ ⱁ ⰴⱑⰾⱑⱈⱏ ⱃⱆⰽⱏ ⱄⰲⱁⰵⱈ. ⱁⰱⱃⰰⱅⰹ ⰶⰵ ⰱⱁⰳⱏ ⰹ ⱂⱃⱑⰴⰰⱄⱅ ⰵ ⱄⰾⱆⰶⰹⱅⰹ ⰲⱁⰹⱀ'ⱄⱅⰲⱆ ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⱁⰿⱆ· ⰰⰽⱁⰶⰵ ⱂⰹⱎⰵⱅⱏ ⱄⰵ ⰲⱏ ⰽⱀⰹⰳⰰⱈⱏ ⱂⱃⱁⱃⱁⱍⱄⰽⰹⱈⱏ· „ⰵⰴⰰ ⰸⰰⰽⱁⰾⰵⱀⰹⱑ ⰹ ⱅⱃⱑⰱⰹ ⱂⱃⰹⱀⰵⱄⱁⱄⱅⰵ ⰿⰹ, ⰾⱑⱅ ·ⰿ· ⰲ ⱂⱆⱄⱅⰹⱀⰹ, ⰴⱁⰿⰵ ⰹⰸⱃⰰⰹⰾⰵⰲ; ⰹ ⰲⰸⰴⰲⰹ-ⰳⱀⱆⱄⱅⰵ ⰿⰹ ⱈⱃⰰⰿ ⰿⱁⰾⱁⱈⱁⰲⱆ[90], ⰹ ⰸⰲⱑⰸⰴⱆ ⰱⱁⰳⰰ ⰲⰰⱎⰵⰳⱁ ⱃⰵⰿ'ⱇⰰ[90], ⱁⰱⱃⰰⰸⰹ, ⰵⰶⰵ ⱄⱅⰲⱁ-ⱃⰹⱄⱅⰵ ⰽⰾⰰⱀⰰⱅⰹ ⱄⰵ ⰹⰿ. ⰹ ⱂⱃⱑⱄⰵⰾⱓ (ⰲⰹ) ⰸⰰ ⱁⱀⱆ ⱄⱅⱃⰰⱀⱆ ⰲⰰⰲⰹⰾⱁⱀⰰ“. ⱈⱃⰰⰿⱏ ⱄⰲⱑⰴⱑⱀⰹⰰ ⰱⱑⱎⰵ[91] ⱁⱌⰵⰿⱏ ⱀⰰⱎⰹⰿⱏ ⰲ ⱂⱆⱄⱅⰹⱀⰹ, ⰰⰽⱁⰶⰵ ⰲ'-ⱋⰹⰴⰹ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵ[92] ⰽ ⰿⱁⰹⱄⱑⱓ, ⱄⱅⰲⱁⱃⰹⱅⰹ ⱂⱁ ⱁⰱⱃⰰⰸⱆ, ⰹⰶⰵ ⰲⰹⰴⱑ· ⰹⰶⰵ ⰹ ⰲⱀⰵⱄⱁⱎⰵ ⱂⱃⰹⰵⰿⱎⰵ ⱁⱅⱌⰹ ⱀⰰⱎⰹ ⱄⱏ ⰹⱄ'ⱄⱁⰿⱏ[93] ⰲ ⱂⱃⰹⰰⱅⰹⰵ ⱄⱅⱃⰰ-ⱀⰰⰿⱏ, ⰵⰶⰵ ⱁⱅⱃⰹⱀⱆ ⰱⱁⰳⱏ ⱁⱅ ⰾⰹⱌⰰ ⱁⱅⱌⰰ ⱀⰰ-ⱎⰹⱈⱏ, ⰴⱁ ⰴⱏⱀⰹ[94] ⰴⰰⰲⰹⰴⱁⰲⱏ[94]. ⰹⰶⰵ ⱁⰱⱃⱑⱅⰵ ⰱⰾⰰⰳⱁⰴⰰⱅⱏ ⱂⱃⱑⰴⱏ ⰱⱁⰳⱁⰿⱏ, ⰹ ⰹⱄⱂⱃⱁⱄⰹ ⱁⰱⱃⱑ-ⱄⱅⰹ ⰲⱄⰵⰾⰵⱀⰹⰵ ⰱⱁⰳⱆ ⰰⰽⱁⰲⰾⱓ. ⱄⱁⰾⱁⰿⱆⱀ[95] ⰶⰵ ⱄⱏⰸⰴⰰ ⰵⰿⱆ ⱈⱃⰰⰿ· ⱀⱏ ⱀⰵ ⰲⰹⱎⱀⰹ ⰲⰵ ⰶⰹ-ⰲⰵⱅⱏ ⰲ ⱈⱃⰰⰿⰹⱈ ⱃⱆⰽⰰⰿⰹ ⱅⰲⱁⱃⰵⱀⰹⱈⱏ[96], ⰰⰽⱁ-ⰶⰵ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⱏ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅⱏ· „ⱀⰵⰱⱁ ⱂⱃⱑⱄⱅⱁⰾⱏ ⰿⰹ ⰰ ⰸⰵⰿⰾⱑ ⱂⱁⰴⱀⱁⰶⰹⰵ ⱀⱁⰳⱆ ⰿⱁⰵⱓ. ⰽⱁⱅⱁⱃⰹ[97] ⱈⱃⰰⰿ ⱄⱏⰳⱃⰰⰴⰹⱅⰵ ⰿⰹ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ· ⰹⰾⰹ ⰽⱁⰵ ⰿⱑⱄⱅⱁ ⱂⱁⰽⱁⱑ ⰿⱁⰵⰳⱁ; ⱀⰵ ⱃⱆⰽⰰ ⰾⰹ

---

90) τοῦ Μολόχ., onaj drugi u gèrčk. Ρεμφάν. 91) u rkp. ⰱⱑⰵ., ali gèrč. tekst zahtěva glag. 92) trebalo bi da je ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⰹ po gèrčkom ὁ λαλῶν. 93) μετὰ Ἰησοῦ. 94) to je genit. množ., město дьний prosti дьни po Gram. §. 34., 1., давидовь jest genit. množ. imena pridavnoga po prostoj deklinaciji, u gèrč. bez spolnika. 95) ovdě se nastavlja tekst apostola šiš. 96) вь роукотворѥнахь црькваχь šiš. 97) кый šiš., od istoga je korena къ i ova druga rěč, nasporiv ъ u о, uz

ⰿⱁⱑ ⰻⰶⰵ[98] ⱄⱅⰲⱁⱃⰺ ⱄⰵ ⰲⱄⰵ;“ ⰶⰵⱄⱅⱁⰽⰺ ⱎⰺⱑⰿⰺ[99] ⰺ ⱀⰵⱁⰱⱃⱑⰸⰰⱀⰺ ⱄⱃⰴⱐⱌⰺ ⰺ ⱄⰾⱆⱈⱁⰿ· ⰲⰺ ⰲⱄⰰⰳⰴⰰ[100] ⱄⰲⱑⱅⱁⰿⱆ ⰴⱆⱈⱆ ⱂⱃⱁⱅⰺⰲⰺⱅⰵ ⱄⰵ, ⱑⰽⱁ ⱁⱅⱐⱌⰺ ⰲⰰⱎⰺ, ⱅⰰⰽⱁ ⰺ ⰲⰺ. ⰽⱁⰳⱁ ⱁⱅ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⱐ ⱀⰵ ⰺⰸⰳⱀⰰⱎⰵ ⱁⱅⱐⱌⰺ ⰲⰰⱎⰺ; ⰺ ⰱⰺⱎⰵ ⱂⱃⱁⱂⱁⰲⱑⰴⰰⰲⱎⰵⰵ ⱁ ⱂⱃⰺⱎ’ⱄⱅⰲⰺ ⱂⱃⰰⰲⱐⰴⱀⰰⰳⱁ, ⰵⰳⱁⰶⰵ ⰲⰺ ⱀⰺⱀⰵ ⱂⱃⰵⰴⰰⱅⰵⰾⰵ ⰺ ⱆⰱⰺⰺⱌⰵ ⰱⰺⱄⱅⰵ. ⰺⰶⰵ ⱂⱃⰺⰵⱄⱅⰵ ⰸⰰⰽⱁⱀⱐ ⰲ ⱍⰺⱀⰺ[101] ⰰⱀⰼⰵⰾⱄⰽⰺ, ⰺ ⱀⰵ ⱄⱀⰰⰱ’ⰴⱑⱄⱅⰵ[102]. ⱄⰾⰺⱎⰵⱋⰵ ⰶⰵ, ⱃⰰⱄⱂⰺⱈⰰⱈⱆ ⱄⰺ ⰶⰵ ⱂⰾⱀⱐ ⰴⱆⱈⰰ ⱄⰲⰵⱅⰰⰳⱁ, ⰲⰸⱃⱑⰲⱐ ⱀⰰ ⱀⰵⰱⱁ, ⰲⰺⰴⱑ ⱄⰾⰰⰲⱆ ⰱⱁⰶⰺⱓ ⰺ ⰺⱄⱆⱄⰰ ⱄⱅⱁⰵⱋⰰ ⱁ ⰴⱑⱄⱀⱓ ⰱⱁⰳⰰ, ⰺ ⱃⰵⱍⰵ· ⱄⰵ ⰲⰺⰶⱆ ⱀⰵⰱⰵⱄⰰ ⱁⱅⰲⱃⱄⱅⰰ, ⰺ ⱄⰺⱀⰰ ⱍⰾⱁⰲⱑⱍⱐⱄⰽⰰⰳⱁ, ⱄⱅⱁⰵⱋⰰ ⱁ ⰴⰵⱄⱀⱓ ⰱⱁⰳⰰ. ⰲⰸⰰⱂⰺⰲⱎⰵ ⰶⰵ ⰳⰾⰰⱄⱁⰿⱐ ⰲⰵⰾⰺⰵⰿⱐ, ⰸⰰⱅⰽⱆ[103] ⱆⱎⰺ ⰺ ⱆⱄⱅⱃⰵⰿⰺⱎⰵ ⱄⰵ ⰲⱄⰺ ⰵⰴⰺⱀⱁⰴⱆⱎⱀⱁ ⱀⰰ-ⱀⱐ. ⰺⰸⰲⰵⰴⱐⱎⰵ ⰶⰵ (ⰺ) ⰲ’ⱀⱐ ⰺⰸ ⰳⱃⰰⰴⰰ, ⰽⰰⰿⰵⱀⰺⰵⰿⱐ ⱂⱁⰱⱑⱑⱈⱆ[104] ⱄⱅⱑⱂⰰⱀⰰ, ⰿⱁⰾⰵⱋⰰ ⰺ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⰰ· ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰺ, ⰺⱄⱆⱈⱃⰺⱄⱅⰵ, ⱂⱃⰺⰿⰺ ⰴⱆⱈⰰ ⰿⱁⰺ. ⱂⱃⱑⰽⰾⱁⱀ’ ⰶⰵ ⰽⱁⰾⱑⱀⱑ ⱄⰲⱁⰺ ⱄⱅⱑⱂⰰⱀ ⰲⰸⰰⱂⰺ ⰳⰾⰰⱄⱁⰿⱐ ⰲⰵⰾⰺⰵⰿⱐ·

---

dometak теръ ili торъ, koji je poznat kod gèrčkoga komparativa: τερος. 98) u šiš izostav. i zbilja suvišno. 99) u šiš. sastavljenik: жестокошии, po gèrč. σκληροτράχηλοι. 100) присно šiš. 101) acc. plur. 102) dovle ide govor Stěpanov. 103) isto tako šiš., to je jači aorist, město običnoga oblika ⰸⰰⱅⱏⰽⱀⱘⱎⰵ, kao što je zbilja zatim ⱆⱄⱅⱃⰵⰿⰺⱎⰵ ⱄⰵ. Valja bo znati, da jači aorist dolazi samo kod glagolah korenitih, kojih se osnov svèršuje na suglas, dakle onako, kako u gèrč. jeziku kod němih i slitnih. 104) valjalo bi, da je: ⱂⱁⰱⰺⱑⱈⱘ, kao u šiš. побиваахоу; pèrvi je dakle ⱑ poměšan s pravim ⰺ po Gram. §. 22., 4.

ⰈⰅⰏⰎⰬⰖ, ⰐⰅ ⰓⰀⰈⰏⰡⰞⰀⰬⰖ ⰝⰕⰑ ⰏⰅⰐⰅ ⰗⰑⰗⰅ ⰈⰀⰔⰕⰀⰂⰉ. Ⰻ ⰏⰅ ⰔⰅⰁⰉ ⰓⰀⰄⰖ.

7.

Iz brevijara Kukuljevićeva, od konca XIV ili početka XV. stolětja: bk.

a) Stvorenje světa i čověka. ⰈⰔⰍⰑⰐⰈ ⰔⰕⰂⰑⰓⰉⰎⰈ ⰁⰑⰃⰟ ⰐⰅⰁⰑ Ⰸ ⰈⰅⰏⰎⰬⰖ. ⰈⰅⰏⰎⰡ ⰆⰅ ⰁⰡⰞⰅ[1] ⰐⰅⰂⰀ-ⰄⰀ Ⰸ ⰐⰅⰖⰍⰓⰀⰞⰅⰐⰀ[2], ⰕⰏⰀ ⰁⰡⰞⰅ[3] ⰐⰀ ⰁⰅⰈⰄⰐⰖ ⰂⰑⰄⰀ-ⰏⰉ, Ⰸ ⰄⰖⰘⰟ ⰁⰑⰆⰉ ⰐⰑⰞⰀⰞⰅ ⰔⰅ ⰐⰀ ⰂⰑⰄⰀⰏⰉ.[3] Ⰸ ⰓⰅⰝⰅ ⰁⰑⰃⰟ ⰁⰖⰄⰉ[4] ⰔⰂⰡⰕⰟ, Ⰸ ⰁⰖⰔⰕⰟ ⰔⰂⰡⰕⰟ. Ⰸ ⰂⰉⰄⰡ[5] ⰁⰑⰃⰟ ⰔⰂⰡⰕⰟ, ⰡⰍⰑ ⰄⰑⰁⰓⰟ ⰊⰅ[6], Ⰸ ⰓⰀⰈⰎⰖⰝⰉⰔⰅ ⰔⰂⰡⰕⰟ[7] ⰏⰅⰬ ⰕⰏⰑⰊⰖ, Ⰸ ⰐⰀⰓⰅⰝⰅ ⰔⰂⰡⰕⰟ ⰄⰟⰐⰟ, Ⰰ ⰕⰏⰖ ⰐⰀⰓⰅⰝⰅ ⰐⰑⰗⰟ. Ⰸ ⰁⰖⰔⰕⰟ ⰂⰅⰝⰅⰓⰟ Ⰸ ⰖⰕⰓⰑ ⰄⰟⰐⰟ ⰓⰟⰂⰉ. Ⰸ ⰓⰅⰝⰅ ⰁⰑⰃⰟ: ⰁⰖⰄⰉ ⰁⰟⰐⰟ[4] ⰕⰂⰓⰟⰄⰟ ⰒⰓⰅⰄⰉ ⰂⰑⰄⰟ, Ⰸ[8] ⰓⰀⰈⰎⰖⰝⰀⰬⰖ ⰂⰑⰄⰖ

U mk. i m. nalaze se ove važnije razluke, iz kojih se vidi, da je ovdě u mk. i m. tekst i jezik stariji, nego li u br.kuk., i da se mk. i m. osnivaju na jedne vèrsti rukopisu, koji je mnogo srodniji bio najstarijemu za danas tekstu (u hilandarskom paramejniku iz 12. v.) a bk. na druge vèrsti rukopisu: [1]) ⰁⰡ mk. m. i hiland., samo što je ondě pisano бѣ [2]) ⰐⰅⰂⰉⰄⰉⰏⰀ Ⰻ ⰐⰅⰖⰍⰓⰀⰞⰅⰐⰀ mk. m.; u hiland. i ostrož. izd. biblije stoji: невидима и неоукрашена. [3]) ⰁⰡⰞⰅ mk. ⰁⰡ m.; ⰐⰀ ⰁⰅⰈⰄⰐⰖ po lat. super faciem abyssi; u hil. връхоу безднъі; město ⰐⰀ ⰂⰑⰄⰀⰏⰉ ima i u hil. връхоу водъі. [4]) ⰄⰀ ⰁⰖⰄⰅⰕⰟ mk. m. i hiland. да бѫдеть. [5]) ⰂⰉⰄⰡ mk. m., ikavac poměša Ⰻ i Ⰰ, te uze ovdě Ⰰ u vrědnosti Ⰻ sr. Gram.: str. 30. [6]) ⰄⰑⰁⰓⰀ ⰅⰔⰕⰟ mk. [7]) u hiland. i ostalih ciril. rukop. раздѫчи богъ междоу свѣтомъ и междоу тъмоѫ (město тъмоѭ). [8]) ⰀⰍⰑ ⰄⰀ ⰓⰀⰈⰎⰖⰝⰀⰅⰕⰟ mk. ⰓⰀⰈⰎⰖⰝⰀⰅⰕⰟ m. ⰻ mě-

ⱁⱅⱏ ⰲⱁⰴⱏⰹ. ⰹ ⱄⱅⰲⱁⱃⰹ ⰱⱁⰳⱏ ⱅⰲⱐⱃⰴⱏⰹ, ⰹ ⱃⰰⰸ-ⰾⱆⱍⰹ ⰲⱁⰴⰹ, ⰵⰶⰵ ⰱⰹⱈⱆ[9] ⱂⱁⰴ'ⱅⰲⱃ'ⰴⰹⱓ ⱁⱅⱏ ⱄⰹⰾⱏ[10], ⰵⰶⰵ ⰱⰹⱈⱆ[9] ⱀⰰⰴ' ⱅⰲⱃ'ⰴⰹⱓ. ⰹ ⰱⰹⱄⰹ ⱅⰰⰽⱁ. ⰹ ⰲⰸⰲⰰ[11] ⰱⱁⰳⱏ ⱅⰲⱃ'ⰴⱏⰹ ⱀⰵⰱⱁ, ⰹ ⰲⰹ-ⰴⱑ ⰱⱁⰳⱏ, ⱑⰽⱁ ⰵⱄⱅ' ⰴⱁⰱⱃⱁ. ⰹ ⰱⰹⱄⰹ ⰲⰵⱍⰵⱃⱏ ⰹ ⱆⱅⱃⱁ ⰴⱏⰹⱀⱏ ⰴⱃⱆⰳⰹ[12]. ⱃⰵⱍⰵ ⰲ ⰹⱄⱅⰹⱀⱆ ⰱⱁⰳⱏ· ⰴⰰ ⱄⰰⱀ'ⰿⱆⱅ'[13] ⱄⰵ ⰲⱁⰴⰹ, ⰵⰶⰵ ⱂⱁⰴ ⱀⰵⰱⰵ-ⱄⰵⰿ ⱄⱆⱅⱏ ⰲ ⱄⰰⱀⰰⰿ[13] ⰵⰴⰹⱀ', ⰹ ⱑⰲⰹⱅ' ⱄⰵ ⱄⱆⱎⰰ. ⰹ ⰱⰹⱄⰹ ⱅⰰⰽⱁ. ⰹ ⰲ'ⰸⰲⰰ[11] ⰱⱁⰳⱏ ⱄⱆⱎⱆ ⰸⰵⰿⰾⱓ, ⰹ ⱄ'ⱄⱅⰰⰲⰹ ⰲⱁⰴⱏⰹ[14] ⱀⰰⱃⰵⱍⰵ ⰿⱁⱃⰰ. ⰹ ⰲⰹⰴⱑ ⰱⱁⰳⱏ ⱑⰽⱁ ⰵⱄⱅⱏ ⰴⱁⰱⱃⱁ, ⰹ ⱃⰵⱍⰵ· ⰴⰰ ⱂⱃⱁⰸⰵ-ⰱⱀⰵⱅ' ⰸⰵⰿⰾⱑ ⱅⱃⰰⰲⱆ[15] ⰸⰵⰾⰵⱀⰵⱓⱋⱆ[15] ⰹ ⱅⰲⱁ-ⱃⰵⱋⱆ ⱄⱑⰿⰵ[15], ⰹ ⰴⱃⱑⰲⱁ ⱂⰾⱁⰴⱁⰲⰹⱅⱁ, ⱅⰲⱁ-ⱃⰵⱋⰵ[16] ⱂⰾⱁⰴⱏⰹ ⱂⱁ ⱃⱁⰴⱆ ⱄⰲⱁⰵⰿ'[17], ⰵⰿⱆⰶⰵ ⰹ ⱄⱑ-ⰿⰵ ⰵⰳⱁ ⰲ ⱀⰵⰿ' ⰱⱆⰴⰵⱅ' ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰹ[20]. ⰹ ⰱⰹⱄⱅ' ⱅⰰⰽⱁ. ⰹ ⱂⱃⱁⰸⰵⰱⰵ ⰸⰵⰿⰾⱑ ⱅⱃⰰⰲⱆ[15] ⰸⰵⰾⰵ-ⱀⱆⱓ ⰹ ⱂⱃⰹⱀⱁⱄⰵⱋⰹ[18] ⱄⱑⰿⰵ ⱂⱁ ⱃⱁⰴⱆ ⱄⰲⱁⰵⰿ'[17],

---

sto +; u starih cirilskih rukp. и да бѫдеть разлѫчаѭщи междоу водоѭ и водоѭ. [9]) ⰱⱑⱈⱆ mk. m. [10]) ⰲⱁⰴⱏⰹ m. ⰵⱆⰹⱏⰹ mk. [11]) ⱂⱃⰹⰸⰲⰰ ⰶⰵ mk. m. tako je u hilandarsk. rukopisu iz 12. věka.; i u ostalih ciril.rukop. sve do ostrožkoga izdanja biblije od god. 1581. [12]) u starih ciril. rukop. вьто-рꙑй [13]) ⱄⰰⱀ'ⰿⱆⱅ' mk. ⱄⰰⱀⰵⰿⱆⱅ mk. (staro ⱄⱏⰱⰵⱃⰵⱅⱏ) obadva stara ciril. paramejnika iz 12. i 13 věka imadu takodjer ovaj glag. izraz; ali kasnije събереть ся sr. str. 10. op. 11. [14]) ⱄⱏⱄⱅⰰⰲⰹ mk. m. u hiland. rukop. takodjer tako. [15]) u rukop. pogr. ⱅⱃⱆⰲⰵ; u hiland. трѣвѫ; stari ciril. rkp. imadu zatim druge izraze: сѣмѧнынѫѭ, сѣмѧѭщѫѭ. ⱂⱃⱁⰸⰵ-ⰱⰵⱅ' ⰸ. ⱅⱃⰰⰲⱆ m. ⱂⱃⱁⰸⰵⰱⱀⰵⱅ' ⱅⱃⰰⰲⱆ mk. i br. zagr. [16]) ⱅⰲⱁⱃⰵⱋⰵ mk., i u hiland. творѧщее. [17]) ⱄⰲⱁⰵⰿ' mk. m., u tom znamen. nevalja lokal; gled. rěčnik k pèrv. dělu „Priměrah", pod predlogom по [18]) ⱃⰰⰸⰵ-

[Glagolitic][19] [Glagolitic][20] [Glagolitic][21] [Glagolitic][22] [Glagolitic][23] [Glagolitic][24] [Glagolitic][25] [Glagolitic][26] [Glagolitic][27] [Glagolitic][28] [Glagolitic][29] [Glagolitic][30] [Glagolitic][31] [Glagolitic][32], [Glagolitic][30] [Glagolitic][30] [Glagolitic]-

---

[Glagolitic] mk. m. brev. zagr., naš tekst protegao je participije na [Glagolitic] ili, da kažemo, počela se gubiti sklonivost, nalik na naš prislov glagolni; srav. str. 34. opaz. 71. 19) [Glagolitic] mk. m. [Glagolitic] mk. [Glagolitic] m. 20) [Glagolitic] mk. m., ovako je u hiland. rukop.; samo na konac ima: по родоу и по земи. 21) [Glagolitic] mk. m., stari ciril. rukop. izostavlj. ovdě [Glagolitic]. 22) [Glagolitic] mk. m. 23) nevalja, město [Glagolitic] mk. m. i ostr. [Glagolitic] mk. 24) [Glagolitic] mk. m. i slično tomu ostrog. 25) [Glagolitic] m. br. zagr., [Glagolitic] mk. 26) [Glagolitic] mk. m. 27) [Glagolitic] mk. m. [Glagolitic] mk. 28) [Glagolitic] mk. ostrog. m. 29) [Glagolitic] mk. m. sr. Gram. str. 48. d. 30) [Glagolitic] po gèrčk. mk. m. i ostrog. 31) [Glagolitic] mk. m. 32) [Glagolitic] mk. u staroslov. bilo bi [Glagolitic], [Glagolitic] u staroslov. [Glagolitic] (мьнкше).

ⰴⰰⱓⱅⱏ[33] ⰴⱏⱀⰵⰿⱏ ⰻ ⱀⱁⱋⰻⱓ, ⰻ ⱃⰰⰸⰾⱆⱍⰰⱓⱅⱏ[34] ⱄⰲⱑⱅⱏ ⱁⱅ ⱅ'ⰿⰻ. ⰻ ⰲⰻⰴⱑ ⰱⱁⰳⱏ, ⱑⰽⱁ ⰱⰻⱄⱅⱏ[21] ⰴⱁⰱⱃⱁ. ⰻ ⰱⰻⱄⰻ ⰲⰵⱍⰵⱃⱏ ⰻ ⱓⱅⱃⱁ ⰴⱏⱀⱏ ⱍⰵⱅⰲⱃⱅⰻ.

ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ[1] ⱁⱋⰵ[2] ⰱⱁⰳⱏ: ⰴⰰ ⰻⰸⰲⰵⰴⱆⱅⱏ ⰲⱁⰴⰻ ⰳⰻⰱⰾⱓⱋⰵⰵ[3] ⱄⰵ ⰴⱆⱎⰵ ⰶⰻⰲⱁⱅⱀⰻⰵ, ⰾⰻⱅⰰⱓⱋⰵⰵ[4] ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰻ ⱂⱁⰴ' ⱅⰲⱃ'ⰴⰻⱓ ⱀⰵⰱⰵⱄⰵ[5]. ⰻ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ ⰱⱁⰳⱏ ⰽⰻⱅⰻ ⰲⰵⰾⰻⰽⰻⰵ[6] ⰻ ⰲ'ⱄⰵ[7] ⰴⱆⱎⰵ ⰶⰻⰲⱆⱋⰵⰵ ⰳⰻⰱⰾⱓⱋⰵⰵ[8] ⱄⰵ, ⰵⰶⰵ ⰻⰸⰲⰵⰴⱁⱎⰵ[9] ⰲⱁⰴⰻ ⰲ ⰾⱑⱂⱁⱅⰻ ⱄⰲⱁⰵⰻ, ⰻ ⰲⱄⰵ ⱂⱃⱑⱄⰿⰻⰽⰰⱓⱋⰵ[10] ⱄⰵ ⱂⱁ ⱃⱁⰴⱆ ⱄⰲⱁⰵⰿⱏ[11]. ⰻ ⰲⰻⰴⱑ ⰱⱁⰳⱏ ⱑⰽⱁ ⰱⰻⱎⰵ ⰴⱁⰱⱃⱁ[12]. ⰻ ⰱⰾⰰⰳⱁⱄⰾⱁⰲⰻ ⰻⰿⱏ[13] ⱃⰵⰽⰻ: ⱃⰰⱄⱅⰻⱅⰵ ⰻ ⰿⱀⱁⰶⰻⱅⰵ ⱄⰵ ⰻ ⱀⰰⱂⰾⱀⰻⱅⰵ ⰲⱁⰴⰻ ⰿⱁⱃⱄⰽⰻⰵ, ⰻ ⱂ'ⱅⰻⱌⰵ ⰿⱀⱁⰶⰻⱅⰵ ⱄⰵ ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰻ. ⰻ ⰱⰻⱄⱅⱏ ⰲⰵⱍⰵⱃⱏ ⰻ ⱓⱅⱃⱁ ⰴⱏⱀⱏ ⱂⰵⱅⰻ. ⱃⰵⱍⰵ ⰲ ⰻⱄⱅⰻⱀⱆ ⰱⱁⰳⱏ, ⰴⰰ ⰻⰸⰲⰵⰴⰵⱅⱏ ⰸⰵⰿⰾⰰ ⰴⱆⱎⰵ[7] ⰶⰻⰲⱆⱋⰵ ⱂⱁ ⱃⱁⰴⱆ ⱄⰲⱁⰵⰿⱏ[11], ⱂⱃⰵⱄⰿⰻⰽⰰⱓⱋⰵⰻ[14] ⱄⰵ ⱄⰽⱁⱅⰻ ⰸⰵⰿⰾⱄⰽⰻⰵ, ⰻ ⰸⰲⱑⱃⰻ ⱂⱁ

---

33) ⰲⰾⰰⰴⰰⱅⰻ mk. m. 34) ⱃⰰⰸⰾⱆⱍⰰⱅⰻ mk. m. ostrog.

1) ⰶⰱⰵ m. 2) izostav. mk. m., u starom bilo bi ⰵⱋⰵ. 3) ⱂⱃⱑⱄⰿⰻⰽⰰⱓⱋⰵⰵ ⱄⰵ mk. 4) ⰻ ⱂⱅⰻⱌⰵ ⱂⰰⱃⰵⱋⰵⰵ ⱂⰵ mk. m. 5) ⱀⰵⰱⰵⱄⰻⰵⱓ mk. m. ⰻ ⰱⰻⱄⰻ ⱅⰰⰽⰵ. 6) ⰲⰵⰾⰻⰵ mk. i br. zagr. 7) ⰲⱄⰰⰽⱆ ⰴⱆⱎⱆ ⰶⰻⰲⱁⱅⱀⱆ mk. m. i brev. zagr. 8) ⱅⰵⰾⰻ ⱂⰵⰾⰲⰻⰶⱀⱆ, ⱓⰶⰵ mk. m. 9) ⰻⰸⰲⱑⱄⰵ mk. ⰻⰸⰲⰵⱄⰵ m. br. zagr. 10) ⰲⱄⰰⰽⱆ ⱂⱅⰻⱌⱆ ⱂⰵⱃⱀⰰⱅⱆ mk. m. ostrog. 11) ⱄⰲⰵⰵⰳⱆ mk. m. 12) ⰴⱁⰱⱃⱁ ⰵⱄⱅⱏ mk. 13) ⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵ mk. m. 14) ⱄⰽⱁⱅⰻ ⱂⱃⱑⱄⰿⰻⰽⰰⱓⱋⰵ ⱄⰵ ⰻ ⰸⰲⱑⱃⰻ ⰸⰵⰿ. m. ⱄⰽ. ⰻ ⱂⱃⰵⱄⰿⰻⰽⰰⱓⱋⰰ ⱄⰵ ⰻ ⰸⰲⰻⱃⰻ ⰸⰵⰿ. mk.; u hiland. drugačije: изведетъ земѣ доушѫ живѫ народа четврѣнога и гадꙑ и звѣрѧ земнꙑѩ и скотꙑ и въсѧ гадꙑ земъскꙑѩ на родꙑ 15) ⰻⰽⱏ mk. m.

ⱍⰵⱅⰲⰵⱃⱁⱀⱁⰳⰰⰿⱆ ⱄⰲⱁⰻⰿⱆ[15]. ⰻ ⰱⰻⱄⰻ ⱅⰰⰽⱁ. ⰻ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ ⰱⱁⰳⱏ ⰸⰲⱑⱃⰻ ⰸⰵⰿⰾⱑⱄⰽⰻⰵ ⱂⱁ ⱍⰵⱅⰲⰵⱃⱁⱀⱁⰳⰻⱈ[16] ⱄⰽⱁⱅⰻ, ⰳⰰⰴⰻ ⰻ ⰲⱄⰵ ⱂⱃⰻⱄⰿⰻⰽⰰⱓⱋⰵ[17] ⱄⰵ ⱂⱁ ⱃⱁⰴⱆ ⱄⰲⱁⰵⰿⱆ[15]. ⰻ ⰲⰻⰴⱑ ⰱⱁⰳⱏ, ⰰⰽⱁ ⰵⱄⱅⱏ ⰴⱁⰱⱃⱁ[12], ⰻ ⱃⰵⱍⰵ: ⱄⱅⰲⱁⱃⰻⰿⱏ ⱍⰾⱁⰲⰻⰽⰰ ⱂⱁ ⱁⰱⱃⰰⰸⱆ ⰻ ⱂⱁ ⱂⱁⰴⱁⰱⰻⱓ ⱀⰰⱎⰵⰿⱆ, ⰴⰰ ⱁⰱⰾⰰⰴⰰⰵⱅⱏ ⱃⰻⰱⰰⰿⰻ ⰿⱁⱃⱄⰽⰻⰿⰻ ⰻ ⱂⱅⰻⱌⰰⰿⰻ ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⰻⰿⰻ, ⰻ ⰸⰲⱑⱃⰻ ⰲⱄⰵⰵ[18] ⰸⰵⰿⰾⰵ, ⰻ ⰲⱄⱑⰿⰻ ⰳⰰⰴⰻ[19] ⱂⱃⰻⱄⰿⰻⰽⰰⱓ-ⱋⰻⰿⰻ ⱄⰵ ⱂⱁ ⰸⰵⰿⰾⰻ. ⰻ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ ⰱⱁⰳⱏ ⱍⰾⱁⰲⰻⰽⰰ ⱂⱁ ⱁⰱⱃⰰⰸⱆ ⱄⰲⱁⰵⰿⱆ[11] ⰻ ⱂⱁ ⱂⱁⰴⱁⰱⰻⱓ ⱄⰲⱁ-ⰵⰿⱆ[20] ⱂⱁ' ⱁⰱⱃⰰⰸⱆ ⰱⱁⰶⰻⱓ ⱄ'ⰸⰴⰰ ⰵ[21] ⰻ, ⰿⱆⰶⰰ ⰻ ⰶⰵⱀⱆ ⱄ'ⰸⰴⰰ ⰵ[21]. ⰻ ⰱⰾⰰⰳⱁⱄⰾⱁⰲⰻ ⰵⱓ[22] ⰱⱁⰳⱏ ⱃⰵⰽⰻ: ⱃⰰⱄⱅⰻⱅⰵ[23] ⰻ ⰿⱀⱁⰶⰻⱅⰵ ⱄⰵ, ⰻ ⱀⰰⱂⱁⰾⱀⰻⱅⰵ[24] ⰸⰵⰿⰾⱓ, ⰻ ⰲⰾⰰⰴⰰⰻⱅⰵ ⰵⱓ, ⰻ ⰲⰾⰰⰴⰰⰻⱅⰵ ⱃⰻⰱⰰⰿⰻ ⰿⱁⱃ'ⱄⰽⰻⰿⰻ, ⰻ ⱂⱅⰻⱌⰰⰿⰻ ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⰻⰿⰻ, ⰻ ⰲⱄⱑⰿⰻ ⰶⰻⰲⱁⱅⰻⱀⰰⰿⰻ[25], ⰳⰰⰴⰻ ⱂⱃⰻⱄⰿⰻⰽⰰⱓⱋⰻⰿⰻ ⱄⰵ ⱂⱁ ⰸⰵⰿⰾⰻ. ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰱⱁⰳⱏ: ⱄⰵ ⰴⰰⱈⱏ ⰲⰰⰿⱏ[26] ⰲⱄⰰⰽⱆ ⱅⱃⰰⰲⱆ[27] ⱂⰾⱁⰴⱁⱀⱁⱄⱀⱆ ⱂⱃⰻⰴⰰⱃⱁ ⱄⰵⰿⰵⱀⰵ

---

16) ⱂⱁ ⱃⱁⰴⱆ ⰻⱈⱏ mk. m. 17) ⱂⱃⰻⱄⰿⰻⰽⰰⱓⱋⰵⰵ ⱄⰵ ⱂⱁ ⰸⰵⰿⰾⰻ mk. 18) ⰲⱄⰵ! m., to su samo svezana dva ⱔ, a čověk se i nehotice sěća nosnoga bugarskoga ⱔ. 19) ⰲⱄⰵⰿⰻ ⰳⰰⰴⰻ ⱂⱃⰻⱄⰿⰻⰽⰰⱓ-ⱋⰻⰿⰻ ⱄⰵ ⱂⱁ ⰸⰵⰿⰾⰻ mk. 20) ⱂⱁⰴⱁⰱⱏⱄⱅⰲⰻⱓ mk. m. Ovdě je znamenitim načinom naš rukopis sačuvao iz starine rěč: ⱂⱁⰴⱁⰱⰻⰵ; u ciril. ruk. stoji: подобьствиє. 21) ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ mk. m. 22) ⰵ mk.; genitiv město akuzativa osobito kod zaimena jest osobina staro- i novohèrv. jez. 23) to nevalja već ili ⱃⰰⱄⱅⰻⱅⰵ ⱄⰵ, kao što je u hiland., ili ⱃⰰⱄⱅⰵⱅⰵ mk. 24) ⰻⱄⱂⰾⱏⱀⰻⱅⰵ mk., ali to nije dobro, u hiland испльните 25) ⰶⰻ-ⰲⱁⱅⰻⱀⰰⰿⰻ mk. m. u hiland. drugačije: i скоты и вьсеѧ (m. вьсеѭ) земеѧ (m. земиѭ и вьсѣми гады прѣсмыкаемы. 26) ⰲⰰⰿⱏ mk. i hiland. 27) dodaje

ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰹ, ⰹ ⰲⱄⰰ ⰴⱃⱑⰲⰰ, ⱑⰶⰵ ⰹⰿⰰⱅⱐ[28] ⰲ ⱄⰵⰱⱑ ⱄⱑⰿⰵⱀⰰ ⱄⱑⰿⰵⱀⰹⱅⰰ ⱂⱁ ⱃⱁⰴⱆ ⱄⰲⱁⰵⰿⱐ[11] ⰴⰰ[29] ⰱⱆⰴⰵⱅⱐ ⰲⰰⰿⰰ[26] ⰲ ⱂⰹⱋⱆ, ⰹ ⰶⰹⰲⱁⱅ-ⱀⰹⰿⱐ[30] ⰸⰵⰿⰾⰵ ⰹ ⰲⱄⰹⰿⱐ[31] ⱂⱅⰹⱌⰰⰿⱐ ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⰹⰿⱐ ⰹ ⰲⱄⰹⰿⱐ[31] ⰴⰲⰹⰶⱆⱋⰹⰿⱐ[32] ⱄⰵ ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰹ, ⰲ ⱀⰹⱈ'ⰶⰵ ⰵⱄⱅⱐ ⰴⱆⱎⰰ[33] ⰶⰹⰲⱆⱋⰹ, ⰴⰰ ⰹⰿⰰⱅⰹ ⰲ'ⱈⱀⱆⱅⱐ ⰲ ⱂⰹⱋⱆ[34]. ⰹ ⰱⰹⱄⰹ ⱅⰰⰽⱁ. ⰹ ⰲⰹⰴⱑ ⰱⱁⰳⱏ ⰲⱄⰰ, ⱑⰶⰵ ⱄⱅⰲⱁⱃⰹⰾⱐ[36] ⰱⰹⱎⰵ, ⰹ ⰱⰹⱈⱆ ⰲⰵⰾ'ⰿⰹ ⰴⱁⰱⱃⰰ· ⰹ ⰱⰹⱄⰹ ⰲⰵⱍⰵⱃ ⰹ ⰱⰹⱄⰹ ⱆⱅⱃⱁ ⰴⱀⱐ ⱎⰵⱄⱅⰹ. ⰹ ⱄⰲⱃ'ⱎⰵⱀⰰ ⱄⱆⱅⱐ ⱀⰵⰱⰵⱄⰰ ⰹ ⰸⰵⰿⰾⱑ ⰹ ⰲⱄⰰ ⱆⰽⱃⰰⱎⰵⱀⰹⱑ ⰹⱈⱐ[35]. ⰹ ⱄⰲⱃ'ⱎⰹ ⰱⱁⰳⱐ ⰲ ⰴⱀⰹ ⱄⰵⰴⰿⰹ ⰴⱑⰾⰰ ⱄⰲⱁⱑ, ⱑⰶⰵ ⱄⱅⰲⱁⱃⰹⰾⱐ[36] ⰱⰹⱎⰵ. ⰹ ⱂⱁⱍⰹⱀⱆ ⰱⱁ-ⰳⱐ ⰴⱐⱀⱐ ·ⰶ·-ⰿⰹ ⰹ ⱂⱃⱑⱄⱅⰰⰲⰹ ⰹ ⱁⱅⱏ ⰲⱄⱑ-ⱈⱐ ⰴⱑⰾⱏ ⱄⰲⱁⰹⱈⱐ, ⱑⰶⰵ ⱄ'ⰸⰴⰰ ⰱⱁⰳⱐ.

---

mk. m. ⱄⱑⰿⰵⱀⰹⱅⱆ, a izostav. ⱄⱑⰿⰵⱀⰵ. u hiland. въсѣкѫ трѣкѫ сѣменітѫ, сѣѧщѫ сѣмѧ, еже естъ врьхоу земѧ. 28) ⰹⰿⰰⱅⱏ ⱂⰾⱁⰴⱏ ⱄⱑⰿⰵⱀⰵ ⱄⱑⰿⰵⱀⰹ-ⱅⰰ mk. m., hiland. въсѣко дрѣво, еже има (!) въ себѣ плодъ сѣм. сѣмен. 29) ⰾⱏ mk., srav. Gram. str. 26. a). 30) ⰲⱄⱑⰿⱏ ⰾⰹⱎⰵⱋⰹⰿⱏ ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰹ m. ⰾⰹ-ⱎⰵⱋⰵⰿⱏ mk. 31) ⰲⱄⱑⰿⱏ m. mk. 32) ⰴⰲⰹⰶⱆⱋⰹⰿⱏ ⱄⰵ m. ⰴⰲⰹⰶⱆⱋⰵⰿⱏ ⱄⰵ mk. 33) ⰴⱆⱎⱏ mk. m. 34) ⰴⰰ ⰹⰿⰰⱅⱏ ⰲⱏ ⰴⱄⱅⰲⰹⱀⰵ mk. u hiland. rkp. въ ѣдъ. u hiland. rukop. glasi to sve ovako: вамъ бѫ-джтъ въ ѣдъ, и въсѣмъ звѣремъ земъскыімъ, и въсѣмъ птицамъ небесъныімъ и въсѣкѹ (! въсѣкомѹ) прѣсмыкаѫщоумоу сѧ (! m. прѣсмыкаѭщоумоу сѧ) по земі, еже иматъ въ себѣ доушѫ животнѫѧ (m. нѫѭ), и въсѣкѫ трѣвѫ злачнѫѧ (m. нѫѭ) въ ѣдъ. 35) ⰵⱈ mk. m. i hiland. 36) u mk. m. i hiland. sam aorist: ⱄⱅⰲⱁⱃⰹ; oblici prosti m. sastavlj. znak su starine, te čim je rkp. starodavniji, tim više jih ima.

b) Raj. Ⱄⰻ ⱄⱆⱅⱐ ⰱⰰⱅⰻⰻ ⱀⰵⰱⰵⱄⱐ ⰻ ⰸⰵⰿⰾⰵ, ⰵⰳⰴⰰ ⱄ'ⰸⰴⰰⱀⰰ ⰱⰻⱎⰵ, ⰲ ⰴⱐⱀⱐ ⰲⱐ ⱀⱐⰶⰵ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ ⱀⰵⰱⱁ ⰻ ⰸⰵⰿⰾⱓ· ⰻ ⰲⱄⰰⰽⰻ ⰸⰾⰰⰽⱐ ⱀⰻⰲⱀⰻ[1] ⱂⱃⰻⰶⰴⰵ ⰴⰵⰾⰵ ⰲⱄⰻⱅⰻ ⱂⱁ ⰸⰵⰿⰾⰻ· ⰻ ⰲⱄⰰⰽⰰ ⱅⱃⰰⰲⰰ ⱂⱁⰾ'ⱄⰽⰰ[2] ⱂⱃⱑⰶⰴⰵ ⰴⰵⰾⰵ ⰲⰸⱃⰰⱄⱅⰻ ⱎⰰ[3]· ⱀⰻ ⰱⱁ ⰴⰰⰶⰴⰵⰿⱐ ⰴⰰⰶⰴⰻⰾⱐ[4] ⰳⰻⱄⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⱐ ⰱⱁⰳ ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⱓ, ⰻ ⱍⰾⱁⰲⰵⰽⰰ ⱀⰵ ⰱⰵ ⰴⰵⰾⰰⱅⰻ[5] ⱓ. ⱀⰰ ⰻⱄⱅⱁⱍⱀⰻⰽⱐ ⰻⰸⰾⰰⰸⰰⱎⰵ ⰻⰸ ⰸⰵⰿⰾⰵ, ⰻ ⱀⰰⱂⰰⰶⰰⱎⰵ ⰲⱄⰵ ⰾⰻⱌⰵ ⰸⰵⰿⰾⰻ. ⱄⰰⰸⰴⰰ[6] ⰶⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀ ⰱⱁⰳ ⱍⰾⱁⰲⰵⰽⰰ ⰻⰸ ⰻⰾⰰ[7] ⰸⰵⰿⰾⰵ, ⰻ ⰲⰴⱆⱈⱀⰻ[8] ⰲ ⰾⰻⱌⰵ ⰵⰳⱁ ⰴⱆⱈⰰⱀⰻⰵ ⰶⰻⰲⱁⱅⱀⱁ, ⰻ ⰱⱏⱅⰻⰵⱄⱅⱐ[9] ⱍⰾⱁⰲⰵⰽⱐ ⰲ ⰴⱆⱎⱆ ⰶⰻⰲⱆ. ⱀⰰⱄⰰⰴⰻ ⰶⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀ ⰱⱁⰳ ⱃⰰⰻ ⱂⱃⰻⰴⰵ[10] ⰲⰵ ⰸⰰⰽⱁⱀⰵ, ⰲ ⱀⰵⰿⰶⰵ ⱂⱁⱄⱅⰰⰲⰻ ⱍⰾⱁⰲⰵⰽⰰ, ⰵⰳⱁⰶⰵ ⱄⰰⰸⰴⰰ. ⰻⰸⰲⰵⰴⰵ ⰶⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀ ⰱⱁⰳ ⰻⰸ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⰲⱄⰰⰽⱁ ⰴⱃⰵⰲⱁ ⰽⱃⰰⱄⱀⱁ ⱀⰰ ⰲⰻⰴⰵⱀⰻⰵ ⰻ ⰴⱁⰱⱃⱁ ⱀⰰ ⱑⰴⱐ· ⰴⱃⰵⰲⱁ ⰶⰵ ⰻ ⰶⰻⰲⱁⱅⱀⱁ[11] ⱂⱁ ⱄⱃⰵⰴⰵ ⱃⰰⰻ, ⰻ ⰴⱃⰵⰲⱁ ⱃⰰⰸⱆⰿⰰ[12] ⰸⰾⰰ ⰻ ⰴⱁⰱⱃⰰ. ⰻ ⱃⰵⰽⰰ ⰻⰸⰾⰰⰸⰰⱎⰵ ⰻⰸ ⰿⰵⱄⱅⰰ ⱂⰾⰰⰶⰵ[13] ⰻ ⱀⰰⱂⰰⰵⱅⰻ ⱃⰰⰻ ⰻ ⰻⰸ ⱅⰵⰴⰰ

U pomenutom hilandarskom rukopisu, paramejniku iz XII. věka, domovine bugarske imadu ovakvi izrazi i oblici, koji služe protumačenju. 1) въсѣкъ злакъ дѫбравнъı прѣжде 2) трѣва селнаѣ. 3) прозѧбе; o samoglasu э u ьэⰻⰲⱇ gled. Gr. str. 13. 4) не ѡдъжди богъ на зема (m. земѭ). 5) и чловѣкоу не бıа (m. бѣ) дѣлати зема 6) и създа. 7) пръстиꙗ (město пръстиѭ); ⰻⰾⰰ je gen. od ⰻⰾⱐ (možebiti u nom. ⰻⰾⰵ), odakle poznata rěč: ilovača, a пръстиѭ u nom. пръсть, и ž. sp. „pulvis". 8) доунѫ на лице его дъхновение животное 9) и бъıстъ чловѣкъ въ доушѫ живѫ. 10) раи въ едемѣ. 11) животное. 12) еже видѣти разоумное доброу и злю. 13) ѡт едема на

ⱃⰰⰸⰴⱑⰾⰰⰵⱅ ⱄⰵ ⱀⰰ ⱍⰵⱅⰻⱃⰻ ⱃⱑⰽⰻ[14]. ⰻⰿⰵ ⰵⰴⱀⱁⰻ[15] ⱇⰻⱄⱁⱀⱏ[16]. ⱄⰻⱑ[17] ⱁⰱ'ⱈⱁⰴⰻⱅⱏ ⰲⱄⱆ ⰸⰵⰿ'ⰾⱓ ⰵⰲⰻⰾⰰⱅⱄⰽⱆⱓ, ⰻⰴⱑⰶⰵ ⰱⱁⰴⰻⱅⱏ ⰸⰾⰰⱅⱁ: ⰸⰾⰰⱅⱁ ⰶⰵ ⰸⰵⰿⰾⰵ[18] ⱅⱁⰵ ⰴⱁⰵⰾ'ⰿⰻ ⰴⱁⰱⱃⰰ ⰵⱄⱅⱏ: ⰻ ⰱⱃⱏⰰ ⱃⰰⰸⰱⱏⰻⱅ' ⱄⰵ. ⱄⰵ ⰽⰰⰿⰵⱀⰻ[19] ⰶⱏⰰⰾⰻⰲⰿ. ⰻ ⰵⱃⰻⰳⰻⱃⱏ. ⰻ ⰻⰿⰵ ⱃⱑⱌⰻ ⰲⱅⱁⱃⰰⰻ ⰳⰵⱁⱀⱏ, ⰰⰶⰵ ⱁⰱ'ⱈⱁⰴⰻⱅⱏ[17] ⰲⱄⱆ ⰸⰵⰿⰾⱓ ⰵⱅⰻⱁⱂ'ⱄⰽⱆⱓ. ⱅⱃⰵⱅⱁⰻ ⰶⰵ ⰲ ⰻⱄⱅⰻⱀⱆ ⰻⰿⰵ ⱃⰻⱌⰻ ⱅⰻⰳⱃⰻⱄ: ⱄⰻⱑ[20] ⰶⰵ ⱅⰵⰽⰵⱅⱏ ⱂⱃⰰⰿⱁ ⰰⱄⰲⱃⰻⰰⰿⱏ. ⱃⱑⰽⰰ ⰶⰵ ⱍⰵⱅⰲⱃⱏⱅⰰⱑ, ⰰⰶⰵ ⰵⱄⱅⱏ ⰵⰲⱃⰰⱅⰰⱑ[21]. ⰻ ⰲⰸⱑⱅⱏ[22] ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⰰ ⰻ ⰲ'ⰲⰵⰴⰵ ⰻ ⰲ ⱃⰰⰻ ⱂⰻⱋⰵ[23], ⰴⰰ ⰴⱑⰾⰰⰾ'[24] ⰳⰻ ⰻ ⱈⱃⰰⱀⰻⰾⱏ ⰳⰻ ⰻ. ⰻ ⰸⰰⱂⱁⰲⰵⰴⰵ ⰵⰿⱆ, ⱃⰵⰽⰻ: ⰻⰸ ⰲⱄⰰⰽⱁⰳⱁ ⰴⱃⱑⰲⰰ ⱄⰻⱑⰴⰻⰳⰻ ⰲⱏ ⱃⰰⰻ ⱑⰴⰻⱅⰵ[25]. ⰻⰸ ⰴⱃⱑⰲⰰ ⰶⰵ ⱃⰰⰸⱁⰿⰾⱑⱀⰻⱑ[26] ⰸⰾⰰ ⰻ ⰴⱁⰱⱃⰰ ⱀⰵ ⱑⰴⰻⱅⰵ[27]. ⰲⱏⱀ'ⰶⰵ ⰳⰻ ⰽⱁⰶⰴⰻⰶⰴⱁⰲⱁⱓ ⰴⱀⰻ ⱁⱀⰰⰲⰻ ⰻⰴⰻ ⱀⰵⰳⰰ, ⱄⰵⰿⱃ'ⱅⰻⱓ ⰲⰿⱃⰵⱅⰵ. ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⱀⰵ ⰴⱁⰱⱃⱁ ⰱⰻⱅⰻ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⱆ ⰵⰴⰻⱀⱁⰿⱆ[28], ⱄⱅⰲⱁⱃⰻⰿ ⰵⰿⱆ ⱂⱁⰿⱁⱋⱏ, ⱂⱁⰴⱁⰱⱀⰵ[29] ⰵⰿⱆ. ⱄⱅⰲⱁⱃⰻⰲ ⰲⱏ ⰻⱄⱅⰻⱀⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⱏ

пладне. 14) части. 15) единои 16) фісеwнъ 17) си wбъходащи земл (m. земѭ). 18) злато же земл тол добро; u našem rkp. izostavljene su obe rěči: ⰸⰾⰰⱅⱁ ⰶⰵ, a pogrešan je žen. spol. ⰴⱁⰱⱃⰰ. 19) т8 естъ антрасъ и каменъ зеленъш, ako u našem tekstu nije ⰱⰰⰸⰴⰵⰾⱆ m. ⰱⰰⰸⰴⰵⰾⱆⰵ po Gram. §. 31. 7., to bi trebalo, da stoji ⱃⰰⰸⰱⰻⱅ' ⱄⰵ (ovaj je glagol istom na okrajku ali istom rukom pripisan). 20) си текжщи 21) u hiland. ефратъ 22) поатъ. 23) пищж (poměšano s пища). 24) u hiland. po gèrčk. діалати (m. дѣлати) ї хранитї 25) ѣждъ hiland. zapov. nač. od ѣсти: ⰴⰰⱅⱏ. 26) еже разоумвѣвати злоу и добр8. 27) не ѣдита wт него, да не сьмртиа (m. тиж) оумрета. 28) единомоу. 29) u hiland. samo въ–нъ.

ⰱⱁⰳⱏ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⰰ ⱁⱅ ⰻⰾⱆ[30] ⰸⰵⰿⰾⰵ, ⰻ ⰲⱄⰵ ⰸⰲⱑⱃⰻ[31] ⰴⱆⰱⱃⰰⰲⱀⰻⰵ[32], ⰻ ⰲⱄⰵ ⱂⱅⰻⱌⰵ ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⰻⰵ· ⱅⱁⰾⰻ ⰲⱄⰰ ⰶⰻⰲⱁⱅⱀⰰⱑ ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⰻ, ⰻ ⱂⱃⰵⰲⰵⰴⰵ ⱑ ⰽⱏ ⰰⰴⰰⰿⱆ, ⰴⰰ ⰲⰻⰴⰻⱅⱏ[33] ⰻⱈ, ⱍⱅⱁ ⱀⰰⱃⰵⰽⰰⰾⱏ' ⰻⱈ ⱑ. ⰲⱄⰰⰽⱁⰵ ⰶⰵ ⰴⱆⱎⰻ, ⰵⰶⰵ[34] ⰰⰴⰰⰿⱏ ⰻⰿⰵ ⱀⰰⱃⰵⱍⰵ, ⱄⰵ ⰵⱄⱅⱏ ⰻⰿⰵ ⰵⰿⱆ[34]. ⱀⰰⱃⰵⰽⱏ ⰶⰵ ⰰⰴⰰⰿⱏ ⰻⰿⰵⱀⰰ ⰲⱄⱑⰿⱏ ⱄⰽⱁⱅⱁⰿⱏ ⰻ ⰸⰲⱑⱃⰵⰿⱏ ⰻ ⱂⱅⰻⱌⰰⰿⱏ ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⰻⰿⱏ, ⱅⱁⰾⰻ ⰲⱄⱑⰿⱏ ⰶⰻⰲⱁⱅⱀⰻⰿⱏ ⰸⰵⰿⰾⱀⰻⰿⱏ, ⰰⰴⰰⰿⱆ ⰶⰵ ⱀⰵ ⱁⰱⱃⱑⱅⰵ ⱄⰵ ⱂⱁⰿⱁⱋⱏ ⱂⱁⰴⱁⰱⰵⱀⰰ ⰵⰿⱆ· ⰻ ⰲⰾⱁⰶⰻ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⰱⱁⰳⱏ ⱄⰰⱀⱏ ⰲ' ⰰⰴⰰⰿⰰ, ⰻ ⰸⱁⱂⱑ[35] ⰰⰴⰰⰿⱏ ⰻ ⰲ'ⰸⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⰱⱁⰳⱏ ⰵⰴ'ⱀⱁ ⱃⰵⰱⱃⱁ ⱁⱅ ⱃⰵⰱⰰⱃⱏ ⰵⰳⱁ, ⰻ ⱀⰰⱂⰾⱀⰻ ⱂⰾⱏⱅⰻ ⰲⱏ ⰿⱑⱄⱅⱁ ⰵⰳⱁ. ⰻ ⱄⰰⰸⰴⰰ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⰱⱁⰳⱏ ⱃⰵⰱⱃⱁ, ⰵⰶⰵ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ, ⰲ ⰶⰵⱀⱆ ⰵⰿⱆ· ⰻ ⱂⱃⰻⰲⰵⰴⰵ ⱓ ⰽⱏ ⰰⰴⰰⰿⱆ, ⰴⰰ ⰲⰻⰴⰻⱅⱏ ⰻⱈ, ⱍⱅⱁ ⱀⰰⱃⰵⰽⰰⰾⱏ ⰻⱈ ⱓ. ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰰⰴⰰⰿⱏ· ⱄⰵ ⱀⰻⱀⰵ ⰽⱁⱄⱅⰻ ⱁⱅ' ⰽⱁⱄⱅⰻ ⰿⱁⰻⱈ, ⰻ ⱂⰾⱏⱅ' ⱁⱅ' ⱂⰾⱏⱅⰻ ⰿⱁⰻⱑ. ⰻ ⰲⰸⱁⰲⰵⱅ' ⱄⰵ ⰿⱆⰶⰵⱈⱁⱅⰻⱌⰰ[36], ⱑⰽⱁ ⱁⱅ ⰿⱆⰶⰰ ⰲⰸⰵⱅⰰ ⰵⱄⱅⱏ. ⱄⰵⰳⱁ ⱃⰰⰴⰻ

---

[30]) to je znamenit genitiv na *u*! kao što ima u starosl. ⰴⰵⰾⱆ ⰴⰵⰿⱆ itd. ovako je i u brev. zagr. [31]) въсѧ звѣрѧ, jer u starom j. ide ova rěč i po ъ-deklinaciji i po ь-deklinaciji, ima dakle u nom. звѣрь, gen. звѣри i звѣрꙗ, dakle akuz. množ. звѣри i звѣрѧ ili звѣрıѧ. [32]) u rkp. pogrešno: ⰴⰵⰱⱃⰵⰲⱀⰻⰵ, prema star. дѫбравныѩ. [33]) видѣти, что наречетъ ѩ. hil. [34]) ⰵⰶⰵ je dodano, u rukop. manjka, ali ⰵⰿⱆ trebalo bi da je žen. spol ⰵⰻ, čini se ipak, da je to starinski ostanak po onom, što se u hiland. drugačije izrazuje: въсѣкъ, еже наречетъ адамъ доушѫ живѫ, се имѧ емꙋ. [35]) nevalja město ⰸⰰⱄⱂⰵ, 3. os. aor. od ⰸⰰⱄⱂⱀⰵⱅⰻ (m. *usъpnąti*). [36]) ove rěči neima u rěčnicih Vustokovljevu niti Miklošićevu; sve jednako

[illegible]

---

nije to pogreška, buduć ista rěč i u brev. zagr. dolazi; poznat je izraz m. spola χоть u znam. *ljubovnik*, dakle sastavlj. мѫжеχотица kao i мѫжелюбица. [37]) ⰔⰅ nije potrebit; ⰓⰟⰊⰎⰀⰂⰓⰊⰕⰊ nije ikavski město ⰓⰟⰊⰎⰀⰄⰓⰊⰕⰊ, već od glag. ⰓⰟⰊⰎⰀⰂⰓⰊⰕⰊ, dakle město ⰓⰟⰊⰎⰀⰂⰓⰊⰕⰊ. [38]) nom. žen. spol., sasvim po pravilu. [39]) město ⱑвѣ ili ꙗвѣ od glag. ѣсти, pèrva osoba dvojine sad. vrem. [40]) po starijem jeziku bio bi ovdě dovoljan sam lokal ⰅⰔⰊ zbog predloga ⰓⰟⰊ, koji je u glagolu. [41]) veoma znamenit oblik dvojine; ja dèržim, da je ⰱⰀⰂⰊ poměšano s ⰱⰊⰂⰀ, što bi bila posve pravilna 1. osoba dvojine k obliku: ⰱⰊⰔⰊ, ⰱⰊⰔⰊ itd. [po petom tvoru sanskritskoga aorista, odgovarajuć posve dobro sanskritskomu: ábhûva]. [42]) ⰀⰍⰊ znamenit je glagolizam, město obične rěči ꙗко ili ꙗкы, što znači: *kao*.

ⰴⱑⱅⰻ ⰽⱃⰰⱄⱀⱁ ⰻ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⱅⰻ, ⰲⰸⰰⰿⱎⰻ (ⰻ) ⱄ’ⱀⱑ ⱁⱅ ⱀⰵⰳⱁ[43], ⰻ ⰴⰰ ⰿⱆⰶⱆ ⱄⱀⱑⱄⱅⰻ ⱁⱅ ⱅⱁⰳⱁ ⰿⱀⰵ ⱂⰾⱁⰴⰰ. ⰻ ⰵⰳⰴⰰ ⱄⱀⱑⱄⱅⰰ, ⱁⱅⰲⱃⱏⰸⱁⱄⱅⰰ ⱄⰵ ⱁⱍⰻ ⱁⰱⰻⰿⰰ ⰻ ⱂⱁⰸⱀⰰⱄⱅⰰ ⱑⰽⱁ ⱀⰰⰳⰰ ⰱⰻⱄⱅⰰ. ⱄⰰⱎⰻⱄⱅⰰ ⰶⰵ ⱄⰵⰱⱑ ⱄⰿⱁⰽⱁⰲⱁ ⰾⰻⱄⱅⰻⰵ ⰻ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻⱄⱅⰰ ⱄⰵⰱⱑ ⱂⱃⰵⱂⱁⱑⱄⰰⱀⰻⰵ. ⰻ ⰵⰳⰴⰰ ⱄⰾⰻⱎⰰⱄⱅⰰ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰰ ⰱⱁⰳⰰ ⰲ ⱃⰰⰻ ⱈⱁⰴⰵⱋⱏ, ⱂⱁ ⱂⱁⰾⱆⰴⱀⰵ, ⱄⰽⱃⰻⱄⱅⰰ ⱄⰵ ⱁⰱⰰ ⱁⱅ ⰾⰻⱌⰰ ⰲⱄⰵⰵ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⱂⱁ ⱄⱃⱑⰴⱑ ⱃⰰⱑ.

8.

Iz odlomka Kukuljevićeva misala, koji spada u XIV. věk: odm.

a) Bit. XXII. Abraham hoće da žèrtvuje sina Isaka. ⰻⱄⰽⱆⱄⰻ ⰱⱁⰳⱏ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⰰ[1] ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰽ ⱀⰵⰿⱆ· ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⰵ, ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⰵ. ⱁⱀ ⰶⰵ ⱁⱅⰲⱑⱋⰰⰲⱏ ⱃⰵⱍⰵ· ⱄⰵ ⰰⰸ. ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰽ ⱀⰵⰿⱆ ⰱⱁⰳⱏ· ⱂⱁⰻⰿⰻ ⱄⰻⱀⰰ ⱅⰲⱁⰵⰳⱁ ⰲⰸⰾⱓⰱⰾⰵⱀⰰⰳⱁ[2], ⰵⰳⱁⰶⰵ ⰲⰸⰾⱓⰱⰻ[3], ⰻⱄⰰⰽⰰ, ⰻ ⰻⰴⰻ ⰲ ⰸⰵⰿⰾⱓ ⰲⰻⰴⱑⱀⰻⱑ, ⰻ ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⰻ ⰻ ⱅⱏ ⰲⱄⰵⰽⰰⱋⰵⱀⰻⰵ ⱀⰰ ⰵⰴⰻⱀⱁⰻ ⱁⱅ ⰳⱁⱃⱏ, ⱓⰶⰵ ⰰⰸⱏ ⱂⱁⰽⰰⰶⱆ ⱅⰵⰱⱑ. ⰲⱄⱅⰰⰲⱏ ⰶⰵ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱏ ⰸⱑⰾⱁ ⰸⰰⱓⱅⱃⰰ[4] ⱁⱄⰵⰴⰾⰰ ⱁⱄⰾⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ, ⰻ ⱂⱁⰵⰿⱏ ⱄⱏ ⱄⱁⰱⱁⱓ ⰴⰲⰰ ⱁⱅⱃⱁⰽⰰ ⰻ ⰻⱄⰰⰽⰰ ⱄⰻⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ,

---

[43]) Tako su ove rěči u rkp.; ja tumačim ovako: ⰴⰵⱅⰰ prislov kao n. pr. годѣ, znači ἀρεστὸν, k tomu spada inf. ⰵⰸ. ⰲⰻⰴⰰⱅⰻ; veznik ⰻ mora doći pred ⰽⱃⰰⱄⱀⰵ, k tomu spada inf. ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⱅⰻ, a veznik ⰻ pred ⱄⱀⱑ sasvim je suvišan.

[1]) Bijaše zakon našega jezika, da se u svakoj gèrčkoj ili preko gèrčkoga jezika u naš uzetoj rěči β izgovara kao *v* sr. Gr. str. 66; istom u novijih rkp. izpravljaju se pojedini izrazi po latinskom, tako ima i ovdě m. ⰰⰱⱃⰰⰰⰿⱏ itd. [2]) u m. ⰵⰴⰻⱀⱁⱍⰵⰴⰰⰳⱁ [3]) ⰾⱓⰱⰻⱎⰻ m. [4]) u m. po lat. de nocte: ⱀⰵⱋⰻⱓ.

ⰹⰴⰵ. ⰹ ⰵⰳⰴⰰ ⱀⰰⱄⱑⱍⰵ ⰴⱃⱐⰲⱐ ⱁⰾⱁⰽⰰⰲⱅⱑ, ⰹⰴⰵ ⱀⱐ[5] ⰿⰵⱄⱅⱁ, ⱀⰰ ⱀⰵⰶⰵ ⰸⰰⱂⱁⰲⱑⰴⱑ ⰵⰿⱆ ⰱⱁⰳⱐ. ⱅⱃⰵⱅⰹ ⰶⰵ ⰴⱐⱀⱐ ⰲⰸⰲⰵⰴⱐ[6] ⱁⱍⰹ ⱄⰲⱁⰹ ⰹⰸ ⰴⰰⰾⰵⰽⰰ ⰲⰹⰴⱑ ⰿⰵⱄⱅⱁ, ⰹ ⱃⰵⱍⰵ ⰽⱐ ⱁⱅⱃⱁⰽⱁⰿⰰ ⱄⰲⱁⰹⰿⰰ· ⱂⱁⰶⰴⱑⱅⰰ[7] ⱅⱆ ⱄⱐ ⱁⱄⰾⰵⱅⰵⰿⱐ, ⰰⰸⱐ ⰶⰵ ⰹ ⱁⱅⱃⱁⱍⰹⱋⱐ ⱄⱐ ⰴⱁⰹⰴⰵⰲⱑ ⰴⱁ ⱁⱐⰴⱑ[8] ⰹ ⱂⱁⰽⰾⱁⱀⱎⰰ ⱄⰵ ⰲⰸⰲⱃⰰⱅⰹⰲⱑ ⱄⰵ ⰽ ⰲⰰⰿⰰ. ⰲⰸⰵⱅⱐ ⰶⰵ ⰴⱃ'ⰲⰰ ⱅⱃⱑⰱⱀⰰⱑ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱐ ⰹ ⰲⰸⰾⱁⰶⰹ ⱀⰰ ⰹⱄⰰⰽⰰ, ⱄⰹⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ, ⰴⰰ ⱂⱁⱀⰵⱄⰵⱅⱐ ⱑ. ⱄⰰⰿ ⰶⰵ ⱂⱁⱀⰵⱄⰵ ⱁⰳⰰⱀⱐ ⰹ ⱀⱁⰶⱐ. ⰹⰴⱆⱎⰵⰿⰰ[9] ⰶⰵ ⰹⰿⰰ ⰲⰽⱆⱂⱐ ⱁⰱⱑⰿⰰ[10], ⱃⰵⱍⰵ ⰹⱄⰰⰽⱐ ⰽⱐ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱆ ⱁⱅⱐⱌⱆ ⱄⰲⱁⰵⰿⱆ· ⱁⱅⱐⱍⰵ ⰿⱁⰹ. ⱁⱀ ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ· ⱍⱅⱁ ⱈⱁⱋⰵⱎⰹ, ⱍⰵⰴⱁ; ⰹ ⱃⰵⱍⰵ ⰹⱄⰰⰽⱐ· ⱄⰵ ⱁⰳⰰⱀⱐ ⰹ ⰴⱃ'ⰲⰰ, ⰰ ⰽⰰⰴⱑ[11] ⰵⱄⱅⱐ ⱁⰲⱍⰵ, ⰵⰶⰵ ⰵⱄⱅⱐ ⰲ' ⱁⰾⱁⰽⰰⰲⱅⱅⱆ; ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱐ· ⰱⱁⰳⱐ ⱆⰳⱁⱅⱁⰲⰰⰵⱅⱐ ⱄⰵⰱⱑ ⱁⰲⱍⰵ ⰲⱐ ⱁⰾⱁⰽⰰⰲⱅⱅⱆ ⰵⰿⱆ, ⱄⰹⱀⰵ[12] ⰿⱁⰹ. ⰳⱃⰵⰴⱆⱋⰰ ⰶⰵ ⱁⰱⰰ ⰲ ⰽⱆⱂⱐ ⱂⱃⰹⰴⱁⱄⱅⰰ[13] ⱀⰰ ⰿⰵⱄⱅⱁ, ⰵⰶⰵ ⱂⱁⰽⰰⰸⰰⰾⱐ ⰱⱑⱎⰵ ⰵⰿⱆ ⰱⱁⰳⱐ. ⰹ ⱄⰰⰸⰴⰰ ⱅⱆ ⱁⰾⱅⰰⱃⱐ ⰱⱁⰳⱆ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱐ ⰹ ⰲⰸⰾⱁⰶⰹ ⱀⰰ-ⱀⱐ ⰴⱃ'ⰲⰰ. ⱄⰲⰵⰸⰰⰲ ⰶⰵ ⰹⱄⰰⰽⰰ ⱄⰹⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ, ⱂⱁⰾⱁⰶⰹ ⰹ ⱀⰰ-ⰾⱅⰰⱃⱐ[14] ⱄⰲⱃⱈⱆ ⰴⱃ'ⰲⱐ. ⰹ ⱂⱃⱁⱄⱅⰰⱃⱐ[15] ⱃⱆⰽⱆ ⱂⱃⰹ-

---

[5]) gled. str. 44 op. 29 [6]) u m. samo ⰲⰸⰵⰴⱐ po Gram. §. 60, 1. [7]) ⱂⰵⰶⰴⰹⱅⰰ m. (ikavski). [8]) ⰴⰵ ⱁⱀⰴⱑ m. [9]) u m. ⰹⰴⱆⱎⰹⰿⰰ, ali sr. što bi kazano str. 8. op. 1., da u dat. absolutnom treba da je participij proste deklinacije. Budući pak ovaki oblici u nas rano izginuli, to su gdě se još nahode, dokaz starine teksta. [10]) m. ikavski ⱁⰱⰹⰿⰰ. [11]) město ⰽⰰⰴⱑ sr. u Gram. str. 25. odatle današnji: *kadi*; u m. ikavski ⰳⰴⰹ, zbog slědećega samoglasa: ⰵ. Niti danas nečuje se dobro zasebice: *gdě je* (*gdje je*) već: *gdi je.* [12]) ⱄⰹⱀⰵ m. ova rěč ima pravilnije vokativ na ⱆ. [13]) u m. ⱂⱃⰹⰴⱁⱄⱅⰰ. srav. str. 25. op. 21. [14]) město ⱀⰰ ⱁⰾⱅⰰⱃⱐ sr. Gram. §. 35, 3. [15]) mě-

ⱑⱅⱏ ⱀⱁⰶⱏ, ⰸⰰⰽⰾⰰⱅⰹ ⱈⱁⱅⰵ ⱄⰹⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ· ⰹ
ⱄⰵ ⰰⱀⰼⰵⰾⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏⱀⰹ ⱄⱏ ⱀⰵⰱⰵⱄⰵ ⰲⰸⰰⱂⰹ ⰳⰾⰰ-
ⰳⱁⰾⰵ· ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⰵ, ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⰵ. ⱁⱀ ⰶⰵ ⱁⱅⰲⰵ-
ⱋⰰ(ⰲⱏ)· ⱄⰵ ⰰⰸⱏ. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰵⰿⱆ· ⱄⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁ-
ⰾⰵⱅⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ· ⱀⰵ ⱂⱃⱁⱄⱅⰵⱃⰹ ⱃⱆⰽⰹ ⱄⰲⱁⰵⰵ ⱀⰰ
ⱁⱅⱃⱁⱍⰹⱋⱏ, ⰹ ⱀⰵ ⱄⱅⰲⱁⱃⰹ ⰵⰿⱆ ⰸⰾⰰ. ⱀⰹⱀⰵ ⰱⰵⰸⰰ
ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⰾⱏ, ⱑⰽⱁ ⰱⱁⰹⱎⰹ ⱄⰵ ⰱⱁⰳⰰ, ⰹ ⱀⰵ ⱂⱁⱋⰵ-
ⰴⰹⰾⱏ ⱄⰹⱀⰰ ⱅⰲⱁⰵⰳⱁ ⰲⰸⰾⱓⰱⰾⰵⱀⰰⰳⱁ ⰿⰵⱀⰵ ⱃⰰ-
ⰴⰹ. ⰲⰸⰲⰵⰴⱏ ⰶⰵ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱏ ⱁⱍⰹ ⱄⰲⱁⰹ, ⰲⰹⰴⱑ·
ⰹ ⱄⰵ ⱁⰲⰰⱀⱏ ⰵⰴⰹⱀⱏ ⰴⱃⰶⰹⰿⱏ ⱃⱁⰳⱁⰿⰰ ⰲ ⰳⱃ’ⰿⱑ[16]
ⱄⰰⰲⱑⰽⱁⰲⱑ. ⰹ ⱎⰰⰴⱏ ⰰⰲⱃⰰⰰⰿⱏ ⱂⱁⱑⱅⱏ ⱁⰲⰰⱀⱏ
ⱅⰰ, ⰹ ⰲⰸⱀⰵⱄⰵ ⰹ ⰲⱏ ⱁⰾⱁⰽⰰⰲⱏⱄⱅⱏ ⰲ ⰿⰵⱄⱅⱁ
ⰹⱄⰰⰽⰰ ⱄⰹⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ. ⱀⰰⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰹⰿⰵ ⰿⰵⱄⱅⱆ
ⱅⱁⰿⱆ· ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⰲⰹⰴⰹⱅⱏ. ⱄⰵⰳⰰ ⱃⰰⰴⰹ ⰹ ⰴⱁ ⰴⱏ-
ⱀⱏⱄⱏ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅⱏ ⱄⰵ· ⰹ ⰲ ⰳⱁⱃⱑ ⰳⱁⱄⱂⱁ-
ⰴⰹⱅⱏ. ⰲⰸⰲⰰ ⰶⰵ ⰰⱀⰼⰵⰾⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏⱀⰹ ⰰⰲⱃⰰ-
ⰰⰿⰰ ⱄ ⱀⰵⰱⰵⱄⰵ ⰲⱅⱁⱃⰹⱌⰵⱓ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵ· ⱄⱁⰱⱁⱓ
ⱄⰰⰿⱑⰿⱏ ⰽⰾⰵⱈ’ ⱄⰵ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ,
ⰸⰹⱀⰵ[17] ⱄⱅⰲⱁⱃⰹ ⱃⱑⱍⱏ[18] ⱄⰹⱓ ⰹ ⱀⰵ ⱂⱁⱋⰵⰴⱑ ⱄⰹⱀⰰ
ⱅⰲⱁⰵⰳⱁ ⰲⰸⰾⱓⰱⰾⰵⱀⰰⰳⱁ ⰿⰵⱀⰵ ⱃⰰⰴⰹ· ⰲ ⰹ-
ⱄⱅⰹⱀⱆ ⰱⰾⰰⰳⱁⱄⰾⱁⰲⰵ[19] ⰱⰾⰰⰳⱁⱄⰾⱁⰲⰾⱓ ⱅⰵ
ⰹ ⰿⱀⱁⰶⰵ[19] ⱆⰿⱀⱁⰶⱆ ⱄⱑⰿⰵ ⱅⰲⱁⰵ, ⱑⰽⱁ ⰸⰲⱑⰸⰴⰹ
ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⰹⰵ ⰹ ⱑⰽⱁ ⱂⰵⱄⰰⰽⱏ[20], ⰹⰶⰵ ⰵⱄⱅⱏ ⰲⱄⰽⱃⰰⰹⱀⱑ[21]
ⰿⱁⱃⰰ. ⰹ ⱁⰱⰹⱅⰰⱅⰹ ⰲⰹⱍⱀⰵⱅⱏ ⱄⱑⰿⰵ ⱅⰲⱁⰵ ⰳⱃⰰ-

sto ⱃⱏⰸⱄⱅⱃⱏⰵ, particip. prošl. vrem., u drugih rkp. čita se сѧже рѫкоѭ gèrč. ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα. 16) u m. hèrvatizam: ⰲ ⰳⱃⱏⰿⱆ, jer se u hèrv. jez. novijega vremena izjednačio u jednini lokal s dativom. 17) město ⰸⰰⱀⰵ. 18) ⱃⱑⱍⱏ znači ovdě i na više městah u starom hèrv. jeziku, što latinski *res* 19) particip. po gèrč. tekstu εὐλογῶν, πληθύνων 20) ⱂⱑⱄⰰⰽⰹ m. 21) ⰲⱄⰽⱃⰰⰹ m. po našem rkp. valja si misliti, da je ono prislov od ⰲⰹⱄⰽⱃⰰⰹⱀⰵ.

[illegible]

b) Izhod. XII. 1—11. O uzkèrsnom janjcu

[illegible][1] [illegible] ([illegible])[2]. [illegible][3] [illegible][4] [illegible][5], [illegible][4] [illegible][5]. [illegible][6] [illegible][7] [illegible][8]. [illegible]

---

[1]) u m. bolje [illegible]. [2]) u m. neima, i u gèrč. samo: κατ' οἰκίαν; ali je naš tekst valjda hotio da prevede lat. familias et domos. [3]) po lat. minor numerus, u gèrč. samo ὀλιγοστοί. [4]) u m. [illegible], ali skladnja zahtěva ovdě kano u predikativnom dativu, da bude prosta deklinacija; zbilja na drugom našem městu ima još i m. kako valja: [illegible]; i u gèrčk. ἱκανοὺς bez spolnika. [5]) po lat. ad esum agni; u gèrčkom samo εἰς πρόβατον. [6]) lěp izraz za gèrč. ἐνιαυσιος t. j. jednogodišnji, u ciril. rukp. starijih dolazi takodjer: агна назимо; za trogodišnji veli se [illegible] n. pr. [illegible] [illegible]; to su očevidno rěči sastavljene od brojnika i imena samostavnoga зима, kao valjda i *bimus, trimus.* [7]) [illegible] (město [illegible]) [illegible] m; lat. tekstu: iuxta quem ritum bliže je om. [8]) u m. [illegible], po novijem jeziku: taj se običaj, da bude akuz. zaměnjen genitivom,

ⰴⰵⱄⰵⱅⰵ ⰴⱀⰵ ⰿⱑⱄⰵⱌⰰ ⱄⰵⰳⱁ· ⰸⰰⰽⱁⰾⰵⱅ ⰶⰵ ⰻ ⰲⱄⰵ ⰿⱀⱁⰶⰰⱄⱅⰲⱁ ⱄⰻⱀⱁⰲ ⰻⰸⱃⰰⰻⰾⱁⰲⱐ ⱂⱃⰻ ⰲⰵⱍⰵⱃⱑ. ⰻ ⱂⱃⰻⰿⱆⱅⱐ ⱁⱅ ⰽⱃ'ⰲⰻ ⰻ ⱂⱁⰿⰰⰶⱆⱅⱐ ⱀⰰ ⱁⰱⱁⱑ ⱂⱁⰴⰱⱁⱑ ⰻ ⱀⰰ ⱂⱃⰰⰸⱑⱈ ⰴⱁⰿⱁⰲ ⱅⱑⱈ, ⰲ ⱀⰻⱈⰶⰵ ⱑⰴⱆⱅ ⰻ ⰲⱐⱍⱀⰵⱅⰵ. ⰻ ⱄⱀⱑⰴⰵⱅⱐ ⰿⰵⱄⰰ ⰵⰳⱁ ⱁⰳⱀⰵⰿⱐ ⱂⰵⱍⰵⱀⰰ ⰲ ⱅⱆ ⱀⱁⱋⱐ ⰻ ⱁⱂⱃⱑⱄⱀⰰⰽⰻ[9] ⰽⱃⱆⱈⰻ ⱄⱐ ⰶⰾⱈⱅⰵⱀⰻⱌⰵⰿ[10] ⱄⱀⱑⰴⰵⱅⱐ. ⱀⰵ ⱄⱀⱑⱄⱅⰵ ⰲⰵ ⱁⱅ ⱀⰵⰳⱁ ⱄⰻⱃⱁⰲⰰ ⱀⰻⱍⰵⱄⱁⰶⰵ, ⱀⰻ ⰲⰰⱃⰵⱀⰰ ⰲ' ⰲⱁⰴⱑ, ⱀⰰ ⱂⰵⱍⰵⱀⰰ ⱅⱐⰽⰿⱁ ⱁⰳⱀⰵⰿⱐ· ⰳⰾⰰⰲⱆ ⱄ ⱀⱁⰳⰰⰿⰻ ⰵⰳⱁ [ⰻ ⱆⱅⱃⱁⰱⱆ ⱄⱀⱑⱄⱅⰵ] ⰻ ⱀⰵ ⱁⱄⱅⰰ-ⰲⰻⱅⰵ ⱁⱅ ⱀⰵⰳⱁ ⱀⰻⱍⰵⱄⱁⰶⰵ ⰴⱁ ⱆⱅⱃⰰ· ⰻ ⰽⱁⱄⱅⰻ ⱀⰵ ⱄⰽⱃⱆⱎⰻⱅⰵ ⱁⱅ ⱀⰵⰳⱁ. ⰰⱋⰵ ⰶⰵ ⱍⱅⱁ ⰻⰸⰱⱆ-ⰴⰵⱅⱐ, ⱅⱁ ⱁⰳⱀⰵⰿⱐ ⱄⱐⰶⰵⰶⰵⱅⰵ. ⱄⰻⱌⰵ ⰶⰵ ⱄⱀⱑ-ⱄⱅⰵ ⰻ· ⰾⱑⰴⰲⰻⰰ ⰲⰰⱎⰰ ⱂⱃⰵⱂⱁⱑⱎⰵⱅⰵ, ⰻ ⱄⱐ-ⱂⱁⰳⰻ[11] ⰻⰿⱑⰵⱅⰵ[12] ⱀⰰ ⱀⱁⰳⰰⱈ ⰲⰰⱎⰻⱈ, ⰴⱃ'ⰶⰵ-ⱋⰵ ⰶⰰⰸⰾⰻ ⰲ ⱃⱆⰽⰰⱈ ⰲⰰⱎⰻⱈ, ⰻ ⱄⱀⱑⱄⱅⰵ ⰻ ⱄ ⱅⰰⱋⰰⱀⰻⰵⰿⱐ[13]. ⰵⱄⱅⱐ ⰱⱁ ⱂⰰⱄⰽⰰ, ⰵⰶⰵ ⰵⱄⱅⱐ ⱂⱃⱑ-ⱎⰰⱄⱅⰻⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⰵ.

c) Izh. XIV. 24—XV. 3. Izraelićani prelaze preko cèrvenoga mora. ⰱⱑ ⰴⱀⰻ ⰱⰻⰴⰻ ⰲ' ⱄⱅⱃⰰⰶⰻ ⱆ-

---

nalazi više manje kod svih slověnskih narěčjah. [9]) ⱁⱂⱃⱑⱄⱀⰰⰽⰻ ⰽⱃⱆⱈⰻ m. u starijih rukop. bez ⰽⱃⱆⱈⰻ; n. pr. u rukop. 15. věka: ѡпрѣснокъ; gèrčki samo ἄζυμα, lat. azymos panes. [10]) u m. pogrešno: ⰶⰾⱈ-ⱅⰵⱀⰻⱌⰵⰿ; prava je rěč: ⰶⰾⱏⱅⱑⱀⰻⱌⰰ, u nas ima takodjer još: *žutěnica*, kao trava, lat. cum lactucis agrestibus, gèrčki: ἐπὶ πικρίδων. [11]) město ⱄⰰⱂⱁⰳⰻ. [12]) to je mnogo redji oblik, od osnova имѣ, nego li obični ⰻⰿⰰⱅⰵ, od osnova имѧ; u ostalom je ovaj glagol, kao i slědeći participij ⰴⱃ'ⰶⰵⱋⰵ po lat. tekstu, gèrčki neima ništa. [13]) město тъщаниѥмь; u nas je poznat pokrajinski izraz: *pašćiti* se, koji odgovara staromu: тъщати сѧ. sr. Gram. str. 66.

ⱅⱃⱀⱓ[1] ⱂⱃⰺⰸⱃⱑ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱐ ⱀⰰ ⱂⰾⰽⰺ ⰵⰳⰺⱂⱐⱅⱄⰽⰺ ⱄⱅⰾ’ⱂⰺ ⱁⰳⱀ’ⱀⰺⰿⰺ[2] ⰺ ⱁⰱⰾⰰⱍ’ⱀⰺⰿⰺ[1] (ⰺ) ⱄⰿⰵⱅⰵ ⱂⰾ’ⰽⰺ ⰵⰳⰺⱂⱐⱅⱄⰽⰺ, ⰺ ⱄⰲⰵⰸⰰⱎⰵ ⱁⱄⰺ ⰽⱁⰾⰵⱄⱀⰺⱌⱐ[3] ⰺⱈⱐ, ⰺ ⰲ ⰳⰾⱆⰱⰺⱀⱆ ⱀⰵⱄⱑⱈⱆ[4] ⱄⰵ. ⰺ ⱃⰵⰽⱁⱎⰵ ⰵⰳⰺⱂⱅⱑⱀⰵ: ⰱⰵⰶⰺⰿⱁ ⱁⱅ ⰾⰺⱌⰰ ⰺⰸⱃⰰⰺⰾⰺⱅⰰ[5], ⰸⰰⱍ’ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱐ ⰱⱁⱃⰺⱅⱐ ⱄⰵ ⰸⰰ ⱀⰺⱈⱐ ⱀⰰ ⱀⰺ. ⰺ ⱃⰵⱍⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱐ ⰽ ⰿⱁⰺⱄⱑⱓ: ⱂⱃⱁⱄⱅⱃⰺ ⱃⱆⰽⱆ ⱅⰲⱁⱓ ⱀⰰ ⰿⱁⱃⰵ, ⰴⰰ ⰲⱃⰰⱅⰵⱅ[7] ⱄⰵ ⰲⱁⰴⰺ, ⰺ ⰴⰰ ⱂⱁⰽⱃⰺⱓⱅⱐ ⰵⰳⰺⱂⱐⱅⱑⱀⰵ[6] ⰺ ⰽⱁⰾⰵⱄⱀⰺⱌⰵ (ⰺⱈⱐ) ⰺⱈⱐ ⰺ ⰽⱁⱀⱐⱀⰺⰽⰺ ⰺⱈⱐ. ⰺ ⰵⰳⰴⰰ ⱂⱃⱁⱄⱅⱃⱑ ⰿⱁⰺⱄⰺⰺ ⱃⱆⰽⱆ ⱀⰰ ⰿⱁⱃⰵ, (ⰺ) ⰲⱃⰰⱅⰺⱎⰵ[7] ⱄⰵ ⰲⱁⰴⰺ ⰽ ⰴⱀⰵⰲⰺ[8] ⱀⰰ ⱂⱃⰲⱁⰵ ⰿⱑⱄⱅⱁ. (ⰺ) ⰵⰳⰺⱂⱐⱅⱑⱀⰺ ⰶⰵ ⰱⱑⰶⰵⱋⰵ, ⱄⱃⱑⱅⰵ ⰵ ⰲⱁⰴⰰ[9], ⰺ ⱂⱁⰿⰵⱅⰵ ⰲⱄⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱐ ⰵⰳⰺⱂⱐⱅⱑⱀⰵ[10] ⱂⱁ ⱄⱃⱑⰴⱑ ⰿⱁⱃⰰ[11]. ⰺ ⰲⰸⰲⱃⰰⱅⰺⱎⰵ[12] ⱄⰵ ⰲⱁⰴⰺ ⰺ

---

[1]) izpravljeno město ⱅⱃⱐⱀⱑ, što je u rukop., ali pogrešno; gèrčki τῇ ἑωθινῇ. [2]) po prostoj deklinaciji, zašto je i u gèrč. bez spolnika πυρός καὶ νεφέλης; ali su ovakovi oblici rědki i dokaz starine sr. na str. 50. op. 9.; u m. ima ⱁⰳⱀⰵⱀⰺⰿⰺ, ⱁⰱⰾⰰⱍⰵⱀⰺⰿⰺ. [3]) u m. samo ⰽⱁⰾⰵⱄⱀⰺⱌⰵ; ali gèrčki i lat. tekst zahtěva, kako je u om. [4]) po lat. ferebanturque in profundum, u m. ⰺ ⰲⰵⰴⱑⱈⱆ ⰵ ⱄ ⱀⱆⰶⰴⰵⱓ; u gèrč. καὶ ἤγαγεν αὐτούς μετὰ βίας. [5]) ⰺⰸⱃⰰⰺⰾⱐ m., u gèrč. i lat. tekstu uvěk nesklonivo. [6]) ⰵⰳⰺⱂⱐⱅⱑⱀⰵ m. [7]) ⰲⱃⰰⱅⰺⱎⰵ m. na jednom i drugom městu, i u gèrč. na oba města glagol ἀποκαθιστάναι, t. j. *„povratiti se na svoje město;“* čini se, da je dakle u našem rukop. na drugom městu samo pogreška, što stoji ⰲⱃⰰⱅⰵⱅⱐ ⱄⰵ mesto ⰲⱃⰰⱅⰺⱎⰵ ⱄⰵ. [8]) po gèrčkom: πρὸς ἡμέραν, u lat. primo diluculo. [9]) u jednini, bliže gèrčk. tekstu, u m. ⱄⱃⱑⱅⱁⱎⰵ ⰵ ⰲⱁⰴⰺ, po lat. occurrerunt aquae. [10]) u m. samo ⰵ; o tom akuzativu gled. op. 6. [11]) ⰲⰰⰾⰵⱀⰵⰵⰴⰰ m. kao u lat. mediis fluctibus — s ⰲⰰⰾⰵⰲⰵⱀⰵ sr. samostav ⰲⰰⰾⰵⰲⰰ (unda). [12]) ⰲⰰⰲⱐⰰ-

ⱂⱁⰽⱃⰻ ⰽⱁⰾⰵⱄⱀⰻⱌⰵ ⰻ ⰲⱄⰰⰴⱀⰻⰽⰻ ⰻ ⰲⱄⱆ ⱄⰻⰾⱆ ⱇⰰⱃⰰⱁⱀⱁⰲⱆ, ⰲⱎⰰⰴⱎⱆⱓ ⱂⱁ ⱀⰻⱈⱏ ⰲ ⰿⱁⱃⰵ, ⰻ ⱀⰵ ⱁⱄⱅⰰ ⱁⱅ ⱀⰻⱈⱏ ⱀⰻ ⰵⰴⰻⱀⱏ. ⱄⰻⱀⱁⰲⰵ ⰶⰵ ⰻⰸⱃⰰⰻⰾⱁⰲⰻ ⱂⱃⱁⰻⰴⱁⱎⰵ ⱂⱁ ⱄⱆⱈⱆ ⱂⱁ ⱄⱃⱑⰴⱑ ⰿⱁⱃⰰ, ⰻ ⰲⱁⰴⰰ ⰻⰿ ⰱⱑⱎⰵ ⱑⰽⱁ ⱄⱅⱑⱀⰰ ⱁ ⰴⰵⱄⱀⱆⱓ ⰻ ⱁ ⱎⱆⱓ. ⰻ ⰻⰸⰱⰰⰲⰻ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⰻⰸⱃⰰⰻⰾⰵ ⰲ ⰴⱏⱀⱏ ⱁⱀⱏ ⱁⱅ ⱃⱆⰽⰻ ⰵⱓⱂⱋⰰⱀⱏ. ⰻ ⰲⰻⰴⱑ(ⰲ)ⱎⰵ ⰻⰸⱃⰰⰻⰾⰻ ⰵⱓⱂⱋⰰⱀⰻ ⰿⱃⱅⰲⰻ ⱄⱆⱋⰵ ⱂⱃⰻ ⰽⱃⰰⰻ ⰿⱁⱃⰰ ⰻ ⱃⱆⰽⱆ ⰲⰵⰾⰻⰽⱆⱓ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⱓ, ⱓⰶⰵ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ ⱀⰰ ⰵⱓⱂⱋⰰⱀⰻ ⰻⱄⱅⱃⱆ ⰸⰵⰾⰻ. ⰻ ⱆⰱⱁⱑⱎⰵ ⱄⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰰ ⰾⱓⰴⰻ ⰻ ⰲⰵⱃⱁⰲⰰⱎⰵ ⰱⱁⰳⱆ, ⰻ ⰿⱁⰻⱄⱑⱓ ⱃⰰⰱⱆ ⰵⰳⱁ. ⰻ ⱅⱏⰳⰴⰰ ⱂⱑⱅⱏ[13] ⰿⱁⰻⱄⱑⰻ ⰻ ⱄⰻⱀⱁⰲⰵ ⰻⰸⱃⰰⰻⰾⱁⰲⰻ ⱂⱑⱄⱀⱏ ⱄⰻⱓ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰵⰲⱑ ⰻ ⱃⱑⱎⰵ· ⱂⱁⰵⰿⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰵⰲⱑ, ⱄⰾⰰⰲⱀⱑ ⰱⱁ ⱂⱃⱁⱄⰾⰰⰲⰻ ⱄⰵ. ⰽⱁⱀⰵ ⰻ ⰲⱄⰰⰴⱀⰻⰽⰻ ⰲⱃⰶⰵ[14] ⰲ ⰿⱁⱃⰵ. ⱂⱁⰿⱁⱋⱀⰻⰽⱏ ⰿⱁⰻ ⰻ ⱂⱁⰽⱃⱁⰲⰻⱅⰵⰾ ⰿⱁⰻ ⰱⰻⱄⱅⱏ ⰿⱀⱑ ⰲ ⱄⱂⰰⱄⰵⱀⰻⰵ. ⱄⰵ ⰱⱁⰳⱏ ⰿⱁⰻ; ⰻ ⱂⱃⱁⱄⰾⰰⰲⰾⱓ ⰵⰳⱁ· ⰱⱁⰳⱏ ⱁⱅⱏⱌⱏ ⰿⱁⰻⱈⱏ, ⰲⰸⱀⰵⱄⱆ ⰻ. ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⱄⰽⱃⱆⱎⰰⰵ ⰱⱃⰰⱀⰻ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ ⰻⰿⰵ ⰵⰿⱆ.

d) Deuteron XXXI. 22—XXXII. 4. Mojsija oprašta se s narodom. **ⱁⱀⰻ ⰴⱏⱀⰻ ⱀⰰⱂⰻⱄⰰ ⰿⱁⰻⱄⱑⰻ ⱂⱑⱄⱀⱏ[1] ⰻ ⱀⰰⱆⱍⰻ ⱄⰻⱀⰻ ⰻⰸⱃⰰⰻⰾⱁⰲⰻ ⰻ ⱂⱁⰲⰵⰾⱑ ⰻⱄⱆⱄⱆ[2] ⱄⰻⱀⱆ**

ⰲⱏⱎⰵ ⱄⰵ ⰲⱁⰴⰻ m. bliže gèrčkomu: ἐπαναστραφὲν τὸ ὕδωρ. [13]) 3. osoba aorista, ojačena sa тъ, ili bolje rekav dodatak samoglasni ъ obranio je nastavak 3. osobe т. sr. str. 33. op. 60. [14]) m. naopako **ⰲⱏⰲⱏⱃⰶⰵ**, po tudjinskom načinu pisanja suvišnoga pred *r* samoglasa *a* ili *e*.

[1]) tako je pravo, ali hèrv. rukopisi obični umiću ili poluglas ili upravo samogl. **ⱏ** po Gr. §. 40. 3; zato i m. **ⱂⱑⱄⱏⱀⱐ** [2]) ovaj izgovor rěči približaje se gèrčkomu: Ἰησοῦ (premda je u rukp. sama skra-

ⱀⰰⰲⰳⰹⰻⰻⱀⱆ, ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰵⰿⱆ· ⱆⰽⱃⰴⱂⰾⰰⰻ ⱄⰵ ⰻ ⰶⱆⱅⱃⰻ
ⰿⱆⱅⱃⰰⰽⱏ· ⱅⰻ ⰶⱁ ⰲⱏⰲⰲⰵⱅⰵⰲⰻ ⱄⰻⱀⰻ ⰻⰸⱃⰰⰻⰾⱁⰲⰻ
ⰲ ⰸⰵⰿⰾⱓ, ⰵⰾⱁⰵ ⰻⰿⱏ ⱁⰶⰵⱎⰰⰾⱏ³ ⰵⱄⰿⱏ, ⰻ ⰰⰸⱏ
ⰶⱆⱅⱃⱆ ⱄ ⱅⱁⰶⱁⱓ. (ⰻ) ⰵⰳⰴⰰ ⰾⱁⰵ ⱀⰰⱂⰻⱄⰰ ⰿⱁⰻⱄⱑⰻ
ⱄⰾⱁⰲⰵⱄⰰ ⰸⰰⰽⱁⱀⰰ ⱄⰵⰳⱁ ⰲ ⰽⱀⰻⰳⰰⱈⱏ ⰻ ⱄⰲⱃⱎⰻ
ⱑ, (ⰻ) ⱂⱁⰲⰵⰾⱑ ⰾⱁⰵ ⰾⰵⰲⰳⰻⱅⱁⰿⱏ, ⰻⰾⱁⰵ ⱀⱁⱎⰰⱈⱆ
ⰽⰻⰲⱁⱅⱏ⁴ ⰸⰰⰲⱑⱅⰰ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⰰ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵ· ⰲⱏ-
ⰸⰿⰻⱅⰰ ⰽⱀⰻⰳⰻ ⱄⰻⰵ, ⰻ ⱂⱁⰾⱁⰶⰻⱅⰰ ⰵ ⰲ ⱄⱅⱃⰰⱀⱆ
ⰽⰻⰲⱁⱅⰰ ⰸⰰⰲⱑⱅⰰ ⰸⰰⰲⱑⱅⰰ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⰰ ⰶⱁⰳⰰ
ⱀⰰⱎⰵⰳⱁ, ⰴⰰ ⰶⱆⰴⰵⱅⱏ ⰲⰰⰿⱏ ⰲ ⱄⰲⱑⰴⱑⱀⰻⰵ ⱀⰰ
ⰲⰻ. ⰰⰸⱏ ⰶⰵ ⰲⱑⰴⱑ⁵ ⱄⱅⰵⰸⰰⱀⰻⰵ ⰲⰰⱎⰵ ⰻ ⰲⰻⱓ
ⰲⰰⱎⱆ ⰾⱁⰵⱄⱅⱁⰽⱆ ⰻ ⱆⱄⰻⰾⱀⱆ. ⱁⱎⰵ ⰿⱀⱑ ⰾⰻⰲⱆ-
ⱎⱆ ⰻ ⰳⱁⰴⰵⱎⱆ ⱄ ⰲⰰⰿⰻ, ⰲⰻⱀⱆ⁶ ⱄⱅⰵⰸⰰⱀⰻⰵ
ⱄⱅⱏⰲⱁⱃⰻⱄⱅⰵ ⱀⰰ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰰ, ⰽⱁⰾⰿⰻ ⰲⰵⱎⰵ ⰵ-
ⰳⰴⰰ⁷ ⰿⱃ'ⱅⰰⰲⱏ ⰶⱆⰴⱆ. ⱄⱏⰶⰵⱃⱑⱅⰵ ⰽⱏ ⰿⱀⱑ ⰲⱄⰵ
ⱄⱅⰰⱃⱍⰵ ⱁⱅ ⰽⰾⱁⰵⱀⱏ ⰲⰰⱎⰻⱈⱏ, ⰻ ⰶⰵⰻⱅⰵⰾⰻ⁸ ⰻ
ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱓ ⰲ ⱄⰾⰻⱎⰰⱀⰻⰵ ⰻⰿⱏ ⱄⰾⱁⰲⰵⱄⰰ ⱄⰻⱑ,
ⰻ ⱂⱃⰻⰸⱁⰲⱁⰲⰰⰶ ⱀⰰ ⱀⰵ ⱀⰵⰶⱁ ⰻ ⰸⰵⰿⰾⱓ. ⰲⱑⰴⱑ⁵
ⰶⰶⱁ, ⱑⰽⱁ ⱂⱁ ⱄⰵⰿⱃⱅⰻ ⰿⱁⰵⰻ ⰶⰵⰸⰰⰽⱁⱀⱀⰵ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ-
ⱃⰻⱅⰵ ⰻ ⰶⰽⰾⱁⱀⰻⱅⰵ ⱄⰵ ⱄⰽⱁⱃⱁ ⱁⱅ ⱂⱆⱅⰻ, ⰻⰾⱁⰵ
ⰸⰰⱂⱁⰲⱑⰴⱑⱈⱏ ⰲⰰⰿⱏ, ⰻ ⱀⰰⱂⰰⰴⰵⱅⱏ ⱀⰰ ⰲⰻ ⰸⰰ-
ⰾⰰⱑ ⰲ ⱂⱁⱄⰾⱑⰴⱀⱑⰵ ⰴⱀⰻⱅⰵ, ⰵⰳⰴⰰ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻⱅⰵ-

ćenica ⰻⱄⱆ); u m. ⰺⰵⱄⱆⰵ, po lat. Josue. [3]) u u m. ⰵⰶⰵⱎⰰⰾⱏ, srav. str. 44. op. 36. [4]) gèrčka rěč κιβώτιον; znamenitim načinom ima m. ⰲ ⰽⰵⰲⱁⱅⰵⰹⱑ ⰽⰻ-ⰲⰵⱅⱏ, dočem ⰽⰵⰲⱁⱅⰵⰹ nije ništa drugo, nego upravo κιβώτιον. [5]) znamenita pèrva osoba jednine. [6]) starija rěč od ⰲⱄⰰⰳⰴⰰ, kako se u m. čita; u starobg. вънѫ t. j. въ инѫ, dakle *u jedno* iliti: *sve jednako.* [7]) kao zaime odnosno, a ⰽⰵⰳⰴⰰ, što se u m. čita, kao zaime upitno, neima ovdě prava města; istom u hèrv. j. dobiše zaimena upitna takodjer vrědnost odnosnih [8]) město ⰶⰲⰻⱅⰵⰾⰵ gled. str. 6. op. 7. [9]) m.

ⱅⰵ ⰸⰾⱁ ⱂⱃⰵⰴⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱁⰿⱏ, ⰻ ⱂⱁⱃⱆⰳⰰⰵⱅⰵ ⱄⰵ ⰵⰿⱆ ⱂⱁ ⰴⰵⰾⱁⰿ ⱃⱆⰽⱏ ⰲⰰⱎⰻⱈⱏ. ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰ ⰶⰵ ⰿⱁⰻⱄⱑⰻ ⱄⰾⱆⱎⰵⱋⱆⰿⱆ ⰲⱄⰵⰿⱆ ⱀⰰⱃⱁⰴⱆ ⰻ-ⰸⱃⰰⰻⰾⱁⰲⱆ ⱄⰾⱁⰲⰵⱄⰰ ⱂⱑⱄⱀⰻ ⱄⰻⰵ ⰻ ⰴⰰⰶⰵ ⰴⱁ ⰽⱁⱀ'ⱌⰰ ⰻⱄⱂⰾⱀⰻ. ⰲⱏⱀⰿⰻ ⱀⰵⰱⱁ, ⱑⰶⰵ ⰲⰸⰳⰾⰰ-ⰳⱁⰾⱓ, ⰻ ⱆⱄⰾⰻⱎⰻ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰻ ⱁⱅ ⱆⱄⱅⱏ ⰿⱁⰻⱈⱏ. ⰴⰰ ⱍⱏⰵⱅ[9] ⱄⰵ ⱑⰽⱁ ⰴⰰⰶⰴⱏ ⱂⱃⱁⰲⰵⱋⰰ-ⱀⰻⰵ ⰿⱁⰵ, ⰻ ⱄⱀⰻⰴⱆⱅⱏ ⱑⰽⱁ ⱃⱁⱄⰰ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰻ ⰿⱁⰻ. ⱑⰽⱁ ⰽⰰⱂⰾⰵ ⱀⰰ ⱅⱃⱁⱄⰽⱁⱅⱏ ⰻ ⰶⱑⰽⰻ ⰻⱀ'ⰵ ⱀⰰ ⱄⱑⱀⱁ· ⱑⰽⱁ ⰻⰿⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⰵ ⰲⰸⱁⰲⱆ, ⰴⰰⰴⰻⱅⰵ ⰲⰵ-ⰾⰻⱍⱏⱄⱅⰲⰻⰵ ⰱⱁⰳⱆ ⱀⰰⱎⰵⰿⱆ· ⰱⱁⰳⱏ ⰻⱄⱅⰻⱀⰰⱀⱏ ⰻ ⰻⱄⱅⰻⱀⱀⰰ ⰴⰵⰾⰰ ⰵⰳⱁ, ⰻ ⰲⱄⰻ ⱂⱆⱅⰻ ⰵⰳⱁ ⱄⱆⰴⰻ. ⰱⱁⰳⱏ ⰲⱑⱃⰰⱀⱏ ⰻ ⱀⱑⱄⱅⱏ ⱀⰵⱂⱃⰰⰲⰴⰻ ⰲ ⱀⰵⰿⱏ, ⱂⱃⰰⰲⰴⱏⱀⱏ ⰻ ⱄⰲⰵⱅⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏ.

9.

Iz glagolskoga pèrvotiska, najme misala, koji je štampan godine 1483 : m.

Cars. III.3 16—28. Priměr mudra suda Solomunova. ⱂⱃⰻⰴⱁⱄⱅⰰ ·ⰲ· ⰶⰵⱀⰻ ⰽ ⱌⰵⱄⰰⱃⱆ ⱄⱁⰾⱁ-ⰿⱆⱀⱆ, ⰻ ⱄⱅⰰⱄⱅⰰ ⱂⱃⰵⰴ ⱀⰻⰿⱏ. ⰵⱓⰶⰵ ⰵⰴⰻⱀⰰ ⱃⰵⱍⰵ· ⰿⱁⰾⱓ ⱅⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ, ⱑⰽⱁ ⰰⰸⱏ ⰻ ⰶⰵⱀⰰ ⱄⰻⱑ ⱂⱃⰵⰱⰻⰲⰰⱈⱁⰲⱑ ⰲ ⰴⱁⰿⱆ ⰵⰴⰻⱀⱁⰿ ⰻ ⱂⱁ-ⱃⱁⰴⰻⱈ ⱁⱅⱃⱁⱍⰵ ⱂⱃⱑⰵ[1] ⰲ ⰾⱁⰶⰻ ⰿⱁⰵⰿⱏ. ⱅⱃⰵⱅⰻ ⰶⰵ ⰴ'ⱀⱏ ⱂⱁ ⱅⱁⰿⱏ ⱂⱁⱃⱁⰴⰻ ⰻ ⱄ(ⰻ)ⱑ. ⰻ ⰱⱑⱈⱁⰲⱑ ⰸⰰⰵⰴⱀⱁ ⰻ ⱀⰻⰽⱅⱁⰶⰵ ⰻⱀⱏ ⰲ ⰴⱁⰿⱆ ⱄ ⱀⰰⰿⰰ ⱃⰰⰸ-

---

ⱍⰰⰵⱅⰻ ⱄⰵ po gèrčk. προσδοκάσθω; u m. ⱄⱏⱃⰰⱄⱅⰵⱅⱏ po lat. concrescat. i u slědećem razlikuje se znamenito naš rukp. od m. te je om. bliži gèrčkomu, a m. latinskomu tekstu.

[1]) město прѣждє, danas: *prije*.

ⰲⱑ ⱀⰰⱓ ⰴⰲⰻⱓ. ⱆⰿ'ⱃⱑ ⰶⰵ ⱄⰻⱀⱏ ⰶⰵⱀⰻ ⱄⰵⰵ ⰲ ⱀⱁⱋⰻ, ⱄⱂⰵⱋⰻ ⱆⰴⰰⰲⰻ ⰻ. ⰻ ⰲⱄⱅⰰ(ⰲ)ⱎⰻ ⰲ ⰿⰾⱍⰰⱀⰻⰵ[2] ⱀⱁⱋⰻ ⱁⱅⰰⰻ, ⰲⰸⰵⱅⱏ ⱄⰻⱀⰰ ⰿⱁⰵⰳⱁ ⱁⱅ ⱂⰰⰸⱆⱈⰻ ⰿⱁⰵⰵ, ⱃⰰⰱⰻ ⱅⰲⱁⰵⰵ, ⱆⱄⱀⱆⰲⱎⰻ[3] ⰿⰻ; ⰻ ⱆⰿⱑⱄⱅⰻ[4] ⰻ ⰲ ⰾⱁⱀⱑ ⱄⰲⱁⰵⰿⱏ· ⱄⰲⱁⰵⰳⰰ ⰶⰵ ⱄⰻⱀⰰ ⰿⱃⱅⰲⰰⰳⱁ ⱂⱁⰾⱁⰶⰻ ⰲ ⰾⱁⱀⱑ ⰿⱁⰵⰿⱏ. ⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⰲⱄⱅⰰⱈⱏ ⱄ' ⱓⱅⱃⰰ ⰴⰰⱅⰻ ⰿⰾⱑⰽⱁ ⱄⰻⱀⱆ ⰿⱁⰵⰿⱆ, (ⰻ) ⱑⰲⰻ ⰿⰻ ⱄⰵ ⰿⱃⱅⰰⰲⱏ. ⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⱂⱃⰻⰾⰵⰶⱀⱁ ⱁⰳⰾⰵⰴⰰⱈ ⰻ ⱀⰰ ⱄⰲⱑⱅⰾⱑ, (ⰻ) ⱂⱁⰸⱀⰰⱈⱏ ⱀⰵ ⱄⱆⱋ ⱄⰻⱀⱏ ⰿⱁⰻ, ⰵⰳⱁⰶⰵ ⱃⱁⰴⰻⱈⱏ. ⱁⱅⰲⰵⱋⰰ ⰶⰵ ⰴⱃⱆⰳⰰⱑ ⰶⰵⱀⰰ· ⱀⱑⱄⱅⱏ ⱅⰰⰽⱁ, ⱀⰰ ⱄⰻⱀⱏ ⱅⰲⱁⰻ ⰿⱃⱅⰰⰲⱏ ⰵⱄⱅ, ⰰ ⰿⱁⰻ ⰶⰻⰲⱏ ⰵⱄⱅⱏ. ⰻⱀⰰ ⰶⰵ ⱂⱃⱁⱅⰻⰲⱆ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱎⰵ· ⰾⰰⰶⰵⱎⰻ, ⱄⰻⱀⱏ ⰿⱁⰻ ⰲ ⰻⱄⱅⰻⱀⱆ ⰶⰻⰲⱏ ⰵⱄⱅⱏ. ⰻ ⱅⰰⰽⱁ ⱂⱃⱑⱈⱁⱅⰰ ⱄⰵ ⱂⱃⰵⰴⱏ ⱌⰵⱄⰰⱃⰵⰿⱏ. ⱅⱏⰳⰴⰰ ⱃⰵⱍⰵ ⱌⰵⱄⰰⱃⱏ· ⱄⰻⱑ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱅ, ⱄⰻⱀⱏ ⰿⱁⰻ ⰶⰻⰲ' ⰵⱄⱅⱏ, ⰰ ⱄⰻⱀⱏ ⱅⰲⱁⰻ ⰿⱃⱅⰰⰲⱏ ⰵⱄⱅⱏ. ⰰ ⱄⰻⱑ ⱁⱅⰲⰵⱎⱋⰰⰲⰰⰵⱅⱏ· ⱀⱑ, ⱀⰰ ⱄⰻⱀⱏ ⱅⰲⱁⰻ ⰿⱃⱅⰰⰲⱏ ⰵⱄⱅⱏ, ⰰ ⱄⰻⱀⱏ ⰿⱁⰻ ⰶⰻⰲⱏ ⰵⱄⱅⱏ. ⰻ ⱃⰵⱍⰵⱅ' ⱌⰵⱄⰰⱃⱏ· ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⰻⱅⰵ ⰿⰻ ⰿⰵⱍⱏ. ⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⱂⱃⰻⱀⰵⱎⰵ ⰿⰵⱍⱏ ⱂⱃⱑⰴⱏ ⱌⰵⱄⰰⱃⰰ, (ⰻ) ⱃⰵⱍⰵ· ⱃⰰⱄⰻⱌⰻⱅⰵ ⱃⰰⰲⱀⱁ ⱆⱅⱃⱁⱍⰵ ⰶⰻⰲⱁⰵ[5] ⱀⰰ ⰴⰲⰻ ⱍⰵⱄⱅⰻ, ⰻ ⰴⰰⰴⰻⱅⰵ ⱂⱁⰾ' ⰵⰴⰻⱀⱁⰻ, ⰰ ⰴⱃⱆⰳⱁⰻ ⰴⱃⱆⰳⰻ ⱂⱁⰾ'. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⰶⰵⱀⰰ ⱌⰵⱄⰰⱃⱆ, ⰵⰶⰵ ⱄⰻⱀⱏ ⰱⱑⱎⰵ ⰶⰻⰲⱏ· ⱄⰿⰻⱎⰰⱀⰰ ⱆⰱⱁ ⱄⱆⱅⱏ ⱍⱃⱑⰲⰰ ⰿⱁⱑ ⱄⰻⱀⰰ ⰿⱁⰵⰳⱁ ⱃⰰⰴⰻ. ⰿⱁⰾⱓ ⱅⰵ, ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ, ⰴⰰⰴⰻⱅⰵ ⰵⰻ ⱆⱅⱃⱁⱍⰵ ⰶⰻⰲⱁⰵ ⰻ ⱀⰵ ⱆⰱⰻⰻⱅⰵ ⰵⰳⱁ. ⰻⱀⰰ ⰶⰵ ⱂⱃⱁⱅⰻⰲⱆ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱎⰵ·

---

[2]) po lat. intempestae noctis silentio. [3]) dativ absolutni [4]) u izdanju zapisano ⱆⰿⱑⱄⱅⰻ pravo bilo bi ⰲⱏⰿⱑⱄⱅⰻ, predlog je ⰲⱏ prešao u *u* po Gram. §. 36., 7. [5]) u gèrč. spolnik τὸ παιδίον τὸ ζῶν

[illegible]

10.

Iz psaltira cirilskoga, koji je štampan u Mletcih godine 1569.

a) Pěsan 8. Господи господь нашь, ꙗко[1] чюдно име твоѥ[2] по вьсей[3] земли, ꙗко вьзеть[4] се велелѣпота твоꙗ прѣвыше небесь. изь оусть младѣньць и[5] сьсоущїихь[6] сьврьшиль ѥси хвалоу, врагь твоихь ради, разроушити[7] врага и мьстника[8]. ꙗко оузроу небеса, дѣла прьсть твоихь, лоуноу и звѣзды, ѥже ты основа[9]. что ѥсть чловѣкь, ꙗко помниши[10] и, или сынь чловѣчь, ꙗко посѣ-

---

[6]) m. [illegible]! Kada se ovaj prevod uzporedi s lat. vulgatom i tekstom gèrčkim, vidi se, da je sasvim izpravljen po lat. prevodu.

[1]) u glag. rukop. [illegible] [2]) u glag. rkp. dodano [illegible], po lat. [3]) [illegible] pk. (t. j. psaltir glag. Kukulj. od g. 1470). [4]) u glag. [illegible]. [5]) u glag. rukop, izostavljen je veznik. [6]) srav. Gram. §. 2. 5., gdě se pripověda, kako izpred samoglasah město и pišu i- počamši onamo već od 14. věka naprěd. [7]) to je po gèrč., u glag. rukop. po lat. [illegible]. [8]) [illegible] glag. rukop. [9]) na početku rěči pišu kasniji spom. uvěk w město o, kao što je spomenuto u Gr. §. 2. 5. isto se tako izrazuje predlog отъ sa w i nadpisanim т kao kratica. [10]) u glag. [illegible].

щаюши юго; оумниль юси[11] юго маломь[12] чиномь оть аггель, славою и чьстію[6] вѣньчаль юси юго, и поставиль юси надь дѣлы[13] роукоу твоюю. вьса покориль юси подь нозѣ юго, овце и волы вьсе, юще же и скоты польскыю· и птице небескыю и рыбы морскыю, прѣходещеюе стьзы морскыю. господи господь нашь, іако чюдно име твою по вьсей земли.

b) Pěsan 13. рече безоумень[1] вь срдьци своюмь· нѣсть бога. растлѣше и омразише се вь начинанихь[2]· нѣсть творей[3] благостыню[4]. господь

---

[11]) u izdanju, kao i u svih spomenicih ciril. měša se bez reda е i ю, dakle еси i юси, его i юго. Toga su puni svi spomenici hèrvatskosèrbski. [12]) tako i ps. lobk. od god. 1359, ali pk. od god. 1470. već ⰿⰰⰾⱁⰿⱐ, srav. str. 35. op. 76. město чиномь ima u našem štampanom izd. чимь, ali glag. rukop pišu svi чиномь; маломь чимь bio bi instrum. od мало чьто, i zbilja u gèrč. stoji βραχύ τι. [13]) u izdanju pogr. дѣліи, скотіи, jer su i ciril. spom. zaboravili razlikovati ы od и, srav. Gr. str. 32. Ovdě je povraćen ы, gdě bi po starom stojao ъі.

[1]) ⰱⰵⰸⱆⰿⱐⱀⱐ pk. ⰱⰵⰸⱆⰿⱐⱀⰰⱀⱐ pasm. pravo bilo bi? [2]) u glag. rukop. dodaje se: ⱄⰲⱁⰺⱈⱏ, u ostalom je prevod fraze gèrčke: ἐβδελύχθησαν ἐν ἐπιτεδεύμασιν, dočim lat. prevod drugačije glasi: et abominabiles facti sunt. [3]) nevalja, kako je štampano, творѣи (staroslov. творѧй); po gèrč. nebi trebalo sastavlj. deklinacije, samo творе (творѧ). [4]) obično je genitiv (благостꙑніѧ), tako i u glag. rukop., u najstarijem rukop. dolazi město toga rěč блага. Poslije toga stoji u pk. i pasm. ⰴⱁⰺⱂⰺ ⰴⱁ ⰵⰴⰹⱀⰰⰳⱁ, u ciril. rkp. manjka, kao i u gèrčk. aleksandr. tekstu. [5]) u pk.

сь небесе приниче[5] на сыны чловѣчьскыѥ, видѣти, аще ѥсть разоумѣваѥй[5] или вьзискаѥй[5] бога. вьси оуклонише се, вь коупѣ неключими быше· нѣсть творей благостыню[4], нѣсть до ѥдиного. ⰳⱃⱁⰱⱐ[6] ⱁⱅⰲⱃⱐⱄⱅⱏ ⰳⱃ'ⱅⰰⱀⱐ ⰻⱈⱏ, ⰻ ⰵⰸⰻⰽⰻ ⱄⰲⱁⰻⰿⰻ ⰾⱐⱋⰰⱈⱆ, ⰵⰴⱏ ⰰⱄⱂⰻⰴⱏ ⱂⱁⰴ' ⱆⱄⱅ'ⱀⰰⰿⰻ ⰻⱈⱏ. ⰻⱈ'ⰶⰵ ⱆⱄⱅⰰ ⰽⰾⰵⱅⰲⰻ ⰻ ⰳⱁⱃⰽⱁⱄⱅⰻ ⱂⱆⱀⰰ ⱄⱆⱅⱐ· ⱄⰽⱁⱃⰻ ⱀⱁⰳⰻ ⰻⱈⱏ ⱂⱃⱁⰾⰻⱑⱅⰻ ⰽⱃ'ⰲⱏ. ⱄ'ⰽⱃⱆⱎⰵⱀⰻⰵ ⰻ ⰸⱏⰾⱁⰱⰰ ⰲⱏ ⱂⱆⱅⰵⱈⱏ ⰻⱈⱏ, ⰻ ⱂⱆⱅⰻ ⰿⰻⱃⰰ ⱀⰵ ⱂⱁⰸⱀⰰⱎⰵ· ⱀⱑⱄⱅⱐ ⱄⱅⱃⰰⱈⰰ ⰱⱁⰶⰻⱑ ⱂⱃⰵⰴ' ⱁⱍⰻⰿⰰ ⰻⱈⱏ. ни ли разоумѣють вьси дѣлаюштеи[7] беззаконіѥ, снѣдаюштеи люди[8] моѥ вь хлѣба мѣсто; господа не призваше. тоу оубоıаше се боıазни, идѣже не бѣ боıазни·

ⱂⱃⰻⰸⱃⱑ (ovako ima i cir. psaltir sinod. bibliot. XIII. věka sr. op. I. 64.), ali pasm. kao i u nas; lat. je prevod prospexit, ali gèrčk. διέκυψεν. [5]) u naša dva glag. rukop. ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⰲⰰⰵ, ⰲⰸⰻⱄⰽⰰⰵ, u gèrčk. neima spolnika. [6]) što je glagolicom štampano, nedolazi u običnih ciril. rukopisih, niti ove cěle točke neima u aleksandrinskom tekstu, već je u rukopisih glagolskih po tekstu vatikanskom; to město dolazi i u tekstu sinaitičkoga kodeksa, gdě ovako glasi: τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, καὶ γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει· ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα. σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν, οὐκ ἔστιν φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. slov. tekst umetnut je po pk. nu s kojim se slaže i pasm. Vrědno bilo bi dalje u trag ići toj razluci, izmedju slov. teksta u glag. i ciril. psaltirih; svakako je prevod ovoga umetka glagolskoga sasvim ravnovèrstan ostalomu tekstu. [7]) ⱅⰲⱁⱃⰵⱋⰵⰻ glag. rukop. [8]) u izdanju stoji nom. людіе мои, ali je

ꙗко господь вь родѣ праведныхь. свѣть (и) нищаго посрамисте· господь же оупованиѥ[9] ѥмоу ѥсть. кто дасть оть сіωна спасениѥ исраилѥво; ѥгда вьзвратить господь плѣнѥниѥ люди своихь, вьзрадоуѥть се ꙗковь и вьзвеселить се ісраиль.

c) Pěsan 18. Небеса повѣдають[1] славоу божію, твореніѥ[2] же роукоу ѥго вьзвѣщаѥть тврьдь. дьнь дьни отрыгаѥть глаголь, и нощь нощи вьзвѣщаѥть разоумь[3]. не соуть рѣчи ни словеса, ихьже не слышеть се гласи[4] ихь. вь вьсоу землю изиде вѣщаніѥ[5] ихь и вь конце вьселѥныѥ глаголи ихь. (и) вь слнци положи селѥніѥ своѥ[6] и ть[7] ꙗко женихь исходе[8] оть чрьтога своѥго. вьзрадоуѥть[9] се ꙗко сполинь[10], тещи[11] поуть.

---

pogreška, već treba da bude akuzativ, kao što je u pasm. [9]) m. оупъваниѥ, obično u nas ⱆⱂⰲⰰⱀⰻⰵ ili ⱆⱇⰰⱀⰻⰵ. sr. Gram. str. 26.

[1]) u glag. rukop. (ovdě za prispodobu imamo tri lobk. pasm. i pk.) ⰻⱄⱂⱁⰲⰵⰴⰰⱓⱅ [2]) glag. rkp. ⱅⰲⰰⱃⰻ; gèrčkomu izrazu ποίησις bliže je творениѥ; po smislu je to akuzativ, a тврьдь nominativ. [3]) smisao: dan danu i noć noći navěšta slavu božju. [4]) smisao: stvorenje navěšta slavu božju jezikom, koji razumiju svi puci. [5]) u glag. rukop. množ. ⰲⱑⱋⰰ-ⱀⰻⱑ, ali je u gèrčk. i lat. takodjer jedn. [6]) glag. rukop. ⱄⰵⰾⰵ ⰵⰹⰵ, ali ovdě nevalja ⰵⰹⰵ već mora biti ⱄⰲⰵⰵ. [7]) ovaj muž. spol. proteže se u gèrčk. i lat. na ἥλιος - sol, samo što u slov. ta rěč nije istoga spola! [8]) participij sad. vr., protežući se na ть, a po smislu na слъньце. [9]) buduće vrěme po gèrčk. čitanju ἀγαλλιάσεται, u glag. rukop. prošlo ⰲⱄⱏⰰⰾⰵⰲⰰ ⱄⰵ, po drugom tekstu. [10]) u glag, ⰻⱄⱂⱁⰾⰻⱀⰻ Gram. §. 40. 1. [11]) δραμεῖν ὁδόν - po gèrčkoj skladnji.

оть начетка небесе исходь юго, и срѣтеніѥ юго до конца небесе· и нѣсть, иже оукрыѥть се топлоты[12] юго. законь господьнь непорочьнь, обращаѥ[13] доуше· свѣдѣніѥ господнѥ вѣрно, оумоуждраѥ[14] младѣнце. оправданіꙗ господнꙗ права, веселеща срдьца· заповѣдь господнꙗ издалече просвѣщающи очи. страхь господьнь чисть[15], прѣбываѥ[16] вь вѣкы вѣка· соудбы господнѥ истиньны[17], оправданы[17] вь коупѣ, вьжделѣны паче злата и камене чьстнаго[18], и слаждьше[19] паче меда и сьта. ибо[20] рабь твой хранить их[21], вьнюгда сьхранить их[21], вьзданіѥ много. грѣхопаденіꙗ кто разоумѣѥть; оть таиныхь моихь очисти ме, и оть тоуждихь пощеди раба твоюго. аще ми не оудолѣють[22], тогда непорочьнь боудоу, и очищоу[23] се оть грѣха велика. и боудоуть[24] вь

---

[12]) to mora biti gen. kao što dokazuju svi glag. rkp. i gèrčki tekst: τῆς θέρμης; u izdanju pogrešno je: топлотіи. [13]) partic. proteže se na законь. [14]) part. proteže se na свѣдѣніе; znamenit oblik s toga, što je *j* i preko *r* preglasio *d* u *žd*, po Gram. §. 55. 5. [15]) glag. rkp. ⱍⰻⱄⱅⱏⰹ. [16]) διαμένων; glag. rkp. imaju ⱂⱃⰵⰱⱏⰹⰲⰰⱓⱋⰹ. [17]) u izdanju samo истини, ali je to pridavno ime истиньнь u nom. množ. žen. spol.; isto tako nevalja wправданіи вьжделеніи, što je u izd. naštampano. srav. str. 60. op. 13. вьжделѣти město вьз-желѣти Gram. §. 49. [18]) u glag. ⰴⱃⰰⰳⰰⰳⱁ; u nas, kako znamo, veli se još uvěk: *dragi kamen.* [19]) nevalja, kako je štampano слаждьша, jer se sve zajedno proteže na соудбы, tako je i u glag. rukop. [20]) καὶ γὰρ: etenim. [21]) u naših glag. rukop. bolje akuz. ⱁ (ⱑ). [22]) glag. rukop. ⱁⰴⱁⰾⱑⱓⱅⱏ; danas je poznat još glagol o d o l ě t i. [23]) u glag. ⱁⱍⰻⱋⱆ

благоволѥніѥ словеса оусть моихь, и пооученіѥ срдьца моѥго прѣдь тобою вынoу. господи, помощниче мой избавителю мой.

d) Pĕsan 103. *). Благослови доуше моꙗ господа, господи боже мой вьзвеличиль се ѥси зѣло. вь исповѣданіѥ и велелѣпотоу[1] облѣче се, одѣѥй[2] се свѣтомь ꙗко и ризою, пропинаѥй[3] небо ꙗко кожоу. покрываѥй водами прѣвышнꙗ[4] своꙗ[5], полагаѥй облакы вь исхожденіѥ своѥ. ходей на крылоу вѣтрьню[6], творей аггелы свое доухы, и слоугы своѥ огнь палещь. оснываѥй[7] землю на тврьди[8] ѥѥ[9], (и) не прѣклонить[10] се вь вѣкы вѣка. безна[11] ꙗко риза одѣꙗніѥ ѥго, на горахь станоуть воды. оть запрѣщеніꙗ твоѥго побѣгноуть, (и) оть гласа грома твоѥго оустрашеть се. вьсходеть горы, и нисхо-

[Glagolitic]. [24]) u izd. pogrešno боудеть; čudnim načinom imaju glag. rukop. [Glagolitic] mĕsto [Glagolitic].

[1]) glag. rukpp. samo [Glagolitic]. [2]) u praž. brev. isto tako, pasm. i pk. imaju prostu sklonitbu, [Glagolitic], [Glagolitic], ali u gèrčkom: ἀναβαλλόμενος, uz ὁ στεγάζων, ὁ τιθείς itd. [3]) u glag. rukpp. [Glagolitic] ili [Glagolitic], ali i gr. i lat. prevodu bolje odgovara part. sad. vrem. [4]) glag. izraz: [Glagolitic], t. j. [Glagolitic], i naš izraz imao bi biti u sast. sklonitbi. [5]) [Glagolitic] glag. rkpp., tako valja, jer se proteže na [Glagolitic] [6]) pasm. [Glagolitic], pk. [Glagolitic], u gèrčkom sam genitiv bez spolnika. [7]) [Glagolitic] pasm. pk. (mĕsto [Glagolitic] i основавꙁїй) po lat. i gèrčk. tekstu bliže je part. sad. vr. [8]) [Glagolitic] glag. rkp. [9]) [Glagolitic] glag. rkp., razumljivije jest po našem tekstu. [10]) [Glagolitic] glag. rkp. [11]) [Glagolitic]: ἄβυσσος.

*) Sravni pèrvi dio „Primĕrah“ str. 43.

полꙗ вь мѣсто ѥже ѥси основаль имь. прѣдѣль положи, ѥгоже не прѣидоуть, ни обратеть се, покрыти землю. посылаѥй источникы вь дьбрѣхь[12], по срѣдѣ горь проидоуть воды. напаꙗють[13] вьсе звѣри сельныѥ, жидоуть[13] онагри вь жеждоу свою. на ты птице небесныѥ привитають[14], оть срѣди каменіꙗ (да) дадеть гласъ. напаꙗѥй[15] горы оть прѣвышніихь[4] своихь, (и) оть плода дѣль твоихь насытить се землꙗ. прозебаѥй пажить[16] скотомь, и травоу на слоужбоу чловѣкомь· извести хлѣбь оть землѥ, и вино веселить[17] срдьце чловѣкоу· оумастити лице ѥлеѥмь[18], и хлѣбь срдьце чловѣкоу оукрѣпить. (и) насытеть се дрѣва польска, кедри ливансци, ѥже ѥси насадиль. тоу птице вьгнѣздеть се, ѥродиѥво жилище обладаѥть ими. горы высокыѥ ѥленомь, камень прибѣжище заѥцемь. сьвториль ѥси лоуноу вь врѣмена, слнце позна западь свой. положиль ѥси тьмоу и бысть нощь, вь нѥйже прѣидоуть вьси звѣріѥ[19] лоужніи. скумни[20] рыкающе вьсхытити,

---

12) ⰴⰰⰱⱃⱑⱈⱏ glag., sr. Gram. str.. 17. 13) ⱀⰰⱂⰵⱅⱏ, ⱂⰵⰶⰴⰵⱅⱏ i ovako je bolje, jer samo glagol netrajni ima u obliku sad. vrem. značenje budućnosti, koji ovdě zahtěvaju gèrč. i lat. tekst. u cir. psalt. 1296. god. čita se: напоꙗть (rusiz. město напоіать). 14) ⱂⱃⰻⰲⰻⱅⰰⱓⱅⱏ u glag. rkp. u našem je izdanju po-gr. прѣвитають. 15) ⱀⰰⱂⰰⰾⰵ, ⱂⱃⰵⰴⰵⱎⰰⰵ, u gèrčkom ποτίζων, ὁ ἐξανατέλλων. 16) ⱂⰰⰶⰻⱅⰻ glag., lat. i gèrč. sing. 17) ⰲⰵⰲⰵⱄⰵⰴⰻⱅⱏ glag. rkp. u pomen. cir. ps. kao u nas. 18) ⰵⰴⰾⰵⰿⱏ po lat., naš oblik bliže po gèrč. ἔλαιον. 19 ⰸⰲⰾⱃⰻ glagl. ali je bolje i starodavnije, kako je u nas, i cir. ps. tako. 20) ⱄⰽⰿⰿⰻⱀⰻ glag. rkp., cir. ps. скоумени, gèrčka je rěč σκύμνοι.

и испросити отъ[21] бога пищоу себѣ. въсіꙗ слнце, и събраше се, и въ ложихъ своихъ легоуть. изидеть[22] чловѣкь на дѣло своѥ, и на дѣланіѥ своѥ до вечера. ꙗко възвеличише се дѣла твоꙗ, господи, (и) въса прѣмоудростію сътворилъ[23] ѥси. испльни се землꙗ твари твоѥѥ, се море велико и пространоѥ. тоу гади, имьже нѣсть числа, животнаа мала съ великыми. тоу корабли прѣплаваютъ, змій[24] съ, ѥгоже създа[26] роугати се ѥмоу. въса къ тебѣ чаютъ, дати пищоу имъ въ благо[97] врѣме. давшоу тебѣ имъ, съберoутъ. отъврьзьшоу[28] тебѣ роукоу, въсачьскаа испльнеть се благости. отвращьшоу же тебѣ лице, възметоуть се. отимеши доухъ ихъ, исчезноуть[30], и въ прьсть свою възвратеть се. послѥши[31] доухъ свой, и съзиждоуть се, и обновиши лице земли. боуди слава господнꙗ въ вѣкы, възвеселить се господь о дѣлѣхъ своихъ. призираѥй на земли, и творей ю

---

[21]) ⰻⰸ c. gen. glag. [22]) ⰻⰸⰻⰴⰵⱅⱏ glag. rkp., u našem je izd. i u cir. ps. 13. věka изиде. [23]) ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ, kao druga osoba, stariji oblik nego li sastavljeno vrěme. [24]) ⰸⰿⰻⰻ město ⰸⰿⰻⰻⰵ, sr. Gram. §. 34. [25]) to je druga osoba, ὃν ἔπλασας. [26]) ⱄⱏ ⱄⱏⰸⰴⰰ — po novijem i naravnijem skladanju; inf. je po gèrčkom. [27]) sa благо врѣме preveden je gèrč. izraz εὔκαιρον; nu u glag. rkp. i u cir. ps. neima pridavnoga im. благо. [28]) u izd. отврьжьшоу, ali to nevalja, jer glagol u inf. neglasi отъвръзити već отъврѣсти-връзѫ. [29]) part. perf. od отъвратити, u nom. отъвращь, žen. sp. отъвращьши. [30]) glag. rkp. ⰻⱎⱍⰵⰸⱀⱆⱅⱏ (m. *is-čeznut*) sr. Gram. §. 49. [31]) kada je u hèrv. jeziku po §. 18., izpao poluglas, koji je u koreⁱu rastavljao ⰾ od ⰵ (t. j. *lj*), predje upliv jotacije i

трести се, прикасаюй се горамь[32] и въздыметь[33] се. вьспою господеви вь животѣ моюмь, пою богоу своюмоу, доньдеже юсмь. да насладить се юмоу бесѣда моꙗ, азь же възвеселю се о господи. скончають се грѣшници оть землю, и безаконици, ꙗко небыти имь. благослови доуше моꙗ господа.

11.

Iz istoga rukopisa bk., odakle je i broj 7.

Proroka *) Joila gl. I. 1—13. ⰔⰎⰋⰞⰋⰕⰵ Ⰾⰵ ⰔⰋ ⰔⰕⰀⰓ'ⰜⰋ Ⰻ Ⰲ'ⰐⰖⰞⰋⰕⰵ[1] ⰂⰔⰋ ⰆⰋⰂⰖⰛⰵⰋ[2] ⰐⰀ ⰈⰵⰏⰎⰋ. ⰀⰛⰵ ⰁⰋⰞⰵ ⰕⰀⰍⰑⰂⰀⰡ[3] Ⰲ Ⰴ'ⰐⰋ ⰂⰀⰞⰵ,

---

na Ⱄ, pretvoriv ga u Ⱎ; zato se već u pasm. čita: ⰓⰵⰞ'ⰀⰵⰞⰖ, ali u brev. pražkom jošte ⰓⰵⰔⰀⰵⰞⰖ. [32]) najpravilnije po staroslov. skladnji stoji ovdě lokal ⰈⰵⰏⰎⰋ bez predloga, zbog ⰓⰏⰖ, koji je u glagolu; i tako se čita u praž. brev. i pk., ali pasm. umetnuo je, da bi se razumio lokal, predlog Ⰲ; a u nas stoji dapače dativ. [33]) svi glag. rkp. imaju izraz ⰂⰈⰏⰵⰕ' Ⱄⰵ.

[1]) to je glagol načinjen po gèrč. ἐν (вꙟ ili вън) i ωτιζεσθαι od οὖς (оушити od оухо); u lat. auribus percipite, i zato je u pk. izpravljeno: ⰂⰞⰋⰕⰵ ⰓⰏⰖⰞⰋⰕⰵ. [2]) u rkp. ⰆⰋⰂⰖⰛⰵ, ali u pk. dobro ⰆⰋⰂⰖⰛⰵⰋ po gr. οἱ κατοικοῦντες. [3]) i to je po gèrčkom εἰ γέγονεν τοιαῦτα;

*) Slověnski prevod Prorokah, kako se do danas sačuvao, spada u filologičkom obziru takodjer medju najstarije književne spomenike; tomu bit će dokazom i ovaj ovdě priobćeni ulomak, koji nas dovodi do veoma zanimivih rezultatah, kada mu se uzporedi drugi spomenik iz knjižnice Kukuljevićeve, koji sam sa *pk.* naznačio, to jest brevijar i psaltir glagolski od god. 1470: u *bk.* najme jošter je tekst sasvim pèrvobitan, pun očitih tragovah najstarijega prevoda, a u *pk.* izpravljeno je mala ne sve po lat. prevodu vulgate. To su važne prispodobe za život glagolskih spomenikah.

ⰸⰴⰵⰸ ⰲⰲ' ⰲⰾ'ⱄⰸ ⰵⰴⰴⰹⰲⰺ ⰲⰲⰀⰲⰸⰾⰺ; ⰹ ⱄⰸⰾⰺ ⱄⰵⰴⰾⰵⰿⰺ[4] ⰲⰲⰀⰲⰸⰿ ⱂⰵⰴⰴⰀⰾⰸⰴⰵ, ⰸ ⱄⰵⰴⰾⰀ[4] ⰲⰲⰀⰲⰀ ⱄⰵⰴⰾⰵⰿⰺ[4] ⰵⰴⰴⰵⰸⰿⰺ, ⰸ ⱄⰵⰴⰾⰀ ⰸⰾ ⰲⰲ ⰾⰵⰴⰾ' ⰸⱄⰺ. ⰵⰵⰴⰴⰀⱄ'ⰺⰸ ⰳⰵ-ⰵⰀⱄⰸⰲⰺ ⱂⰵⰀⰵⰵ[5] ⱂⰾⰵⰀⰸ, ⰸ ⰵⰵⰴⰴⰀⱄ'ⰲⰸ[6] ⱂⰾⰵⰳⰺ ⱂⰵⰀⰵⰵ[5] ⰾⰾⰵⰵⰴⰴⰵⰴⰴⰵ[7], ⰸ ⰵⰵⰴⰴⰀⱄ'ⰺⰸ ⰾⰾⰵⰵⰴⰴⰺ ⱂⰵ-Ⰰⰵⰵ[5] ⰵⰀⰾⰸ[8]. ⰸⰵⰴⰴⰾⰀⰀⰴⰴⰸⰴⰴⰵ ⰵⰵ ⰵⱂⰸⰀⱂⰵⰵⰸ[9] ⰵⰵ ⰵⰴⰴ ⰴⰴⰸⱄⰀ ⰸⰾⰺ, ⰸ ⱂⰴⰴⰀⰵⰸⰴⰴⰵ ⰵⰵ. ⰸ ⰾⰸⰴⰴⰀⰸⰴⰴⰵ ⰴⰴⰵⰸ ⱂⰸⱂⰵⰵⰸ[10] ⰴⰴⰸⱄⰵ ⰲⰲ' ⱂⰺⰀⱄ'ⰵⰴⰴⰴⰴⰸ[10], Ⰰⰺⰵ ⰸⰀⰵⰴⰴ'[11] ⰵⰵ ⰵⰴⰴ ⰵⰵⰴⰴⰺ ⰴⰴⰀⰴⰴⰸⰾⰺ ⰴⰴⰵⰵⰵⰴⰴⰸⰵ[12] ⰸ ⰾⰀⰴⰴⰵⰵⰴⰴⰺ[12]. Ⰰⰺⰵ ⰵⰀⰸⰺⰺ ⰴⰴⰀⰸⰴⰴⰵ ⱄⰀ Ⰰⰵⰿⰴⰴⱂ ⰿⰵⱂ, ⰺⰾⰀⱂⰀⰺⰺ ⰸ ⱎⰵⰵⰵⰸⰵⰴⰴⱄ'. Ⰰⰵⱎⰸ ⰵⰳⰵ, Ⰰⰵⱎⰸ ⰴⰴⰺⰴⰴⰵⰴⰴⰺ, ⰸ ⰵⰾⰀ-ⱄⰵⰴⰴⰸⰴⰴⰲⰸ[13] ⰵⰳⰵ, Ⰰⰺⰵ ⰵ'ⰺⰵⰿ'ⱄⰵⰴⰴⰸ[13]. ⱂⰵⰴⰴⰵⰴⰴⰸ ⰴⰴⰸ-

ali pk. Ⰰⱎⰵ ⰸⰸⰵ ⰸ'ⱅⰲⰵⰾⰵⰀⰵ ⰵⰸⱅⰺ po lat.: si factum est istud. [4]) po gèrč. izrazu τέκνον; lat. filius, zato u pk. izraz ⰸⰸⰀⰺ. [5]) aor. kao i ⱂⰾⰸⰲⰴⰸⰵ m. ⱂⰾⰸⰲⰵⰶⰵⱎⰵ; obični je oblik ⱂⰵⰴⰶⰵⱎⰵ. sr. str. 10 op. 1.; gr. tekst: τὰ κατάλοιπα τῆς κάμπης κατέφαγεν ἡ ἀκρίς, lat. prev. residuum erucae comedit locusta, odatle u pk. ⰵⰸⱅⰀ-ⰀⰀⰺ ⱎⰾ'ⰲⰸ ⱂⰵⰴⰸⱅⰺ ⰺⰵⱎⰸⰶⰸⰲⰀ. [6]) město ⰵⰸⱅⰀⰀⰺⰸ; buduć da hèrv. jezik nerazlikuje ꙑ od и, to su veoma rano zaboravili i na razliku medju akuz. množ. ili instrum., koji svèršuje na ⰸⰺ (ꙑ) i nomin. množ., koji svèršuje na ⰺ. Gram. str. 75., 2. [7]) u starom ⰾⰾⰵⰵⰸⱅⰸ, u gr. βροῦχος. [8]) čini se, da je od nom. ⰸⰀⰾⰺⰸ (сѣрий); gèrč ἐρυσίβη lat. rubigo (hèrv. *medljika*); cir. rkp. imadu rěč: сиплеве; u pk. čita se ovako; ⰵⰸⱅⰀⰀⰀⰺ ⰺⰵⱎⰸⰶⰸⰲⰵ ⱂⰵⰴⱎⰵ ⱂⰾⰵⰀⰸ, ⰵⰸⱅⰀ-ⰀⰀⰺ ⱂⰾⰵⰀⰸ ⱂⰵⰿⰸⱎⰵ ⱎⰾ'ⰲⰸ! — [9]) i to je sasvim po gr. ἐκνήψατε οἱ μεθύοντες ἐξ οἴνου αὐτῶν, u lat. samo: expergiscimini ebrii. [10]) οἱ πίνοντες οἶνον εἰς μέθην; u lat. qui bibitis vin. in dulcedine, odatle pk. ⰸⰶⰵ ⱂⰸⰵⱅⰵ ⰲⰸⰀⰵ ⰲⰺ ⰸⰶⰀⰶⰵⰸⱅⰸ. [11]) ⱂⰵⰳⰸⱎⰵ pk., po lat. periit; u bk. je izraz po gèrčkom odabran. [12]) po gèrč. εὐφροσύνη καὶ χαρὰ; toga neima u lat. prevodu, niti u

ⱀⱁⰳⱃⰰⰴⱏ ⰿⱁⰻ ⰲⱏ ⰻⱋⰵⰸⱀⱁⰲⰵⱀⰻⰵ[14], ⱄⰿⱁⰽⱁⰲ'ⱀⰻⱌⰵ ⰿⱁⰵ ⰲ' ⱄⰾⱁⰿⰾⰵⱀⰻⰵ[15]. ⰻⱋⰵ ⰻⰸⰻⱄⰽⰰ[16] ⰵⰳⱁ ⰻ ⱂⱁⰲⱃ'ⰶⰵ· ⱁⰱⱑⰾⱑ[17] ⰾⱁⰸⰻⰵ ⰵⰳⱁ. ⱂⰾⰰⱍⰻ ⰽⰰ ⰿ'ⱀⱑ ⱂⰰⱍⰵ ⱀⰵⰲⱑⱄⱅⰻ, ⱂⱃⱑⱂⱁⱑⱄⰰⱀⰻ ⰲⱏ ⰲⱃⱑⱅⰻⱋⰵ ⱁ ⰿⱆⰶⰻ ⰴⱑⰲⱏⱄⱅⰲⱏⱀⱑⰵⰿⱏ[18]. ⰻⰸⰵⱅ' ⱄⰵ ⰶⱃ'ⱅⰲⰰ ⰻ ⱅⱃⱑⰱⰰ ⰻⰸ' ⰴⱁⰿⱆ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏⱀⰰ· ⱂⰾⰰⱍⰻⱅⰵ ⱄⰵ ⱄⰲⰵⱋⰵⱀⰻ ⱄⰾⱆⰶⰵⱋⰵⰻ ⱁⰾⱅⰰⱃⰵⰲⰻ, ⱑⰽⱁ ⱆⱄⱅⱃⰰⱎⰻⱎⰵ ⱄⰵ ⱂⱁⰾⰰ[19]. ⰴⰰ ⱂⰾⰰⱍⰵⱅ' ⱄⰵ ⰸⰵⰿⰾⰰ, ⱑⰽⱁ ⱁⰿⰰⱀ'ⰽⰰ ⱂ'ⱎⰵⱀⰻⱌⰰ, ⰻ ⰻⱄⰰⱎⰵ ⰲⰻⱀⱁ, ⱆⰿⰰⰾⰻ ⱄⰵ ⱁⰾⱑⰻ. ⱂⱁⱄⱅⰻⰴⰰⱎⰵ ⱄⰵ ⱅⰵⰶⰰⱅⰵⰾⰵ[20], ⱂⰾⰰⱍⰻⱅⰵ ⱄⰵ ⱅⰵⰶⰰⱀⰻⱑ[21] ⱂⱁ ⱂ'ⱎⰵⱀⰻⱌⰻ ⰻ ⱂⱁ ⰵⱍ'ⰿⰵⱀⰻ, ⱑⰽⱁ ⱂⱁⰳⰻⰱⰵ ⱅⱁⱍⰻⱅⰲⰰ[22] ⱁⱅ ⱄⰵⰾⰰ, ⰲⰻⱀⱁ-

---

pk.! 13) καὶ αἱ μῦλαι αὐτοῦ σκύμνου, i po tom naš tekst: samo što je izpravljeno ⱍⱃⱑⱀⰵⰲⰻⱅⰻ u ⱍⱃⱑⱀⰵⰲⰻⱅⱌⰻ, i ⱄⰽⰻⰿⱀⰻⰲⰻ u ⱄⰽⰻⰿⱀⰵⰲⰻ — dvě očevidne pogreške. lat. et molares eius ut catuli leonis, odakle pk. ⰻ ⰶⱃ'ⱀⰲⰰⱌⰻ ⰵⰳⱁ ⱑⰽⱁ ⱋⰵⱀ'ⱌⰻ ⰾⰰⰲⱁⰲⰻ. 14) εἰς ἀφανισμόν, lat. desertum, pk. ⰲ' ⱂⱆⱄⱅⰻⱀⱓ. 15) τὰς συκᾶς μου εἰς συγκλασμόν, lat. ficum meam decorticavit, pk. ⱄⰿⱁⰽⱁⰲⱀⰻⱌⱆ ⰿⱁⱓ ⱂⱁⱍⱃ'ⱂⰵⱅ. 16) ἐρευνῶν ἐξηρεύνησεν αὐτὴν καὶ ἔρριψεν, lat. nudans spoliavit eam et proiecit, pk. ⱀⰰⰳⱆ ⱄ'ⰲⰾⰵⱍⰵⱅ' ⱓ ⰻ ⱁⱅ'ⰲⱃⰶⰵⱅ' ⱓ. 17) u rkp. ikavski ⱁⰱⱑⰾⰻ; pk. po lat. ⰱⱑⰾⰵ (město ⰱⱑⰾⱑ) ⱄⱅⰲⱁⱃⰵⱀⰻ (m. -ⱀⱑ) ⱁⱄⱅⰰ ⱃⱆⱌⰻ (?) ⰵⰵ. 18) po gr. παρθενικός, pk. po lat. ⱂⰾⰰⱍⰻ ⱑⰽⱁ ⰴⱑⰲⰰ ⱂⱃⰵⱂⱁⱑⱄⰰⱀⰰ ⰲ' ⰲⱃⰵⱅⰻⱋⰵ ⱀⰰⰴ' ⰿⱆⰶⰵⰿ' ⰲⰸⱃⰰⱄⱅⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ (pubertatis suae). 19) τεταλαιπώρηκεν τὰ πεδία. 20) nom. množ. — Cělo glasi u pk. vèrlo čudnovato ovako: ⱂⱁⰳⰻⰱⱀⰵⱅ ⰶⱃ'ⱅⰲⰰ ⰻ ⱄⰲⰵⱅⰱⰰ ⱁⱅ ⰴⱁⰿⱆ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⰰ ⰻ ⱂⱃⱁⱄⰾⰰⰲⰻⱎⰵ ⱄⰵ (*luxerunt* uzeo je prevoditelj od *luceo*, město *lugeo*) ⰵⱃⱑⰻ ⰻ ⰱⱁⰶⰻⰰ ⰻ ⱄⰾⱆⰳⰻ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⰵ, ⱑⰽⱁ ⱄⰽⱃⱆⱎⰵⱀⰰ ⰵⱄⱅⱐ ⱂⱎⰵⱀⰻⱌⰰ, ⰻⰸⰲⰻⱅⱃⰻⰾⱁ ⰵⱄⱅⱐ ⰲⰻⱀⱁ, ⰻⰸⱀⰵⰿⱁⰶⰵ ⰲⰻⱀⱁ (dva puta isto!) ⰻ ⱁⰾⱑⰻ, ⱂⱁⱄⱅⰻⰴⰻⱎⰵ ⱄⰵ ⰴⱑⰾⰰⱅⰵⰾⰻ. — 21) θρηνεῖτε κτήματα. 22)

[illegible] [23] [illegible] [24] [illegible] [25] [illegible] [26] [illegible]

B. Tumačenja sv. otacah; homilije, legende i životopisi.

1.

Odlomak legende o sv. Tekli: dva lista od kvěra iz XII. věka, čuvaju se u knjižnici Ivana Kukuljevića Sakcinskoga u Zagrebn. *)

Δημᾶς καὶ Ἑρμογένης

([illegible] [1] [illegible] [2] [illegible]

---

gr. τρύγητος, u nas u Dalm. *tèrgatba.* [23]) u rkp. [illegible], izostavljena je slovka [illegible]. [24]) m. [illegible] (ῥοά, malus punica) Gram. §. 27. [25]) nom. [illegible], gr. φοῖνιξ: palma. [26]) stbg. [illegible] (predlog [illegible] i [illegible]).

[1]) rěči u zaporkah dodane su od Šafařika po izvorniku gèrčkom, koji je štampan u: Acta Apostolorum apocrypha od Tischendorfa 1851. [2]) dokaz

*) O toj legendi sr. Baronii Annales Ecclesiastici Tom. I. p. 468—473.; nalazi se takodjer u dělu Kašićevu: ‚Perivoj od dievstva' u Mletcih 1628. str. 137—140; u kajkavski pisanom dělu „Czvét Szveteh" od Gasparottia (III. str. 898.) itd.

ⰺⰿⱑⱅⰺ ⰲⱏⱍⱀⰵⱎⰺ ⱅⰺ ⰶⰵⱀⱆ ⱄⰲⱁⱓ. ⰺ ⰲⱑ[3] ⱅⰵ ⱀⰰⱆⱍⰺⰲⱑ, ⱑⰽⱁⰶⰵ ⰳⰾⰰⰳⰺⰾⰵⱅⱏ ⱄⱏ, ⰲⱄⰽⱃⱑⱎⰵⱀⰺⱓ ⰱⰺⱅⰺ, ⰵⰶⰵ ⰱⰺⱄⱅⱏ ⱍⰵⰴⰺ ⱀⰰⱎⰺⰿⰺ. ⱅⰰⰿⱁⱃ[4] ⰶⰵ ⱄⰾⰺⱎⰰⰲⱏ ⱄⰺ ⱁⱅ ⱀⰵⱓ, ⰺⱄⱂⰾⱏⱀⰺ ⱄⰵ ⱑⱃⱁⱄⱅⰺ ⰺ ⱃⱏⰲⱀⰺⱑ. ⰺ ⱓⱅⱃⱁ ⰲⱄⱅⰰⰲⱏ ⰺⰴⰵ ⰲ ⰴⱁⰿⱏ ⱁⱀⰺⱄⰺⱇⱁⱃⱁⰲⱏ[5] ⱄⱏ ⰽⱀⰵⰸⰺ ⰱⱁⰳⰰⱅⰺ ⰺ ⱄ ⱀⰰⱃⱁⰴⰺ ⰿⱀⱁⰸⰺ, ⱄⱏ ⰴⱃⱏⰽⱁⰾⰰⰿⰺ, ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵ ⱂⰰⰲⰾⱆ: ⱃⰰⰸⰲⱃⰰⱅⰺⰾⱏ ⰵⱄⰺ ⰺⰽⱁⱀⰺⰺⱄⰽⰺ[6] ⰳⱃⰰⰴⱏ, ⱁⱋⰵ ⰶⰵ ⰺ ⰿⱁⱓ ⱁⰱⱃⱆⱍⰵⱀⰺⱌⱆ ⱅⱑⰽⰾⰰ, ⰴⰰ ⱀⰵ ⱈⱁⱋⰵⱅⱏ ⱂⱁⱄⰰⰳⱀⱆⱅⰺ ⰸⰰ ⰿⰵ. ⱂⱁⰺⰴⰺ ⰽⱏ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⰽⰰⱄⱅⰰⰾⰺⱀⱆ[7]. ⰺ ⰲⱏⱄⱏ ⱀⰰⱃⱁⰴⱏ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱎⰵ: ⰲⰵⰴⰺ ⰲⰾⱏⱈⰲⰰ ⱅⱁⰳⱁ. ⱃⰰⰸⰲⱃⰰⱋⰰⰵⱅⱏ ⰱⱁ ⰲⱄⰵ ⰶⰵⱀⰺ ⱀⰰⱎⰵ, ⰺ ⱂⱁ ⱀⰵⰿⱏ ⰱⰺⰲⰰⱓⱅⱏ ⰲⱄⰺ ⱀⰰⱃⱁⰴⰺ. Ⱋ ⱄⱅⰰⰲⱏ ⱀⰰ ⱄⱆⰴⰺⱋⰺ ⱅⰰⰿⱁⱃⱏ ⰲⰵⰾⰺⰵⰿⱏ ⰳⰾⰰⱄⱁⰿⱏ ⱃⰵⱍⰵ: ⰰⱀⱅⱛⱂⰰⱅⰵ[8], ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⱏ ⱄⰺ ⱀⰵ ⰲⱑⰿⰰ ⱁⱅ ⰽⰰⰴⰰ ⰵⱄⱅⱏ. ⱄⰺ ⱀⰵ ⰴⰰⰵⱅⱏ ⰴⱑⰲⰰⰿⱏ ⱂⱁⱄⰰⰳⱀⱆⱅⰺ. ⰴⰰ ⱃⰵⱍⰵⱅⱏ ⱂⱃⱑⰴⱏ ⱅⱁⰱⱁⱓ, ⱍⰵⱄⱁ ⱃⰰⰴⰺ ⱅⰰⰽⱁ ⱆⱍⰺⱅⱏ. ⰴⰺⰿⰰⱄ ⰶⰵ ⰺ ⰵⱃⰿⱁⰳⰵⱀⱏ ⱃⱑⱄⱅⰰ ⱅⰰⰿⱁⱃⱆ ⱃⱏⱍⰺ, ⱑⰽⱁ ⰽⱃⱄⱅⱏⱑⱀⰺⱀⱏ ⰵⱄⱅⱏ, ⰺ ⱂⱁⰳⱆⰱⰺⱅⰺ ⰺ ⱄⰽⱁⱃⱁ. ⰽⱀⰵⰸ ⰶⰵ ⱂⱃⰺⰸⰲⰰⰲⱏ ⱂⰰⰲⰾⰰ, ⱃⰵⱍⰵ: ⰽⱅⱁ ⱅⰺ ⰵⱄⰺ, ⰺ ⱍⱅⱁ ⰵⱄⱅⱏ ⱆⱍⰵⱀⰺⰵ ⱅⰲⱁⰵ; ⱀⰵ ⰿⰰⰾⱁ ⰱⱁ ⱅⰵ ⱁⰽⰾⰵⰲⰵⱅⰰⰲⰰⱓⱅⱏ. ⱂⰰⰲⰾⱏ ⰶⰵ ⰲⱏⰸⰴⰲⰺⰶⰵ ⰳⰾⰰⱄⱏ ⱄⰲⱁⰺ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰰⱎⰵ: ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰⰺ, ⰰⱀⱅⱛⱂⰰⱅⰵ. ⰱⱁⰳⱏ ⱀⰵ ⰱⱏ-

---

starine, sr. str. 54. op. 2. [3]) pèrva osoba dvojine u nominativu. [4]) Ime vlastito, u lat. brevijaru dolazi oblik Tamiris, a to je po legendi zaručnik Teklin. [5]) to je gèrčko ime vlastito: ’Ονησίφορος; ima se po legendi misliti kao kèrštjanin, kojemu se svratio sv. Pavao. [6]) grad maloazijski Iconium — ’Ικόνιον. u Likaoniji. [7]) ime kneza, po gèrčki Καστέλιος. [8]) ἀνθύπατος (od ἀντὶ i ὕπατος) znači lat. proconsul; kao što je consul po

ⰲⱀⰻⱅⱏ[9], ⰱⱁⰳⱏ ⱀⰵ ⰿⱏⱄⱅⰻⱅⱏ, ⰱⱁⰳⱏ ⱀⰵ ⱅⱃⱑⰱⱆⰵⱅⱏ ⱀⰻⱍⰵⱄⱁⰶⰵ, ⱀⱏ ⱍⰾⱁⰲⱑⱍⱏⱄⰽⰰ ⱄⱂⰰⱄⰵⱀⰻⰰ ⱃⰰⰴⰻ ⱂⱁⱄⰾⰰ ⰿⰵ, ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⰻ ⰻⱄⱅⱃⱏⰳⱀⱆⱅⰻ ⱁⱅ ⰻⱄⱅⰾⱑⱀⰻⱑ ⰻ ⱁⱅ ⱀⰵⱍⰻⱄⱅⱁⱅⰰ ⰻ ⱁⱅ ⰲⱄⰰⰽⱁⰵ ⰾⱏⱄⱅⰻ ⰻ ⱄⰿⱃⱏⱅⰻ, ⰴⰰ ⰱⰻ ⰽ ⱅⱁⰿⱆ ⱀⰵ ⱄⱏⰳⱃⱑⱎⰻⰾⰻ. ⱅⱁⰳⰰ ⱃⰰⰴⰻ ⱂⱁⱄⰾⰰ ⰱⱁⰳⱏ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ ⱁⱅⱃⱁⰽⰰ ⰻⱄⱆ ⱈⱃⰻⱄⱅⰰ, ⰵⰳⱁⰶⰵ ⰰⰸⱏ ⰱⰾⰰⰳⱁⰲⱑⱋⰰⱓ ⰻ ⱂⱃⱁⱂⱁⰲⰵⰴⰰⱓ, ⰴⰰ ⰱⰻ ⱀⰰ-ⱀⱏ ⱆⱂⰲⰰⰾⰻ, ⰰⱀⱅⱆⱂⰰⱅⰵ. ⱅⱏ ⰵⰴⰻⱀⱏ ⱂⱁⰿⱁⰶⰵⱅⱏ ⰲⱄⰵⰿⱆ ⰿⰻⱃⱆ ⰱⰾⱆⰴⰵⱋⱆ, ⰴⰰ ⰱⰻ ⰽ ⱅⱁⰿⱆ ⱀⰵ ⱁⱄⱆⰶⰴⰵⱀⰻ [ⰱⰻⰾⰻ], ⱀⱏ ⰴⰰ ⰶⰻⰲⰻ ⰱⱆⰴⱆⱅⱏ ⰲⱏ ⰲⱑⱃⱑ ⰻ ⱄⱅⱃⰰⱈⱑ ⰱⱁⰶⰻ ⰻ ⰲ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑ ⰻ ⱍⰻⱄⱅⱁⱅⱑ ⰻ ⰾⱓⰱⰲⰻ ⰻⱄⱅⰻⱀⱏⱀⱑ. ⰰⱋⰵ ⰰⰸⱏ ⱆⱍⱆ, ⰵⰶⰵ ⰿⰻ ⰵⱄⱅⱏ ⱁⱅⰽⱃⱏⰲⰵⱀⱁ ⰱⱁⰳⱁⰿⱏ, ⰽⱆⱓ ⱁⰱⰻⰴⱆ ⱅⰲⱁⱃⱆ, ⰰⱀⱅⱆⱂⰰⱅⰵ; ⰰⱀⱅⱆⱂⰰⱅⱏ ⰶⰵ ⱂⱁⰲⰵⰾⱑ ⱄⰲⰵⰸⰰⱅⰻ ⱂⰰⰲⰾⰰ. ⰻ ⰲⱄⰰⰴⰻⱎⰵ ⰻ ⰲⱏ ⱅⱏⰿⱀⰻⱌⱆ, ⰴⱁⱀⰴⰵⰶⰵ ⱆⱂⱃⰰⰸⰴⱀⰻⱅ ⱄⰵ, ⰻ ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰⰵⱅⱏ ⰵⰳⱁ ⱂⱃⰻⰾⰵⰶⱀⱁ. ⱅⱑⰽⰾⰰ ⰶⰵ ⰲⱄⱅⰰⰲⱎⰻ ⱀⱁⱋⰻⱓ, (ⰻ ⱄⱀⰵⰿⱎⰻ) ⰿⱁⱀⰻⱄⱅⱁ, ⰴⰰⱄⱅⱏ ⰲⱃⰰⱅⰰⱃⰵⰲⰻ, ⰻ ⱁⱅⰲⱃⱏⰸⰵ ⰵⰻ ⰴⰲⱏⱃⰻ. ⰻ ⰻⰴⰵ ⰲⱏ ⱅⱏⰿⱀⰻⱌⱆ, ⰴⰰⰲⱎⰻ ⱅⱏⰿⱀⰻⱍⱀⱁⰿⱆ ⱄⱅⱃⰰⰶⱓ ⰸⱃⱏⱌⰰⰾⱁ ⱄⱃⰵⰱⱃⱏⱀⱁ. ⰻ ⰲⱀⰻⰴⰵ ⰽⱏ ⱂⰰⰲⰾⱆ, ⰻ ⱄⱑⰴⱎⰻ ⱆ ⱀⱁⰳⱆ ⰵⰳⱁ, ⱂⱁⱄⰾⱆⱎⰰⱎⰵ ⰲⰵⰾⰻⱍⰻⱑ ⰱⱁⰶⰻⱑ. ⱂⰰⰲⰾⱏ ⰶⰵ ⰿⱀⰵ, ⱑⰽⱁ ⱀⰻⱍⱅⱁⰶⰵ ⰵⰿⱆ ⰱⱆⰴⰵⱅⱏ, ⰶⰻⰲⱑⱎⰵ[10] ⰴⱃⱏⰸⱀⱁⰲⰵⱀⰻⰵⰿⱏ ⰱⱁⰶⰻⰵⰿⱏ. ⱁⱀⱁⰻ ⰶⰵ ⰲⰵⱃⰰ ⱃⰰⱄⱅⱑⱎⰵ[10], ⱁⰱⰾⱁⰱⰻⰸⰰⱓⱋⰻ[11] ⱆⰸⰻ ⰵⰳⱁ. ⰲⱀⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⰱⱑ ⱅⱑⰽⰾⰰ ⰻⱄⰽⱁⰿⰰ[12] ⱄⰲⱁⰻⰿⰻ ⰻ ⱅⰰⰿⱁⱃⱁⰿⱏ, ⱑⰽⱁ ⱂⱁⰳⰻⰱⱎⰻ, ⰻ ⱂⱁ ⱂⱆⱅⰵⰿⱏ ⰻⱄⰽⰰ-

gèrčki ὕπατος. 9) obično se veli glagol равьновати odakle bilo bi равьноуѥть. 10) stegnuti oblici po Gram. §. 34. 11) dativ jedn. žen. sp. 12) participij sad. vrem. tèrpni od korena ⰻⱄⰽ. srav. str. 21. op. 16. 13) znamenit dokaz starine; dativni oblik

[illegible]

na [illegible] sačuva se duže u participija nego li pravoga imena pridavnoga, gdě mu već u najstarijih spomenicih hèrv. roda neima nego li veoma malo tragovah. [14]) lokal bez predloga, zbog [illegible] koji je u glagolu sadèržan: i to se nalazi pravilno samo u najstarijih spomenicih, srav. str. 67. op. 32. [15]) aorist; gled. str. 10. op. 1. i str. 11. op. 9. [16]) ovakovi nestegnuti oblici sastavljene deklin. imena pridavnoga u nekojih padežih veoma su rědki u hèrv. spom., i zato dokaz starine. [17]) kao u nas *nemati*, gèrč. ἀμήτωρ, ἄνυμφος; to znači: *nevrědna ime-*

[illegible]

---

na nevěste. [18]) nom. množ. žen. spol. sastav. dekl. od participija [illegible], [illegible], [illegible]. [19]) po Gram. §. 49. město [illegible]. [20]) participij sad. vr. [illegible], razuměva se: *jeda li gleda ovamo, misleći, da neću stèrpěti.* [21]) i ovaj pravilni nom. množ. na [illegible] (kao людиѥ, пѫтиѥ), u spom. hèrv. roda veoma je rědak ter dokaz starine. [22]) Gram. str. 88. [23]) mě-

ⰱⱑ ⰶⰵ ⱂⰰⰲⰾⱏ ⱂⱁⱄⱅⰵ ⱄⰵ ⱄⱏ ⱁⱀⰻⱄⰻⱇⱁⱃⱁⰿⱏ ⰻ ⱄⱏ ⰶⰵⱀⱁⱓ ⰵⰳⱁ ⰻ ⱄⱏ ⱍⰵⰴⱁⰿⱐ ⰵⰳⱁ ⰲⱏ ⰳⱃⱁⰱⱑ[24] ⱂⱃⰻ ⱂⱁⰴⱅⰻ ⰳⱃⰵⰴⱏⱎⰻⰿⱏ ⰲⱏ ⰴⰰⱂⱁⱀⰰ. ⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⰿⱀⱁⰸⰻ ⰴⱐⱀⰻ ⰿⰻⱀⱆⰲⱎⰵ, ⱂⱁⱄⱅⰵⱎⰵⰿ ⱄⰵ ⰻⰿⱏ, ⱁⱅⱃⱁⱌⰻ ⱃⱑⱎⰵ ⰽ ⱂⰰⰲⰾⱆ: ⰰⰾⱍⰵⰿⱏ, ⰻ ⱀⰵ ⰻⰿⰰⰿⱏ ⱍⰻⰿⱏ ⱈⰾⱑⰱⱏ ⰽⱆⱂⰻⱅⰻ. ⰱⱑ ⰱⱁ ⱁⱄⱅⰰⰲⰻⰾⱏ ⱁⱀⰻⱄⰻⱇⱁⱃⱏ ⰲⱄⰰ ⰸⰵⰿⰾⱐⱀⰰⰰ[16]; ⰻ ⰲⱏ ⱄⰾⱑⰴⱏ ⱂⰰⰲⰾⰰ ⱈⱁⰴⰰⱎⰵ ⱄⱏ ⰲⱄⱑⰿⱏ ⰴⱁⰿⱁⰿⱏ ⱄⰲⱁⰻⰿⱏ. ⱂⰰⰲⰾⱏ ⰶⰵ ⱄⱏⰲⰾⱏⰽⱏ ⱄⱏ ⱄⰵⰱⰵ ⰵⱂⰵⱀⰴⰻⱅⱏ[25], ⱃⰵⱍⰵ ⱁⱅⱃⱁⰽⱆ: ⰻⰴⰻ, ⱍⰵⰴⱁ, ⰽⱆⱂⰻ ⱈⰾⱑⰱⰻ ⰿⱀⱁⰸⰻ, ⰻ ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⰻ ⱄⱑⰿⱁ. ⰲⱀⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⰽⱆⱂⱁⰲⰰⱎⰵ ⱁⱅⱃⱁⰽⱏ, ⰲⰻⰴⱑ ⱅⰵⰽⰾⱆ ⱄⱁⱄⱑⰴⱆ ⱄⰲⱁⱓ, ⰻ ⰴⰻⰲⰻ ⱄⰵ, ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰽ ⱀⰵⰻ: ⱅⰵⰽⰾⰰ ⰽⰰⰿⱁ ⰻⰴⰵⱎⰻ; ⱁⱀⰰ ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ: ⱂⰰⰲⰾⰰ ⰻⱎⱆ, ⱁⰳⱀⱑ ⰻⰸⰱⱑⰳⱎⰻ. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⱁⱅⱃⱁⰽⱏ: ⱈⱁⰴⰻ, ⰴⰰ ⱅⰵ ⰲⰵⰴⱆ ⰽ ⱀⰵⰿⱆ. ⰲⱏⰸⰴⱏⱈⰰⰵⱅⱏ ⰱⱁ ⱅⰵⰱⰵ ⱃⰰⰴⰻ, ⰻ ⰿⱁⰾⰻⱅⱏ ⱄⰵ ⰻ ⱂⱁⱄⱅⰻⱅⱏ ⱄⰵ, ⱄⰵ ·ⰵ· ⰴⱐⱀⰻ. ⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⱂⱃⰻⰱⰾⰻⰶⰻ ⱄⰵ ⱅⰵⰽⰾⰰ ⰽⱏ ⰳⱃⱁⰱⱆ, ⱂⰰⰲⰾⱆ ⱂⱃⰻⰽⰾⱁⱀⱐⱎⱆ ⰽⱁⰾⱑⱀⱑ, ⰻ ⰿⱁⰾⰵⱎⱆ ⱄⰵ ⰻ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱎⱆ: ⱁⱅⱍⰵ ⱄⰲⱑⱅⰻ, ⰻⱄⱆⱄ ⰽⱃⰻⱄⱅⰵ, ⰴⰰ ⱀⰵ ⱂⱃⰻⰽⱁⱄⱀⰵⱅ ⱄⰵ ⱅⰵⰽⰾⰻ ⱁⰳⱀⱐ, ⱂⱁⰿⱁⰸⰻ ⰵⰻ, ⱑⰽⱁ ⱅⰲⱁⱑ ⰵⱄⱅⱐ, ⱁⱀⰰ ⰶⰵ ⰸⰰ ⱀⰻⰿⱏ ⱄⱅⱁⱑⱎⰻ ⱃⰵⱍⰵ: ⱁⱅⱍⰵ ⱄⰲⱑⱅⰻ, ⰻⱄⱆⱄⰵ ⰽⱃⰻⱄⱅⰵ, ⰱⰾⰰⰳⱁⱄⰾⱁⰲⰾⱓ ⱅⰵ, ⱑⰽⱁ ⱄⱂⰰⱄⱏⰾⱏ[26] ⰿⰵ ⰵⱄⰻ ⱁⱅ ⱁⰳⱀⱑ, ⰴⰰ ⱂⰰⰲⰾⰰ ⰲⰻⰴⰻⰿⱏ. ⰻ ⰲⱏⰸⰴⰲⰻⰳⱏ ⱄⰵ

sto ⱁⰳⱀⰻ, izmedju ⰳ i ⱀ umetnut je ⱏ, današnji *a* samo od lakšega izgovovora. sr. Gr. str. 61, 3. [24]) tu se razuměva običaj kèrštjanski pèrvih vremenah, da su se po katakombah sakrivali. [25]) gèrčki izraz ἐπένδυτον dokaz jedan izmedju više njih, da je ova legenda u slov. jezik s gèrčkoga prevedena. [26]) i tu je ⱏ suviše umetnut medju ⱄ i ⰾ, po današnjem bilo bi: *spasao*, od infin. *spasti* město *spasiti*.

ⱂⰰⰲⰾⱏ, ⱆⰸⱃⱑ ⱓ ⰻ ⱃⰵⱍⰵ· ⰱⱁⰶⰵ, ⱄⱃⱏⰴⱍⰵⰲⱑⰴ-ⱍⰵ, ⱁⱅⱍⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰰ ⱀⰰⱎⰵⰳⱁ ⰻⱄⱆⱄⰰ ⱈⱃⰻⱄⱅⰰ, ⰱⰾⰰⰳⱁⱄⰾⱁⰲⰾⱓ ⱅⰵ, ⱑⰽⱁ ⰴⰰⰾⱏ ⰿⰻ ⰵⱄⰻ, ⰵⰳⱁⰶⰵ ⱂⱃⱁⱄⰻⱈⱏ. ⰻ ⰱⱑ ⰲ ⰳⱃⱁⰱⱑ ⰾⱓⰱⰾⰵⱀⰻⰵ ⰿⱀⱁⰳⱁ, ⱂⰰ-ⰲⰾⱆ ⰲⰵⱄⰵⰾⰵⱋⱆ ⱄⰵ ⱄⰵ ⰻ ⱁⱀⰻⱄⰻⱇⱁⱃⱆ ⰻ ⰲⱄⱑⰿⱏ ⱄⱆ-ⱋⰻⰿⱏ ⱄ ⱀⰻⰿⰰ. ⰻⰿⱑⱈⱆ ⰶⰵ ·ⰲ· ⱈⰾⱑⰱⰻ. ⰻ ⰲⱁⰴⱆ ⰻ ⰲ(ⰵⱄⰵⰾⰰⱈ)ⱆ ⱄⰵ ⱁ ⱂⱃⱑⱂⱁⰴⱁⰱⱀⰻⱈⱏ ⰴⱑⰾⱑⱈⱏ ⱈⱃⰻⱄⱅⱁⰲⱑⱈⱏ. ⱃⰵⱍⰵ ⰶⰵ ⱅⱑⰽⰾⰰ ⰽ ⱂⰰⰲⰾⱆ· ⰴⰰ ⱂⱁ ⱅⰵⰱⱑ ⱈⱁⰶⰴⱓ, ⱑⰿⱁⰶⰵ ⰰⱋⰵ ⰻⰴ(ⰵⱎⰻ. ⱁⱀ) ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ ⰽ ⱀⰵⰻ· ⰲⱃⱑⰿⰵ ⱄⰵ ⰸⰾⱁ ⰵⱄⱅ, ⱅⰻ ⰶⰵ ⰵⱄⰻ ⰽⱃⰰⱄⱀⰰ. ⰵⰴⰰ ⰲ ⰴⱃⱆⰳⱆⱓ[16] ⱀⰰⱂⰰⱄⱅⱏ ⰲⱂⰰⰴⰵⱎⰻ ⰲ ⰳⱁⱃⱎⱆ ⱂⱃⱏⰲⰻⰵ. ⱃⰵⱍⰵ ⱅⱑⰽⰾⰰ ⰽ ⱂⰰⰲⰾⱆ· ⱅⱏⰽⰿⱁ ⰸⱀⰰⰿⰵⱀⰻⰵ ⱈⱃⰻⱄⱅⱁⰲⱁ ⰴⰰⰻ ⰿⰻ, ⰻ ⱀⰵ ⰻⰿⰰⱅⱏ ⰿⱀⱑ ⱂⱃⰻⰽⱁⱄⱀⱆⱅⰻ ⱄⰵ ⱀⰰⱂⰰⱄⱅⱏ. ⰻ ⱃⰵ-ⱍⰵ ⱂⰰⰲⰾⱏ ⰽ ⱅⱑⰽⰾⱑ: ⱅⱃⱏⱂⰻ, ⰻ ⱂⱃⰻⰿⰵⱎⰻ ⰴⰰⱃⱏ ⰱⱁⰶⰻⰻ. ⱁⱅⱄⰾⰰ ⰶⰵ ⱂⰰⰲⰾⱏ ⱁⱀⰻⱄⰻⱇⱁⱃⰰ ⰲ ⰴⱁⰿⱏ ⱄⰲⱁⰻ ⰵⰿⱆ ⱄⱏ ⰲⱄⱑⰿⰻ ⰵⰳⱁ. ⱂⰰⰲⰾⱏ ⰶⰵ ⱂⱁ-ⰵⰿⱏ ⱅⱑⰽⰾⱆ ⰻⰴⰵ ⱄ ⱀⰵⱓ ⰲⱏ ⰰⱀⱏⱅⰻⱁⱈⰻⱓ[27]. ⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⰲⱈⱁⰶⰴⰰⱎⰵⱅⰰ[28] ⱄⱃⱑⱅⰵ ⱑ ⰻⰿⰵⱀⰵⰿⱏ ⰰⰾⰵⰽ-ⱄⰰⱀⱏⰴⱃⱏ, ⱂⱃⱏⰲⰻⱈⱏ ⰳⱃⰰⰴⰰ ⰰⱀⱏⱅⰻⱁⱈⰻⰻⱄⰽⰰⰳⱁ, ⰿⱀⱁⰳⱁ ⰸⰾⱁ ⱅⰲⱁⱃⰵ ⰲ ⰳⱃⰰⰴⱑ ⱅⱁⰿⱆ ⰲⱏ ⰴⱏⱀⰻ ⰽⱀⰵⰶⰻⱑ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ. ⰲⰻⰴⱑⰲⱏ ⱅⱑⰽⰾⱆ, ⰾⱁⰱⰸⰰ ⱓ, ⰻ ⰿⱁⰾⰰⱎⰵ ⱂⰰⰲⰾⰰ ⰸⰾⰰⱅⱁⰿⱏ ⰿⱀⱁⰳⱁⰿⱏ ⰻ ⰴⰰⱃⰿⰻ. ⱂⰰⰲⰾⱏ ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ ⰽ ⱀⰵⰿⱆ: ⱀⰵ ⰸⱀⰰⱓ ⰶⰵⱀⰻ, ⱓⰶⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⰵⱎⰻ, ⱀⱑⱄⱅⱏ ⰿⱁⱑ. ⱁⱀ ⰶⰵ, ⰿⱀⱁⰳⱁⰿⱁⰳⰻ ⰲ ⰰⱀⱏⱅⰻⱁⱈⰻⰻ, ⱄⰰⰿ ⱓ ⱈⱁⱅⰵ ⱂⱁⰵ-ⱅⰻ. ⱁⱀⰰ ⰶⰵ ⱀⰵ ⱃⰰⱍⰵⱋⰻ, ⱀⱏ ⱂⰰⰲⰾⰰ ⰻⱄⰽⰰⱎⰵ. ⰲⰸⱏⱂⰻ ⰶⰵ ⰳⱁⱃⱏⰽⱁ· ⱀⰵ ⱀⱆⰴⰻ[29] ⰿⰵⱀⰵ ⱄⱅⱃⰰⱀⱀⰻⱌⰵ,

---

[27] grad u maloj Aziji, na granici medju Phrygijom i Pisidijom. [28]) oblik onakov, koji češće dolazi. Već u assem. spom. ima takovih priměrah. [29]) *ne sili*, odakle: *nužda*. [30]) u Mikl. rěčniku dolazi ova

ⱀⰵ ⱀⱆⰴⰻ ⰿⰵⱀⰵ ⱃⰰⰱⰻ ⰱⱁⰶⰻⰵ· ⱂⱃⱏⰲⰻⱑⱏ ⰱⱁ ⰵⱄⰿⱏ ⰻⰽⱁⱀⱏⱀⰻⱄⰽⰰ ⰳⱃⰰⰴⰰ. ⰻ ⰵⰿⱎⰻ ⰰⰾⰵⰽⱄⰰⱀⰴⱃⰰ, ⱃⰰⱄⱅⱃⱏⰳⰰ ⰵⰿⱆ ⰳⰾⰰⰲⱁⱅⰵⰳⱏ[30], ⰻ ⰲⱑⱀⱌⱏ ⱄⱅⱃⱏⰶⰵ ⱄⱏ ⰳⰾⰰⰲⰻ ⰵⰳⱁ, ⰻ ⱂⱁⱄⱅⰰⰲⰻ ⰻ ⱄⱃⰰⰿⱀⰰ ⱂⱃⱑⰴⱏ ⰲⱄⱑⰿⰻ. ⰰⰾⰵⰽⱄⰰⱀⰴⱃⱏ ⰶⰵ, ⱄⱅⰻⰴⰵ ⱄⰵ ⰾⱓⰴⰻ, ⱂⱃⰻⰲⰵⰴⰵ (ⱓ ⱂⱃⱑⰴⱏ ⰽⱀⰵⰸ)ⰰ. ⰵⰳⰴⰰ ⰶⰵ ⰻⱄⱂⱁⰲⱑⰴⱑ, ⱍⱅⱁ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻ ⰵⰿⱆ, ⱁⱄⱆⰴⰻⱎⰵ (ⱓ) ⰲⱏⰲⱃⱑⱋⰻ ⰸⰲⱑⱃⰵⰿⱏ. ⰶⰵⱀⰻ ⰶⰵ ⰴⰻⰲⰻⱎⰵ ⱄⰵ ⰻ ⰲⰸⱏⱂⰻⱎⰵ, ⱂⱃⱑⰴⱏ ⱄⱆⰴⰻⱋⰵⰿⱏ ⱄⱅⱁⰵⱋⰵ, ⰸⰰ ⱄⱆⰴⱏ· ⱀⰵⱂⱃⰰⰲⱏⰴⱀⱏ ⱄⱆⰴⱏ. ⱅⱑⰽⰾⰰ ⰶⰵ ⱆⰿⱁⰾⰻ ⰽⱀⰵⰸⰰ, ⰴⰰ ⱍⰻⱄⱅⰰ ⱂⱃⱑⰱⱆⰴⰵⱅⱏ, ⰴⱁⱀⰴⰵⰶⰵ ⰲⱏⰲⱃⱏⰳⱆⱅⱏ ⱓ ⰽⱏ ⰸⰲⱑⱃⰵⰿⱏ. ⰻ ⰵⱅⰵⱃⰰ ⱅⱃⱁⱂⰵⱀⰰ[31], ⰱⱁⰳⰰⱅⰰ ⰸⱑⰾⱁ, ⰵⰻⰶⰵ ⰱⱑ ⰴⰵⱋⰻ[32] ⱆⰿⱃⱏⰾⰰ, ⱂⱃⰻⱑⱅⱏ ⱓ ⱀⰰ ⱄⱏⱈⱃⰰⱀⰵⱀⰻⰵ, ⰻ ⰻⰿⱑ ⱓ ⰲⱏ ⱆⱅⱑⱈⱆ. ⰻ ⰵⰳⰴⰰ ⰸⰲⱑⱃⱏ ⰻⰸⰲⱑⱄⰵ[15] ⱀⰰ ⱀⱓ, ⱂⱃⰻⰲⰵⰸⰰⱎⰵ ⱓ ⰾⱏⰲⰻⱌⰻ ⰾⱓⱅⱑ ⰸⱑⰾⱁ. ⱌⱑⱄⰰⱃⰻⱌⰰ ⰶⰵ ⱅⱃⱁⱂⰵⱀⰰ ⰳⱃⰵⰴⱑⱎⰵ ⰲ ⱄⰾⱑⰴⱏ ⰵⰵ. ⰾⱏⰲⰻⱌⰰ ⰶⰵ, ⰾⰵⰶⰵⱋⰻ ⰲⱄⰽⱃⰰⰻ ⱅⱑⰽⰾⰻ, ⰾⰻⰸⰰⱎⰵ ⱀⱁⰸⱑ ⰵⰻ. ⰻ ⰲⱏⱄⱏ ⱀⰰⱃⱁⰴⱏ ⰴⰻⰲⰾⰰⱈⱆ[33] ⱄⰵ.

2.

Odlomak legende o Ivanu i Prohoru: na komadu kvěra, skinutom sa koricah drugoga glagolskoga rukopisa, koji spada u 13. věk; odlomak sam iz iste je dobe, iz koje legenda sv. Tekle, dakle iz XII věka.

* * * ⰿⱆⰶⰰ[1] ⱂⱃⱑⰴⰰⱀ[ⰰ ⰿⰻ] ⰱⱑⱄⱅⰰ ⱁⱅ ⰵⱃⱆⱄⱁⰾⰻⰿⰰ, ⰲⰾⱏⱈⰲⰰ ⱄⱆⱋⰰ, ⰻⰿⰵ ⰵⰴⰻⱀⱁⰿⱆ

---

rěč samo u obliku ГЛАВОТАЖЬ (ovdě ГЛАВОТАГЪ), a znači neku oděću.

[31] gèrč. oblik Τρύφαινα; u sv. pismu (Rim. 16, 12) spominje se u šiš. isto ime oblikom ТРОУФЕНА.

[32] gr. §. 19, 2.

[33] skladnja po smislu, ne po gram. obliku.

[1] Kako je svaka strana lista razděljena u dva stupca,

[illegible]

otèrgnut je gornji okrajak u slici trokuta, te se na pèrvom stupcu nemože pročitati iz pèrvoga redka ništa, iz drugoga samo [illegible], iz trećega [illegible] [illegible]., iz četvrtoga [illegible] [illegible], u petom vidi se pred [illegible] još [illegible] od prijašnje rěči. Medjutim, kako iz svega sadèržaja slědi, nije s ovim stupcem legenda započeta, već je něšto i sprěda bilo na inom listu, kojemu neima traga. [2]) ovaj znak [illegible], kao dokaz velike starine, upotrebljuje se u našem odlomku kao i u tekl. već samo na kraju rěči te pri kraju stupca. [3]) pred ovom rěčju očekivao bi se veznik [illegible], ali na poslanom mi prepisu nije mu traga ni města naći. [4]) akuz dvojine s particip. [illegible], o kojem vise objekti: [illegible] [illegible] (multas confusiones) [illegible] [illegible] [illegible]. Dual, jer se razuměvaju „Ivan i Prohor“. [5]) proteže se na [illegible]. [6]) od [illegible] vokativ: ОКАꙖНЕ, stegnuto ОКАНЕ, sa dva [illegible], kao da je od nom. [illegible], što i dolazi često, znači: „jadniče“. [7]) očekivala bi se dvojina [illegible]. [8]) staro ЗАѬЗА, ovdě neznači drugo, nego li ‚nodus‘: zavežljaj.

ⰻⰿⰰ ⰳⰾⰰⰳⰻⰾⰵ: ⱄⰻ ⱀⰰ ⱂⰻⱅⱃⱑⱆⰴ ⰲⰹⱁ'ⰿⰹ ⰻⱁⰻⰴⰻⰾⰹ, ⰻ ⱄⰵ ⱂⱃⱑⰽⰾⰰⰴⰻⰾⰹ[9] ⱀⰰ ⱀⰰ[10]. ⰻ ⱂⰻⰽⰰⱁⰰⱎⰵ ⰻⰿⰰ ⰾⰰⱃⱅⰻⱓ[11] ⱂⱃⱑⰾⰹⱄⱅⰻ ⰳⰾⰰⰳⰻⰾⰵ· ⰻ ⱑⰽⰻ ⱄⰻ ⱄⰾⰻⱎⰰⰲⰹ ⱂⱃⰻⰴ' ⱄⱑⰿⰻ, ⱄⰹⰴⱑ ⰻⰿⰰ ⱄⰳⰶⰻⰿⰰ ⰲ ⰳⱃⰰⰴⱑ ⱄⰵⰿⰹ. Ⰰ ⱂⰾⰰⰽⰰⱎⰵ ⱄⰵ, ⱃⰵⰽⰹ· ⱑⰽⰻ ⰴⰵⱀⰳ ⰻ ⰶⰵⰴⰰ ⰻ ⰴⱑⰿ' ⰻⱄⱅⰰⰲⰻⰾ' ⰻ ⱂⰴⰰⰴⰰⱓ ⱂⰻ ⱅⰳⰴⰾⰹⱑⰻ ⱁⰵⰿⰾⰻ. ⱀⰳ ⰿⰻⰾⱓ ⰴⰰⱓ, ⰴⱃⱆⰳⰰ ⰴⰻⰶⱃⰰⱑ, ⱂⰻⰿⰻⰾⰸⰻⱅⰰ ⱄⱅⱃⰰⱀⱄⱅⰲⰻⰿⰻⰵ. Ⰰ ⱃⰵⰽⰻⱄⱅⰰ ⰲⰻⰻⱀⰰ ⰽ ⱀⰵⰿⰳ· ⱀⰻⰶⰵⱄⰻⰾⰵ ⱀⰵ ⱄⱅⰲⰻⱃⰻ ⱄⰵⰶⱑ ⱁⰾⰰ, ⰴⱃⱆⰾⰵ ⰴⰻⰶⱃⰻ, ⰻⰶⰻ ⰲⰾ'ⰾⰲⰰ ⱅⰰ ⱄ'ⰴⱑ ⰵⱄⱅⰰ. ⱂⰰⰽⰻ ⰾⰵ ⱃⰵⰶⰵ ⰻⰿⰰ· ⱀⰹ ⰶⰻⱓ ⱄⰵ, ⰵⰴⰰ ⰽⰰⰽⰻ ⰲⰾ'ⱎⰹⱄⰽⰻⰿⰹ ⱁⰾⰻⰾⰻⱅⱃⰻⰵⰿ' ⰻⱁⰶⱑⰾⰻⱅⰰ ⰻⱅ ⱄⰳⰴⰳ. ⱀⰹ ⱄⰵ ⱄⱅⰲⰻⱃⰻⱅⰰ, ⰴⱃⱆⰳⰰ ⰴⰻⰶⱃⰰⱑ· ⰻⰿⱑⱅⰰ ⱑ ⰻ ⱁⰰⰽⰾⱓⰶⰻⱅⰰ ⱑ ⰲ ⰾⱃⰰⰿⰻⱀⱑ, ⰻ ⱀⰻⰽⱅⰻⰾⰵ ⰴⰰ ⱀⰵ ⰲⱑⱄⱅ', ⰻ ⱂⰻⰶⰻⰻⱅⰰ ⱑ, ⰻ ⰲⱁⰿⱑⱅⰰ ⱄⰵ ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⰵⱀⰻⰵ ⰿⱀⰻⱓ. ⰻⱀⰰ ⰾⰵ ⱃⰵⰽⰻⱄⱅⰰ· ⱂⰰⰶⰵ ⰴⰰ ⰻⰿⰵⰲⱑ ⱑ ⰻ ⱂⱃⰻⰲⰵⰴⰵⰲⱑ ⱑ ⰽ ⱅⰵⰶⱑ· ⰰⰶⰵ ⰶⰻ ⰳⰶⰻⰵⰲⱑ ⱑ, ⰽⰰⰽⰻ ⰲ'ⱁⰲⱃⰰⱅⰻⱎⰻ ⱄⰵ ⰲ ⱄⰲⰻⱓ ⱁⰵⰿⰾⱓ; ⰻⱀ ⰾⰵ ⱃⰵⰶⰵ ⰻⰿⰰ· ⱂⰻⰶⰻⰻⱅⰰ ⱑ, ⰴⱃⰳⰳⰰ ⰴⰻⰶⱃⰰⱑ, ⰰ ⱀⰵ ⰾⰻⰶⰳ ⰲⰻⰴⱑⱅⰻ ⰿⰻⰵⰳⰻ ⰻⱅⰶⱄⱅⰲⰰ. ⰻⱀⰰ ⰾⰵ ⰻⰶⰵⰶⰰⱄⱅⰰ ⱄⰵ ⰳⰶⰻⱅⰻ ⱀⰻ, ⰻ ⰲⱁⰵⱅⰻ ⱂⱃⱑⰾ'ⱄⱅⱀⰻⰵ ⱁⰾⰰⱅⰻ. Ⰰ ⱅⰰⱀ ⰾⰵ ⱃⰰⱁⰳⰿⱑⰲⰹ ⰴⰳⰾⰻⰿⰹ, ⱑⰾⰵ ⱅⰲⰻⱃⰰⱎⰵ ⱄⰻⱅⰻⱀⰰ, ⱃⰵⰶⰵ ⰽⰹ ⰿⱀⱑ· ⰶⰵⰴⰻ ⱂⱃⰻⰾⰻⱃⰵ, ⱄⰵ ⰲⱑⰾⰴⰹ ⰻ ⰳⰻⱅⰻⰲⰻ ⰴⰳⱎⰳ ⱄⰲⰻⱓ ⰲ ⱀⰰⱂⰰⱄⱅ', ⱑⰽⰻ ⰿⱀⰻⰳⰻ ⱄⰽⱃ'ⰶⰻ ⰻ ⱄⱅⱃⰰⱄⱅⰻ ⱀⰰⰾⰵⰾⰵⱅ' ⰿⱀⱑ, ⰵⰾⰵ ⰲⱁⰴⰲⰻⰾⰵ ⱀⰰ ⱀⰻ ⰶⱑⱄⰹ

---

9) znači: „opredělih i zapisah kao **poklad** ili zalog na njihovu glavu za onoga, koji bi mi kazao, gdě su“ 10) to je akuz. dvojine, kao prije ⱑ s umetnutim ⱀ. 11) razuměva se, koja je sadèržavala poklad. 12) ovdě je u prepisu naznačeno, da dva do

ⱂⱃⰻⰱⰻⰲⰰⰵⰻ ⰲ ⱌⱃⰽⰲⰻ ⰰⱃⱅⰵⰿⰻⰻ[12] . . ⱄⰵ ⰱⰻ ⰲⱄⱅⰰⰲⰾⰰⰵⱅ' ⱀⰰ ⱀⰰ ⰲⱁⰻⱀⰰ, ⱀⰰⱆⱍⰻⰲⱏ ⰸⰾⱑ ⱁ ⱀⰰⱎ, ⰻ ⱂⱁⰽⰰⰸⰰ ⰿⰻ ⰻⱄⱆⱄⱆ ⰲⱄⰰ ⰳⰾⰰ[13][. . . .] ⰿⱄⱆⱅⰰⰻ ⱄⰵ ⱆⰾⰻ ⰻ ⱆⰳⰻⱅⰻⰲⰻ ⱄⰵ[14]. . ⰺ ⱄⰵ ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⱆ ⰻⰲⰰⱀⱆ ⰽⰻ ⰿⱀⱑ, ⱂⱃⰻⰴⱁⱄⱅⰰ ⰲⱁⰻⱀⰰ ⰻ ⰵⱄⱅⰰ ⱀⰻ. ⰴⰻⱁⱄⰽⱁⱃⰻⰴ ⰶⰵ ⱀⰵ ⰾⱑ ⱅⱆ ⱁ ⱀⰰⰿⰻ, ⱀⱏ ⰲ ⰴⱁⰿⱆ ⰵⰳⱁ, ⱂⱁ[15] . . . . . ⰺⰲⰰⱀ'ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ· ⰸⰰ ⰽⱁⱓ ⰲⰻⱀⱆ ⰴⱃⱏⰶⰰⱀⰻ ⰵⱄⰵ[16]; ⱁⱀⰰ ⰶⰵ ⱃⰵⰽⱁⱄⱅⰰ· ⰲⰾⱏⱍ'ⱄⰽⱁⰿⱏ ⰸⰾⱁⰳⰾⰻⱅⱃⰻⰵⰿⱏ. ⰺⰲⰰⱀ' ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ· ⰽⱅⱁ ⱁⰱⰾⰻⱍⰻⱅⰵⰾ' ⰵⱄⱅ' ⱁ ⱄⰵⰿⱏ; ⱁⱀⰰ ⰶⰵ ⱃⰵⰽⱁⱄⱅⰰ· ⰴⰰ ⰲ'ⰲⰵⰴⰵⱀⰰ ⰱⱆⰴⰵⱅⰰ ⰲ ⱅⱏⰿⱀⰻⱌⱆ, ⱅⱆ ⰻⰿⰰⱅⰰ ⱁⰱⰾⰻⱍⰻⱅⰵⰾⱏ ⰲⰰⱎ ⰲⰻⰴⱑⱅⰻ. ⰺⰲⰰⱀ' ⰶⰵ ⱃⰵⱍⰵ ⰽ' ⱀⰻⰿⰰ· ⱀⰵ ⰿⱁⰶⰵⱅⰰ ⱀⰰⱎ ⱄⱆⰴⰻⱅⰻ, ⱀⰻ ⰿⱁⱍⰻⱅⰻ, ⰰⱋⰵ ⱀⰵ ⰻⰿⰰⱅⰰ ⱂⱃⱑⰴ'ⱄⱅⰰⰲⰻⱅⰻ ⱂⱃⱑⰴ' ⰸⰾⰻⱌⰵⰿⱏ ⱀⰰⱎ ⰻⰸⰱⰾⰻⱍⰻⱅⰵⰾⱑ. ⱁⱀⰰ ⰶⰵ ⰸⰰⱄⰲⰻⰴⱅⰰ ⰻⰲⰰⱀⰰ, ⰻ ⰲⰾⱑⱄⱅⰰ[17] ⱀⰻ ⱀⰵ ⰲ ⱅⱏⰿⱀⰻⱌⱆ ⱀⱏ ⰲ ⰴⱁⰿ' ⱆⰽⱃⱁⰿ'[18] ⱁⱅⰻⰵⱎⰰ, ⱑⰽⱁ ⱂⱁⰾⰻⱅⰻ ⱀⰻ ⰸⰻⱅⰵⱎⰰ ⱂⱁ ⱀⰰⱄⱍⰵⱀⰻⱆ ⰾⰵⱄⰰ. ⰴⰻⰿⰰⱀⰰ ⰶⰵ ⱅⰵⰽⱎⱆ ⰲⰸⰲⱑⱄⱅⰻ ⰴⰻⱁⱄⰽⱁⱃⰻⰴⱆ, ⰻ ⱂⱃⰻⱅⰵⰽⱏ ⰰⰾⰻⰵ ⰻⱄⱂⱃⱁⱄⰻⱅⰻ ⱀⰻ ⰻ

---

tri slova manjkaju. [13]) od ⰳⰾⰰ do ⱆⱄⱅⰰⰲⰻ nije mogao prepisnik pročitati van u sredini ⰾ; ja i bez izvornika izpunjujem ovako: ⰳⰾⰰⰳⱁⰾⱓⱋⰵ ⰾⰰⰵⱄⰰ· ⱆⱄⱅⰰⰲⰻ ⱄⰵ itd. [14]) za rěči ⰻ ⱆⰳⰻⱅⰻⰲⰻ ⱄⰵ nije sigurno, jeda li su dobro pročitane, niti jeda li što nemanjka. [15]) ovdě skoro čitav redak nije sigurno pročitan; u prepisu, meni poslanom, stoje kao nagadjajući ove rěči: ⱀⰵ[ⰴⱃⰰⰾⰻ ⰻⱄⰻⱌⰵ ⰵⰾⱁⱎⰻⱏ]. [16]) ovako je u prepisu, i to ima nekakov smisao: „za koju pogrešku dèržane (nas) uhvatiše (ⰵⰻⰵ: ⰵⱄⰵ), ali može biti, da bi valjalo čitati: ⰾⱏⰸⰰⱀⰰ ⰵⱄⱅⰵ. [17]) město ⰲⰾⱑⱄⱅⰰ, kao ⱃⰰⰻⱅⰰ m. ⱃⰵⰻⱄⱅⰰ. [18]) stoji u savezu sa кромѣ i окромь, te će ovdě zna-

[illegible][19] * * * [illegible] [20] [illegible] [21] [illegible] (dalje manjka).

čiti ‚na strani': ‚odaljeno'. [19]) ovdě dolazi i opet onaj odkinuti okrajak sa protivne strane lista: u pèrvom redku nemože se ništa pročitati, u drugom [illegible], u trećem: [illegible], u četvèrtom: [illegible]; u petom: [illegible], u šestom: [illegible], u sedmom: [illegible]. Smisao zahtěva, da se je Dioskorid zauzeo za Ivana i Prohora, zahtěvajući da im se prije dokaže krivnja. [20]) to mora biti samostav na тель, koji počima predlogom ис — po svoj prilici: испꙑтатєлꙗ, dakle: [illegible]. [21]) u prepisu [illegible], ali lahko da je pogreška, jer [illegible] zahtěva lokal, dakle i takov predlog.

3.

Iz cirilskoga homilijara Mihanovićeva: hom. mih. (věk. XIII.—XIV).

Вь тъжде д'нь иоана прозвитера ѥѯарха благарьскаапо*) слово на възносениѥ господа нашего исоуса христоса· отьче[1] благослови.

Веселите се небеса и радоуй се земле[2], понеже[2] послѣдню стѣноу разградивь срѣдоградиꙗ исоусь, ꙗкоже паоуль[3] глаголеть[2], и враждю[4], ꙗже бѣ междоу богомь и чловѣчьскымь[5] ѥстствомь, мирь створи(вь)[6] и вь ѥдинь съвькоупи(вь)[6] горнꙗа з-долними. да[7] сего ради и мы (и) оубозии глаголѥм'[2]· дьньсь бо врьхь и начетькь нашеѥ пꙋти на небо христось вьзнесе се. за не[2] и апостоль[8] глаголеть[2]· вьстави (и) сь собою и посади

---

¹) u rukop. оче bez kratice. ²) ovako je u rukop. město землѥ, понѥже, глаголѥть (kao kratica uvěk samo г͡лѥть), глаголѥмь (г͡лем'), за нѥ, дьньшнѥмь, нѥмь, господнѥ, испльнѥны itd. ³) Ephes. 2, 14: u šiš. прѣграждениѥ ѡградѣ раздроушь, враждоу . . . ⁴) u rukp. вражю, najpravilnije bilo bi враждоу ⁵) u rkp. kratica чльвы. ⁶) u rkp. stoje participiji, ali za razumljiviji savez valja si misliti indikativ. ⁷) да глаголѥмь kao imperativ. ⁸) Ephes. 2, 6. šiš. и с нимь вьскрѣси и посади с нимь на небесьныхъ ѡ христѣ іисоу-

*) gled. o njem dio pèrvi ‚Priměrah‘ str. 39. Ovaj govor bijaše pisan izpèrvice u pravom starobugarskom jeziku, ali je kasnije preobraćen po naški, t. j. kako je ovdě, posèrbljen, kao i svi ostali do sada navedeni priměri. Bugarski izvornik bijaše po svoj prilici *glagolicom* pisan, što dokazuje jedan komad istoga rukopisa, koji se još nalazi u glag. izvorniku, kao tako zvani g l a g o l i t a C l o z i a n u s. Céli sadèržaj ovoga rkp. gledaj u Denkschr. bečke akademije X. 197.

ны с-небесныими о христосѣ ісоусѣ, оноудоуже (ны)[9] испрьва злый обрѣтатель диꙗволь дьмениꙗ[10] грѣхь дѣлꙗ обидиваго и прѣзориваго величаниꙗ спаде. тѣмь великиимь[11] своимь чловѣколюбиѥмь, иже бѣ того[12] прѣльстию изгналь изь раꙗ чловѣкь, тогоже[13] христось вь оного мѣсто вьзведе. да[14] сего раді[42] всеѥ чьстидостоинь ѥсть праздникь великий[11], и всеѥ радости доуховныѥ. ѥсть же оубо, дроузи, о дьньшнемь[2] дьни, рекоу[15] же, о вьшьстіи[42] христосовѣ на небо повѣсть сикова. давидь бо о немь[2] глаголеть[2], прьвоѥ о сходѣ рекый[16]. прѣклоней[17] небеса и сниде и мракь под ногама ѥго. а о д'ньшнемь[2] вьсходѣ рече[18]. вьзиде на хероувимѣ вьиспрь крилы вѣ-

---

сѣ. [9]) ovaj akzativ nepristaje uz glagol спаде. [10]) po skladnji red rěčih ovako: грѣхъ дѣлꙗ (secundum peccata) дьмениꙗ обидиваго (inflationis iniuriosae) itd. [11]) tako je u rkp.: великиимь t. j. poměšan bi ы i и, kao još n. pr. великии (m. -кый), вьсхитивьша, хероувимьскии, покрившии, паки, заблоудили (m. дилы), вѣрниимь itd. O toj pravopisnoj razluci sr. Gr. str. 32. [12]) sc. диꙗвола. [13]) sc. чловѣка; u ostalom bilo bi razumljivije, da se čita изгнань sc. чловѣкь. [14]) znači ovdě kao od prilike lat. veznik atque. gèrč. καὶ. [15]) рекоу i рекьше znače često, što lat. id est gr. ἤτοι. hèrv. *najme.* [16]) pravilno bilo bi samo рекы, ali je и dodan od neorganičkoga udvojenja, čemu ima u našem priměru više dokazah, kano ti: ходиить, мѣниить, тии, покрившии, вьсхитии, трии, сии (m. сѥ ili си ili сьй), побѣдии, оугасии, вьсходиить itd. [17]) ps. 17, 10: приклони небеса и сьниде примракь подь ногама ѥго. I u nas město прѣклоней, što stoji kao прѣклоний, trebalo bi da je na prosto прѣклони. [18]) ps. 17, 11.: и вьзиде на хероувимь и летѣ, летѣ

трьниими. на херувим же рече, им'же[19] самь сьй[20] на небесныихь сь отьцемь[21] си, херувимь прѣстоль имѣяше, и с-чловѣкы по земли ходиить[16], херувимьскаого небеснаого прѣстола николиже себе не отлоучаше. кріла[42] же вѣтрьнаа облакы мѣниить[16], имиже и вьсхіти[11] се, якоже и вь дѣяниихь апостолсцѣхь пишет се· и облакь[22] подьють и от очию ихь. та[23] же здрьже глаголеть· и якоже зреще бѣхоу на небо, гредоущю (же) юмоу, чюдо и оужасть · прибысть апостоломь· смртьно бо юство[24] соуще, и не обыкше тацѣхь видѣний оужасоше се оумомь. нь аще и речеть нѣкой[25], якоже и прѣжде видѣти[26] бѣ прѣображению, петрь же и явовь и[27] іоань· видѣше бо тии[16] прѣобразивша се господа, и облакь осѣняше· нь не видѣше обака на вьздоухь вьсхитивьша[11] и, ни небоу подьюмша владыкы. чюдо же и то, дивно же и се· нь чюдо чюдесь грьдѣйшею, се бо оного выше юсть, аще и тогожде бога сила и тайна бѣяше. тогда мойси

на крилоу вѣтрьню; i u našem tekstu město na херoубимѣ zahtěva doslědnost sa slědećim, da se piše: на херoувимь. [19]) διότι ili ἅτε — quippe, utpote. [20]) сы — ὤν. [21]) bez kratice rukop. оцемь. [22]) Děl. Apost. I. 9.: šiš. и ѡблакь подьють и ѡть ѡчию ихь. [23]) sc. дѣяния апостольска, ili kraće апостоль, te se ima та uzeti za muž. spol m. ть; u šiš. и яко вьзирающе бѣхоу на небо идоущоу юмоу [24]) ovako bez kratice rkp., ali pravilno valja svakako: юстьство, pak je izpadši najprije plgl. ь iz юстство postalo юсство i юство. [25]) město нѣкый, po analogiji genitiva i dativa. [26]) tako u rkp., razumljivost zahtěva, da se čita: видѣли бѣше. [27]) ovaj и

и илиꙗ ꙗвиста се петровѣ чеди[28] з-богомь бесѣдоующа, а нынꙗ прѣстоль хероувимьскии[11], рекше[15] видимаꙗ[29] сила облакь покрившии[16], в' незаапь приставши, владыкоу с рабы бесѣдоующа вьсхитии[16]. тьгда петрь дрьзаѥ глаголаше· господи, добро ѥсть намь здѣ быти· створимь оубо трии[16] кровы, тебѣ ѥдинь, мойсеови ѥдинь, илии ѥдинь. а нынꙗ оученици ни слова рещи могоше, ни оусть своихь отврѣсти, нь страхомь великомь оужасьше се оубоꙗше се. глаголеть[2] же писаниѥ по томь рекыи[16]. се[30] моужа два прѣдстоꙗста вь одежди бѣлѣ, ꙗже и рѣста· моужи галилѣйсции, что стоите зреще на небо; великоѥ лі[12] чюдо прѣоужастило вы ѥсть; забыли ли ѥсте рекшааго· идоу кь оцоу моѥмоу и отьцоу вашемоу; и не того ли дѣлѣ[31] глаголаше к вамь· не оставлꙗю вась сироть; и паки[11]. мирь мой даю вам', не оставлꙗю вась. не обеща ли вамь светаго доуха послати; нь ісоусь вьшьдый от вась на небо, тако приидеть сь облакы небесными сь славою и сь силою многою· сь приидеть вь годь, ѥгда сѣдеть соудити мироу правдою· семоу бо дасть отьць соудь вьсь. не помните ли, ꙗко сий с вами глаголаше· дана ми ѥсть всакаа власть на небеси и на земли· тьгда апостоли вь себѣ бывше възвратише се, поюще и благословеще бога, и ждоуще божьствныих даров

---

izpade u rkp. 28) od чадь, и znači ovdě: *čeljad, družina.* 29) valjalo bi da je: невидимаꙗ. 30) Děl. apostol. I. 10.: u šiš město прѣдстоꙗста ima стаста прѣдь ними. 31) město дѣлꙗ ostanak osobine bugarsko-glagolske gdě je ѣ = ꙗ. 32) ps. 46, 6. točno, samo

ровь, юже юсть, прѣсветаго доуха пришьствию. и скончa се давидомь глаголемою[2]· вьзиде[32] богь вь вьскликновении, господь гласомь троубнымь. вьскликновению же мѣниить[16], имже беспрѣстаинымь гласомь трьсветоую пѣснь вьспоущають хероувуми богоу· а глась троубны, глась англьскь юсть, прѣжде назнаменаю вьсходь на небо. нь и свѣтый доухь гор'ниимь силамь повелѣнымь гласомь глаголаше· вьзмѣте[33] врата кнези ваша, вьзмѣте се врата вѣчнага и вьнидеть цѣсар славѣ. а силы глаголаше· кто[34] сий юсть цѣсарь славѣ; та же доухь рече· господь крѣпкь и силнь, господь силнь вь рати[35]· побѣдии[16] бо ратника, вьороужи бо се плтию чловѣчьскою на сотоноу и моучителга, и оугасии[16] юго раждеженыю стрѣлы. и на крьстѣ распеть и смрти вькоусивь (и) поплѣнии[15] ада, и одолѣвь, из мртвыихь вьста, и заблоуждьшоую овцоу обративь, (и) се оубо вьсходиить[16] на плещю носе (и) к девети десеть и деветь, юже бѣше не заблоудили[11], нь на горѣ живоуть, рекше[16] на небеси· богь крѣпкь и силнь, господь силнь вь рати· и паки· силамь сь юсть цѣсарь славѣ. сілы[42] же гако слышаше· господь силамь, юдиногласьно обычно славословию вьпиюще приемахоу и проваждахоу[16] до высокыихь прѣвьиспрнгаго прѣстола. и скончa се дави-

---

što je u tekstu padež inače: вь гласѣ троубнѣ. [33]) ps. 23, 7. točno naveden, ali se upravo odanle vidi, da nevalja čitati ваши, kao što je u rkp., jer se proteže na врата. [34]) nastavak psal 23, 8. [35]) u psal. slov. вь брани. [36]) sc. и (t. j. ıисоуса). [37]) ps. 109, 1. točno, samo město gen. stoji dat. ногама

домь глаголемоѥ[2]· рече[37] господь господи моѥмоу, сѣди о десноую мене, дондѣже положю все врагы твоѥ подножию ногоу твоию (sic!). о соупостате, какомоу ѥст'ствоу рече· сѣди о десноую мене; ѥюже ли от нась пльть приѥть доушевноую; рекоу[15] же от прѣсветыѥ мариѥ. да[14] понеже наша пльть на прѣстолѣ высоцѣмь томь дьньсь сѣде, то радоуим се братиѥ· дьньсь бо ѥдиночеды сынь божи, начело пльти нашеѥ, юже от нась приѥмь[38] и кь отьцоу вьзнесе се, дьньсь змьй расѣче се, дьньсь грѣхь чловѣчьскь попираѥть се, дьньсь прѣслоушаниѥм'[39] адамь ис-породы[40] изгнаны, вьторыимь адамомь не вь рай землный нь вь цѣсарство небесноѥ вьсходиіть[16].

Сь *) оубо дьнь господьскаго вьсхода створиль ѥсть (а) вѣрниимь просвѣть. ныниа бо краснаіа весна вьсиіала ѥсть, и цвѣтныѥ прозеблы соуть лѣпоты, вынoу[41] красныѥ лѣторасли, плодь дрѣва масличьна процвьте, смоковьнице и оріаси листвиѥ и ресоу іавише, и всака вещь прозебе, ѥгоу чесо вѣющю, красотѣ подобещии се вльнамь морьскиимь, и всакаіа вь вьсходь господьский с намі[42] свьтет се. придѣте оубо давидьскыѥ вьспоѥм'

твоима. [38]) po skladnji valjalo bi da je: юже (sc. пльть) приѥть, a slědeći veznik и da se izostavi. [39]) ablat. uzroka. [40]) παράδεισος-paradisus. [41]) u rkp. вун s kraticom ⁓ iznad rědka: ono što se čita u našem tekstu, po konjekturi je prof. Miklošića. [42]) ı město и dolazi u našem priměru uvěk pri kraju stupca, dakle s razlogah sasvim vanjske naravi; tako je pri kraju i ovdě. [43]) ps. 46, 2., samo

*) Sredina je homilije ovdě izostavljena.

глаголы, юже нынѣ намь за вьзнесеније господне[2] вьпиѣше· вси[43] юзыци вьсплещите роуками, вьскликнѣте богоу гласомь достоинымимь· вьзиде[32] богь вь вьскликновении, господь вь гласѣ троубнѣмь, вьзиде идѣже бѣаше, вьзнесе се отноудоуже не разлоучи се. сьшьдый оубо ть юсть и вьшидый прѣвыше всѣхь небесь· не инь нѣкто ѣвль се пророкомь, а инь сь апостолы поживый· не инь вь ѣдрѣхь отьчихь, и инь при поньтьсцѣмь пилатѣ соудиимь· не инь на крстѣ гвоздьми пригвождень, и ин на хероувумѣ сѣдей· не инь от иосифа плащаницею обить бывь, и инь дланию тварь всоу одржей· не инь вь гробѣ положень бывь, и инь от серафимь пѣније прїюмлеть[42] нь ть самь сь отьцемь сѣдей, вьпльщїей[44] се бе-сѣмене от ложесњ дѣвичьскь· вьзиде богь вь вьскликновении, господь вь гласѣ троубнѣмь· и творць всѣмь, створей[45] от небытиѣ вса вь бытије, зиждитель адамовь, чловѣча рода сьставивь, прѣставлей[45] оугодника си юноха на мѣсто животнок, схраней[45] ноѣ от потопа всего мира, призвавый патриарха авраама от земле халдѣйскык, образовавый прѣжде о исацѣ крстноую тайноу, давый иѣковоу плодь двонадесетный, поставлей[45] воюводоу людемь мойсѣа, испльней самоуилѣ от ложесњ

da se mėsto достоинымь čita: радостьнымь. [44]) od glag. вьпльтити се, part. perf. act. mėsto вьпльщий po Gram. §. 33. [45]) Gram. §. 33; a to su sve participiji prošl. vrem. tvor. u sastavljenoj deklinaciji; prosti bi oblici glasili po stbg. jeziku сътворь, прѣставль съхрань, поставль, испльнь, въсхѫщь. Valja pako znati, da je ova kraća vèrst participijah perf.

пророчьства, поимый давида от овьць вь цѣсарьство, давый прѣмоудрость соломоноу, вьсхищей[45] илию вихромь на колесници огньнѣй, вьдьхноувый прозрѣні[46] пророкомь, подавый апостоломь дарь ицѣлению, рекый тѣмь· дрьзайте, азь побѣдихь вьсь мирь. сь юсть господь славѣ, вьшьдый на небеса вь вьсклицании, и сѣде о десноую отьца, повіноувшиим[42] се юмоу аньгеломь и чловѣкомь и вьсѣмь силамь. ть доуховьныю ваше молитвы да приимеiь, и побѣдникы[47] всегда ıавить напастемь всего мира, и да покорить всакь плькь нечистыихь доухь, скроушь[45] неприıазнь подь ногами вашіми[42] глаголе кь всѣмь· се дахь вамь власть, настоупати на змию и на скорпию безь пакости· и неврѣждены, цѣлы, непорочны, здравы и свр'шены да схранит вы доухомь и доушею и тѣломь, испльнены[2] плоды правьды всакию, богомь сподобленны збрати[48] се и спасьныі праздникь трьжьствоующе радостно прѣпроводити[48], славеще прѣмилостиваго владыкоу господа нашего іисоуса христоса, юмоуже подобають всака слава и чьсть и покланıание с прѣсветыимь и животворещиимь юго доухомь, и нынıа и прісно и в вѣкь вѣка амін.

---

od glag. IV. reda takodjer osobitost glagolska!
[46]) Budući ova rěč na kraju stupca, lahko da je zato izostavljen ıа, dakle: прозрѣниıа t. j. *predvidjenja*
[47]) sc. *vas* (вы). [48]) ovaj inf. visi o participiju сподоблены.

4.

Iz I. Vrbničkoga časoslova, koji spada u XIII. věk: odlomak homilije sv. Augustina, koja se ondě čita poslije Duhovah (fer. II. post Dom. Pentecost.)

[illegible]

[1]) u rkp. je kratica, ali u brevijaru 1470. (pk.) čita se podpuno: [illegible]! [2]) pom. brevijar ima [illegible], kao da je po starom [illegible]! [3]) [illegible] pk. [4]) město ove rěči ima pk.: [illegible]. [5]) [illegible]. [6]) dokaz starine! [7]) [illegible] pk. [8]) bolje: [illegible] pk. [9]) hèrvatizam: [illegible]

ⰿⱁⰾⱑ, ⱅⰹⱍ'ⰿⱁ[10] ⰴⱐⰻ ⱂⱃⰻⱂⰵⱅⰹ ⰿⱁⰾ', ⰽⰵ ⰴⱐⰻ ⱂⱑ-
ⰴⱐⱁⱅ' ⰿⱁⰾⱑ. ⰻ[11] ⱂⱃⰻⱂⰻⱅⱁ ⱂⰵ ⰽⰵ ⰾⱁⱎⰵⱎⱁ ⱁⱅⰹ
ⰽⰵⰾⱁ; ⱁⱂ ⱅⰵⱋⰵ ⱂⰻⰿⱁⰾⱁ ⱁⱂⱑⱅⰴⱐⰻⰵⱎⱁ ⱂⰵ.

5.

Život velikoga župana sèrbskoga Stěpana Nemanje iliti sv. Symeona, kako ga opisaše njegov stariji sin, pèrvověnčani kralj Stěpan Nemanjić, i najmladji sin sv. Sava; odlomci iz podpunih životopisah izdanja Šafařikova. (A. znači pèrvi t. j. Stěpanov, B. drugi t. j. Savin životopis).

a) Porod Stěpana Nemanje. Ꙗзь скажоу вамь, недостоины грѣшьны и оунили бывь прѣдь ѡшьствиѥмь ѥго, рождены имь паче же и вьспитаны имь стефань, сего светаго господи своего рождьство и житиѥ и добродѣтели. аще и не соущоу ми тьгда ни помнещоу бывьшихь ѥже ѡ рождьствѣ ѥго, нь слышаниѥмь ми слышещоу, ѥже бывьшоу великоу метежоу вь странѣ сей срьпьскыѥ земьлѥ и диѡклитиѥ и дальмациѥ и травоуниѥ, и ѡземльствованоу соущоу родителю ѥго ѡть братиѥ своѥ завистию диꙗволѥю, ѡни же изьшьдь ѡть крамоли ихь вь мѣсто рождениꙗ своего рекомое диѡклитиꙗ, и изволѥниѥмь божиѥмь и прѣчистыѥ ѥго матере роди и сего светаго ѡтрока, хотещаго быти божиѥмь промысломь сьвькоупителꙗ погыбьшимь странамь ѡтьчьствиꙗ ѥго, пастыра же и оучителꙗ, паче же и погыбьшимь ѡбновителꙗ, на мѣстѣ рекомѣмь рыбница. оу храмоу соущимь вь земли той и латиньскымь

pk. [10]) ⱜⱚⰰⰲⰰ. pk. [11]) ovo dalje manjka u pk., ali se čita u bk. —

иєреωмь, изволениюм же божиюмь сподоби се и латинскою приюти крьщению. вьзвращьшоу же се ωтцоу юго на стольною мѣсто, и паки сподоби се вьторою крьщению приюти ωть роукы светителга и архиіерѣга посрѣдѣ срьпьскыю землю, оу светыю и оу вьсеславныю и врьховнию апостолоу петра и павла. (А).

b) Stěpan Nemanja živi u nemiru s braćom. Вьзрастьшоу же юмоу до ωтрочьины, и приюмшоу честь ωтьчьствига своюго, рекомоую топлицоу, ибрь же и расиноу и глаголюмыю рѣкы, выноу же противьни дигаволь не прѣстагаше напасти наносе праведномоу, и ωскрьблгаше и братию своюю, а не вѣдѣше безоумнии, юже за трьпѣнию напасти трьплетены вѣньць плетеше се на главѣ праведьнаго. заню на гнѣвь льсти не помышлгаше, нь ωтврьгь злобоу дигаволю, юже наваждениюмь братию юго, пекаше се, гакоже оугодити господеви и оугодьнага прѣдь нимь створити. чоувьшоу же боголюбивомоу цароу маноилоу костаньтина града ω цѣломоудри изещьнѣ и ω смѣрени и кротости же сего незлобиваго, приближьшоу се кь нышевьской странѣ, желаю юго видѣти, поусти к немоу, гакоже прити и видѣти. ωнь же потьщав се приде к нюмоу. оузрѣвь же и, и царьскымь лобизаниюмь приюмь и ωблобиза и, и дивль се моудрости юноше, и царьскымь саномь почьть и и дарьми различными, и отлоучивь юмоу ωт земле свою дасть юмоу рекомоую глоубочицоу. (А).

c) Stěpan Nemanja gradi cèrkve i manastire. Пришьдьшоу же юмоу и ни малы закьснѣвьшоу, начеть

сь поспѣшениѥмь творити вь ѡтьчьстви своѥмь оу топлици храмь прѣсветыѥ богородице на оусти рѣкы рекомыѥ косьльнице и тьь оукрасивь и сь всакыми правьдами црьковными, и оустави вь нѥмь чрьньцьь сборь, сь чьстнымь и боголюбымь подроужїѥмь своимь, нареченою и аньною. и прѣдасть ѥй храмь прѣсветиѥ, ꙗко пещи се имь всакою дѣтелию, и чрьницами, ихьже оустави вь мѣстѣ томь светѣмь. ѡна же сь всакымь послоушаниѥмь и доброньравиѥмь слоушаше сблюдающи храмь прѣсветыѥ богородице, прѣданы ѥй господиномь нашимь симь светымь. (A).

Пакы же и си господинь наш светы не могы оуставити срьдца своѥго, разьгараѥмь христовою любовию, и зачеть зидати храмь светаго арьхиѥреꙗ и чюдотворьца ѡтьца николи, близь светыѥ богородице, тыѥ на оусти рѣке баньске. ходещоу же ономоу босоу, и зиждоущоу храмь светаго чюдотворьца и скораго вь напастехь поборника николаѥ, паки же братиꙗ ѥго наваждениѥмь диꙗволѥмь и ревностию злою и гнѣвомь ꙗромь ѡдрьжими придоше, ꙗко да ѡскрьбеть светаго. (A)

d) Stěpan Nemanja bude uhvaćen i u tamnicu bačen, ali se oslobodi i nadvlada neprijatelje. И сьврьши храмь светаго, и чрьньчьскоѥ правило оустави оу нѥмь, ꙗкоже славити имь господа бога непрѣстанно. и прѣбываше благодаре бога и прѣсветоую, и светаго архиѥреꙗ и чюдотворьца николаѥ, доньдѣже доспѣ ревьность диꙗволꙗ, и юже ѡтригаѥть зьмий свою злобоу. свещавьше бо се сь старѣишимь ѡть братиѥ ѥго, владычьствоующоу

тогда сею землєю срьпьскою, и призвавьше кь себѣ сего цѣломоудрьнаго и светаго моужа, и ємьше оковаше ємоу роуцѣ и нозѣ, и вьврьгоше єго вь пещероу каменоую. тогда же ємоу сѣдещоу вь пещерѣ и вь скрьби соущоу вь оумѣ своємь, вьсприємь срьдцемь подвижномь, мольбы твораше кь светомоу и великомоу моученикоу христовоу и страстотрьпьцоу и воиноу непобѣдимомоу георьгию. оуслишавьшоу же страстотрьпцоу христовоу мольбоу светаго моужа, господина ми, и испльншоу вьса прошенаꙗ имь ємоу, си же светы господинь мой начеть сь поспѣшениємь, ни мали не закьснѣвь, зидати храмь светаго и прѣславьнаго и великаго моученика христова геѡргиꙗ, сь тьщаниємь и любовию, и сьврьши и призиваѥ помощника своего скораго, и всакою дѣтелию оукрасивь и изещнѣ сь вьсакыми дѣлы црьковьными, и оустави чрьньчьскоѥ правило, ꙗкоже непрѣстаньно имь славити светаго и вь бѣдахь поборьника, страстотрьпьца геѡргиꙗ.

Разьгнавьшоу же и расѣꙗвшоу тогда семоу светомоу враги своѥ по странамь иноплеменьнымь за злаꙗ безакониꙗ ихь, и мысли ихь неподобниѥ створише наваждениємь сотониномь оу грьчьсцѣмь царствѣ, ꙗкоже тоу помощь оулоучити, тьщеще се на заколениѥ светаго, и памети єго добриѥ и дѣла єго разорити и искорѣнити до конца, ихьже не послоуша богь. и наємьше грьчьскыѥ воѥ, фроуги же и тоурьки и иниѥ ѩзыки, и придоше на светаго, и оулѣзоше оу ѡтьчьствиѥ єго на мѣсто рекомое паньтино. онь же вьзьмь знамениѥ животворьца крьста и копиѥ дано ємоу ѡть владыкы, идѣ-

ꙗше сь дрьзновениѥмь противоу лицоу многымь ѥзыкомь. вь злоутрьни дьнь абиѥ снидоше се на брань крѣпькоую и сильноую. божию же помощию и светаго и прѣславнаго моученика христова геѡрьгиꙗ побѣди врагы своѥ, иноплеменьныѥ ѥзикы, и падоше ѡроужиѥмь вьси, и вьзеть се память ихь ѡть земле. сьдѣꙗвь же брань тоу, ѥдинь ѡть законопрѣстоупьниѥ братиѥ ѥго сконьча се потопленъ водами. вьзвращьшоу же се светомоу вь владычьствиѥ своѥ на столь ѡтьчьствиꙗ ѥго прѣбываше благодаре господа бога. (A).

e) Stěpan Nemanja vodi rat proti caru gèrčkomu. По сихь же вьсѣхь вьста вь костаньтини градѣ инь царь люты и крьвопролиꙗтель, и раздроушии мирь сь прѣподобьнымь и светымь. ꙗкоже раздвигь оуста своꙗ мышьлꙗше погльтити и иныхь владычьства, ѥже не вьмѣсти безоумьни ни постиже таковаго исправлѥниꙗ, нь хоте ѡзлобити незлобиваго и светаго, нанесе на се и изьгибѣль свою и хоулоу на царьство своѥ, и ѡпоустѣниꙗ на земьлю свою. пришьдь бо прѣподобьни светы сумеѡнь сь оугьрьскымь кралемь, и доиде града до срѣдьца рекомаго, и вь ськроушениѥ постави ѥго и вь ѡпоустѣниѥ коньчьноѥ. вьзвращьшоу же се ризѣ оугьрьскомоу вь своѥ ѥмоу владычьство, ѡнь же светы ѡтьвращь се ѡть него, иде сь силою своѥю на градь перьникь, и тьь скроушивь силою своѥю и вь ѡпоустѣниѥ сьтвори и, и градь стобь, и градь земьнь, и градь вельблоуждь, и градь житомитьскь, и градь скьпьль, и градь лѣшьскь оу дольнемь полозѣ, и градь градьць, и градь призрѣнь,

и градь славны ньшь, и градь сврьлигь, и градь равныи, и градь козьль. тѣхь градовь ськроушь и до коньца wснованиꙗ ихь искорѣнии, не wста бо камена на камени, иже не ськроушише се. иже и не вьздвигоше се и до сего дьне. и землю ихь и богатьствиꙗ ихь и славоу ихь прѣложи вь богатьство и вь славоу wтьчьствиꙗ своюго, и вь славоу вельможь и людей своихь. приложи же кь земьли wтьчьствиꙗ своюго wбласть нышьвьскоую до коньца, лыплꙗнь же и моравоу и глаголюмы врани, призрѣньскоу же wбласть и пологa wба до коньца сь мегами своими. диwклитию же и дальмацию, wтьчьство и рождение свою, истовоую дѣдиноу свою, насиленоу бывьшоу wть рода грьчьскаго, и сьзидани гради оу ней wть роукь ихь, ꙗко проглаголють се грьчьскаꙗ wбласть, имьже имена сии соуть: дань градь, сарьдонікий градь, дривость, росафь градь рекомыи скьдрь, градь свачь, градь льцинь, градь славьны барь. которь же остави, оутврьдивь іи и вьзнесь дворь свой вь нюмь, иже ю и до селѣ. прочею же граде испровръже и раздроуши, и изьмѣни славоу ихь вь wбразь wпоустѣниꙗ, грьчьскою име истрѣбивь, да не именоують се име ихь wтноудь вь wбласти той, а люди свою, иже вь нихь, неврѣдимо сьхрани, слоужити владычьствоу юго сь страхомь сь оуреченымь дѣломь wть светаго. (A.)

f) Stěpan Nemanja nastavlja zadušbine i priloge. И начеть зидати храмь прѣчистию оу иброу, на рѣцѣ рекомѣи стоуденици. сиꙗ же вьса творещоу юмоу, выноу и непрѣстаньно мольбы вьсилаше кь господоу и богоу и спасоу нашемоу,

ісоус христоу, и кь прѣчистѣй матери юго, паче же и оугодьникомь юго светымь дари вьсилаше, почьнь ѿть великые црькве господьню, ꙗже вь июросалимѣ, и светаго іѡана прѣдьтече, и ꙗже вь римѣ светыю и вьсеславьнию врьховьнию апостолоу петра и павьла, и светаго ѳеѡдосиꙗ оу поустины, и светаго арьхииюреꙗ и светителꙗ николаю и чюдотворьца вь велицѣмь бари и светыю и прѣславьнию приснодѣвию богородице вь юверьгеѡтидѣ вь костаньтинѣ градѣ, и светаго арьхистратига михаила вь градѣ глаголемѣмь скопьли, иже и храмь моу вьздвиже на мѣстѣ томь, и светаго великаго моученика христова дьмитриꙗ вь градѣ солоуньсцѣмь, и светаго и великаго моученика паньѳелеимона вь градѣ ниши, юже храмь моу сьзида тоу. (А).

g) Stěpan Nemanja odriče se prestolja te polazi u manastir Studenicu, odanle u sv. Goru. И поспѣшеніемь божіемь мирь и тишиноу вьспріемшоу владычьствоу его ѿть вьсоуда, и вьсхотѣ и створи себѣ свата великаго цара грьчьскаго, кꙋрь алеѯоу комьнѣна, и вьзе еговоу дьщерь за благороднаго и любимаго сына стефана, егоже и нарече быти емоу себѣ намѣстника. испльнившоу же се емоу ·лз· -момоу лѣтоу вь дрьжавѣ его, владыка же прѣмилостивый не прѣзрѣ моленіа его, еже из глоубины срьдьца вьздыхаемое, нь ꙗко щедрь и троудопріемьць и мьздоподатель, вьсѣмь хоте спасти се. приключьшоу бо се врѣмени ꙗсно смотрьливый сый моужь вьсоу мира сего славоу и чьсть ни вь чтоже вьмѣни, и красота жизни сее ꙗко и дымь моу видима бысть, христова же любы растѣаше вь нюмь, и разьгарааше срьдьце его

іако храмина емоу оуготована и сьсоудь прѣчисть доухови его светомоу, нѣкоторимь приложеніемь вь оумь его приложившоу христоу и настаавльшомоу и. и тако пославь сьвькоупи благородноую си дѣтьцоу и вьсе избраные си болгаре, малые и великые. и сьвькоупивь юе кь себѣ избра благороднаго и любимаго сына, стефана неманю, wть бога вѣньчанаго зети кvрь алеѯіа цара грьчьскаго, сего прѣдасть имь глаголю˙ сего имѣйте оу мене мѣсто. корѣнь благы изьшьдь изь оутробы моее. и сего посаждаю на прѣстолѣ оу христовѣ даровано моу ми владычьствѣ. и самь вѣнчавь его и благословивь его изреднѣ, и дроугаго си благороднаго и любимаго сына, кнеꙃа вльканa, благослови его, и постави его кнеꙃа веліа, и вьлоучи емоу землю довольноу, и сьтвори оуклонити се нарwдоу. и изыде wть владычьствіа си и дѣтїй своихь и подроужїа си богоданьнаго прьваго вѣнца, сый бо не бысть причестьнь второмоу бракоу и wбщьника сьтвори себе неизреченнаго и чьстьнаго и светоаггельскаго и апостольскаго wбраза, малаго и великаго. и наречено име емоу бысть господинь симеwнь, мѣсеца марта ˙ке˙ на светое благовѣщеніе вь лѣто ˙ѕѱг˙. вь тьжде дьнь и богоданьно емоу подроужїе, госпожда бывьши вьсей срьбьсцѣ земли, анна, и таа прїеть си светый wбразь. и наречено бысть име юй госпожда анастасїа. сим же сьврьшеномь бывьшимь, wтьць нашь господинь приде вь нашь монастырь, егоже и сьзда, светоую богородицоу благодѣтелницоу, (а госпожда анастасїа иде кь светѣй богородици оу рась.) и прѣбывь вь монастыри семь нашемь ˙в˙

летѣ и оумножи стадо христово чрьньскаго чина, и вьжделѣ на вышьши степень доуховны вьзыти, и ѡтиде ѡть соуда оу светоу гороу мѣсеца ѡктомврїа .и. дьнь вь лѣто ҂ѕ·ѱ·ѕ·

Онь же блаженый доиде вь светоую гороу мѣсеца ноемврїа ·в· дьнь. богоносни же и прѣподобьнїи ѡтьци, иже живехоу вь светѣй горѣ, сь радостїю и сь почьстїю великою прїеше его. вь ватѡпедь же монастырь вьсели се прѣжде, тоу бо и ѡбрѣте желаемаго, заблоуждьшее свое овче, и ѡблобизавь ю, и прїемь его на свое рамо, ꙗкоже подобаше, и прѣдстави его вь слоужбоу себѣ. и прѣбысть тоу мало врѣме, вьсхоте онь блаженный, ꙗко и зде оправда свое царьство, тако и тамо вьжделѣ обрѣсти мѣсто спасенїа вьсѣмь приходещимь ѡть вьсоудоу. и испроси оу цара, кvрь алеѯе, свата своего, мѣсто поусто на оустроенїе монастирю вь светѣй горѣ. и поеть мене грѣшнаго изь ватопеда вь мѣсто то, и вьселивѣ се. и прѣбысть же сь мною прѣподобны ѡтьць нашь вь горѣ светѣй годище и .е. мѣсець. и обрѣте монастирь нѣколи бывше, рекше милее, вьведенїе светые и прѣславные владычице богородице, развалюснь ѡть безбожныхь ратныкь. и инь лоучьшїй. подвигь прїемь, и потроуди старость свою, и мене аще и недостоина сь собою имоуща, работающа емоу, ꙗкоже зде обнови и оустрои вьсачьскаа, тако и то мѣсто светое вьздвиже, ꙗко да и тамо нась обновлюнїа и помени и прибѣжища не лишить. и сьвькоупивь тоу чрьньць доволно, и постави нѣкого прѣподобна моужаименемь меѳодїа мниха. и вьса ꙗже на доволно, монастырю и живоущимь вь

нѥмь оуправивь, прѣбысть тоу ·и· мѣсець, имѣе подвигы и исправлѥнїа доуховна неизглаголаниа, ихже не вьзможеть изглаголати оумь чловѣчь. не тькмо бо тоу вь монастири си, нь и вь светѣй вьсѣй той горѣ и вьсѣмь мѡнастырѣмь тоу подасть прѣизобилные милостыне на поменоу себѣ и вьсѣмоу наслѣдїю его. (B).

h) Smèrt Stěpana Nemanje. Вь ·з· дьнь мѣсеца феврара начеть нѣчто мало ѡслабѣвати чьстнаа старость его. и тоу абїе блаженныи старьць, господинь сїмеѡнь, мене недостоинаго и оумалѥнаго вьсакоюдѣ, вьзвавь ме сь тихостїоу (!), начет ми светаа и чьстьнаа слѡвеса глаголати. вь ·ві· дьнь того мѣсеца видѣхь его, ꙗко готовит се кь ѡтьхожденїю, и глаголахь емоу· ѡ блажены господине сїмеѡне. се, оуже благы твой готовит се исходь вь покой твой. да юже слышаль есмь, еже еси благословиль наслѣдїе свое, нь и ныниꙗ свое послѣдьшее благослоенїе даждь имь. онь же вьздѣвь роуцѣ, начеть сь сльзами глаголати· троице светаа, боже нашь, славлю те и благословлю те и молю те и вьѡбражаю те, третїе бо благословенїе даю наслѣдїю моемоу. господи вьседрьжителю, боже ѡтьць нашихь, авраамовь, исаковь, ꙗкѡвль и сѣмени праведнаго. сьхрани и оукрѣпи вь дрьжавѣ бывшаго владычьствїа моего. и помощь прѣсветые богородице и моа аще и грѣшна молитва да есть сь ними ѡть ныниꙗ и до вѣка. заповѣдь же прежднюю вьдаю има· имайта любовь междоу собою, иже ли ею истоупить сь оуставлѥнаго има мною, гнѣвь божїй да поꙗсть его и сѣме его. мнѣ же ѡ вьсѣмь томь рекьшоу· аминь. вь ·ві· дьны пришьдьшоу того мѣ-

сеца, рече˙ чедо мое, принеси ми прѣсветоую богородицоу. таково бо имамь обѣтованїе, ıако да прѣдь нею испоущоу доухь мой. и сьтворенoу бывшоу повелѣнїю, кь вечерю бывшоу, глагола˙ чедо мое, сьврьши любовь, вьзложи на ме расоу, еже есть погребенїа моего, и оустрои ме сьврьшено образомь светымь, како и вь гробѣ ми вьзлещи. и простри рогозиноу на земли, и положи ме на ней. и положи камикь подь главоу мою, да тоу лежю, дондеже посѣтить ме господь вьзети ѡть соудоу. азь же вьса испльнивь, сьтворихь повелѣна ми имь. вьсѣмь же намь зрѣщимь и плачющим се горько, зрѣщемь на семь блаженемь старьци такова неизреченьнаа божїа смотренїа˙ ıако бо и зде проси оу бога, и дасть емоу вь дрьжавѣ его, тако и до сего часа не вьсхоте ни едине вещи лишити се доуховные, нь вьса богь испльни емоу. вь истиноу бо, братїе моа любимаа и ѡтьци, чюдо бѣ зрети, егоже бѡıахоу се и трепетахоу вьсе страны, тьй видимь бѣ ıако единь ѡть страньныхь, нищь, расою обить, лежещь на земли на рогозинѣ, и камы емоу подь главою, вьсѣми кланıаемоу, и оумилıаюшоу се и просещоу оу вьсѣхь прощенїа и благословенїа. нощи же бывши, простивьшим се и благословивьшим се оу него вьсѣмь, ѡтидоше вь келїе слоужбы творити и нѣколико мало покоа вькоусити. азь же и единь иерей оставихь сь собою, и прѣбыхѡвѣ оу него вьсоу тоу нощь. полоунощи же бывьшоу, вьтиша блажены старьць, и к томоу не ѥ глаголати к мнѣ. бывшоу же врѣмени оутрьнѥ и зачьншоу пѣтїю црьковьномоу, абїе просвѣти се лице блаженомоу

старьцоу, и въздвигь на небо очи и рече: хвалите бога вь светыхь его, хвалите его и на оутврьждени силы его. азь же рѣхь емоу· wтьче, кого видѣ говориши; онь же възрѣвь на ме, глагола ми· хвалите его и на силахь его, хвалите его и по прѣмнwгомоу владычьствїю его. и се рекшоу емоу, абїе прѣбожьствьныи доухь свой изпоустивь оуспе w господѣ. аз же падь на лици его, плакахь се горко на дльгь часъ, и вьставь благодарихь бога, о сикой кончинѣ видѣвь сего прѣподобнаго моужа. *)

6.

Život sv. Save, spisan Domentijanom u XIII. věku; po rukop. iz 15. v. u izd. Danič.

Kako sv. Sava, pravim imenom Rastko, poběže u sv. Goru. Приближьщим се дьнемь, роди моужьскь поль по прошению молитвномоу. възрадоваше же се доушею велми, и прославише бога, не прѣзрѣвшаго молюнїа ихь. по малѣ врѣмени породише и водою и доухомь, божьсьвныимь крьштенїемь просвѣтивше и, и нарекоше име емоу Растькw, и оубw и зѣлw о господи добрѣ богоу възрасте. оустраб(ль)шоу же се отрочети, вьдаше и оучити се светыимь книгамь, родителїа же его выше

*) Za razjašnjenje zemljopisnih imenah, koja dolaze u ova dva životopisa, kao i u slědećem (broj 6.), neka čitatelj upotrěbi Daničićev „Rječnik iz književnih starina srpskih“, a podpuno dělovanje velikoga župana Nemanje i njegovih sinovah naći će razgovětno opisano u Krstićevoj „istoriji srbskog naroda“.

юстьства безмѣрноую любовь кь нюмоу имоушта несытною доушею присно на нь зрѣста, нь и вельможе ихь сь ними глаголахоу, іако сь хоштеть быти изештнѣиши вь братіи своей. бѣ бѡ и отроче благоѡбразно, и весело доушею, и вь оученіи прѣспѣвае, и разоумомь вь дѣтьскѡмь вьзрастѣ оудивлюнь, іако вьсѣмь глаголати· ново нѣкое знаменіе ѡтроче се боудеть. вьзраста же дошьдь лѣть ·еі·., ѡтьдѣлише емоу рѡдителіе страноу нѣкою дрьжавы своее, ѡтьходити емоу ѡть отьца на поглоумлюніе сь велможами и сь благорѡдными юнѡшами веселити се. юноша же вь вькоусь пришьдь разоума светыихь книгь, паче честѣ сихь прочитааше, и ѡть соудоу оубѡ зачело прѣмоудрости пріимаше божій страхь, и сьвьспріимааше се божьствные любве дьнь ѡть дьне, ѡгнь кь ѡгню прилагае желаніемь несытнымь, царьство и богатство, славоу же и свѣтлость и вьсако благодьньствіе мнѡгометежно и нестоіателно разсоуждааше, добрѡть зримыихь и житіа обиліе іако сѣнь вьмѣнıааше, мнѡгопиштіе и веселіе и вьса елика чловѣчьска на земли соуетнаа и несоуштнаа разоумѣвь, деснаго поута юмлют се, поучоученіемь книгь оупражнает се, вь црькви по вьсе слоужбы не лѣнит се стоати поштеніе любить, соуіаго празнословиıа и смѣха безгоднаго избѣгае, скврьнословесныихь же и врѣдныихь пѣсній юношьскааго желаніа ѡслаблıаюштихь доушоу до коньца ненавиде, благь, кротькь, вьсѣмь оувѣтливь, ништелюбивь аште кто дроугый, иночьскый же чинь из лиха почитае, іако и самѣма рѡдителюма его зазрѣти се и оустыдѣти се таковааго ѡпасеніа и оустава благонравна видеште

вь юнѣ вьзрастѣ, и не ꙗко ѡть нихь рождена, ꙗко по истинѣ ѡть бога данна непштеваахоу. прїидоше же нѣкои иншци ѡть светые гори Аѳона кь рωдителюма его приети трѣбоуемаа имь ниште-те поможенїе. Юдиного же ѡсобь ськривь божь-ствный юноша о семь испыташе ꙗже о светѣй горѣ, прѣжде оутврьдивь завѣштанїем не по-вѣдати таиноу его никомоуже. Ѡн же сказаеть емоу вьса по чиноу поустыньскомоу, како вь мωнастырихь ѡбьштно прѣбыванїе и ѡсобно по двѣма или трѣмь коупнодоушно и ѡтьходно оуединиюнїемь вь поштенїи мальчаливѣ живоу-штихь, ѡ вьсѣхь сказавь емоу изештнѣ. Бѣ бо и ть чрьньць не прость нь искоусьнь сказае-мымь, рекоу же, богомь послань бѣ. Юноша же слыша ꙗже ѡ житїи иночьскомоу и кь богоу по-печенїа и добраа ихь оупражнюнїа, рѣкою сльзь источника изливаахоу се ѡть очию его. Позде нѣ-коли ѡтьдыхавь, глагола кь старьцоу: виждоу, ѡтьче, ꙗко богь провѣдый вьса и видѣвь болѣ-знь срьдьца моего, посла твою светость оутѣшити мене грѣшнаагo. Что же азь створоу, ѡтьче, како вьзмогль быхь оубѣжати мнωгометежнаагo мира сего житиꙗ и таковые жизни аггелскые сподобити се; еда коли родителїе мои вьсхотеть бракоу причетати ме, и любопльтїемь оудрь-жань не достигноу таковаагo житїа, и ни единь дьнь хотѣл быхь по семь зде прѣбывати, да не како любосластїе мира сего кь мнѣ косноувши се, и не хотештоу ми ѡтьвлѣчеть доушоу мою таковые любьве аггелскагo житїа, ꙗкоже оучи-ши, отьче. Хотѣл же быхь бѣжати, и поути не вѣдѣ, еда како заблоуждаюштоу ми на мнозѣ,

постигь штьць мой, ꙗко моштно моу соуштоу и вьзвратит ме, и вь скрьбь штьца вьложоу, и себе вь стоудь многь, и по сихь не оуправлюсь боудоу таковомоу рачению. вьсприем же старць слово глагола емоу· виждоу, ѡ чедо, вь гльбиноу божїе любве зашьдьшоу доушоу твою. нь поспѣши сьврьшити доброе твое желанїе, да не како злыихь сѣатель плѣвель посѣеть вь срьдьце твое, и оукрѣпив се покрыеть пшеницоу твою, благоую мысль, и таковаго тьштанїа прѣмѣниши се, и любопльтїемь и любосластїемь ꙗкоже глаголю, оудрьжань ничесоже оуспѣеши, порокоу же и оукоризнѣ сы иже вь еуаггелїи поносимь подлеже боудеши, иже прикоуплюснїа ради села и соупроугь волѡвныихь и новобрачные жены поетїемь сладкые вечере и бесьмрьтные пиште штьрекоше се, и недостоины избраннаго званїа и веселїа небеснаго цара Христа вь правдоу нарекоше се. аз же таковомоу дѣлоу слоуга ти боудоу и ѡ господи до светые горы проводь, идеже желаеши доити, тьчию да ѥсть конь носей ме, ꙗко вьзможемь оубѣжати шть штьца твоего. радости же великые ѡ сихь испльнь бывь, и ни мала штьложь, кь родителюсма вьходить, оукрадаеть штьпоуштенїе, просить по ѡбычаю молитвоу и благословенїе, глаголѥ· господїе мои, вь ѡной горѣ, и име ѥй приложь, повѣдаше ми звѣрїе соуште многы. аште ѡбрѣть милость, благословень боудоу вами и штьпоуштень боудоу ловити, и аште оукьсныимь, не прогнѣванию боудемь повинны, идеже оубо мнѡгые елене слышахь. штьць же его оугодие емоу творе, господь с тобою, глагола, чедо, да благословит те

и исправить поуть твой. и мати же, ꙗко матери обычай, обьемши и целоваѵши любьзно, ѿтьпоустише и сь миромь, заповѣдавша скоро вьзвратити се. не бѡ вѣдѣаста ꙗко не елене хоштеть оуловити, нь источника живѡтнаго Христа, ꙗко напоити оуеленѥсноу доушоу его, запалившоую се ѡгнѥмь желанныимь любве его. на оувѣреніе же родителю посилаеть вь гороу ловештихь, на се оуготованнѡмь, ꙗко сьгнати звѣры, самь рекь· подь горою до оутрѣи вась ѡжидаю. и ношти соушти иже сь нимь благорѡдныимь веселештим се и оусноувьшимь, сь своими малыми хранештими таиноу его, прѣдьводештааго ихь бога сь инокѡмь имоуште, бѣгомь бѣжеште оубѣжаше. родителꙗ же слышавша ненадѣанно и неоудобьприетно слышаніе таково ѡ сынѣ своемь, и скрьбѣвша малы сьмрьти не вькоусиста. вь себѣ же бывша разоумѣста ꙗко не инь кто, нь роусинь ѡнь чрьньць ѿтьвель его ѥсть; глаголахоу, вь светоую гороу, знаахоу бо и ѿть прѣжде тамо тьштаніе его. И абїе призвавь единого ѿть стратилать своихь, глагола кь нѥмоу· вѣси чедолюбїа болѣзнь и ѡгнь, присно горе и оугасноути николиже хоте. оубѡ, любьзне аште ли коли ѿть нась благо приель еси, нинꙗ врѣме любовь показати. тьштаніемь аште постигь вьзвратиши сына моего, и симь оутѣшиши срьдьце мое, и матери доушоу ѿть сьмрьти свободиши, миѡгыимь благыимь паче прьвыихь повинна, паче же подателꙗ имай ме, дроуже. призвав же и благорѡдныихь юнѡшь мнѡго, и сими надеждами и сихь дрьзо оустроивь, и на силне кѡнѥ вьсаждь, сь нимь посилаеть. гонити же повелѣ-

вает҄ и до вьноутрь светые горы. написа же посланїе кь ѵпархоу солоунскые ѡбласти, ꙗко ѡть самые светые горы ѡтьтрьгноути и, и кь нѥмоу вьзвратити, и аште сими оутѣшиши, любимый мой, срьдьце мое, рекь, мнѡгые чьсти ѡть нась дарѡванїемь и любовию прїимеши· аште ли нераде боудеши ѡ нашемь молѥнїи, вѣдыи боуди, ꙗко вь любве мѣсто сьпротивни ѡбрѣштем се. прием же стратилать писанїе и сь благорѡдными ѡтьпоуштенїе испросьше, на силне кѡнѥ вьсѣдьше, дьнь и ноштѣ ꙗко мoштно гонише, и ничтоже оуспѣвше приходеть вь словоушти градь Солоунь, вь нѥмже чьстно приеть бысть воевода, вьдаеть ѵпархоу писанїе, повѣдае скрьбь господина своего. прочьт же писанїе ипархь, зѣло ѡ сихь ѡскрьбѣ, бѣ бо много любовїю тьштанїе имы кь нѥмоу. воеводоу оубо и сь благородними любьзно почьть, вь скорѣ написавь кь протоу светые горе глаголѥ· по нѥже не проста бываеть вешть, ꙗко прилоучи се о сицевомь вьзысканїи, прошоу и молю прѣподобїе твое топлѣ, и не прѣзри молбоу сию. аште где тамо пришьль ѥсть сынь великаго жоупана владыкы срьбскаго, сь всакыимь поспѣхѡмь да вьзвратит се кь ѡтьцоу своемоу, да не како жалостїю его ради ѡтьць его сь нами любовь вь ненависть прѣмѣнить, и вьсѣхь нась и мнѡгыихь ѡскрьбити имаши. и тако ѡтьпоуштаеть воеводоу. посла же сь ними моуже чьстно проводити ихь до светые горы, вьдавь имь писанїе написано.

Вьшьдьшим же вь светоую гороу, вьпрашаахоу искомаго, аште зде пришьль ѥсть, повѣдаюште вьзрасть юности и красотны видь. нѣ-

ціи же рѣше имь˙ вьшьль ѥсть вь роушьскый монастырь таковый, егоже иштете, прѣдь маломь вамь, и тоу и еште ходе ѥсть. сіи же сіа оуслышавше, скорое поуть гнаше, да не како слышавь ѡть нихь оубѣжить, и еже кь протоу поуть ѡставльше вь роускы монастырь вьнидоше. и видѣвше и вь монастыри ходешта, власы не ѡстригша, и мекькаа носешта, брьзо бо гонеште и, приспѣше, ниже пакы что заплашеть и, ꙗко даже до вьноутрь горы гонити хотеть, нь болѣзнь ршдителю вь коупѣ и могоутьство и сіа вьзможе. ѡбрѣтьше же и, вьзрадоваше се радостию неизглаголанною. вьшьдьше же вьси вь црьковь светаго Панделеимона, поклонише се приемлюште и, любьзно сь сльзами цѣловахоу того, ꙗко ѡть радости забити имь толика растоанїемь мѣста и толикыихь днїй и ноштїй троуднаа теченїа, за нѥже желаемаго полоучише, и оубѡ и великыихь дарѡвь и почьсти многы ѡть родителю его, ꙗко оугодивше имь, оуповаахоу приети. помышлꙗаахоу же оузи на нь вьзложити, и боꙗхоу се ꙗко господина своего. наредивше же чины стрѣжахоу того, ꙗко моштно, даже кѡнѥмь и самѣмь почившимь ѡть троуда, сь нимь поидоуть. дивит же се юноша ѡтьцоу своемоу, ꙗко толикоу высость стратилать потроуды сь юнными благородними, и стыдить се на лице моужа зрѣти, ꙗко его ради вь тоуждоу страноу мнѡго троуждьша се. особ же и ѡтьведь вьпрашаеть˙ како толико скоротеченїе сьтвористе, и толика ѡтьстоꙗнїа мѣста и толика троуда поути не ѡблѣнисте се; ѡн же повѣда емоу ѕѣлное расклане срьдьца родителю и плачь непрѣмѣнный.

повѣда же емоу и писаніе ѡть отьца его ѡ нѥмь принесенномь упархоу и ѡть упарха кь протоу, и моужи, рече, посланныи ꙗко подати те намь и господиноу ѡтьцоу твоемоу вьзврати(ти) те. разоумѣв же юноша помысль непрѣмѣньнь моужа, глагола кь нѥмоу· аште вьсхоштеши ты любьзни мой, безь крамоли можеши ме ѡставити, и господина ѡтьца моего, ꙗко моштноу ти соуштоу, вѣмь, можеши шьдь оукротити и, и азь вьсписавь емоу прѣмѣню таковаго помьсла, тьчию ты аште братолюбьзно сьтворь оставиши мене на нѥже пріидохь. ѡн же ни, господи мой, не начинай таковаго молѥніа кь мнѣ, рабоу твоемоу, еже не оудобно ми ѥсть сьтворити. владыка бѡ мои, ѡтьць твой, ꙗко вѣрна ме непштоуе, на се послаль ѥсть. кь симже, аште вь ѡбразѣ иночьскомь ѡбрѣли бихѡмь тебе, господина моего, извѣтїе кое имѣл бимь ѡ таковыхь; а по нѥже богоу хотештоу слоучи се, ꙗкоже трѣбоують родителїе твои и вельмоужїе ваши и братїа твоꙗ, кто есьмь азь таковаа помыслити? оунѥе би ми тамо не пріити кь твоемоу ѡтьцоу. тѣмже молю те, господи мой, вьса таковаа ѡть оума ѡтьложь, поиди сь нами, твоими раби, веселе се, да оугасиши пламень рѡдителю твоею, ихже срьдьца запалиль еси твоимь страньныимь ѡшьствїемь и братїе твое вь коупѣ и вьсѣхь благородныихь. ты самь вѣси ꙗко родителѥма и намь вьсѣмь надежда сь богомь и оутѣха ты еси. аште ли что сьпротивно помышлꙗеши, и не вьсхоштеши сь нами поити, поноудити ме имаши, оувы мнѣ, еже нѣсть ми полза изглаголати, ѡбаче ѡтьца твоего бою се, оузы вьзложити на те, ноуждею

поведоу те, тако бо и заповѣдь приехь. видѣв же юноша неоумолимое стратилата и непрѣборимоую вѣроу еже кь своемоу владыцѣ, и разоумѣвь ıако по ноужди его wтьведоуть, и нѣсть кто изымаей wть бѣды, боıазни ради wтьца его, ıакоже вьсписа кь ипархоу, глагола· волıа господнıа да боудеть. и весель бывь, wбьемлють статилата, оувѣрае се ıако сь нимь поити. призываеть же бога таиными вьздыханы помоштника вь напасти, кьзнодѣиствоует же и ть дѣло благочьстно вь коупѣ и прѣоухыштренно, ибw бѣ оковань срьдьцемь вь моудрости, ıакоже давидь сказоуеть, и прѣмоудрыхь wнѣхь споноу емоу творештихь разоумомь благаго доуха низложити оухыштрааше. что же юсть се; молить игоумена и повелѣваеть свѣтлоу оуготовати трапезоу, ıако да сь стратилатомь и сь благорwдьными оутѣшивше се, оутрѣи вь своıа си поидоуть. повѣдаеть же свой разоумь игоуменоу, и молить и, с вечера пѣснемь оутрьнимь начети се. и пироу сьтвараемоу ıако великоу, игоуменоу оучрѣждаюштоу стратилата и сь благорwдными, и юноши сихь своима роукама слоужештоу и веселештоу, и ıако гльбоко на вечери закьснѣвшимь, повелѣвает игоумень оударити вь било, дьнь бw бѣ недѣлю. вьстаеть игоумень и сь нимь юноша, и походить вь црьковь на молитвоу. вьстав же и стратилать и сь благорwдными стоıати вь црькви, не бw смѣıахоу wть очию своею wтьпоустити его. пѣнию же продльженоу бывшоу, и чьтенїю пакы на мнwзѣ прочитаемоу по заповѣди, вьсѣмь оубw сѣдештим вь коупѣ и wнѣмь юнwшамь стрѣгоуштимь и сь стратилатомь, поут-

наго же ради троуда и оутѣшенїемь пира оусноувшимь забытно, и ıако wштоутию оусноувшимь имь, божьственный же юноша бьдрьное око вьставь wть нихь, и покланıает се прѣдь светыимь олтаремь, вьздаеть wбѣти свое господеви, благословив се wть игоумена, поемь единого старца почьтена саномь свештенства, вьсходить на великый иже вь монастыри пирьгь. сьтвори же молитвоу (ию)рей, и wтьемлють власи главы его, и вь ризоу облачить аггельскаго wбраза, Растко име Савомь измѣнивь, сльзами же мнwгыми окропивь землю, благодарные и похвалные гласы кь богоу вѣштае, ıако желанїе срьдьца моего сьврьши ми, глаголю, ıако и оустыдѣти се старцоу wть мнwгаго его плача. и симь тако бывшемь чьтенїю кончавшоу се, и вьсѣмь вьставшимь, вьзыскаше стрѣгоуштеи господина своего, и се не бѣ где видѣти его.

7.

Iz života Aleksandra Velikoga (prevod iz gèrčkoga); odlomak rukopisa cirilskoga iz XVI. věka, koji nekoč bijaše svojina Mihanovićeva: alex. mih. *)

И оть тоудоу вьставь и на рекоу дошьдь ейже реце ширина бѣше ıако дьнь хода, и тоу вь недооумени алеѯандрь вьшьдь, мость на реце той сьтворити рече. створише же за .ѯе. (65) дьни и

---

*) Za razjašnjenje ovoga teksta dodajem prevod novobugarski, da ujedno čitatelj uzmogne uzporediti novobugarsko narěčje:

И отишалъ при єдна рѣка широка колкото полвина денъ ходенѥ. Повелилъ и направили судна [каици], съ които преминала сичката воиска за 60: дни.

вьса воиска по немь прѣиде. и тоу вь земли той люди обрете вьси колико лакьть величьствомь, [иже] кь алеѯандроу пришьдь поклонише се, и множьство емоу меда и финикь принесоше. и ты людие типизьци нарицахоу се. Алеѯандрь же градь вь земли ихь сьзда, и цара имь оть нихь постави, и наоучи ихь чловечьски жити. землоу, юже ихь, едва за .р. дьни прѣиде, толико бо множьство овощга и меда принесоше воисце его, елико воисце за годище довольно бысть. и тиково [питиково ?] царьство прѣшьдь, на поле дльго и широко дошьдьше, и езеро же бѣ на поли томь бистро и сладько зѣло, образь же чловечь оу злате извагань на краи юзера стоѓаше того. поле же то пльно мрьтвихь чловечьскихь кости беше. алеѯандрь же кь образоу томоу на кони потекь и слова грьчьска на стльпе томь обрете, имеюще сице· чловече аще хощеть кто на вьстокь поити, до зьдѣ дошьдь, опеть врати се, не к томоуй оноуге имаши поити· азь бо

Като преминалъ, намѣрилъ человѣци єдинъ лакѫтъ високи, гдѣто се назоваватъ Пиѳїки, които отишли и се поклонили на Александра, и му занесли медъ и финїки много. Александръ направилъ тамо крѣпостъ: и направилъ имъ царь отъ тѣхъ, поучилъ ги да се обхождатъ человѣчски, и да вѣруватъ Бога небеснаго и земнаго. И сѣделъ тамо 100: дни: и като станалъ отъ мѣстото имъ, извадилъ толкова медъ, и толкова финїки, гдѣто стигналъ за єдна година на воиската. Отъ тамо отишалъ на єдно поле широко, коєто на крайѫтъ имало єдно єзеро много студено, като зимнижтъ ледъ, а водата му била сладка като захаръ. Тамо намѣрилъ єдна кула, на която имало образъ изобразенъ отъ злато, сосъ слова издѫлбани, които пи-

ЕЬСМЬ СЬНЬХОСЬ, ИЖЕ ВЬСЕМОУ СВЕТОУ БИХЬ ЦАРЬ И КРАЙ ЗЕМЛЕ ВЬСХОТЕХЬ ВИДЕТИ И СЬ ВОИСКОЮ ВЕЛИКОЮ НА СИЕ ПОЛЕ ДОИДОХЬ, И ОУСТАШЕ НА МЕ ДИВИ ЧЛОВЕЦИ, И ВОИСКОУ МОЮ ВЬСОУ ОУБИШЕ, И МЕНЕ НА СЕМЬ ПОЛОУ ОУБИШЕ. И СІА СЛОВЕСА АЛЕѮАНДРЬ ПРОЧЬТЬ И ОУБОІАВЬ СЕ, КАКО ДА МАКЕДОНІАНЕ НЕ ПРОЧТОУТЬ СИЕ, ПОСТАВЬЦЬ ЗЛАТЬ ВЬЗЬМЬ И ОБРАЗЬ СЬНЬХОСОВЬ ОГРЬНОУВЬ, И ТОУ СТАНОМЬ СВОИМЬ СТАВЬ, МАКЕДОНІАНЕ ЖЕ ОУПРАШАХОУ ЕГО, ЧТО ПИШЕТЬ НА ЗЛАТОМЬ ОБРАЗЕ; ОНЬ ЖЕ КЬ НИМЬ РЕЧЕ: СЛАДКОУ ЗЕМЛОУ И ПИЩОУ НАПРѢДЬ КАЖЕТЬ НАМЬ БИТИ. И СИЕ МАМЬЛАШЕ ИХЬ. И ТАКО ДЬВА ДЬНИ МѢСТА ПРѢШЬДЬШЕ ТОГО, И КЬ ГОРЕ НЕКОЕ ПРѢШЬДЬШЕ ПАДОШЕ, И ЛЮДИЕ СЬ ГОРИ ТОЮ ВИДЕШЕ, ГРЬДИ НЕКАКО И СТРАШНИ ВИДЕНИЮМЬ, .В. СЕЖАНИ ОУБО ДЛЬЗИ, КОСМАТИ ЖЕ ВЬСИ ОУБО' ВОИСКОУ ЖЕ ЗРЕЩЕ НЕ БЕГА-

---

сували така: Азъ сьмь Сосонхъ, който нѣкога бѣхъ царь на сичкїѭтъ свѣтъ: възвеличихъ се много. и поискахъ да намѣримъ крайѭтъ на земля-та, дойдохъ на това поле съ войска-та си, и богове-тѣ пратиха диви-тѣ человѣци, които ме убиха сосъ сичка-та ми войска. Ако нѣкой дойде до тука, веке напрѣдъ да не отиде, защо никое добро неще види. Поле-то было пълно съ главы и кокали человѣчески. Александръ прочелъ писма-та, и извадилъ си върхна-та дреха и ги покрылъ, турналъ корона-та си отгоре, за да не види другъ писма-та, и се уплаши войска-та. Велможы-тѣ го питали, какво писуватъ слова-та на кула-та, а той имъ думалъ, защо има отпрѣдя ны прекрасно мѣсто съ много други нѣща, и съ тыя рѣчи гы направилъ, да отидатъ напрѣдъ. Отъ тамо вървелъ два дни, и отишелъ на една гора высока и тамо видѣлъ грозни человѣци, высоки два лакти, и тѣло-то имъ было вълнясто, които глѣдали

хоу. и се алеѯандроу възвестише. алеѯандрь же въседь на видение ихь поиде, іако видевь ихь оть места на мѣсто прѣходеще, и лоукаво юго на воискоу погледающіе, оубоіавь се алеѯандрь рече· сіи соуть люди иже некогда сьнхоса разьбише. и се рекь воисцѣ ороужати се повеле, и стокорь великь и високь сътворити прѣдь воискомь рече, и единоу женоу възьмь кь людемь поиде, и кь единомоу оть нихь близоу пристоупивь, жена сѣде. онь же сию притисноувь наче іасти· жена же гласомь велицемь възоупи. воиници алеѯандрови потекоше изроучити ю, и чловѣка дивиего оударише копиюмь. онь же велицемь гласомь веснорвь, женоу поусти. се же его оуслишавьше диви людию, толико множьство наіаха на алеѯандровоу воискоу, елико числа не беше· дрѣвиюмь бо и камениюмь они воискоу биахоу. и алеѯандровь плькь

къмъ войска-та страшно и не бѣгали. Казали на Александра, и отишелъ самъ да ги види. Тіи скачали отъ мѣсто на мѣсто, и безъ страхъ глѣдали войска-та. Александръ като ги видѣлъ, уплашилъ се, и думалъ въ себѣси: Тіи са диви-тѣ человѣци които са убили царя Сосонха съ войска-та му. Повелилъ на войска-та си да се въоружи, и да ги чакатъ юначки. Зелъ єдна жена, и я турналъ при диви-тѣ человѣци, да види какво ще я направатъ. Тогава слѣзналъ єдинъ отъ диви-тѣ человѣци, уловилъ жена-та, и закачилъ да я яде. Жена-та извыкала яката, и тіи се затекли, и я избавили, а него убили съ копіета-та. Отъ болѣсть-та си като выкалъ много яката, чули сички-тѣ диви человѣци, и отишли връхъ войска-та много множество. Тіи оружя нѣмали, само съ дьрва и каменѣ се били, и испѫдили войска-та Александрова до кула-та Сосонхова.

оугнаше дори, донде же Антиохь сь своимь пль-комь приспе, и тако ихь прѣко широкога пола прѣтерише.

Алеѯандрь же на кони междоу нихь оупаде, единого оть нихь за тиль похвативь оу околоу оумьча. Бѣше же ть десѣти лѣтомь дете, и виши беше оть вьсехь чловѣкь питомихь. и тоуи ихь Алеѯандрь тисоущоу тисоущь оуби, и оть алеѯандровехь же они оубише .в. тисоуще воиникь. таковь же обичай дивихь люди беше˙ егда кого оть нихь окрьвавити хотехоу, тогда дроужина его изедахоу. вь ютрей же дьнь вельможе вьсе и воеводе кь Алеѯандроу пришьдьшю рекоше˙ Алеѯандре цароу, доволееть бо нами сьмрть, иже приехомь оть вьселеньскихь царь, а ти повелель еси намь погиноути оть дивихь люди˙ да доволееть намь вьсоу землоу приемьшимь мало починоути, негли вь тоуждихь землахь безь па-

---

Тамо пристигналъ Антіохъ съ войска-та си, и ги закаралъ на поле-то като ги гонилъ и клалъ. Уловилъ єдинь живъ, [десеть годишно дѣте], и былъ повысокъ отъ человѣци-тѣ войнически 2. лакти: и убили отъ диви-тѣ человѣци 100. хиляды. Тіи диви человѣци имали обычай, и когото наранявали, изядали го. На утро-то Александръ намѣрилъ отъ войска-та си 2. хиляды убити. Прочее събрали-се велможы-тѣ и началници-тѣ Македонски, и рекли на Александра: стига ны смърть-та, гдѣто пріехме отъ диви-тѣ человѣци, и недѣй иска, да се изгубиме сички тука на крайжтъ на земля-та, гдѣто си ны довелъ, да измреме лошава смърть на това чуждо мѣсто непоминаеми: войска-та веке не може да те послѣдува, защото се бои. Александръ като чулъ тыя думы, ускърбилъсе много, и рекълъ: Възлю-

мети погиноути. Алеѯандрь же оумиливь се кь нимь рече: о лоубими мои велможие и коньници не к томоу ви мало помоѱни боудете. вьсь бо светь приемьше и на коньць приспесмо, скоро вь землоу вьзвратити се имамо. и отьтоудоу вьставьше вь землоу некою доидоше красноу и дивноу, ѩже пльна овоѱиа разьлика бѣше, и тоу дьва стльпа висока обретоше оу искоусномь злате сьтворена, ираклиа цара образи и семирамиде царице, и кь симь стльповомь алеѯандрь пришьдь и плакавь се много рече: о дивьни вь чловецехь ираклие цароу и семирамидо царице, како добрѣ вь местехь своихь царьствоваста, и добрѣ оумрьше, памеӕть ваша по сьмрьти стоить. и вь царьство ихь вьшьдь, тоу сь воискою своею ставь .s. дьни, и дворове поусте ираклиеве обрете злате бисеромь и камениюмь оукрашенне, поусте же, и тоу дьни прѣстоѩвь .s. и тако вь ноутрь поустине идеше. иі прѣшьдь люди чюдь-

---

бленніи и мѫжественіи ми Македонци, нека имамъ още помощь-та вы, защо малко ны остана, да достигнеме крайѫтъ на земля-та, и съ помощь-та божя, скоро ще се вьрниме на наше-то мѣсто, да си починиме. Излѣзли отъ диви-тѣ человѣци, отишли на друго мѣсто прекрасно, съ много различни овощія. Тамо намѣрели двѣ кулы украсены съ чисто злато. На пьрва-та кула былъ исписанъ образъ-тъ Ираклеовъ, а на втора-та образъ-тъ на Севира царица. Александръ като видѣлъ образи-тѣ исписани, плакалъ много, и рекълъ: О царь Ираклее и царице Севиро, които сте прочути на свѣтъ-тъ! Какъ сте дошли тука на чужда земля да умрете. Намѣрилъ въ кулы-тѣ много сребро и злато, и сичкото го продѣлилъ на войска-та си, и сѣделъ тамо

ниѥ обретоше .ѕ. роукь и .ѕ. ногь вьсаки оть иихь имаше. и сїи кь алеѯандроу на бой направише се бити сь нимь, нь не могоше. алеѯандрь же сихь множьство оубивь, и множьство оть нихь живихь оухвативь и хотеꙗше ихь вь вьселен'ноу извести ихь за чюдо, обичаꙗ имь незнае, и не вѣдѣ что ꙗдоуть, си вьси оть оуставь (?) помреше. и землоу ихь за .ѕ. дьни пришьдь, вь пьсоглави люди дошьдьше, и тоу оубо чловѣци, вьсе тело ихь чловѣчьско бѣше, глави пьсие, и глась ихь единою чловѣчьски говорахоу, дроугові ꙗко пьси лаꙗхоу. и сїихь алеѯандрь много изби, и за .і. дьни прешьдь землоу ихь, на море некоѥ доидоше и тоу воисце почивати повеле' и конь единомоу вь воисце оумрьшоу, господарь же его отьвлькь врьже вь море. ракь же морьски нашьдь его и дроугиѥ раки поблазьнивьше сь нимь, и тако раци из мора изьхождахоу, коне и люди

---

6. дни съ голѣма радость. Отъ тамо станалъ, и като вървелъ 10 дни намѣрилъ чудни человѣци сосъ 6. ржцѣ, и сосъ 6. нозѣ, които отишли да біятъ Александра. Александръ убилъ отъ тѣхъ много, уловилъ живи много, и искалъ да ги извади на свѣтъ-тъ за чудо; но понеже не зналъ какво яли, пусналъ ги и измрели отъ гладъ сички-тѣ. Отъ тамо вървелъ 10. дни, и отишелъ на едно мѣсто, гдѣто намѣрилъ кучеглави человѣци. Тѣло-то имъ было человѣческо, глава-та кучешка, гласъ-тъ имъ человѣчески, и ходили като куче-та. Александръ убилъ отъ тѣхъ много, слѣдъ 10. дни оставилъ мѣсто-то имъ, и отишелъ до едно село близу до море-то, и лѣгнали да спатъ. Тамо умрелъ на единъ воинъ коня-тъ. и го завлекли до море-то. Оная нощь излѣзналъ единъ ракъ изъ море-то, и го изялъ. Научи-

похватающе, вь море оутецахоу. се же алеѯандрь слишавь трьстие запалити повеле, и тоу ихь множьство изьгоре. и отьтоудоу двигь се алеѯандрь на ино мѣсто, примориe то, овоща же различна и многа бехоу тоу. и тоу воисце почивати повеле. отокь же вь ноутрь мора зрѣше, и тамо вьнити хотеше, дрѣва сьтворити повеле, и кь отокоу пльвати хоте, филонь кь нюмоу рече· алеѯандре цароу, не ходи ти вь отокь ть прѣжде, не веси бо что тамо обрѣть погинеши. нь азь прѣжде тебе да идоу, и тако ти по мнѣ да идеши. алеѯандрь кь немоу рече, да аще тіи тамо погинеши лоубими мой и присни и верьни дроуже филипе, тко о тебѣ мене да оутешить; цѣнеꙗ бо мнѣ глава твоꙗ есть паче вьсехь земльскихь главь. филонь же немоу рече· цароу алеѯандре аще филонь оумреть, дроугога на мѣ-

---

ли се и други-тѣ раци, и излазили нощя, и земали много конѣ съ человѣци, и ги влачили въ море-то. Отъ тамо станалъ и отишелъ на друго мѣсто пакъ до морето, и намѣрилъ много овощія различни, и тамо сѣделъ нѣколко врѣме за да си почини войска-та. Алексяндръ като сѣделъ до море-то, видѣлъ єдинъ островъ вѫтре въ море-то, и повелилъ тутакси на мастори-тѣ да направатъ корабли, и влѣзли въ островъ-тъ. Человѣци-тѣ островски притекли се да му се поклон-тъ, и като го славили думали: многая лѣта на Александра царя на сичкїѫтъ свѣтъ. Но какво искашь отъ насъ като сме сички голи, както ны видишь. Александръ имъ рекълъ: нищо не искамъ отъ васъ, само да видимъ мѣстото вы дойдохъ. Искамъ да ми кажите, отъ гдѣ знаете име-то ми, гдѣто нивга не сте ме видѣли, и какъ хоротувате Єлински като сте тука на чуждо

сто обрещеши· аще ли ти оумреши, дроугога александра филонь не обрещеть. и се рекь филонь и вь голию вьшьдь кь отокоу плоути начеть. и оть оутра до нощи пливавь, люди обрете тамо грьчьскимь глаголюще езикомь, моудри же вьси и красни ѕѣло, нази же вьси. и сихь видевь филонь, кь александроу вьзьврати се и вьса емоу вьвьзвести, ꙗкоже виде тамо. та же александрь вь голию вьшьдь и дроузехь голїи вьзьмь сь собою .л., отока онога доиде. людие же отока того срѣтоше его, поклонише се емоу, рекоше· что кь намь пришьль еси, о александре цароу, и что вьзети хощеши оть нась; нази бо мїи вьсегда есмо ꙗкоже ни тый зриши нынꙗ бити, вощиемь отока сего питаемь се мїи. александрь же кь нимь рече· вьзети оть вась ничесоже не требоую, за чюдо вась пришль есмь видети. и вьзвестите оубо мнѣ, како имени моего незнающе, и сие мнѣ рекосте, и како грчьскимь глаголюще езикомь здѣ вь чоуждей обретосте се земли и стране: они же кь нємоу рекоше· име твое прѣ миогихь лѣть провьзьвести намь ираклїи царь, наше же пришьствие здѣ,

---

мѣсто? Тїи му отвѣщали: Нїи отъ много години знаеме, защо ще дойдешь тука, да ни видишь, и да те видиме, понеже ны предсказа царь Ираклей съ царица Севира, които бѣха царье-тѣ Єллински на Македонїя, и послѣ като закачиха Елини-тѣ да правать любострастїя, видѣ нечистота-та имъ, и направи корабли 500. голѣми, събра сички-тѣ премудри отъ царство-то си, и излѣзе отъ безаконо-то мѣсто. Прочее дойде тамо, гдѣто видѣ кулы-тѣ, и тамо живяха и двама-та много

да възвестимь тебе• ираклие витезѣ сь семирамидоую царицею единомь царь бѣше, вь тракиской же земли царствоваше, ꙗже оть вась нариче ть се македоніа. неправде же мнозѣ, оубиствоу же и клетвопрѣстоуплению и крьвомѣствоу сіа ираклие видѣвь, и езики нашьствіа на землоу тоу видевь рече• моужоу велеоумьноу царьсци дворове, или вь поустинахь жити изьбра се• моудри бо вь чловецехь глаголеть соломонь• боле есть моужоу оть велике немощи страдати негли чловеческа безаконіа трьпети. и се рекь ираклие и тисоущоу голи сьтвори и правиѥ и истин'ниѥ люди земле свое изьбравь сь женами и сь децами своими вь голие сихь поставивь, и самь сь царицею своею неправди ради и безаконіа оть вьселен'неи побеже, и цело годище прѣбивь доиде земле, идеже тїи алеѯандре стьлпе тив идель еси и образе оу злате ізваіане видель еси, и тоу оубо многа лѣта царьствоваше сладько и добре ираклїе царк сь семирамидею царицею. оба легьша оумьреста, нась же вь земли той безьглавьнихь оставише, дрѣва вьса запальвьше ꙗко вьспеть вь неправедноую землоу не възьвратисмо

години, и умреха. Царь Ираклей пророкова, и ны каза име-то ти, и какъ ще дойдешь тука. Когато да умре изгори сички-тѣ корабли, за да се невърниме надири на грѣшнія-тъ свѣтъ. Но ніе пакъ закачихме да правиме безаконія, както се бѣхме научили на първо-то врѣме: и така Богъ като глѣда наши-тѣ беззаконія разгнѣви ны се и прати диви-тѣ человѣци, и ны избиха. Колкото се избавихме, прибѣгнахме на той островъ, и ястїе-то ны е отъ овощія-та, и у-

се. ми же прьвьнемоу злоу последовасмо обичаю, и тако вь земле сие на нась разьгневи се за беззаконіа наша, и дивиѥ люди, ихьже ти видель еси, на нась напоусти, и царствиѥ наше разорише и многиѥ оть нась оубише. ми же неоумеюще коуде вь вьселен'ноу изити, вь царстви же своемь оть дивихь чловѣкь не могоуще жити, вь сьи вьселихомь се отокь, и есмо прѣбивающе здѣ, и плодеще се, и овощіами отока сего питаем се, и разоумесмо филоусофьскимь (!) и книжьнимь гатающе се, да не вьзьможьно ест оть нась ни что вьзети, тьчию оть моудрихь аще колицехь трепоуеши, вьзми· пользно бо ти хощеть бити вь недооумених некихь, ихьже напрѣдь хощеть (!) видѣти. сим же алеѯандрь подиви се житию ихь, и рече· по истине ничто оть земльнихь чисти (!) словеснаго разоума почтенѣе есть. цѣньнѣй бо словесьнь чловѣкь на земли есть паче тисоущь многихь бисера и каменіа многоценаго есть. соломонь бо моудри вь книгахь пишеть глаголе· моужь моудрь скровище есть неизьчрьпаемо, и моужоу моудроу нѣсть изменити оть соущихь ничто. (continuatis deest).

ченіе-то ни е філософіа-та. Прочее, царь Александре, земи отъ тука премудри избранни, защо ще отидещь на диви мѣста, и не ще знаешь какво да правишь. Александръ като чулъ тія рѣчи, зачудилъ се и рекълъ: „Отъ сребро и злато, попочтенно є ученіе-то. Защо премудрія-тъ человѣкъ на мѫченъ способъ [назоръ] избавлява хиляди человѣци, но безумнія-тъ изгубова други толкова.“

Единъ день отишли при Александра двама бра-

Ѧлеѯандрь же младемь витеземь вь единь оть дьни торьнати се повеле. дроуги же дьнь на клобоукь стрелати повеле. иии же дьнь некоу игроу играхоу ꙗже наричеть се кароуха, дивьна же и чюдна ꙃѣло. и тогда придоше кь алеѯандроу два нека витеза македоніанина, ꙗже алеѯандрь ꙃѣло лоублаше, ихь оть младиихь бѣше оусхраниль. брата же присна бехоу та. матерь же вь македоніи имахоу, и вь многихь лѣтехь сию не видели бѣхоу. она же кь нимь пороучаше и писаше много како да придоуть кь ной вь македонию, да видить ихь. они же лоубве алеѯандрове отрьгноути се не можахоу. вь много леть кь матери своей не придоше. — мати же ихь тврьдоу вероу и великоу лоубовь ꙗже (!) кь алеѯандроу имахоу, видевьши ꙗко отьригноути (sic) се не могоуть лоуб'ве алеѯандрове, и мати ею дело чюдьно сьтвори, и повести велицей достоино отровьни едь сь оухищренисмь вь гликизьмо примеси, еже наричеть се рефене. и то сьтворивьши синома своима оудаде ѥпистолию, имеюще сице: сладькима моима милима и краснима двѣма синома, левкадоушоу и вреоноушоу, лоубима мати ваша

тїя, единія-тъ се назовавалъ Леѵкадусъ, а другія-тъ Врѵонусъ, да му се молатъ, да имъ даде изволеніе за да отидатъ да видатъ майка си. Александръ ги обичалъ много защото ги имал отъ дѣца, билъ ги отхранилъ, и нивга ги неоставялъ да излѣзатъ отъ него. Имало много години гдѣто не били видѣли майка си, коя-то севга имъ писувала да отидатъ да ги види. Но понеже ги не пущялъ Александръ, немогли да отидатъ. Леѵкадусъ билъ престоятелъ на-конѣ-тѣ Александрови,

миньрева. весте добре сина моꙗ, ꙗко се .к. лѣть лица вашего не видѣхь, ни вiи мене оуздрѣсте. многащи бо кь вамь писахь, желающи вась видети, ви же вьсегда пороучаете ми глаголюще, ꙗко лоубьве александрове отьригноути (sic) се не можемо. да вѣдомо да есть вамь, сина моꙗ, ꙗко вьсака слава и богатьство вь своихь почтено есть и сладко˙ вь чоуждихь же соущимь, злато ваше мрьтво лежить. да идеже вьзьдоихь вась, ꙗко да придете мене видети˙ аще ли александрь не поустить вась, гликизмо рофоно оудахь вамь, и оть сего александроу вькоусити даите. вь негда бо оть нега вькоусить, вь ть часъ вась поустить, левькадоушь же и вреоноушь епистолию оть матере своe приꙗмьше, и левькадоушь матери своꙗ зазревьши, насмеꙗвь се, вреоноушь же епистолию прочьть, и гликизмо оно вьзьмь сьхрани. левькадоушь же кь немоу рече˙ отврьзи сие не имать намь ни едине сьтворити пользе.

бѣше же левкадоушь надь коноуси старешина оу александра цара, вреоноушь же слоужаше александроу цароу. беше же вреоноушь лоукавь и не-

---

а Врvонусъ былъ виночерпецъ, който черпалъ съ ржка-та си Александра. Единъ день като прiелъ Врvонусъ писмо отъ майка си, съ кое-то го призовавала да отиде при нея съ брата си, влѣзналъ въ него тутакси лукавiя-тъ дiаволъ, и тржсилъ време за да отрови Александра, най повече защо малко понапредъ былъ го ударилъ Александръ съ едно дьрво по глава-та, защо разбилъ една многоцѣнна чаша, съ която го черпалъ. Имало още еднинъ другъ оскърбенъ отъ Александра на име Мидисъ, и съвѣтовали се двама-та задено

верьнь на срьдци своемь. оу алеѯандра просиль бѣ македонискоу землоу многащи. алеѯандрь же емоу говораше· вьсоу вьселен'ноую разьделити имамь. македонию же никомоу не дамь до живота моего, него обладати имамь самь. а по сьмрьти моей, комоу ю вьдасть и мой нарокь и крепька десница и остри мьчь. о семь вреоноушь злобоу на алеѯандра дрьжаше на срьдьци, гликизмо же едовито алеѯандроу хоте дати, и позревь на красотоу лица его, паки не хоте. дрьжаше же сие .ѕ. лѣть, не можаше алеѯандра отроути. не даваше емоу брать его левькадоушь, нь караше юго глаголю· оубой се бога о чловѣче, не оубивай моужа дивьна и чюдьна, юмоуже елини подивише се моудрости, и егоже храбрости почюдише се перьшаие и иньдиıане, и егоже потресе се вьса подсльньчна земла, вьсточна и западна, южна и северна, и егоже оубоıаше се вьси поморьсци отоци. аще бо сего погоубиши, брате, вьсь светь сьмрьтию его смести хощеши, и самь злѣ оумреши. и хотеше левькадоушь алеѯандроу о семь казати. нь алеѯандрь его не би вероваль,

---

за да го отроватъ. Отъ тѣхъ се подканели и други много негови прїятели Игемони, и се съгласили сички-тѣ общо, и направили страшна клетва за да не казуватъ никому онова що то рекли. Отъ това злопомишленіе липсували токмо пять негови прїятели, сир. Пердіка, Птолемей, Олвїй, Лусїмахъ, Фїлонъ, които не турнали, защото ги знаили какъ были много вѣрни на Александра. А други-тѣ сички были предатели, и чакали да намѣратъ подобно време, за да си свършатъ дѣло-то. Причина-та гдѣто се подканели сички-тѣ негови прїя-

понеже вреоноуша зѣло лоублаше. потоломею же-воеводи казати хотеше. нь разьмисливь рече, аще брата моего оубити хотеть. и вреоноуша караше, онь же его не слоушаше. добре бо рече богь реки' вь нюразоумно (!) срьдьце, не вьнидеть. аще ли вьнидеть, вь скоре паки изидеть. и тогда оубо тогда едина оть лоукавихь жень велико оубиство сьтвори, юко дрѣвлеи и раиские пищи лишихомь се евьви ради. и соломонь бо моудри вь царихь женою лоукавою моудрости свое отьпаде и самьсоноу великомоу вь крепости женьско одоле оухищрению, и осифь прѣкрасни оть лоукавию жени многаа пострада. и тоу оубо великаго цара македонискаго лоукьвьствиюмь жени сьмрьти постиже. вь единь же оть дьни алеѯандрь царь гозьбоу великоу вельможамь своимь сьтвори, и вь ть дьнь дари оть света кь немоу приидоше, и на томь обеде великоу велость сьтвори. имеюше же алеѯандрь чашоу великоу самотворьноую оть анфараѯа камена, и тою чашою вьсегда пiаше. дивьна бо беше и чюдна ѯѣло. и тогда алеѯандрь жене свое роѯандѣ царици томь чашомь

тели да го отроватъ была тая: Понеже тіи промышлявали защо догдѣ живѣе Александръ, тіи Игемони неще можатъ да станатъ, и така щели да се изгубатъ безъ да намѣратъ некоги упокоеніе. Но промышлявали, защо като чуй какъ ще у ре, ще имъ раздѣли царства-та, да ги властвуватъ тіи, и така щели да мируватъ. Такъвъ съвѣтъ станалъ заради смърть-та на единъ такъвъ пречуденъ царь, да се убіе не отъ чужденци, но отъ сѫщи-тѣ си прїятели. Прочее единъ день Александръ направилъ велико угощеніе, и призо-

напи. вреоноушь же несьблоудно и поносьно сию кь александроу сию носе изь роуки испоустивь, и разьбивь. александрь о семь расрьчивь се вреоноуша покара мало. врѣоноушь же злобоу на срьдьци своемь вьзьмь хранаше на своега си благодѣтела безоумьно, и тоу его хотеше отроути, нь не даваше брать емоу левькадоушь. тако бо лоудь и соуй и лоукавь и грьдьливь беше вреоноушь онь, ꙗко помишлаше вь себе глаголе· ꙗко аще александра отроую, царь вьсемоу светоу имамь бити. и вь ть дьнь придоше кь александроу еурен оть ѥроусолима и принесоше емоу шатор великь ѕѣло, и казаше емоу глаголюще· ꙗко пророкь оумре еремıа. александрь же сие слишавь оскрьби се немало. и вь ть дьнь придоше кь александроу моужие оть града, егоже сьзьдаль беше александрию, и кь александроу рекоше· градь, егоже еси сьзьдаль александрию, не можемь жити вь немь никако. александре (!) рече, защо; оии же рекоше емоу· ѕмие великие оть реки нильские исходѥть, людиѥ оухапающе. единомь оумирають. александрь же кь нимь рече· идете вь ıерусолимь и кости пророка ıеурѣискога еремиѥ и

валъ сички-тѣ Игемони прїятели-тѣ си, първоконници-тѣ си първи-тѣ на войски-тѣ, и сички-тѣ мѫжественни войни. Събрали се сички-тѣ, сѣднали на трапеза-та, закачели да се радоватъ много, да се веселатъ, да пѣятъ, и да хвалатъ Александра. Подобно и Алесандръ се радовалъ, като ги глѣдалъ чи правили толкува радости, и рекълъ имъ: О прїятели мои Игемони! Прочее днесь искамъ да се радовате повече отъ всяко друго време. Като рекълъ тїя думы станалъ, и отишелъ въ кѫща-та си, сѣдналъ на одѫра-тъ си, и размышля-

принесите възмьше, и на крьсть града сихь оу-
зигете оу зьдь· того бо молитвами гадь исцеле-
еть змини. и отьтоле и дьньсь зміа вь алеѯан-
дрие чловѣка оугасти не можеть. и вь ть дьнь
жена нека кь алеѯандроу пристоупивьши рече·
алеѯандре цароу, моужь мой злобити (!) ме и ка-
раеть много. алеѯандрь же кь ней рече· вьсакой
жени глава есть моужь, мнѣ же нѣсть дано жени
соудитп прѣдь моужемь. алеѯаидра же на оуби-
ство моужа своего поноудити хотещи, рече· о ца-
роу, мене оубо биеть. тебе же, тебе же неверьнь
есть· алеѯандрь же кь ней рече· нѣсть ти дано
соудити моужоу. вь царьстви бо моемь жени моу-
жемь не соудеть. ѡ горе бо земли той, вьнейже
жена царьствоуюсть. о горе людемь темь, им'же
жена обладаеть. жеиа бо на единоу потребоу оть
бога сьтвори се дѣтородьства ради, моужоу же
подроучна да есть. и се рекь, алеѯандрь езика
ей оурезати рече. вь тьжьде дьнь пристоупи кь
алеѯандроу двородрьжица его дарьданоушь, иже
милост'нь бѣ, и лоубимь алеѯандроу ѕѣло, и верьнь
до коньца. сь кратькь же беше теломь, нь хра-

валъ, съ какъвъ способъ да ги почте повече. Тіи
прокляти-тѣ тогава си смигнали единъ другъ за да го
отровать, и рекли на Врѵонуса, да приготви отрова-тъ,
за да му го даде да го испіе съ вино-то, кога-то
го поздравать, и пратили Мидиса да му рече да из-
лѣзне вънъ. Отишелъ Мидисъ и рекълъ му: О царю
мой! вънъ те искать пріятели-тѣ ти искьрнни, за да те
видать и да се веселать заедно съ тебе. Александръ
тутакси излѣзналъ, отишелъ, и сѣдналъ на мѣсто-то
си за да се радова съ тѣхъ. Тогава развращенни-тѣ

брь вельма, и коникь добрь ꙁѣло, и кь алеѯандроу рече· господине велики цароу алеѯандре, подобно есть, ꙗко властеле твои да видеть домове свое, многа бо лѣта соуть, оть домовь своихь зашли соуть. и тоу алеѯандрь рече дари многоцение принести, и тоу вельможе свое дарова царьскими стемами, и многоценими діадимами, и великими царьскими крьзьни красними иньдискими, и арапьскими парижи, и множьство велико изьчьтно злата и бисера, и тако вьсакомоу вь свое царьство отьправити се рече. самь же сь материю своею и сь соводними (!) витези вь еулатьские гори ловь ловити. и вь ть дьнь вреоноушь кь алеѯандроу пристоупивь рече· алеѯандре цароу, дай ми македониско господьство. алеѯандрь же кь немоу рече· лоубими мой врѣоноушоу, азь царь есьмь, нь людие македонискимь царемь зовоуть ме. нь вьзми себе ливию, и киликию вьсоу, и великоу антиохию. сие же вреоноушь не вьсхоте, нь помишлаше вь себе на своемь оуме, ꙗко аще алеѯандрь оумреть, азь царь вьсемоу светоу боудоу, и тако едь растворивь алеѯандроу даде. алеѯан-

---

му пріятели, поздравили го за да піе, и смигнали на Врѵонуса да му даде отрова-тъ. Презлобнія-тъ Врѵонусъ като былъ готов на зло-то, турналъ отрова-тъ тутакси въ чаша-та въ виното, и го почерпалъ. Александръ като испилъ отрова-тъ, заминало се много време догдѣ да го превземе. Станалъ былъ и се разхождалъ си, като пили, и ги принуждавалъ да се радоватъ около трапеза-та, и приглѣдвалъ съ радость пріятели-тѣ. Тамо като стоелъ, закачили болѣсти-тѣ, да му обвартяватъ сърдьце-то, и закачилъ да дума. О пріятели

дрь же, еда вькоусивь, вь ть часъ бысть стоудень ıако и кроушьць, и осетивь ıако отровьнь бысть, рече· о лоубими мой и мили врачоу филипе ведомо да есть, ıако вь сладькомь вине горькога вьскоусихь еда. филипь же сие слишавь, и стемоу сь главе свое сьврьгь, и на землоу поврьже, и билиа нека топлеиша сь целимь теріакомь алеξандроу пити даде. сие же слишавь вреоноушевь брать левькадоушь, и алеξандрове сьмрьти немоги видети на мьчь належе, самь себе оубоде. алеξандрь же кь врачоу своемоу филипоу рече· можеши ли ме сьмрьти изьбавити филипе; филипь же кь немоу рече сь плачемь· оть вьсега света цароу, идеже хощеть богь, побеждаеть естьства чинь, да не вьзьможно ми есть помощи ти, понеже прѣодѣла есть едовита стоудень срьдьца твоего топлотоу. нь сю помощи ти могоу, ıако да три дьни живь боудеши, доньде же вьса

мои! какво є това зло, гдѣто ми дойде на сърдце-то кое-то ми обвѣрта черва-та, и като двоеостра сабя преминува презъ сърдце-то ми. Не можемъ веке да търпимь, отивамь въ кѫща-та си, а віе се веселете догдѣ ми премине и ще се върнемъ. Като отишелъ въ кѫща-та, пратилъ и выкалъ Філіппа лѣкаря-тъ си. Той позналъ тутакси, защо Александръ билъ отровенъ, и му далъ єдно былє и избълвалъ. Обаче видѣлъ защо отрова-та му се дала съ вино-то, и рекълъ му: царю мой, нищо неможемь да те помогнемъ, защо отрова-та была много люта, и ти обладали сичко-то тѣло. Друго не можемь да ти направимъ, освѣнь да живѣешь три дни, за да управишь царства-та си и да направишь завѣщанє-то си. Александръ като чулъ думы-тѣ на лѣкаря-тъ си, помахалъ глава-та си, и реклъ: О об-

царьства земльньска (!) оуредиши. сие же алеѯандрь слишавь, главою помагавь, просльзивь се рече· о соуетьна славо чловѣчьска! како вь мале авлаешии (!) се, а вь скоро погибаеши, нь (моу)дре рече реки· нѣсть на земли радость, еиже не примеситъ се жалость, ни есть на земли слава, ıаже непрѣложьна есть. о земле и сльньце и людиѥ и твари! плачите мене дьньсь, вь мале бо на свете ıавихь се, а вь скоре подь землоу заидохь. о земле мати моıа, како красниѥ чловѣки оуспитевши, напрасно кь себе мене приемьлеши. о неоуставьна чловѣчьска чести, како кь мнѣ тихо посмеıа се, напрасно же мене кь земли осилаеши. о вьсесильни и вьсемощни мои македонıане! аще възьможьно ви есть сьмрьти ме отети дьньсь, да сь вами вьсегда боудоу, за ме дьньсь сьмрьтию бите се· похитити бо ме оть вась пришла есть. сие же слишавьше македонıане сь плачемь великимь кь

мана и всуєтний свѣте, и безчестна моя славо, гдѣто малко време се яви! На всакый человѣкъ честь-та за малко време се явава добра и честна, а въ єдинъ часъ се изгубова. Добрѣ дума пословица-та, защо нивга нѣма радость, ако ни се соедини и скрьбь-та, нито на земля-та има слава велика, коя-то да не падне скоро долу. О земле, небо, сълнце, мѣсяцо-тъ, горы, планины, полєта, и морета! уплачете ме днесь, защото се явихъ на свѣто-тъ малко време сосъ слава, честь, и радость, понеже сега влазямъ въ земля-та като всякъ человѣкъ. О мате моя земле! коя-то сега ме прїемашь, какъ испьрво се явавашь добра, а послѣ нечаянно грабашь въ тебе си человѣци-тѣ! възлюбленний ми, и мужествени Македонци, о ако є възможно, грабнете ме отъ смьрть-та. Старайте се, да мѐ избавите за да си

александроу рекоше· александре цароу, сильни господиие, аще би възможьно било сьмрьти отькоупити те дьньсь, животь свой дали бисмо за тебѣ, нь сие намь невьзможно есть, богоу единомоу вьзможно есть. нь тии на земли добре пожиль еси и сьмрьть твоіа почтена есть, негли иного животь. и походи оубо, о александре, походи на оуготованьное тебе оть бога мѣсто. на земли бо добре царьствоваль еси, и тамо раіа наследити имашь. филипь же врачь александровь мьскоу живоу расекь, и оу ной седѣ александрь вьса земльньска царьствіа и велика господьцства (!) и вьсе кнезе и власти по достоіаньнию оуредивь, олимьбиіадоу же матерь свою и роѯандоу царицоу зо роукоу поемь, потоломеіа же и, филона кь себе призвавь рече· о лоубима и сладка и мила присна брата моіа два, потоломею и филоне, женоу мою и матерь дьньнсь вамь прѣдавамь, іако да мою поминающе, иже кь вамь срьдьчьноу лоубовь (имѣхъ), и нихьпочтено сьмрьти дохраните и македониска царьства добре оуредите. тело же мое оу александри оукопаите, мене же паки оузрети имате тогда, егда мрьтви оть гробовь вьстаноуть. вѣдомо да есть вамь, іако на послѣдьникь

не изгубимъ сладчайшія-тъ животъ, и да вы станемъ рабъ, и да вы оставимъ да господотвовате царство-то ми. Македонци-тѣ като чули думы-тѣ Александровы, плакали много, и станалъ голѣмъ мятежь въ сичка-та войска отъ плачове, и отъ выкове, и сички-тѣ искали да отидатъ, да го видатъ. Александръ като чулъ, далъ имъ воля за да отидатъ, да го видатъ. Като го видѣли още по много се умножили плачове-тѣ, выкове-

летомь перьшане македоніани обладати имоуть, іакоже и міи персидомь обладасмо дьньсь. и се рекь але꙯андрь ро꙯андоу за роукоу приемь, сладько сию облобизаше глаголе· дариюва дьщи и моіа мила доуше и срьдьце и свете очиию моею вьсего света царице ро꙯андо! вѣси ли отьнели же честь моіа приплете ме кь тебе, колико извещание срьдьца моего и лоубьве к тебе оуказахь, іако же ни единь моужь кь своей жени, такожде и тіи кь мнѣ лоубовь, и честь верьно сьблоуде, іакоже ниедина жена кь свемоу моужоу такожде. да вѣдомо, да есть тебѣ, іако дьньсь лоубовь наша растрьгноути се имать· отьхождоу оубо вь поуть невратими, и вь мѣсто оуготованьное мнѣ по дѣломь. ти же ми ро꙯андо остани сь богомь, моіа мила лоубьви. и се рекь але꙯андрь облобизавь ю отьпоусти.

тѣ и риданя-та. Тогава Філіппъ лѣкаря-тъ, распралъ єдинъ живъ катъръ, и турналъ вѫтре Александра, догдѣ да управи царства-та си, и да направи завѣщанє-то си. Прочее Александръ повелилъ и выкали писаря-тъ му, и написалъ завѣто-тъ: послѣ го прочелъ предъ сички-тѣ.

Historička primětba. Došavši Slověni na jug i naselivši one zemlje, kuda se je nekoč protezala silna vlast Aleksandra Velikoga i Konstantina, prigèrliše imena ovih junakah u narodno spominjanje. Neima sumnje, da se u pèrvo doba o njih mnogo pěvalo po narodu, ali užasna turska katastrofa potamni, do slabih preostavših tragovah, i uspomenu i pěsme prediducih vrěmenah. Da nije uvěk tako bilo, dokazuju s jedne strane stari sèrbski lětopisi, gdě se kuća Nemanjina po rodu i kèrvi izvodi od Konstantina, s druge mnogobrojni u našoj starijoj književnosti sačuvani životopisi Aleksandra Velikoga. Ja sam naštampao priobćeni mi

II. Priměri jezika slověnsko-hèrvatskoga t. j. književnost světska.

A. Listine glagolske i cirilske..

1.

Iz XII. věka. *)

a) listina bosanska. Kulin ban bosanski, ugovara s Krvašem poslanikom kupnovlade Dubrovačke te poděljuje tèrgovcem Dubrovačkim pravo slobodne tèrgovine po Bosni: od god. 1189, (pisano u Dubrovniku).

Ꙋ име отьца и сына и светаго доуха. ѣ бань босьньски Кꙋлинь присезаю тебѣ, кнеже Крьвашꙋ и вьсѣмь граѣамь дꙋбровьчамь, прави приѣтель быти вамь ѡдь селѣ и до вѣка, и правь гои дрьжати сь вами и правꙋ вѣрꙋ, доколѣ сьмь живь, и вьси дꙋбровьчане, кире ходе по моемꙋ владанию трьгꙋюке, годѣ си кто хоке крѣвати, годѣ си кто мине, правовь вѣровь и правымь срьдьцемь дрьжати е безь вьсакое зледи, развѣ що ми кто да своевь воловь поклонь. и

---

prof. Miklošićem ulomak sasvim onako, kako se čita u rukopisu; čitatelj naći će ovdě veliku izkvarenost cèrkvenoga jezika, iz koje valja zaključivati na stariji i pravilniji izvornik. Ima još životopisah Aleksandra Velikoga spisanih narodnim narěčjem; medju ostalim zna se za jedan u Roudničkoj biblioteci u Českoj, koji onamo dodje kao poklon od Jurišića, a drugi nahodi se u Gajevoj knjižnici u Zagrebu. U kojem li su razměrju oba ova rukopisa, za sada je nepoznato, jer nije nijedan još světu priobćen, do onoga u ‚ilirskoj čitanci' veoma pogrěšno naštampanoga odlomka iz rukopisa Gajeva.

*) Da je bilo iz XI—XII. věka takodjer glagolskih listinah, zato ima živoga svědočanstva; naročito dokazano je to za listinu od god. 1100. iz Dobrinja (sr. ‚Književnik' II. 1. str. 21). Još starije spominju se u istranskom razvodu. Nu u izvorniku nesačuva se nijedna.

да имь не б8де ѡдь моюхь чьстьниковь силе. и доколѣ 8 мне б8д8, дати имь сьвѣть и помокь, какоре и себѣ, коликоре моге, безь вьсега зьлога примысла. тако ми боже помагаи и сие свето еваньѣелие. ѣ радое диѣкь бань писахь сию книг8 повеловь бановь, ѡдь рожьства христова тис8ка и сьто и ѡсмьдесеть и деветь лѣть, мѣсеца авьг8ста 8 дьвадасети и деветы дьнь, 8сѣчение главе Иѡвана крьстителa.

Prim. Ova je listina, kao najstarija, za historiju našega jezika veoma važna. Iz nje upoznajemo se sa slědećemi razlikami medju bugarštinom i hèrv.-srb. jezikom već u 12. vieku: predlog 8 město въ (drugdě ima ва).– uz светаго ima narodni oblik: вьсега, зьлога. — ѣ m. азь ili ıазъ; ѣ m. ıа dolazi u ciril. listinah veoma často, osobito na početku i poslije samoglasa; to bi mogao biti upliv glagolice, sr. str. 15. — граѣанинь m. гражданинъ; znameniti su oblici dativa, o kojih gledaj gram. — predlog одь město bug. отъ. — гои prava hrv. rěč, što je u znamenovanju ‚mir‘ poznata iz starohèrv. pěsničtva. — кире, pèrvobitno zaime upitno, u nas ima vrědnost odnosnoga, m. иже; istom iz кънй razvio se tečajem vremena кой. — трьг8юке m. търгоуıжщıе: gram. §. 5. — U glagola 3. osobe već je odpao ть: ходе, хоке, мине, б8де. — крѣвати: stanovati; ovomu je sličan naš glagol: ‚kraviti‘ t. j. ‚opadati‘ ‚sědati‘. — годѣ znači, što inače starohèrv. ‚volja‘: lat. sive, stari lokal od годъ. — znameniti instrum. m. правоıж вѣроıж, своıеıж волıеıж, gl. gr. — зледь m. злѣдь, и: prava hrv. rěč. — щo, znamenito već toli rano m. чьто. — моıехь, bolje bilo bi моихь: tako se čita u starom prepisu. — već današnji gen. силе m. силы, i главе m. главы — 8 мне, bolje po prepisu: 8 мене; мне lokal m. мнѣ. — помокь (pomoć) m. помощь. — какоре m. ıакоже, коликоре m. ıеликоже. — моге: postade od могъй i могей. — бань t. j. ‚banj‘ ime pridavno, znači: ‚banov‘; zato i slědeći бановь čitaj: ‚banjov‘, повеловь čit. ‚poveljov‘, strbg. повелѣниемь. — рожьство m. рождьство, u naših spomenicih: ‚rojstvo‘. —

b) listina sèrbska. Stěpan Nemanja, veliki župan sèrbski, podaje manastiru Hilandarskomu povlasti i imanja: god. 1198—1199.

Ис-кони сьтвори богь небо и землю и чловѣкы на неи, и благослови ѥ, и дасть имь власт на всѣи твари своеи. и постави ѡви царе, дроугие кнезе, ини владикы, и комоуждe дасть пасти стадо свое и сьблоудати е ѡть вьсакога[1] зьла, находещаго на не. тѣмьже, братие, богь прѣмилостивы оутврьди грьке[2] царьми и оугре[2] кральми, и когожде езика раздѣливь и законь давь и нравы оуставы[3], и владикы надь ними по нравоу и по законоу раставль своею прѣмоудростию. тѣмь же по мьнозѣи его и неизмѣрьнѣи милости и чловѣколюбию дарова нашимь прадѣдомь и нашимь дѣдомь ѡбладати сиювь земловь[4] срьбьсковь, и вьсакоѣко богь строе[5] на оуньша чловѣкомь не хоте[5] чловѣчи гибѣли, и постави ме велиега[1] жоупана, нареченаго вь свѣтѣмь крьщени Стѣфана Неманоу. и ѡбновихь свою дѣдиноу, и больше оутврьдихь божиювь[4] помокию и своею моудростию, дановь ми оть бога, и вьздвигохь погибьшоую свою дѣдиноу, и приобрѣтохь одь морьске[6] земле Зетоу и сь градовы[7], а одь Арьбанась Пилоть, а одь грьчьске[6] земле Лабь сь Льплѣнемь, Гльбочицоу, Рѣке, Загрьлатоу, Лѣвьче, Бѣлицоу, Лепеницоу. и божиювь[4] помокию и своимь троудомь та вса приобрѣть[8], поспѣ-

---

Prim. I ova je listina tim znamenitija, što dokazuje, da je ‚službeni‘ jezik sèrbski u 12. věku mnogo bliže bio pravomu narodnomu, nego li za tri- četiri věka kasnije. [1]) narodni genitiv вьсакога, велиега, грьчькога, uz bug. находещаго itd.; [2]) narodni akuz. m. грькꙑ, ѫгрꙑ itd. Slědeći instr. na ми po ь-deklinaciji, vid. gram. [3]) to je glagol. [4]) priměr narodnog instr.: oblika na омь neima još ter; сиювь čitaj: ‚sijov‘; isto tako ‚božijov‘. [5]) participij sad. vrem.; чловѣчи гибѣли jest dativ. [6]) priměr narodn. genitiva m. морьскꙑѩ, грьчьскꙑѩ. [7]) sèrbizam, vidi gram. [8]) partic. prošl.vr. —

шениемь божиемь мирь и тихость вьсьприемьшоу владичьствоу моемоу ѡдь вьсоуда[9], зачехь по(о)щравати мысль свою и пооучавати оумь свои, вьжделѣвати и пещи се о доуши своеи, вь которое число вьчьтень б8доу вь дьнь страшьнаго с8да, и како би мощьно вьсприети ми ангельски и апостольски образь, и послѣдовати владичнемь[10] глаголомь: вьзмѣте иго мое на се, и наоучите се оть мене, ѣко кротькь есмь и сьмѣрень срьдьцемь, иго бо мое благо и брѣме мое лько[11] есть. миноувьшоу же врѣмени многоу, владика мои прѣмилостивы не прѣзьрѣ молениѣ[12] сьплѣсканиѣ своего, нь ѣко щедры троудоположьникь и мьздовьздатель, иже рече нескврьними своими оусти: не придохь призьвати праведьникь, нь грѣшьникь вь покаѣние; и мьнѣ по милосрьдью[13] его вьнезапоу приклоучьшоу се врѣмени ѣсно, и вса мира сего чьсть и слава ни вь чтоже[14] ми вьмнѣнена бысть, и вьсоу красотоу житиѣ сего и дивьно вьзьрѣние ѣко и дымь ми бысть видимо, а христова любы паче привезоваше се кь мьнѣ, аще и кь недостоиноу и вьнезапоу ѡставихь владичьство мое и вьса моѣ, разьличьнаѣ моѣ, христоу изьвольшоу тако и пресветѣи госпожди богородици., и сподоб(и) ме грѣшьнаго светаго ига его благаго, и ѡбьщьника ме сьтвори чьстьнаго и ангельскаго и апостольскаго ѡбраза, малаго и великаго. семоу же коньчавьшоу се о мьнѣ, оу-

---

9) sèrbizam m. вьсждоу. — 10) čitaj: vladičnjem'. — 11) m. льгъко; u nas danas na dva načina: ili izpade г pred к, dakle ‚lak' ‚laka' ‚lako' (льгкь = лькь, льгка = лька, льгко = лько) ili predje po disimilaciji г u χ, dakle ‚lahk' ‚lahka' ‚lahko'. 12) о ѣ m. ꙗ, gledaj primětbu k listini Kulinovoj. 13) priměr skraćena dočetka rěčih na ие, čitaj: ‚milosrd'je'; tako su u izgovoru rastavljali *d'je* i *tje* (ne *će*) kod rěčih svèršujućih se u stbg. na ие sve do 18. věka. 14) rastavljeno m. въ ничьтоже, staroherv. ‚u ništar'; tako se kaže i danas još ‚ni ot

строю семоу бываемоу, ѡставихь на прѣстолѣ моемь и вь христодарованѣмь ми владичьствѣ лоубьвнаго ми сына, Стѣфана велиега жоупана и севастократора, зети[15] ѡдь бога вѣньчанаго кирь Алеѯие цара грьчькога[1]. и аще и недостоинь рабь Христоу нарещи се, Симеонь мнихь, благословихь и всакимь благословлениемь, ѣкоже благослови Исакь Иѣкова, сына свего, еже[16] посьпѣшьствовати емоу ѡ вьсакомь дѣлѣ блазѣ оу[17] владичьствѣ своемь, и благосрьдꙋ быти на мирь крьстиѣньскы и ѡ црьквахь пещи се и о слоужещихь вь нихь, и никакоже зазорьноу ѡдь всѣхь творьца и господа. по семь же изьволениемь владикы моего, Исоу Христа, ѣкоже вѣщаваеть писание: никотори же пророкь вь ѡтьчьствѣ своемь приеть есть, начеть подвизати се мысль моѣ, изити ми ѡдь званиѣ моего и дѣти[18], и постигноути нѣкое мѣсто, и тоу полоучити спасение. и не ѡстави мене владика мои и моего желаниѣ, паче бо радꙋеть се ѡ грѣшьницѣ кающи се. изидохь изь ѡтьчьства своего вь Светоую Гороу, и ѡбрѣтохь монастирь нѣколи бывьши, зовомы Хиландарь, вьведение светые и прѣславьние владичице наше богородице, идѣже не бѣ камень осталь на камени, ноу развалень ѡдьноудь. и потроудивь старость свою, посьпѣшьствоующоу ми сыноу ми, велиемоу жоупаноу Стѣфаноу, сьподоби ме владика мои быты емоу кьтиторoу. и чести его погибьшее вьзискахь и обновихь и по изьволению владичице богородице, и да, ере[19] исьпросихь парике[20] оу цара оу Призьрѣнѣ, да дахь ѡдь них манастироу[21] оу[17] Светои Горѣ, светои богородици, оу Милеѩхь села Непробища, Мо-

kuda‘ uz ,ot nikuda‘. [15]) po starinskoj deklinaciji pravilni genitiv, ovdě kao akuzativ. [16]) odgovara grč. spolniku τὸ uz infinitiv, koji izriče naměru. [17]) sèrbizam, m. вꙁ. [18]) gen. jedn. od дѣть, и. [19]) ере ,jere‘ stariji oblik, nego li ,jer‘ (od юже quod). [20]) grč. rěč πάροιχος. [21]) ,manastir‘ obični izgovor m. ,monastir‘, što se sprěda nalazi. [22]) Šafař. i Mikl.

моушоу, Сламодравы, Ретивлоу, Трьние, Ретивьщица, Трьновьць, Хоча и др8га Хоча, и трьгь тоуиге[22], и дьва винограда тоуиге[22] насадихь и оулиѣнике[2] ·д·: едьнь оу Трьпезѣхь, други оу Дабьшорѣ, трети 8 Голишевѣ, четврьти 8 Парицѣхь, а за коимьжде оулиѣникомь по дьва чловѣка, и планиноу Богачоу, и ѡдь влахь Радово соудьство и к8рьгево, а вьсеге[22] влахь .ро., и дахь ѡдь добытька[23], чьто моге, и оу Зетѣ кобыле и соли ·л· сьпоудовь. и аке[24] кьто ѡдь манастирьскихь л8ди бѣжи[25], или влахь подь велиега ж8пана или подь инога кога, да се вракаю[25] ѡпеть. ако[24] ли ѡдь ж8панихь л8ди приходе[25] 8 манастирьске[6] лоуди, да се вракаю[25] опеть. и вьса, елико дахь манастыреви оу Светоу Гороу, да нѣ[26] трѣбѣ ни моемоу дѣтетеви, ни моемоу оуноучетеви, ни моемоу родимоу, ни иномоу никомоуре. ако[24] ли кьто сие прѣтвори[25], да моу богь соуди, и да моу е[26] соупьрьница света богородица на страшьномь[27] соудищи ѡномь, и ѣзь грѣшньикь Симеѡнь.

Крьсть Симѡнѡвь и подьписание.

čitaju ‚tunge‘ i uzimaju za nomen proprium, bolje Daničić kao prislov ‚tuigje‘ t. j. ‚ovdě‘. sr. niže вьсеге (čit. vsegje) prema stbg. вьсежде: svagdě. [23]) nevalja čitati бытька, što znači: ‚stan‘ sr. ‚hudi bitek‘ město u hèrv., nego добытькь t. j. ‚blago‘ ‚imovina‘. [24]) zasebice аке (čit. ‚aće‘ crkv. аще) i ако; od ‚aće‘ posta kajk. ‚če‘. [25]) narodni oblici glag. m. cèrkvenih; вракаю čit. ‚vraćaju‘: dokaz, da nevalja pisati ‚vratjaju‘. [26]) skraćeno m. нѣсть, kao ѥ m. ѥсть, dolazi već u stbg., i u starohèrv. ‚nî‘. [27]) narodni oblik lokala, m. страшьнѣмь, sr. gori više светѣмь, христодарованѣмь, što su oblici staroslov. — Kada se razvidi nedoslědnost u upotrebljavanju oblikah narodnih uz cèrkvene, vidi se, da su u navadjanju rěčih sv. pisma oblici cèrkveni inače većinom narodni; ali nije věrojatno, da bi se to i u životu tako měšalo bilo, premda su bez dvojbe jošter živěli gděkoji starinski oblici.

2.

Iz XIII. věka.

a) listina sèrbska. Stěpan Radoslav, kralj sèrbski kao izagnanik obećaje Dubrovniku, da će dubrovačke tèrgovce, kada se povrati na svoj prěstol, oprostiti od carine i svih daćah: pisano 4. Veljače g. 1234. u Dubrovniku.

Стефань вь Христа бога вѣрны краль всѣхь рашькихь земль и тревоуниискиихь, оуноукь[1] светаго Симеѡна Немане и сынь прьвовѣньчаньнаго крала блаженопочивьшега Стѣфана монаха, Радославь, вь лѣто ҂ѕѱмв. излѣзохь прѣдь братомь ми Владиславомь, за[2] правовѣрия моюга и за югова[3] ради великаго прѣклѣтьвьства, придохь оу си градь Доубровьникь, кнезь Петрь Болеславикь и Тȣдрь Крȣсикь и сь всѣми властелы ѡбькиновь градьсковь ѡдь мала и до велия приюше ме сь почьстию, и много ме почьтише и правовѣрьно ми послоужише. видѣ[4] кралевьство ми толикоу ѡдь нихь почьсть и вѣрно послоужению, и сию оучинивь имь и оутврьдихь, юкоре ако ми богь да и боудоу господарь, како сьмь быль, да си ходе сь своими си трьги по всѣи земли ѡбласти кралевьства ми свободно, и по Хльмьсцѣ земли, и по Зетѣ, и по[5] всакимь трьгомь кралевьства ми. а да имь се царина не ȣземле[6] ни ѡдь мала ни до велия, и могорыше хльмьске, и дань[7], что даюте за Рѣкоу и за затоньске винограде и за поличке винограде,

---

[1]) оүноүкь po narodnom izgovoru, m. вънѹкъ. [2]) за ради rastavljeni predlog, ili strogo uzevši за s genitiv rěči радь, и: ‚volja'. [3]) юговъ nova tvorina našega jezika; stbg. jezik služi se samo genitivom юго. [4]) видѣ m. виде, part. sad. vrem. [5]) по s dativom: u st. jeziku obično. [6]) prema infin. възимати ima sad. vrem. възимаѭ i възѥмлѭ. [7]) čitaj ‚danj, i': ‚dànak'. [8]) вы kao akuz.; kasnije zavlada m. вы gen. вась, a вы predje u dativno znamenova-

ѡдь тога вы[8] ѡсвобага[9] кралевьство ми, да не даѥте ничесаре. и за винограде жрьновьничке, ѡдь дѣдь ваших и ѡдь ѡтьць вы дори[10] до вась до дньсь, что сте посадили лозиемь земле кралевьства ми, или ѥ много или мало, пращаю вы, да сте ѡдь тога свободни и дани[4] да не даѥте. а ѡдь дньсь по ѡноуге[11] земле мое да не покриѥте ни ѥдьне педи или лозовь или житомь или вокемь коимь. хоке ли что ѡбькина ваша прѣзь[12] сиѥ оутврьгениѥ кралевьства ми что примькноути мое земле, свѣне[13] мене клетва, поневаре[14] вы ѡстаѥте оу прѣклетьвьствѣ. ѡбрѣте ли се кто чловѣкь зьль или ѡдь моихь или ѡдь вашихь, потвараю сиѥ, оу томь да нѣ зледи никоере, нь то да се исьправла соудомь правымь божьствьныимь, ꙗкоре да е право и безьгрѣшьно кралевьствоу ми и вамь вѣрьнымь ми приꙗтелемь. и кто боудоу[15] подь роуковь кралевьства ми, боудоукоу[16] ми сь милостию божиѥвь и прѣчистыѥ ѥго матере оу моемь господьствѣ, или ѥ брать мои или стрыць ми или братоучедь ми или инь кто любо ѡдь боларь кралевьства ми, кто хоке сиѥ потворити, немаль гнѣвь и наказаниѥ има вьсприѥти ѡть кралевьства ми. по жи-

---

nje; sravni već u ovoj istoj listini. [9]) narodni oblik m. освобаждаѥть; pameti vrědno, što ova listina neupotrebljuje znaka ѣ. — [10]) дори m. дожи: prětvor iz ж u р jest stara osobina naš. jezika. [11]) по оноуге s genit. kao i sama rěč оноуге: ‚s onu stranu‘; оноуге ako nije prema nedokazanomu starbg. онѫжде, to bi valjalo reći da je prema онждѣ, što bi veoma čudno bilo, kad bi strbg. дѣ već onda u naš jez. glasio ге ili ђе! [12]) predlog s akuz. — [13]) свѣне predlog s genit., običnije освѣнь ili освѣне, u nas prije ‚osven‘ ili ‚osvem‘, danas samo ‚osim‘. [14]) поневаре sr. polj. ‚poniewaž‘ sast. iz по-ниѥ (sc. ѥ)-ва-же; budući da je ниѥже ili ѥже = ‚što‘, to ukupno znači понѥже = pošto. [15]) znam. skladnja, uz кто glagol. u množini. [16]) da-

вотѣ же моемь накопь мене, или ѡстане дѣте мое или оуноуче или праоуноуче или инь кто любо присни мои, и хоке сиѥ потворити, богь да моу соуди и света богородица и крьсть чьстьны и вси свети оу си вѣкь и оу боудоуки, нь сьврьшенѣ боудоуки вашѣи вѣрѣ и любьви и клетвѣ ѡнои, коѥвь[17] ми се хокете ѡбекати ѡ всемь кь мнѣ и кь послѣдьнимь моимь. сего бо ради сиѥ оутврьдивь и подьписахь роукою кралевьства ми. вь лѣто више писано мѣсеца ферьвара .д. индиктиѡна .д.

b). listina primorska. Andrija, knez humski, ugovara prijateljstvo s Dandulom, knezom dubrovačkim: g. 1234 — 1240.

Вь име ѡтьца и сына и светаго д8ха. ꙗ кнезь вели хльмскы Аньдрѣи, сь всѣми властелы своими, кльн8 се кнез8 д8бровьчьком8 Жан Даньдол8, и властеломь д8бровьчькимь и всѣи ѡбькинѣ градьскои, 8 господа бога и 8 свето ѥваньгелие и 8 чьстьны животворещи крьсть господьнь и 8 ·тиі· светыхь ѡтьць, иже 8 Никеи, да имаю ирь сь вами 8 вѣки, како с8 и мои старѣ[1] имали с вашими старѣишими 8 стары законь, да вы ѥ ѡтворена земла моѣ 8 всѣхь вашихь печалехь, а правина да есть. а вашь чловѣкь, ки[2] приде 8 землю мою неволовь, ком8 е искана правина, и неиспльнена м8 б8де, да стане и да 8чини правин8. аке ли приде такь чловѣкь, ком8 нѣ искана правина, да м8 се не 8зьме ни тьнкь коньць, док8[3] поиде 8 свое мѣсто, и тамо да 8чини правин8 по томь, и да не прид8 врьхь вась с вашимь

---

tiv absolutni. [17]) dokaz da se već protumačeni oblik proteže i na zaimena odnosna; stbg. коѥѩж.

[1]) старѣ имали ima se po svoj prilici čitati ‚starêi- imali', kao komparativ; iz dvojega komp. oblika старѣй i старѣиши razviše se dva načina: jedan kraći na *ij* (vlada u nas), druga na *eši* (vlada u kajk. narěčju). Ovdě dolaze oba dva zasebice. [2]) ки m. иже, strbg. кꙑй, odatle u starohèrv. jez.

врагомь[4]. ако ли сие прѣстѹплю, да ме сьпие богь, и света богородица и вси светы.

c.) listina bosanska. Matija Ninoslav, veliki ban bosanski, potvèrdjuje Žanu Dandulu knezu dubrovačkomu povlasti, dane Dubrovčanom od bana Kulina: god. 1234—1240.

Оу име оца и сина и светаго доуха аминь. азь рабь божи Матѣи, а одмѣломь[1] Ниносавь, бань босньски велики, кле[2] се кнезоу доубровчкомоу Жань Даньдѹлоу, и всеи опкинѣ доубровчькои, такомь[3] сьмь се клетвью[3] клель, какомь се е бань Коулинь клель: да ходе власи свободно, ихь добитькь, тако како соу ѹ бана Коулина ходили, безь все хабе и злeди: а ѣ коудѣ облада[2], тоудѣ си ходите пространo и здраво, а ѣ приѣти, какоре самь себѣ и наѹкь давати ѡд все злeди. а се писахь именемь Десое, граматигь бана Нинослава велиега босньскога, тако вѣрно какоре ѹ прьвыхь. а се еще: ако вѣроуе[4] срьблинь влаха, да се при прѣдь кнеземь, ако вѣрѹе влахь срьблина, да се при прѣдь баномь а иномѹ влахѹ да не бѹде изма[5]: боже ре[6] ти даи здравие.

---

kî, *kâ*, *kô*; vidi se dakle, da nije istina, što bi se samo u čakavskom narěčju upotrebljavalo ovo zaime, ali je istina da se kao starina ondě duže sačuvalo. [3]) докѹ m. докле, što takodjer dolazi. [4]) врагъ ovdě još u starom znamen. ‚neprijatelj‘.

[1]) одмѣломь ima značiti što ‚prezimenom‘, ili ‚drugim imenom‘: rěč nejasna. [2]) кле се i dolě облада — treća osoba, uzpèrkos tomu, što ima uz ime vlastito zaime pèrve osobe. [3]) такомь - клетвью: narodni oblik m. такоѭ ili таковь, od клетвью valja uzeti nom. клетьвь. [4]) ovdě ‚věrovati‘ znači ‚na sud ili věru zvati‘ ili ‚tužiti‘. — ‚vlah‘ znači ovdě ono isto, što kasnije rěč ‚latin‘ t. j. na ovom městu takodjer Dubrovčanina. [5]) изьмь: exceptio. [6]) боже же, ali je же prešlo na ре.

d.) listina primorska. Knez Črnomir žali se na Dubrovčane, što su njegove ljude pohvatali i prodali: g. 1253.

Ѡдь кнеза Чрномира[1] драгомȣ ми приѣтелȣ кнезȣ дȣбровьчкомȣ Георьги Мерьсили и вьсѣмь властеломь дȣбровьчькимь. се що ми сте писали и порȣчали, вьсе разȣмѣхь: да ере сте рекьли, ми држимо[1] вѣрȣ и приѣтельство тебѣ и твоимь лȣдемь, то властеле немогȣ ѣа покрити, види се та вѣра и приѣтельство: придоше ваши людие и еше[2] моега чловѣка Лȣкана и добитькь ȣзеше, и послахь кь вамь· вратите ми, и не дасте нищаре, нь паче га продасте; и пакь есте[2] дрȣге лȣди, три чловѣке тере женȣ и пакь послахь кь вамь и не дасте м-и-хь нь е продасте, едьне заа море а дрȣге камо ви хтѣни[3]; и пакь ми есте[2] моега чловѣка Рȣхотȣ и продасте га; и пакь ми есте[2] моега чловѣка Дȣбланина и сьда га дрьжите. да ере ми сте писали да ви пȣщȣ вашега чловѣка, ако хокете ви мьнѣ мое лȣди вратити, и що ми сте ȣзели, ѣа вашега чловѣка да пȣщȣ. а ере говорите, властеле, а да нѣ зледи чловѣкомь одь Цпьтата до града, то ȣ томь по воли ви е, ере хокете да имамо приѣтельство одь Цпьтата до града: тко е приѣтель вѣрьнь, вьзьдѣ е приѣтель, а мои ни едьнь чловѣкь ни едьнь не сѣди онȣге Цпьтата, нь ако хокете право, да одь Цьптата до Молȣньта да нѣ зледи. и що бихь хотѣль кь вамь говорити не могу тога вьсега исписати, нь и тома[4], почто ке мои чловѣкь говорити, вѣрȣи[5] га. богь ви даи здравие.

---

[1]) Znamenito, što je rěč pisana sasvim narodno bez poluglasa. Ova je listina u obće veoma važna sa svojega krasnoga i jezika i pravopisa. [2]) ЕСТЕ i ЕШЕ (izgov. ‚jeste' i ‚ješe' od strbg. ІАТИ): uhvatiste, uhvatiše. [3]) ХТѢНИ m. ХТѢНИЮ: to nije puka pogrěška, već ima takovih priměrah i više u staroj hèrvaštini i sèrbštini. [4]) ТОМА kao prislov, znači: ‚tiem' ili ‚uslěd toga'. [5]) ВѢРȢИ, očekivalo bi se ВѢРȢИТЕ ГА, ali zapov. način druga osoba jednine valja kadšto za sve osobe i broje.

e.) listina primorska. Radoslav, kralj humski, sin kneza Andrije, kune se Dubrovniku, da će s njim mir dèržati, a s kraljem Urošem rat voditi: g. 1254, 22. svibnja.

Вь име wца и сина и светога д8ха аминь. лѣто 8пльщениѣ господа нашего Ис8 Христа тис8ща .снд. мѣсеца маѣ, дни .в. десети и дьва исходеще. ѣ ж8пань Радославь, синь кнеза Андриѣ хльмьскога, сь моими властели, ки с8 здѣ подьписани, кльнемо се с8диѣмь и вьсеи wпькинѣ д8бровьчькои с моимь добримь хтѣниемь 8 господа бога и 8 чьстьни животворещи крьсть господьнь и 8 свет8 богородиц8 дѣвою[1] марию и 8 свето еваньгелие божие и 8 .тиı. светыхь wтьць, иже вь Никеи и 8 светыхь м8ченикь Власи, Дмитрье и вьсе свете 8годивьше бог8 wдь вѣка 8 вѣчни мирь по старом8 закон8, а ѣ ж8пань Радославь есмь вѣрьнь клетьвеникь господин8 крал8 8гьрьском8, а wть дньшни днь напрѣдь протива[2] моеи силѣ и с моими л8дьми да б8д8 дрьжань чинити рать крал8 Ѹрош8 и еговѣмь л8демь, доколѣ вашь градь Д8бровьникь 8 рать стои с кралемь Ѹрошемь и сь еговѣми л8дми, а ѣ ж8пань Радославь и мои л8дье[3], кое имамь и кое 8чьн8[4] имати, да спасемо и стрѣжемо по мор8 и по с8х8 вьсе л8ди дчбровьчьке 8 тѣла ихь и добытькь ихь, гдѣ имаю[4] сил8 имати; ако ли ѣ самь или мои л8ды[3] бисьмо нѣчьто пакостили нѣкоемч д8бровьчанин8 или тѣл8 или добытьк8 ихь, ѣ ж8пань Радославь да м8 вьсе врак8[5], или да м8 чин8[5] вратити вьсе напльно; ако

---

[1]) valjda je hotio napisati дѣвоую; tako bo ima više krat. [2]) znači ovdě: ‚prema', razměrno'. [3]) людье m. людиѥ, uz to već i люди (pogr. люды) po današnjem. [4]) znameniti slučaj za opis budućega vremena, u stbg. вѫчьнѫ ili начѫнѫ osobito u glagol. spom., u cirilskih je običnije opis glagolom имати, kao što i u nas: имаю . . . имати. [5]) врак8 čitaj ‚vraću' t. j. враштѫ, od glag. ‚vratiti' 1. osoba jedn. sad. vr.; плак8 čit. ‚plaću' od ‚platiti': dokazi, da nevalja pi-

ли не бихь могль чинити вратити то wдь онѣхь кои имь бих8[6] пакостили, ѣ да имь то wдь мене плак8[5]. а ѣ с моими л8дьми кое имамь, или 8чн8[4] имѣти, б8д8 дрьжань 8 клетв8 и 8 мирь сь великимь господиномь Михаиломь царомь[7] б8гарьскомь, и сь еговѣми л8дьми, доколѣ 8чьне стоѣти сь нимь градь Д8бровьникь, доколѣ царь стои 8 клетвѣ и 8 мирѣ з градомь Д8бровьникомь и ѣко ѣ ч8ю нѣкое зло на ваше к8пьце или на вашь градь, да вы wтомь 8 скорѣ дамь вѣдѣнье[8] а ни ѣ самь ж8пань Радославь ни мои л8дье[3], да не придемо на вашь градь Д8бровьникь, ни на ваше прѣдѣле сь вашими враги, 8 никоере врѣме, и паче моимь л8демь хок8 заповѣдѣти, да не прид8 на вась. да кои дльгь б8де мећ8 моими л8дьми кои с8 или кои б8д8 мои л8дье, и мећ8 Д8бровьчани, или да кои плѣнь се 8чини, 8 мирѣ мећ8 нами и мећ8 д8бровьчани да се то исьправи сь правиномь[9] по старом8 закон8, кои есть мећ8 Д8бровьникомь градомь и мећ8 кнежьство хльмьско. и вьси д8бровьчане по вьсѣи моеи земли, кое си имамь, и кое ми да богь приети, да си свободно прид8, да си стое и поид8 спасено бесь пакости тѣла ихь и добытькь ихь, како си с8 били 8 старе дьни. и ѣко би была нѣкоѣ размета мећ мномь ж8пана Радослава и мећ8 мое л8ди и мећ8 градь Д8бровьникь, да се правиномь исьправи по старом8 закон8, кои есть мећ8 градь Д8бровьникь и мећ8 кнежьство хльмьско, а мирь да се не р8ши. Си с8 властеле[10] хльмьци, кои се клеше: господинь ж8пань Радославь При-

---

sati ‚vratjam' ‚platjam' tako i чин8 izgov. ‚činju'. [6]) бих8 ikav. m. бѣхѫ, plusquamperf. — [7]) očekivalo bi se царемь, jer u listini c) ima još i кнеземь; nu kao što u nas u obće za *r* nestaje jotacija, tako je i ovdě. Pamti u slěd. rěči б8гар. m. блъгар. i nominalnu deklinaciju. [8]) po našem jeziku вѣдѣнье izgov. ‚vêdênje'. [9]) narodni instrum. m. правиноѭ ili m. prelaznog oblika: правиновь. [10]) nom. jedn. властелинь, m. хльмьци trebalo bi da je хльмьсци.

бѣнь Злошевикь, Воиславь Мрькотикь, Ѡбрадь Ивановикь, Семьюнь Бꙋлгаринь, Прѣдиславь Влькмирикь, Берько Радованикь, Мильтѣнь Хреликь, Богьдань Прьвославикь, Богьдань Радоевикь, Десимирь Чрьнѣновикь, Годѣнь Краимирикь, Продань Повреновикь, Хрела Радѣникь, Воиславь Радошевикь, сьтьникь Имотьски, клель се за вьсе лꙋдие Радославле. ако ли сье прѣстꙋпимо, да ни богь сьпьне, и света богородица, и вьси свети аминь.

f.) listina sèrbska. Knez Gjure, zet kralja Vladislava, moli Dubrovčane po zapovědi kralja Uroša, da s njim mir učine: g. 1240 — 1272.

Кнезꙋ дꙋбровьчьскому и вьсѣмь властелемь[1] и сꙋдьцамь[2] и вьсѣи ѡбькинѣ дꙋбровьчьскои ѡдь кнеза ѣꙋре много поклонение. вы вѣсте, властеле, кьда на ны подꙋ[3] дрѣва[4] заморьска и бьнетьчьска на нашь градь, тьда ваша дрѣва польгь нихь гредꙋ на ны, и мы ꙋ томь нѣмамо гнѣва на вы. да сьда сꙋ ходили мои жꙋплане ке е даль краль Владиславь мьнѣ и моеи женѣ а своеи кькери[5] прѣдь вашь градь по заповѣди крала Ꙋроша, да молꙋ кнеза вашега и вась како да бисте ꙋ томь не зьледовали, како и мы не зьледꙋемо вась, кьда гредете на нашь градь, да молите кнеза вашега како бимь рꙋкꙋ даль и сь вами да би сѣдѣли не боеке се; аколи имь хокете кою пакость ꙋчинити и чькетꙋ[6] то мьнѣ чините, дѣ[7] ихь е

---

[1]) dativ властелемь uz властеломь — tako i kod inih rěčih na инъ: gled. gram. [2]) сꙋдьцамькао drugdě: дѣтьцамь, sěća na slične oblike česk. jezika. [3]) подꙋ izgov. ‚podju', 3. osoba množine. [4]) дрѣво znači u starohèrv. jez. ‚brod'. [5]) izgov. ‚kćeri', po starobug. i bliže korěnitosti bilo bi: ‚dćeri'. [6]) чькета starobug. тъштета, naša ‚šteta'; ч posta od тш, kad je izpao poluglas, dakle ‚čteta'; a jer se *št* u nas zaměnjuje sa *ć* (ili po ovdanjem pravopisu к), to je u pisanju ‚čćeta' uzeto slovo *š* u dvostruko. [7]) дѣ m. strbg. идѣ znači ‚ubi': ‚quia'. [8]) tamna

чькета[6] моѣ и корысть ихь моѣ; и мол8 кнеза вашега како би 8писаль что е егова вола и ваша, да би ми 8даль по сихь послѣхь, ето ти греде ѡтрокь кнеза Ѡзора, именемь Братославь сь потьникомь[8] кь кнез8 вашем8 и чтѡ говори ѡтрокь кнеза Ѡзора имѣте м8 вѣр8 како самом8 Ѡзор8, дѣ м8 с8 ѡтет . . . . гред8ке кь вамь.

g.) listina sèrbska. Stěpan Uroš, kralj sèrbski, ponavlja mir s Dubrovčani i ustanovljuje, da mu imadu platiti danak od 5000 perperah: god. 1281.

Пише кралевьство ми кнез8 д8бровчьском8 Николѣ маврижии8 и с8дилмь и вѣкьникомь и властеломь и всои ѡбщинѣ д8бровьчьскои. како сте послали кралевьств8 ми властеле ваше, придоше Зрьзь и Гр8бѣша, какѡ се свршило бѣше врѣме 8строю[1] петь годищь, какѡ сте были 8говорили сь кралевьствомь ми, да ѡдь селѣ и напрѣдь кралевьство ми чини милость властеломь д8бровьчьскимь и ѡбщинѣ и трьжникомь ихь, да имь е мирь, кои е и прьво имь быль, докл8 жив8 право сь кралевствомь ми. акѡ ли що погрѣше земли кралевьства ми, и не исправе ми се, да имь се да вѣдѣние трьми мѣсеци, ѩко си мог8 трьжьници ихь ѡтити 8 градь сь всѣмь своимь. а да даю кралевьств8 ми на годище двѣ тис8щи перьперь. и сем8зи мир8 не 8рече кралевьство ми 8рока[2], докл8 хоте быти, нь ако ми не сьгрѣше и до живота моега, да си имаю сизи мирь и сизи двѣ тис8ки да даю на дмитровь дьнь.

3.

Iz XIV věka.

a) listina glagolska. iz hèrv. primorja. Novogradci dobivaju pravdu proti Bribiranom glede nekih medjah: pisano dne 15. listopada 1321.

[illegible]

---

rěč, ako nije сь п8тьникомь, što bi značilo: ‚s drugom', na što bi slutio i na kraju participij: гред8ке.

[1]) оүстрои znači ‚mir', što se i dolě povraća upravo sama rěč мирь. [2]) 8рокь što danas ‚rok', još se kaže ‚ureći'.

ⰐⰀ ⰄⰀⰐ .ⰄⰆ. Ⰱⰹ ⰒⰓⰀⰂⰄⰀ ⰏⰅⰣ ⰁⰓⰹⰁⰹⰓⰀⰏⰹ[1] Ⰹ ⰐⰑⰂⰑⰃⰓⰀⰄⰜⰹ, Ⰲ ⰐⰑⰂⰑⰏ, Ⰲ' ⰄⰂⰑⰓⰖ ⰃⰑⰔⰒⰑⰄ'-ⰔⰍⰑⰏ' ⰐⰀ ⰔⰀⰆⰖ, Ⱁ ⰏⰡⰣ[2] Ⱁ ⰑⰁ ⰈⰀⰂⰑⰄ. Ⰹ ⰄⰑ-ⰁⰹⰞⰅ ⰐⰑⰂⰑⰃⰓⰀⰄ'Ⱌⰹ ⰒⰓⰡⰄ' ⰍⰐⰅⰈⰑⰏ ⰄⰖⰹⰏⰑⰏ ⰔⰕⰀⰓⰅⰞⰹⰐⰑⰏ. Ⰹ ⰄⰀ ⰍⰐⰅⰈ ⰄⰖⰡⰏ' ⰒⰓⰹⰔⰕⰀⰂⰀ ⰐⰀ ⰕⰖ ⰒⰓⰀⰂⰄⰖ ⰈⰃⰑⰓⰀ ⰓⰅⰝⰅⰐⰖ, ⰄⰑⰁⰓⰹⰘ' ⰏⰖⰆⰹ[3]; ⰒⰓⰀⰂⰑ ⰔⰎⰖⰆⰀⰁⰐⰹⰍⰀ ⰔⰂⰑⰃⰀ ⰔⰖⰕⰍⰀ, .Ⰱ. ⰔⰑ-ⰏⰹⰐⰖ, .Ⰲ. ⰎⰖⰍ'ⰞⰀⰐⰀ. Ⰹ ⰒⰑⰔⰎⰀ ⰹⰘ' ⰍⰐⰅⰈ ⰄⰖ-ⰡⰏ ⰕⰹⰘ'[4] ⰹⰔⰕⰹⰘ' ⰏⰖⰆⰹ[3] ⰈⰃⰑⰓⰀ ⰒⰹⰔⰀⰐⰹⰘ'. Ⰹ ⰒⰑⰹⰄⰑⰞⰀ[5] Ⱎ ⰐⰹⰏⰹ ⰹⰈ ⰁⰓⰹⰁⰹⰓⰀ ⰄⰑⰁⰓⰹ ⰏⰖⰆⰹ Ⰹ ⰐⰑⰂⰑⰃⰓⰀⰡⰐⰅ[6] ⰓⰀⰈⰂⰑⰄⰹⰕⰹ ⰏⰅⰅ[6], ⰒⰑⰝⰀⰐ'Ⱎⰹ[7] ⰑⰄ ⰃⰎⰁⰑⰍⰑⰃⰀ[8] Ⰲ'ⰁⰓⰀⰐⰹⰞⰹⰐⰟ, Ⰲ' ⰔⰓⰹⰄ'Ⱀⰹ Ⱈ'ⰎⰏⰀⰜ, ⰕⰓⰅ Ⰲ' ⰃⰖⰄⰀⰝ, ⰔⰕⰀⰈⰑⰖ[9] ⰍⰀ ⰕⰑⰝⰅ ⰔⰍⰑⰈⰹ ⰏⰅⰎ-ⰐⰹⰍⰟ, Ⰲ' ⰓⰆⰅⰐⰹ ⰄⰑⰎⰀⰜ', Ⰹ Ⰽⰹ ⰒⰖⰕ' ⰕⰑⰝⰅ ⰔⰍⰑⰈⰹ ⰁⰖⰍⰑⰂ ⰄⰑⰎ' ⰏⰅⰣ ⰃⰓⰀⰁⰓⰑⰂⰀ ⰍⰀⰎⰀ Ⰲ' ⰡⰕⰹ-ⰔⰅⰐⰑⰍⰑⰞⰖ, Ⰽⰹ ⰒⰖⰕ' ⰃⰓⰅ Ⰸ'[10] ⰡⰕⰹⰐⰅ ⰔⰅⰐⰑⰍⰑⰞⰅ ⰒⰑⰎⰹ ⰍⰀⰏⰹⰍⰟ Ⰲ' ⰍⰖⰍⰑⰂⰀⰝⰹⰐ, Ⱄ ⰍⰖⰍⰑⰂⰀⰝⰹⰐⰀ ⰏⰅⰣ ⰓⰖⰒⰹⰜⰅ ⰝⰓⰡⰔ' ⰁⰓⰅⰈⰑⰂⰖ ⰎⰖⰍⰖ. Ⰹ ⰏⰀⰞⰅ-ⰂⰑ Ⰵ ⰒⰑⰄ' ⰐⰑⰂⰹ. Ⰹ ⰍⰀⰄⰀ ⰑⰄⰂⰅⰄⰑⰞⰅ ⰏⰅⰅ, ⰒⰓⰹ-

---

[1]) od nom. ‚bribiranin‘: onakov instrum. kao na strani 133. dativ дѹбровьчамь. [2]) m. ‚meju‘ stbg. междѫ. [3]) po ь-delinaciji m. ‚muž‘ ili ‚mužev‘: takovih je prelazah u genitiv na *i* veoma mnogo u narěčju čakavskom. [4]) osobina čakav. narěčja da i u množini voli genitiv m. akuzativa kao padež objekta. [5]) ‚poidoš*a*‘ m. ‚poidoš*e*‘ prema strbg. поидошѧ; da je ѧ u starohèrv. jeziku kadšto zaměnjen u *a* gled. gram. §. 40. 6. [6]) čitaj ‚novograjane‘, ‚meje‘. [7]) u starobg. bilo bi: почьнѫше. [8]) neima sumnje, da je u to doba još živio samoglas *l*, te se govorilo ‚glbok‘. [9]) instrum. strbg. стьзоѭ. [10]) izpred *j* i *r*, voli čak. i kajk. narěčje *z*, gdje ima štok. *s*, n. pr. ‚s jednim‘: ‚z jednim‘ ili ‚s vami‘:

ⰴⱆⱋⰻ[11] ⱂⱃⰵⰴⱏ ⰽⱀⰵⰸⰰ ⱁⰱⰻ[11] ⱄⱅⱃⰰⱀⰻ, ⱂⱁⰲⰻⰴⰻⱎⰵ ⰽⱀⰵⰸⱆ, ⰽⰰⰽⱁ ⱄⱆ ⱆⱍⰻⱀⰻⰾⰻ ⰸⰰⰲⱁⰴ' ⰿⰵⰼ ⱄⱁⰱⱆ. ⰻ ⱄⰾⰻⱎⰵⱋⰻ ⰽⱀⰵⰸ' ⱀⰻⱈ' ⰳⱁⰲⱁⱃⰵⱀ'ⰵ ⱂⱁⱅⰲⱃⰴⰻ ⰻⰿⱏ ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⰲⰵ ⰸⰳⱁⱃⰰ ⱃⰵⱍⰵⱀⰵ: ⰴⰰ ⱂⱁ ⱀⰻⰵⰴⱀⱁ ⰲⱃⰻⰿⰵ ⰽⰰ ⱄⱅⱃⰰⱀⰰ ⰱⰻ ⰸⰴⰲⰻⰳⰾⰰ ⱂⱃⰰⰲⰴⱆ ⰸⰰ ⱅⱁ ⰴⰾ'ⰳⱁⰲⰰⱀ'ⰵ ⰸⰳⱁⱃⰰ ⱂⰻⱄⰰⱀⱁ ⰿⰵⰼ ⱀⱁⰲⱁⰳⱃⰰⰴⱌⰻ ⰻ ⰱⱃⰻⰱⰻⱃⰰⰿⰻ, ⱅⰰ ⱂⰾⰰⱋⰰ ⰽⱀⰵⰸⱆ .ⱃ. ⰸⰾⰰⱅⰻⱈ, ⰰ ⱄⱅⱃⰰⱀⰻ .ⱃ. ⰸⰾⰰⱅⰻⱈ.

Ⰿⰻ ⰽⱀⰵⰸ ⰴⱆⱑⰿ ⰻ ⱄⱅⰰⱃⰵⱎⰻⱀⰰ ⱅⰲⰵⰴⰻⰿⱁ ⰽⰰⰽⱁ ⰲⰻⱎⰵ. Ⱑ ⰳⰰⱎⱂⰰⱃ ⰱⱃⰻⰱⰻⱃⰰⱀ ⱀ. ⱁ. ⱀ.[12] ⱂⰻⱄⰰⱈ ⱂⱃⰰⰲⱁ ⱑⰽⱁ ⰲⰻⱎⰵ.

b) listina glagolska iz otoka Kèrka. Ambroz plovan Dobrinjski zidje cèrkvu sv. Ambroza u Dobrinju: pisano dne 8. studenoga 1321.

Ⰲ ⰻⰿⰵ ⰱⱁⰶⰻⰵ ⰰⰿⰵⱀ. .ⱍⱅⰻⰰ. ⱀⰰ ⰴⰰⱀ .ⰷ. ⱀⱁⰲⰵⰿⰱⱃⰰ, ⰱⱆⰴⱆⱋⰻ ⰲ ⰴⱁⰱⱃⰻⱀⰻ[1] ⱂⱃⰵⰴ ⱌⱃⰽ'ⰲⱆ[2] ⱄⰲⰵⱅⱁⰳⰰ ⰰⰿⰱⱃⱁⰸⰰ. ⱅⰰ ⰴⰰⱀ ⰱⰻ ⰽⱃ'ⱎⱋⰵⱀⰰ[3] ⱌⱃⰻⰽⰲⰰ ⱃⰵⱍⰵⱀⰰ ⱂⱁ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⰻ[4] ⰱⰻⱄⰽⱆⱂⰻ.[4] ⰻ ⱂⰾⱁⰲⰰⱀ ⱂⱃⰵⰲⰴ ⰰⰿⰱⱃⱁⰸⱏ ⰵⱄⱅ ⱍⰻⱀⰻⰾ ⱆⰸⰻⰴⰰⱅ[5] ⱃⰵⱍⰵⱀⱆ ⱌⱃⰽⰲⱆ ⰻ ⰽⰵⱃⱄⱅⰻⱅ[6] (ⰻ ⰴⱁⱅⰰⱅ) ⱌⱃⰻⰽⰲⱆ ⱄⰲⱁⰻⰿ ⰱⰾⰰⰳⱁⰿ. ⰵⱄⱅ ⱓⱁⰻ[7] ⰴⰰⰾ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⱂⱆⱂⱁⱀⰻⱀ[8] (tako) ⱄⰾⱁⰱⱁⰴⱀⰵ ⱁⱃⰰⱀⰵ ⰻ ⱀⰵⱁⱃⰰⱀⰵ, ⰻ ⱂⰰⱎⰻⱎⱋⰰ[3] ⰴⱁ ⰸⰵⰿⰾⰵ, ⰽⰰ ⱄⰵ ⰸⱁⰲⰵ ⱁⰳⱃⰰⰴⰰ, ⰻ ⰴⱁ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⰽⰰⰱⰰⰾⰻⱀⰰ, ⰻ ⰴⱁ ⰸⰵⰿⰾⰵ

,*z* vami' ovdě je *z* od predloga cz. [11]) pravilna dvojina po ikavštini, starobug. bilo bi обѣ двѣ странѣ. [12]) znači: ,nodar (pisac) općini novljanske'.

[1]) izgov. ,dobrinji'. [2]) instrum. starobg. црьквиѭ. [3]) ⱎⱋ po starom način pisanja suvišno. sr. gram. [4]) lokal stariji po ikavskom narěčju. [5]) osobina čakavska: skraćeni infinitiv. [6]) m. ,krstit'. [7]) čit. ,joj' mjesto starijega ,jej': юи. — [8]) m. ,na-

[illegible]

[illegible]

c) listina bosanska. Stěpan, ban bosanski i Dubrovčani čine ugovor glede pravdah, koje bi bile medju Bošnjaci i Dubrovčani: od g. 1332, 23. listopada, pisano u Dubrovniku.

Ва име ѡтьца и сина и светаго дȣха. сиѥ писаниѥ ѡдь порогенꙗ сина божꙗ лиеть[1]. ҂атлв. лѣто, индикьтионь .еі., авгȣста мисеца[1] .еі. дань на свете Ма-

---

punê' ili ,naplnê'. [9]) ime pridavno ,knež' od ,knez' izvedeno. [10]) valjda bi moralo biti: ,biskuplje.' [11]) ,siko' ili ,sice': tako, tač. [12]) čudnovato, što je za *j* upotrěbljeno slovo ⱂⱃ: može biti, da u izvorniku nije tako.

[1]) Ova je listina veoma znamenita s toga, što je bez mnogo obzira na cèrkvenu slověnštinu pisana krasnim narodnim jezikom, kako je od prilike vla-

рье, господинь бань Степань 8тврьди законь, ки ѥ прьво био[2] мегю Боснwмь и Д8бровникомь, да зна всаки чловекь, кои ѥ законь прьво биль[2]. ако има д8бровчанинь кою правд8 на бошнанин8, да га позове прѣдь господина бана или прѣдь негова владаоца[2], рока да м8 не б8де wдговорѣти[4]. ако бошнанинь запши[5], да ние д8ожань[3], да м8 нарече прѣсеки[4] самошест8, коѥ любо постави бань родь; ако б8де подобань wдь банова рода тко, да м8 с8 поротници wдь негова племена, кога м8 хотенѥ. а тои да се зна, да не може техеи[6] побегн8ти, а веке не може прѣдь никога м8 нареки. ако ли говори бошнанинь на д8бровчанина, да га позове прѣдь д8бровчани на поред8[7]. ако запши[5], да м8 нарече прѣсеки[4] самошест8, кои с8 8 Босни, на свою волю, а д8бровчанинь да може побегн8ти трехь[8], ако ле прѣѥме, коѥм8 нарече бошнань[8], а рока такоге да не б8де д8бровчанин8; кои с8 8 Босн8 да том8 поротници 8 Босни, а кои 8 Заврьшю, такоѥ 8 Заврьшю, а инемь 8 Заврьши, тими 8 Заврьши такое поротници да с8 и бошнанин8 з д8бровчани. а кто д8бровчанинь 8биѥ али посече 8 Босни или бошнанинь д8бровчанина, таи правда да ѥ прѣдь господиномь банwмь, а wс8дь да греде бан8

---

dao u 14. vĕku u Bosni i Sèrbiji i štokavskoj Dalmaciji; лиеть uz лѣто — jedno narodno drugo cèrkveno. Uz лиеть sravni ikavski: ‚miseca‘ itd. [2]) био uz биль, kao i владаоца m. владалца. [3]) д8ожань m. длъжьнъ, s prelazom лъ u 8, još neobiklim. [4]) ovdĕ vrĕdi ѣ što і; ‚odgovoriti‘ znači: ‚ustanoviti‘. t. j. da ga umah pozove na sud. [5]) запши m. закъши znači ‚zanijekati‘ od къχъ, srav. ‚ubah‘ [6]) čudnovato razvučeni oblik m. тѣχъ. Ova se rĕč proteže na ‚svĕdoke‘ ili ‚porotnike‘ t. j. što se inače veli: ‚одь онѣχьзи свѣдокь да не вольнь побѣщи ни ѥдьнь‘. [7]) переда lahko da je pogrĕška m. порота, znači ‚sud‘. [8]) ovo je mĕsto tamno; uzporediti valja iz jedne listine ove rĕči: да

на нихь. ако бȣде свада бошнанина з дȣбровчаниномь ȣ Дȣбровници, да сȣди кнезь дȣбровачки и сȣдиѥ[9], а глоба ѡпкини. ако има свадȣ дȣбровчанинь з другомь своѥмь ȣ Босне, господинь бань да не има печали. ако ли се позовȣ прѣдь бана, да даде ѡсȣдь господинȣ банȣ, ȣ що се ѡсȣде. ако бошнанин ȣхити ȣ Дȣбровчанина за конѩ, а ѡнь бȣде ȣкрадень или ȣхȣшень, а прави дȣбровчанинь: мо-ѥ конь влащи, волѩ: га самь кȣпно, не знамь ѡдь кога, волѩ повѥ, ѡдь кога ѥ кȣплень, волѩ прѣсеже[4] самошесть, чисть дȣога да бȣде. и ако бошнанинь бȣде дȣожань, а побегне изь Босне з дȣогомь, да мȣ ниѥ виере ни рȣке ѡдь господина бана. и ако бошнанинь изьме добитакь дȣбровачки на верȣ, и книга бȣде ȣ Дȣбровници, ако кнезь и сȣдѣ[9] пошлю, да ѥ книга права, да ѥ верована, да плати дȣбровчанинȣ и безь прѣставщине. ако ли тать или хȣсарь[10] ȣзме дȣбровчнининȣ ȣ бановȣ владаню, тко се ȣвиѥ, да плати дȣбровчанинȣ безь приставштине, а господинȣ банȣ всаки шесть волова[11] на свою главȣ. и да се не врате, ако рать бȣде, чеса богь ȣлиши, мегю Боснѡмь з Дȣбровникѡмь, да да господинь бань Степань рокь дȣбровчанѡмь .ѕ҃. мисеца, да си погю ȣ Дȣбровникь слободно: на то имь е вера господина бана Степана. а дубровчане да живȣ хȣмскомь землѡмь ȣ нихь законȣ ȣ прьвѡмь, а ѡвомȣ и писаню сведокь жȣпань Крѣкша и велики воѥвода Владисавь Галешикь и Вокосавь Тепчьикь, Радосавь Хлапеновикь, Степко Радосаликь, Милошь Вȣокасикь, Стефань Дрȣжчпкь, Бȣдисавь Гоисаликь, Владисавь Бȣкасикь, Мио-

---

вы не створю никоегаре зла, докȣ не створю сь вами тьрехь сȣдь, može biti da je u tekstu štogod pogrěšno; m. бошнань svakako bi trebalo бошнанинь a m. коѥмȣ po svoj prilici коѥ мȣ ili прѣдь коѥ мȣ. [9]) сȣдиѥ t. j. sudije. [10]) ‚husar' lat. cursarius dolazi i ‚hursar', i današnje ‚gusar'. [11]) pèrvi priměr novoga, današnjega genitiva.

тень Драживоювикь, Прѣбисавь Милобратикь. а wдь Заврьшга жѹпань Ивахань Прьбиловикь, Влатко Добровоювикь, чеоникь хлапь Ивань Бѹдисаликь, Дивошь Тиехорадовикь, Гоисавь Воисиловикь и Браношь Чепрьникь, кнезь Павао Хрьватиникь, Станаць Воиславикь. а сиюи книгѹ писа Прѣбоює диꙗкь велики славнога господина бана Степана, господина свемь землꙗмь босансцемь и хѹмьсцемь и донемь краюмь господинь. а саи прѣписань хрѣсовои, кои прѣнеше поклисарыє дѹбровачци wдь господина бана, Лѹче Марька Лѹкаревика и Феличь Матинь Пеличевика, како ю законь био мегю господwмь босанскwмь старwмь и wдь почела свето почивша, да се не помете, паче да се зна, wвои да храни господинь бань ѹ свою кѹкю, а дрѹги хрисовои да храни господина бана Степана Степань Бенчѹликь. прѣписахь wдь заповеди кнеза дѹбровачкога и свега викꙗ, що имь се видело, тои писахь, ни прѣмкохь ни ѹмкохь, и запечатихь печатю wпкине дѹбровачке, и потврьдихь, ꙗко да ю всакомѹ веровано ꙗко граматикь wпкине дѹбровачке, ѹ врѣме кнеза Маврожтика ѹплѹкенює Исѹ Христа. ҂атлв. лѣто, индиктиона .еі., миседа wктобрꙗ .кг.

d) Tvèrdko, ban bosanski, potvèrdjuje povlasti dane Dubrovčanom od bana Stěpana: 1. lipnja, 1367.

Вь име wтьца и сина и светога дѹха аминь. wть пороениѣ божиѣ лѣть .чтѯз. лѣто и нашемѹ господьствѹ .ді. лѣто, мѣсеца июна по книзѣ .а. дьнь, ми Тврьтько, милостию божиwмь бань босньски, придосмо ѹ нашѹ кѹћѹ ѹ градь Дѹбровьникь, и потврьдисмо вѣре с нашомь братиwмь и с нашими приѣтельми с властели сь дѹбровьчкими, ѹ коиwи е вѣрѣ биль с ними нашь стриць господинь бань Стѣпань, wнеизи вѣре потврьдисмо ми бань Тврьтко и наши властеле, ѹ име: кнезь Влаи Добровоевићь и тепчиѣ Сладое и кнезь Вькота Прибинићь присегосмо на моћехь и на светомь еванђелии кльнѹће се, како да е наша кѹћа сь Дѹбровьникомь едьна кѹћа до вѣка, како е едьна кѹћа била с

нашимь стрицемь з господиномь з баномь Стѣпаномь, такози да есть с нами Дȣбровникь едьна кȣћа до вѣка вѣкомь, доколѣ е нась сѣме и нихь, да се тѣзи двѣ кȣћи не раздвоита никьдаре до вѣка вѣчнега, неголи да еста ѡбое едьна кȣћа; и кои сȣ законь имали с нашимь стрицемь сь господиномь з баномь Стѣпаномь и кое писание ѡнѣхзи законовь и ѡнѣхь книгь, потврьдисмо нашомь присежомь и нашимь писаниемь и нашимь печатомь, како да е мею нами единьство ȣ вѣке вѣкомь, и да не хощемо Дȣбровьника ѡставити и нихь братьства до вѣка никьдаре, до колѣ е нась сѣме и нихь, без нихь злога почетиѣ, ѡтложивьше, що би не било на невѣрȣ господинȣ кралȣ ȣгрьскомȣ. а се писа Дражеславь диѣкь своиѡмь рȣкомь малокористномь, родомь Боићь, земла ми е мати, а ѡтьчьство ми е гробь, ѡть земле есмо, и ȣ землȣ ȣнидемо. и вьсе законе и повеле и писаниѣ, кое е ималь Дȣбровникь сь старѣмь господиномь с нашимь стрицемь з баномь Стѣпаномь и с неговѣми родители и с прародители, вьсега тогази потврьдисмо ми господинь бань Тврьтко

e) Ivan Mikulanić daruje cèrkvi sv. Spasa zemlju u Bašci na otoku Kèrku: 11. kolovoza 1375.

ⰾⱑⱅⱏ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱏⱀⱏ .ⱍⱅⱀⰴ. ⰿⱑⱄⰵⱌⰰ ⰰⰲ-ⰳⱆⱄⱅⰰ .ⰰⰹ. ⰴⱏⱀⱏ, ⰲ ⰱⰰⱎⱌⰻ, ⰴⰲⱁⱃⰻ ⱄⱅⰻⱂⰰ-ⱀⰰ ⱂⰵⱅⱃⰰⱍⰵⰲⰻⰼⰰ, ⱂⱃⱑⰴ' ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⱁⰿⱏ ⱄⰻⰿⱆ-ⱀⱁⰿⱏ ⱂⰾⱁⰲⰰⱀⱁⰿ' ⰱⰰⱎⰽⰻⰿ', ⰻ ⱂⱃⱑⰴ' ⱂⰵⱅⱃⱁⰿⱏ ⱂⱁⰴ'ⰽⱀⰵⰶⰻⱀⱁⰿⱏ, ⰻ ⱂⱃⱑⰴ' ⰻⰲⰰⱀⱁⰿⱏ ⰽⰻⰶⰵⰲⱆ ⱄⰻ-ⱀⱁⰿⱏ ⰱⱃⱆⰴⰰⱍⰻⱃⰵⰲⱁⰵⰿⱏ, ⰻ ⱂⱃⱑⰴ' ⱑⱃ'ⱀⰻⰵⰿⱏ ⱄⰻ-ⱀⱁⰿⱏ ⱃⰰⰴ'ⱍⰵⰿⱏ, ⰻ ⱂⱃⱑⰴⱏ ⰿⰻⰽⱆⰾⱆ ⱄⰻⱀⱁⰿⱏ ⰱⰰⱃ'-ⱅⱆⰾⰵⰿ, ⰻ ⱂⱃⱑⰴⱏ ⱎⱅⰵⱇⰰⱀⱁⰿⱏ ⱄⰻⱀⱁⰿⱏ ⰴⱁⰿ'-ⱑⱀⰻⰿⱏ, ⰽⰻ ⰱⰻⱈⱆ ⱂⱃⰻⱄⰵⰶⱀⰻⱌⰻ. ⰻ ⱂⱁⰾⰻ ⰱⰻⱈⱆ ⰴⱁⰱⱃⰻ ⰿⱆⰶⰻ: ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⱏ ⰽⱃⰰⱄⱁⱀⰰ ⱂⱃ'ⰲⰰⰴⱏ, ⰻ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⱏ ⰻⰲⰰⱀⱏ ⱂⱃ'ⰲⰰⰴⱏ ⱄⰻⱀⱏ ⱚⱆⰾⰻ-ⱀⰻⱀⱏ, ⰻ ⰻⰲⰰⱀⱏ ⰱⰵⰾⱆⱄⰻⰼⱏ ⱄ' ⱄⰵⱀⰰ, ⰿⰰⱃⱅⰻⱀⰰⱌⱏ ⱄ' ⱄⰵⱀⰰ, ⱄⰻⰿⰰⱌⱏ ⱄⰻⱀⱏ ⰱⰰⰴⱆⰾⱁⰲⱏ. ⰵ ⰴⰰⰾⱏ

ⰻ ⰴⰰⱃⱁⰲⰰⰾⱏ ⰻⰲⰰⱀⱏ ⰿⰻⰽⱆⰾⰰⱀⰻⱋⱏ ⱄ' ⱄⰵⱀⰰ, .ⰰ. ⰸⰵⰿⰾⱓ, ⰽⰰ ⰵ ⰲ ⰴⱃⰰⰸⰻ ⰱⰰⱎⰽⱁⰻ, ⱂⱁⰾⰻ ⱅⱃ'ⱄⱁⰲⰻ[1] ⱄⰲⰵⱅⰰⰳⱁ ⱄⱂⰰⱄⰰ, ⰻ ⱂⱁⰾⰻ ⱅⱃ'ⱄⱁⰲⰻ[1] ⱄⰲⰵⱅⰰⰳⱁ ⰿⰰⱃ'ⱅⰻⱀⰰ ⰻ ⱂⱁⰾⰻ ⱂⱆⱅⱏ ⱁⱂ'ⱋⰻ, ⱇⱃⰰⱅⱃⱆ ⱑⰽⱁⰲⱆ; ⰽⰻ ⱂⱃⰻⰵⰿⰰⱎⰵ ⱅⱆ ⰸⰵⰿⰾⱓ ⰿⰻⱄⱅⱁ ⱌⱃⰻⰽⰲⰵ ⱄⰲⰵⱅⰰⰳⱁ ⱄⱂⰰⱄⰰ ⰻ ⰿⰵⱄⱅⱁ ⰱⱃⰰⱅⰵ[2], ⰽⰻ ⱄⱆ ⱀⰻⱀⰰ ⰻ ⰽⰻ ⰱⱆⰴⱆ ⱂⱁⱄⰾⱑⰴⱏ, ⰸⰰⱍⱏ ⱁⱀⱏ ⰱⰻⱎⰵ ⱂⱃⰻⱆⱃⱏ ⰲ ⱅⱁ ⰲⱃⰻⰿⰵ, — ⰻⰿⰻⱅⰻ, ⰴⱃ'ⰶⰰⱅⰻ, ⱆⰶⰻⰲⰰⱅⰻ, ⱄⰰ ⰲⱄⰻⰿⰻ, ⰽⰰⰽⱁ ⰸⰲⰻⱎⰵ ⰸⰴⱃ'ⰶⰻ ⱄⰵ, ⰽⱆⱀ'ⱇⰻⱀ'ⰿⰻ ⱀⰰⱂⰾ'ⱀⰻ, ⱄⰰ ⰲⱄⰰⰽⱆ ⱂⱃⰰⰲⰴⱆ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⱃⰵⱍⰵⱀⰵ ⰸⰰⰽⱁⱀⱁⰿⱏ ⱀⰻⰵⰴⱀⰻⰿⱏ ⱂⱃⰻⱄⱅⱁⰵⱋⱏ. ⰰ ⱅⱁ ⰸⰰ ⱂⱃⱁⱅⱆⰴⰰⱃⱏ ⰻ ⰸⰰ ⱃⰰⱄⱅⰲⱁⱃⰵⱀⰻ[1] ⱃⰵⱍⰵⱀⰵ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⱃⰵⱍⰵⱀⰻ ⱇⱃⰰⱅⰰⱃⱏ ⱑⰽⱁⰲⱏ, ⱂⱃⰻⱆⱃⱏ ⱌⱃⰻⰽⰲⰵ ⱃⰵⱍⰵⱀⰵ, ⰵ ⰴⰰⰾ' ⰻ ⰴⰰⱃⱁⰲⰰⰾⱏ ⰻⰲⰰⱀⱆ ⱃⰵⱍⰵⱀⱁⰿⱆ .ⰱⱌ. ⰴⱆⰽⰰⱅⰰ. ⰻ ⰵ ⱁⱀⱏ ⱄⱅⰰⰾⱏ ⰽⱆⱀ'ⱅⰵⱀ'ⱅⱏ ⰴⰰ ⰵ ⱂⱃⰻⱑⰾⱏ ⰻ ⰵ ⰿⱆ ⰱⰻⰾⱁ ⱂⰾⰰⱋⰵⱀⱁ. ⰻ ⱁⱅ ⱀⰻⱀⰰ ⱀⰰⱂⱃⰻⰴⱏ ⰵ ⰿⱆ ⰴⰰⰾ' ⰻ ⱄ' ⱄⰲⱁⱓ ⰱⱃⰰⱅ'ⱓ, ⰽⰻ ⱄⱆ ⰻ ⰽⰻ ⰱⱆⰴⱆ, ⱁⰱⰾⰰⱄⱅⱏ ⱆⰶⰻⰲⰰⱅⰻ ⰴⱁⰽⰾⱑ ⱄ ⱅⰵ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⰲⰰⰸⰿⱆ ⱂⱁⱎⰻⱎⰻⱆⱀⱏ[3] ⱅⱑⰾⱑⱄⱀⰻ, ⱁⰱⱑⱋⰰⱓⱋⰻ ⱄⰵ ⰻⰲⰰⱀⱏ ⱃⰵⱍⰵⱀⰻ ⰸⰰ ⱄⰵ ⰻ ⰿⰾⰰⰴⰻⰻⰿⱏ ⱃⰵⱍⰵⱀⱁⰿⱆ ⱂⱃⰻⱆⱃⱆ ⱑⰽⱁⰲⱆ ⰻ ⱁⱄⱅⰰⰲⱎⰻⰿⱏ ⱂⱃⰻⱆⱃⱁⰿⱏ ⰻ ⰱⱃⰰⱅⰻⰻ ⱁⱅ ⱃⰵⱍⰵⱀⰵ ⰸⰵⰿⰾⰵ ⱀⰻⰽⱁⰾⰻ ⰽⰲⰵⱎⱅⰻⱆⱀⰰ[3] ⱃⰵⱆⱍⰻⱀⰻⱅⰻ, ⱀⰻ ⱀⰻⰵⰴⱀⱁⰿⱆ ⱍⰾⱁⰲⰻⰽⱆ ⱆⰶⰴⰻⱅⰻ[4], ⰴⰰ ⱅⱆ ⰸⰵⰿⰾⱓ ⱌⱃⰻⰽⰲⰻ ⱃⰵ-

---

1) ‚trsovi‘ m. ‚trsovje‘ kao ‚rastvoreni‘, m. ‚rastvonje‘: osobitost čakavska. 2) čitaj ‚bratje‘. 3) iz množine talijanskih rěčih, koje su bez nužde upotrebljene, gdě su inače posve dobro poznate i hèrvatske, valja zaključiti na duševnu ovisnost, koja stoji u savezu s odnošaji ovoga otoka k Mletačkoj republici. 4) ‚užditi‘ valjda pogrěška město ‚iždititi‘.

[illegible]

[illegible]

f) Bĕljak župan i Radić vojvoda Sankovići predavaju Dubrovčanom župe Konavlje i Vitalinu: 15. travnja, 1391.

Ва име ѡца и сина светога д8ха амин. ва лѣто рожьства христова .ч̄. и .т̄. и .ѳ̄.десть и .а̄., мѣсеца априла дань .еı̄., а све всаком8 човѣк8 садишнем8 и послѣ б8д8щем8 до вѣкь вѣкома навѣщ8емо знанье и видѣнье паметью сиомь повеломь и записаньемь како ѣ ж8пань Бѣльѣкь и воевода Радичь, брать ми, Саньковиһи познасмо ва истин8 по старѣхь писмѣхь и по старѣхь паметарѣхь, добрѣхь л8дехь, кои с8 ч8ли ѡдь еднога колѣна до др8гога и по вѣд8щѣхь бѣлѣзѣхь и зламень..е: на Цаптатѣ при мори есть биль градь стари Д8бровникь полагь ж8пе конавальске, коѥм8 град8 пристоѣше ж8па конаваоска, и бѣше м8 племенито та ж8па и др8ге земьле и мѣста, и када се онь стари градь рас8 и оп8стѣ, тьда господа рашька и х8мьска 8 теи дни кривиномь посѣдоше и по сили 8зеше конавальск8 ж8п8 и др8га мѣста тогаи града, и тада граѣне поидоше 8 тврдо мѣсто, и зидаше градь Д8бровникь, кои ˏесть и данась божьомь милостию почтень и слободань, ѡдь коихь л8ди старога града ес8 се родили и наслѣдили властеле града Д8бровника; а сада ѣ ж8пань Бѣльѩкь и воевода Радичь промисливше, ере право и достоино есть 8всаком8 вратити и дати свою правь и свою бащин8 племенит8 стар8, и познавше чти и сл8жьбе, кое градь Д8бровьникь вазда есть 8чиниль

господѣ рашькои и босаньскои и хльмьскои, а навлащь нашем8 ѡц8 Саньк8 и всѣмь нашѣмь родителемь, и знаюћe любьв8 и приѣзань, кою наѣь ѡтаць Санько и наши стари и ми имамо и имали смо з градомь д8бровачьцѣмь, хотѣсмо нимь вратити и дати нихь бащиньно и племенито, каконо есть врѣдьно и право, и сада ѡдь данась напрѣда дасмо и потврьюемо и сиѡмь повеломь запис8емо 8 вѣкь вѣкома ѡпћини и властелемь града Д8бровника ж8п8 конавальск8 и з Дольномь Горо ь и градь Соколь, кои е 8 нои, и вса села и л8ди и земьле и горе и паше и воде и мьлине и дохотьке и все, що пристои ж8пѣ конавальскои, и са вьсѣми меѣми и границами, кое с8 с Трѣбинемь и с Врьсинемь и до мее и границе драчевичьке и до прѣдьградьѣ д8бровачкога и до мора на Цаптать и около, како е опьтекло море, до Мол8ньта; и още ѡнакое даемо и потврьюемо села и земьле Виталине до свихь меѣ и границь и до мора до пристаница Мол8ньта и с отокомь, кои пристои Виталини, на име Мол8нать, 8 коеи ж8пѣ конавальскои и 8 град8 и 8 мѣста више писана сада Ж8н8 Сорькочевић8 и Палькт Г8ньд8лић8 поклисаромь д8бровачьцѣмь ми ж8пань Бѣльѩкь и воевода Радичь ѡбећасмо се нашомь вѣромь и клетвомь ниже писаномь поставити е 8 држав8 и 8 ѡбласть и 8 господцтво, каконо 8 нихь бащиньн8 племенит8, ѡпћин8 и властели града Д8бровьника и нимь изьдати 8 нихь р8ке и 8 ѡбласть и страж8 града Сокола и вьс8 више 8писан8 ж8п8 конавальск8 и виталиньск8, да с8 вольни властеле и опћина д8бровачька 8чинити и створити и господовати градь и ж8п8 и мѣста више писана, како своe праве и влаще бащине, каконо мог8 8чинити ѡдь свога старога владаньѣ и дрьжаве; и още се обећавамо ѡпћини и властелемь д8бровачькѣмь створити, да наглавити л8дие и воли ѡдь ж8па присег8 нихь вѣромь и д8шомь и клетьвомь, да б8д8 вѣрьни опћини и властелемь д8бровачьцѣмь: и ако би не тѣли конавлане и виталинане примити за госпоцтво д8бровачко вола не бити посл8шни, али 8 кое любо врѣме ако би се ѡдь-

вргли и не били вѣрьни, да ихь ми тѣрамо и имамо како наше неприѣтели и како наше влаще невѣрьнике, и всомь нашомь силомь ѡбратити ихь и подьбити подь господцтво и ѡбласть дѹбровачкѹ; и ѡще ѡбећавамо се опћини и властелемь града Дѹбровника чѹвати вола ѡбаровати и бранити жѹпѹ и градь Соколь и мѣста више писана ѡда всакога зла, ѡдь силе, тадьбе и ѡдь всакога господина и властелина вола тко любо инога, кои би хотѣли помести вола ѹзети жѹпѹ вола градь или мѣста више писана вола нимь кое любо зло вола щетѹ ѹчинити; и ѡще се ѡбећавамо, аће би кои нашь чловѣкь вола ѡдь наше земьле ѡдашаль тере пошаль вола приселив се стат ѹ конавальскѹ жѹпѹ али ѹ Виталинѹ, да е волань поити, а ми ни нашь чловѣкь да не бранимо ни зло ѹчинимо томѹи чловѣкѹ, такое ако би кои чловѣкь ѡдь Конавли вола ѡдь Виталине ѡдашаль, тере се приселиль и пошаль ѹ нашѹ земьлѹ, ѡбећаваю се дѹбровьчане, да не бране ни зло ѹчине томѹи чловѣкѹ. и всемѹ више писаномѹ присташе и потврдише наше госпое и драг(а) на(ша) сестра и нашь стриць жѹпань Градое и Бѹдела и Саньчинь, наша братьѣ, за себе и за свою дѣцѹ и за послѣдьне всѣхь нась и вси наши властеле, и навлащито Миле Тѹклековићь и своими сини и братое Радонићь, сини и Стѣнко Ѡзроевићь своими сини. ѡще за пострьненье ѹсега више писанога ѹ рѹке Жѹна Сорькочевића, и Палька Гѹньдѹлића, поклисари опћини дѹбровачькои, ми Бѣльѣкь и Радичь са всеми више именованѣми на свето писмо христова е(ванђелиа з добр)е воле и с права срца есмо присегли нашомь вѣромь и дѹшомь и нашега ѡтьца и родитель на(шихь и с)ветѣмь Юрьемь и арханьгеломь Михаиломь нашими крьстнѣми имени, да створимо и свршимо и тврдимо ѹвсе писано ѹ сиои повели, и да наша дица и наши послѣдни и наши властеле и всаки нашь чловѣкь сврши и не смете сие писанье, ни тко лѹбо ини господинь ни чловѣкь, гдѣ моремо ми сећи, а ми више писани да се не поречемо ни потворимо семѹи записанью: ако би се тко

л8бо нась вола ини потвориль вола порекаль али нѣкое зло 8чиниль с8противь нашѣмь сѣмь обѣтомь, да е анатема, и да е проклеть ѡдь бога и ѡдь прѣчисте бог8родице и ѡдь частнаго крста и ѡдь .в͠i. апостол8 и ѡдь .д͠. еваньделисть и ѡдь светѣхь Юрьѣ и арьханьдела Михаила и ѡдь .т͠и. светѣхь ѡтаць иже никеискѣхь и ѡдь всѣхь светѣхь и светиць божихь, и да е причест(никь кь Ю)дѣ и дьѣв(о)л8, и проклецтво очино и материно да доиде на онеи, кои се те пореки и потворити сем8 иаписанью . . . повелѣ, кою смо потврдили и нашѣми печати (пе)чатили. а се писа Гр8банаць Хлапчикь (и)мокани̂нь р(аб)ь ж8пана Бѣльѣка и воеводе Радича и нию диѣ(кь).

g) Tomaš i Butko, knezovi kèrbavski, potvèrdjuju mir medju Dujmom Mlničevićem i Netrmcem i njihovom rodbinom: 15. kolovoza 1393.

[illegible]

[illegible]

II. Zakonici.

a) Zakon Vinodolski od god. 1280., u rukopisu 14—15. věka.

Ⰲⱏ ⰻⰿⰵ ⰱⱁⰶⰻⰵ ⰰⰿⰵⱀ. ⰾⰵⱅ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⱀⰻⱈ .ⱍ.ⱄ.ⱁ./. Ⰲ ⰻⱀⰴⰻⱌⰻⱁ, ⱂⱃⰰⰲⱁ ⰴⰰⱀⱏ .ⰵ. ⰿⰻⱄⰵⱌⰰ ⰼⰵⱀ-ⰲⰰⱃⰰ. — **Ⰲⱏ** ⰲⱃⱑⰿⰵ ⰽⱃⰰⰾⰰ **Ⰾ**ⰰⰴⰻⱄⰾⰰⰲⰰ

¹) ‚Grivna' narodna slov. rěč, a u novčanoj vrěđnosti po svoj prilici isto, što lat. ‚libra'; ‚grivne' ili ‚grivnice' (grinjice) nošahu se na vratu, i u srb. spomenicih poznata je rěč samo u tom znamenovanju.

*) Da je onaj jedan rukopis na kvěru, što se od ovoga prevažnoga spomenika stare hèrvaštine čuva u narodnoj knjižnici u Zagrebu, zbilja istom kasniji prepis, vidi se a) iz dokazah vanjskih najme iz: pisma (rukopisna kurzivna glagolica) i iz pogrěšnosti, koja se može samo prepisnikovoj nepomnji prisvojiti; b) iz dokazah nutrnjih, najme iz pravopisa, kano ti: što se neupotrebljuje na kraju niti poluglas niti apostrof, što se po novijem načinu upotrebljuje slavo Ⰼ sasvim kao lat. *j*, što se razlikuje (ako i ne uvěk) Ⱋ (*ć*) od ⰞⰝ (*šć*) i Ⱎⱅ (*št*); što se gděšto město

ⱂⱃⰵⱄⰾⰰⰲⱀⱁⰳⰰ ⰽⱃⰰⰾⰰ ⱆⰳⱃⱄⰽⱁⰳⰰ ⰽⱃⰰⰾⰵⱄⱅⰲⰰ ⱀⰵⰳⰰ ⰾⰵⱅⱁ .ⰵ. ⱀⰰ ⰴⰵⱄⰵⱅ. ⰲⰰ ⰲⱃⰻⰿⰵ ⱆⰱⱁ ⰲⰵⰾⰻⰽⰻⱈ ⰿⱆⰶⰻ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰵ ⱇⰵⰴⱃⰻⰳⰰ ⰻⰲⰰⱀⰰ ⰾⰵⰲⱀⰰⱃⰴⰰ ⰴⱆⰻⰿⰰ ⰱⰰⱃⱅⱁⰾⰰ ⰻ ⰲⰻⰴⰰ ⰽⱃⱍⰽⰻⱈ ⰲⰻⱀⱁⰴⱁⰾⱄⰽⰻⱈ ⰻ ⰿⱁⰴⱃⱆⱎⰽⰻⱈ ⰽⱀⰵⰸⰻ. ⱆ ⱀⱁⰲⱁⰿ ⰳⱃⰰⰴⱆ ⱂⱃⰵⰴ ⱁⰱⱃⰰⰸⱁⰿ ⱅⱁⰳⰰ ⰻⱄⱅⱁⰳⰰ ⰽⱀⰵⰸⰰ ⰾⰵⱁⱀⰰⱃⰴⰰ ⰸⰳⱁⱃⰰ ⰻⰿⰵⱀⱁⰲⰰⱀⰰ ⰻⱄⰱⱃⰰⱎⰵ ⱄⰵ ⱁⰴ ⰲⱄⰰⰽⱁⰳⰰ ⰳⱃⰰⰴⰰ ⰲⰻⱀⱁⰴⱁⰾⱄⰽⱁⰳⰰ ⱀⰵ ⰲⱄⰵ ⱄⱅ(ⰰⱃ)ⰻⰻⱎⰻ ⱀⰰ ⰲⰽⱆⱂ, ⱀⰰ[1] ⰽⰵ ⰲⰻⰰⱈⱆ[2] ⰴⰰ ⱄⰵ ⰱⱁⰾⰵ ⱄⱂⱁⰿⰻⱀⰰⱈⱆ ⰲ ⰸⰰⰽⱁⱀⰻⱈ ⱄⰲⱁⰻⱈ ⱁⱅⰰⱌ ⰻ ⱁⰴ ⱄⰲⱁⰻⱈ ⰴⰵⰴ, ⱍⰰ ⰱⰻⱈⱆ ⱄⰾⰻⱎⰰⰾⰻ, ⰻ ⱀⰻⰿ ⱀⰰⱃⰵⰴⰻⱎⰵ ⰻ ⱆⰽⰰⰸⰰⱎⰵ ⱅⰵⱄⱀⰻⰿ ⰸⰰⰽⱁⱀⰻⰿ, ⰴⰰ ⰱⰻ ⰲⱄⰵ ⰴⱁⰱⱃⰵ ⱄⱅⰰⱃⰵ ⰻⱄⰽⱆⱎⰵⱀⰵ ⰸⰰⰽⱁⱀⰵ ⱆ ⰲⰻⱀⱁⰴⱁⰾ ⱍⰻⱀⰻⱅⰻ ⱂⱁⰾⱁⰶⰻⱅⰻ ⰲ ⱂⰻⱄⰿⰰ, ⱁⰴ ⰽⰻⱈ ⰱⰻ ⱄⰵ ⰿⱁⰳⰾⰻ ⱄⱂⱁⰿⰵⱀⱆⱅⰻ, ⰻⰾⰻ ⱄⰾⰻⱎⰰⱅⰻ ⱁⰴ ⱄⰲⱁⰻⱈ ⱁⱅⰰⱌ ⰻ ⰴⰵⰴ ⰸⰳⱁⱃⰰ ⱃⰵⱍⰵⱀⰻⱈ; ⱅⰰⰽⱁ ⱁⰴ ⱄⰰⰴⰰ ⱀⰰⱂⱃⰻⰴ ⰿⱁⰳⱆ ⱄⰵ ⱆⰾⰵⰼⰻ ⰱⰾⱆⰵⱀⱑⰰ ⱅⰵ ⰴⰻⱍⰻ ⰻ ⱀⰻⱈ ⰴⰻⱌⰰ ⰲⱃⰻⰿⰵ ⰽⱁ ⱂⱃⰻⰴⰵ ⰴⰰ ⱀⰻⰿⰰⱓ ⱂⱃⰻⰿⰻⱄⰰⰾⱑ[3] ⰲ ⱅⰻⱈ ⰸⰰⰽⱁⱀⰻⱈ.

ⱁⱎⰼⰵ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⰽⰻ ⱃⱆⰱⰰⱀⰻ[4] ⱀⰰ ⱂⱆⱅⰻ ⰻⰾⰻ ⰳⰴⰻ ⰻⱀⰴⰻ ⰴⰰ ⱂⰾⰰⱅⰻ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⰾⰻⰱⰰⱃ .ⰾ. ⰻ

---

1) ,na' starobg. нъ, veznik ,nu' ili ,nego'. 2) ,viahu' od starobg. вѣдѣти: znati. 3) nomin. ,primisalj' ili ,primisalje' znači: sumnja. 4) Mažuranić dopunjuje: ,ako bi ki *bil jet v* rubani'; ,rubanje' znači: rapina i caedes; glagol ,rubiti' znači: ,plěniti' i ,razbijati', sr. još i danas: ,odrubiti glavu';

sama *r*, kada ima vrědnost samoglasnu, piše *er* — to je ujedno dokaz, da je prěpisnik bio ,izobražen' čověk. Težje jest reći, u koliko bi bio i jezik obnovljen, premda neima sumnje da ni u tom nije prepisnik postupao po načelih današnje kritičnosti.

ⱁⱎⱋⰵ ⰽⰻ ⰱⰻ ⰲ ⰳⱃⰰⰴⱆ ⱈⱃⰰⰿ ⱃⰰⰸⰱⰻⰾ ⰲ ⱀⱁⱋⰻ ⰲⱁⰾⰰ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⱆⰽⱃⰰⰾ ⱆ ⱀⰵⰿ, ⱅⰵⱃ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⰳⰴⱁ ⰽⰾⰻⱌⰰⰾ ⱂⱁⰿⰰⰳⰰⰻⱅⰵ[5], ⱂⰾⰰⱅⰻⱅ ⰻⰿⰰ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⰾⰻⰱⰰⱃ .ⰾ. ⰲⰰⱂⰻⱆⱋ ⱆⰱⱁ ⱂⱁⰿⰰⰳⰰⰻⱅⰵ ⰵⱄⱆ ⰲⰵⱃⱁⰲⰰⱀⰻ, ⰰⰽⱁ ⱃⰵⰽⱆ ⱄ ⱃⱁⱅⱆ ⰴⰰ ⰵⱄⱆ ⱁⱀⱁⰳⰰ ⰸⰾⱁⱅⰲⱁⱃⱌⰰ ⱂⱁⰸⱀⰰⰾⰻ, ⱀⰻⱎⱅⰰⱃ ⰿⰰⱀⰵ ⰰⰽⱁ ⱀⰻⰼ ⱁⱀⰴⰵ ⰽⰾⰻⱌⰰⱀⰻ, ⱀⰻⰿⰰ ⱂⰾⰰⱅⰻⱅ ⱀⰵⰳⱁ ⱄⱁⰾⰴⰻⱀⰻ .ⰽ., ⱅⰵⱃ ⱎⰽⱁⰴⱆ ⰽⰰⰽⱁ ⰻ ⰲⰻⱎⰵ ⰻⰸⱃⰵⱍⰵⱀⱁ; ⰻ ⰰⰽⱁ ⱅⱆ ⱈⱆⰴⱁⰱⱆ ⰲⰰ ⰴⱀⰵ ⱆⱍⰻⱀⰻ, ⱀⰻⰻ ⰴⱃⰶⰰⱀ ⱂⰾⰰⱅⰻⱅ ⱀⰵ ⰲⰵⱋⰵ ⱄⱁⰾⰴⰻⱀⰻ .ⰽ., ⰰⰽⱁ ⱄⰵ ⰿⰻⱃⰵ ⱂⱁⰽⰰⰸⰰⱅⰻ ⱂⱁ ⰲⰵⱃⱁⰲⰰⱀⱆ ⱄⰲⰵⰴⱁⰽⱆ. ⱁⱎⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⱀⰻⰳⰴⱁ ⰲ ⱀⱁⱋⰻ ⰼⰵ ⱆⰽⱃⰰⰾ ⰲ ⱁⱄⰻⰽⱆ[6] ⱀⰻⰽⱆ ⱄⰽⱁⱅ, ⰲⱁⰾⰰ ⱀⰰ ⰳⱆⰿⱀⱆ ⰶⰻⱅⱁ ⰲⱁⰾⰰ ⰲⰰ ⱆⰾⱀⰻⱌⰻ ⰲ ⰿⰵⱄⱅⰻ, ⰳⰴⰻ ⱄⰵ ⱄⱈⱃⰰⱀⰰⱓ ⱂⱍⰵⰾⰵ, ⰿⰵⰴ ⱅⰰⰽⱁⰵ: ⱂⰾⰰⱅⰻⱅ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⰾⰻⰱⰰⱃ .ⰾ. ⰰⰽⱁ ⰵⱄⱅ ⱁⱀⰴⰵ ⰽⰾⰻⱍ ⰱⰻⰾ ⱂⱁⰿⰰⰳⰰⰻ; ⰰ ⰲⰰ ⰴⱀⰵ ⱄⱁⰾⰴⰻⱀⰻ .ⰽ. ⰻ ⱅⰰⰽⱁⰵ ⰲ ⱀⱁⱋⰻ, ⰰⰽⱁ ⱀⰻⰼ ⱁⱀⰴⰵ ⰱⰻⰾ ⰲⰰⱂⰰⰻ, ⰻ ⱎⰽⱁⰴⱆ ⰴⱆⱂⰾⱆ ⰽⰰⰽⱁ ⰻ ⱂⰻⱄⰰⱀⱁ ⰻ ⰽⰾⰻⱍ ⰵ ⰲⰵⱃⱁⰲⰰⱀ. ⰰⰽⱁ ⰱⱆⰴⰵ ⱂⱃⰵⰴ ⰴⰲⱁⱃⱁⰿ ⱁⱅ ⱄⰻⰾⰻ ⱂⱃⰰ

---

bolje pozna taj glagol ,rąbać' jezik poljski. 5) veličina kazne ravna se po tom, jeda li je krivac spopaden u ,licu' (ličba) t. j. u samu činu; tomu ima mnogo priměrah u zak. vinodol.; oštećeniku valja da je mnogo do toga, jeda li ima na krivca ,lice'; zato je u stanovitih zgodah, kao ovdě, potrebit ,klič', i to oštećenik obično viče: ,pomagajte' ili ,pomagaj'. sr. Jireč. slov. právo I. 183. Osim toga iz samoga ovoga města već se vidi kolika je razlika, jeda li je ,hudoba' učinjena ,va dne' ili ,v noći'; tako je po §. 71. vinod. zak. ,v noći' dopušteno bilo ,škodnika', kad se nebi mogao živ uhvatiti niti ga oštećenik pozna, ubiti bez osuda. 6) ,osik' ili ,osěk' znači onu pojatu (ple-

ⰲⱁⰾⰰ ⱁⰴ ⰴⰰⰴⰱⰻ (!) ⱄⰲⱃⱈⱆ ⰽⰵ ⰱⱆⰴⱆ ⱃⰻⱍⰻ, ⰻ ⱂⰰⱃⰰⱌ ⱀⰻⰿⰰ ⱄⰲⰻⰴⱁⱍⰰⱄⱅⰲⰰ ⰸⰲⰵⱃⱈⱆ ⰽⱃⰻⰲⱌⰰ ⰻ ⱂⱆⱄⱅⰻ ⱄⰵ ⱀⰰ ⱃⱁⱅⱆ ⱁⰴ ⱃⱆⰱⰰⱀⱆ, ⰻⰿⰰ ⰽⱃⰻⰲⰰⱌ ⱂⱃⰻⱄⰵⱋ ⱄⰰⰿⱁ .ⰻ. ⱅⰵⱃ .ⰴ., ⰻ ⱁⱅ ⱅⰰⱅⰱⰻ ⰻⰿⰵⱀⱁⰲⰰⱀⰻ ⱄⰲⰵⱃⱈⱆ ⱄⰰⰿⱁ .ⰱⰶ., ⰰⰽⱁ ⱄⱆ ⰲ ⱅⱁⰻ ⱅⰰⱅⰱⰻ ⱎⰽⱁⰴⱀⰻ ⰻ ⰰⰽⱁ ⱁⱀⰴⰵ ⰼⰵ ⰽⰾⰻⰲⱌⰰⱀ ⱂⱁⰾⰰⰳⰰⰻ. ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⱁⰴ ⱅⰰⰴⰱⰵ ⱁⰴ ⰿⱁⱎⱆⱀⰵ[7] ⰻ ⱁⱅ ⰾⰻⱅⰰ ⱂⱁⰾⰳⰰⱀⰻⰰ ⰽⱁ ⱄⱅⱁⰼⰻ ⱀⰰ ⱂⱁⰾⰼⰻ ⰻ ⱁⰴ ⱄⰵⱀⰰ ⰲⰸⰵⱅⰰ ⰻ ⱀⰰ ⱄⱅⱁⰳⱆ ⰲ ⱀⱁⱋⰻ ⱁⰴ ⱅⱁⰳⰰ ⱆⱍⰻⱀⰵⱀⰰ[8] ⰻⰿⰰ ⱄⰵ ⱁⰴⱂⱃⰻⱄⰵⱋⰻ ⱄⰰⰿⱁⱎⰵⱄⱅ ⰻ ⱀⰻⰿⰰ ⰻⰿⰻⱅⰻ ⱁⱅⰳⱁⰲⱁⱃⱀⰻⰽⰰ ⱅⰰⱅ ⱂⱃⰵⰸ ⰲⱁⰾⰵ ⰴⰲⱁⱀⰰ; ⱀⰻⱎⱋⰵ ⰿⰰⱀⰻⰵ ⱁⱀ, ⰽⰻ ⱂⱃⰻⱄⰵⱋⰻ ⰻⰿⰰ, ⱀⰰⰻⰴⰻ ⱂⱁⱃⱁⱅⱀⰻⰽⰵ ⰽⰰⰽⱁ ⰱⱁⰾⰵ ⰿⱁⱃⰵ, ⰻ ⰰⰽⱁ ⰻⱈ ⱀⰵ ⰿⱁⱃⰵ ⰻⰿⰻⱅⰻ, ⱂⱃⰻⱄⰵⰸⰻ ⱁⱀ ⱄⰰⰿ ⰲⱁⰾⰰ ⱁⱀⰻ ⱅⱁⰾⰻⰽⱁ ⰽⱃⰰⱅ ⱂⱃⰻⱄⰵⱋⰻ ⰻⰿⰰⰼⱆ. ⱁⱎⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⰽⰻ ⱄⰻⰾⱆ ⱆⱍⰻⱀⰻ ⰲ ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⱀⰻⱎⱋⱆ ⱅⰻⱀⱁⰾⱄⰽⱁⰿ, ⱂⰾⰰⱅⰻⱅⰻ ⰻⰿⰰ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⰾⰻⰱⰰⱃ ⱂⰵⰴⰵⱄⰵⱅ. ⰰⰽⱁ ⱅⰰⰴⰱⱆ ⱁⱀⰴⰵ ⱆⱍⰻⱀⰻ, ⱂⰾⰰⱋⰰ ⰾⰻⰱⰰⱃ .ⰻ.ⰳ.; ⰰⰽⱁ ⱄⰲⰵⰴⱁⱌⰻ ⱁⱀⰴⰵ ⱀⰻⱄⱆ, ⰻⰿⰰ ⱂⱃⰻⱄⰵⱋⰻ ⰽⰻ ⱅⰰⰻ ⱄⰰⰿⱁ .ⰱⰶ., ⰰ ⱅⱁ ⰰⰽⱁ ⱄⰵ ⱆⱍⰻⱀⰻ ⱅⰰⰽⱁ ⰲ ⱀⱁⱋⰻ ⱅⰰⰽⱁ ⰲⰰ ⰴⱀⰵ. ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⰽⰻ ⱂⱃⰻⰿⰵ ⱀⰻⰽⱁⰳⰰ ⰸⰳⱁⱀⰻⰽⰰ ⱅⱁⰳⰰ ⰽⱀⰵⰸⱄⱅⰲⰰ, ⰲⱁⰾⰰ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⰻⰿ ⰼⰻⱄⱅⰻ ⰻⰾⰻ ⱂⰻⱅⰻ ⰻⰾⰻ ⰻⱀⱆ ⰽⱆ ⱂⱁⰿⱁⱋ ⰲⱁⰾⰰ ⱄⰲⱁⰵⱅ, ⱂⰾⰰⱅⰻⱅ ⰻⰿⰰ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⰾⰻⰱⰰⱃ .ⰾ.

ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⰴⱁⰱⱃⰰ ⰵⰴⱀⰰ ⰶⰵⱀⰰ ⰻ ⰴⱁⰱⱃⰰ ⰳⰾⰰⱄⰰ ⱂⱁⰿⰰⰽⱀⰵⱀⰰ ⰸⰰ ⱄⰲⰻⰴⱁⱍⰰⱄⱅⰲⱁ ⰰⰽⱁ ⱀⰻ ⰲⰵⱋⰵ ⱄⰲⰵⰴⱁⰽⰰ, ⰲⰵⱃⱁⰲⰰⱀⰰ ⰵ ⱁⰴ ⰶⰵⱀⰻ ⰽ

ter), u koju se noćju zatvara stado. 7) ‚mošuna' znači ‚ovile'; ‚vareni (uženi) blago va mošunu' govore bodulji. 8) Mažuranić popunjuje ovako: ‚*ako bude pra* od toga učinena'; može ipak biti da

ⰶⰵⱀⰻ ⱅⰰⰽⱁ ⱁⰴ ⱂⱄⱁⱄⱅⰻ ⱑⰸⰻⰽⰰ ⰽⰰⰽⱁ ⱁⰴ ⰱⰻ-ⰵⱀⱑ ⰻ ⱁⱅ ⱃⰰⱀⰵⱀⱑ[9]. Ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⱀⰻⰵⰴⰰⱀ ⱄⰲⰵⰴⱁⰽ ⱂⱁⰿⰰⰽⱀⰵⱀ ⰸⰰ ⱄⰲⰻⰴⱁⰽⰰ ⱀⰻⰿⰰ ⱄⰲⰻⰴⱁⱍⰻⱅⰻ, ⰰⰽⱁ ⱀⰻⰼ ⱂⱃⰲⱁ ⱂⰻⱅⰰⱀ ⱁⰴ ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⰲⰰ; ⰰ ⰽⰻ ⱅⱁ ⱆⱍⰻⱀⰻ, ⱂⰾⰰⱅⰻ ⰽⱀⰵⰸⱆ .ⰽ. ⱄⱁⰾⰴⰻⱀⰻ, ⰰ ⱁⱀⰻ-ⰿⱆ ⱁⱄⱅⰰⱀⰻ, ⰽⱁⰿⱆ ⰱⱆⰴⰻ ⰲⰻⰴⰻⱅⰻ ⰴⰰ ⰿⱆ ⱎⰽⱁ-ⰴⰻ ⱀⰵⰳⰰ ⱄⰲⰵⰴⱁⱍⰰⱄⱅⰲⱁ, ⰲⱄⱆ ⱎⰽⱁⰴⱆ ⰽⱆ ⰱⰻ ⱁⱀⰴⰵ ⱂⱃⰻⰵⰾ. Ⱁⱎⱋⰵ ⱀⰻⰵⰴⰰⱀ ⱀⰵ ⰿⱁⱃⰵ ⱂⱁⰿⰰⰽⱀⱆ-ⱅⰻ ⱄⰲⱁⰵ ⰶⰵⱀⰵ ⰸⰰ ⱄⰲⰻⰴⱁⱍⰰⱄⱅⰲⱁ ⱄⰵⰱⰻ, ⱁⰴ ⱀⰻⰵⰴⱀⰵ ⱃⰻⱍⰻ ⱀⰻ ⰿⱆ ⰲⰵⱃⱁⰲⰰⱀⰰ.

Ⱁⱋⰵ ⱁⰴ ⰱⰻⰵⱀⱑ ⱃⰰⱀⰵⱀⱑ ⰻ ⱁⰴ ⱄⱅⱆⱍⰵⱀⱑ ⰿⰵⰼⱆ ⰽⰿⰵⱅⰻ ⱀⰻⰼ ⰱⰰⱀⰴ[10], ⱀⰵⰳⱁ ⱄⱁⰾⰴⰻⱀⰻ .ⰽ., ⰽⰵ ⰽⱃⰻⰲⰰⱌ ⰻⰿⰰ ⱂⰾⰰⱅⰻⱅⰻ ⰽⱀⰵⰸⱆ, ⰰ ⱁⱀⰻ-ⰿⱆ ⰽⰻ ⰱⱆⰴⰵ ⰱⰻⰵⱀ .ⰱ. ⰱⱃⰰⰲⰰ ⱅⰵⱃ ⰾⰻⰽⰰⱃⰻ-ⰼⱆ; ⰰ ⱅⱁ ⱅⰰⰽⱁⰵ ⱁⰴ ⱄⰰⱅⱀⰻⰽⰰ[11] ⰻ ⰳⱃⰰⱎⱋⰻⰽⰰ ⰻ ⰱⱆⱄⱁⰲⰻⱋⰰ, ⰽⰻ ⰲⱄⰻⱈ[12] ⰵⱄⱆⱅ ⱂⱁⰴ ⰸⰰⰽⱁⱀ ⰻ ⱂⱁⰴ ⱂⱃⰰⰲⰴⱆ ⰽⰿⰵⱅⱄⰽⱆ, ⰰ ⱀⰵ ⱁⱅ ⱄ(ⰾⱆ)ⰶⰰⰱ-ⱀⰻⰽⰻ, ⰻ ⱂⱁ ⰸⰰⰽⱁⱀⱆ ⰽⰿⰵⱅⱋⱄⰽⱁⰿⱆ ⱄⱆⰴⰵⱅ ⱄⰵ, ⰻ ⱀⰻⰿ ⰵ ⰸⰰ ⱆⱃⰰⰶⰵⱀⰵ ⰸⰰⰴⱁⰲⱁⰾⰵ ⱆⱍⰻⱀⰵⱀⱁ.

Ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⰽⰻ ⱆⰱⰻⰾ ⱁⰴ ⱂⱁⰴⰽⱀⰵⰶⰻ-ⱀⱁⰲ ⰻⰾⰻ ⱁⰴ ⱄⰾⱆⰳ ⱁⰴ ⱁⰱⰻⱅⰵⰾⰻ ⰽⱆⱋⱀⰵ ⰳⱁ-ⱎⰰⰾ ⰻ ⱀⰵ ⰿⱁⰳⰰⰾ ⱄⰵ ⰵⱅⰻ, ⰴⰰ ⰽⱀⰵⰸ ⰲⰰⰸ-

se ‚učinena' ima čitati ‚učinjenja'? — 9) u dosadanjem izdanju bijaše pogrěšno ‚i braneně', m. ‚i ot raneně': ovako se ima razrěšiti kratica rukopisna, kao što dokazuje namah niže dolě pisano město, gdě obě ove rěči zasebice stoje. 10) ‚band' (bandum), znači ovdě ‚globa' ‚osud' ili ‚kazna'. 11) ‚satnik', ‚grašćik' i ‚busović' bijahu obćinski častnici, te se ovdě razlikuju od ‚služabnikov', koji su u kneza. 12) ‚vsih' pogrěška m. ‚vsi'.

[illegible]

[13]) ‚vražda' ili ‚vražba' jest globa, koja potiče iz ‚obćega jamstva' (zagovor), te ovdě ju plaća pleme: sr. o tom Književnik I. 276. — [14]) čit. ‚mašćeni', stbg. мьщениѥ dolazi od мьсть (češ. msta) znači δίκη: osveta, kazna. Ovdě se još vidi starodavni duh vinod. zakona, gdě se město ‚kazne' dopušta osobna ‚osveta'. [15]) očev. pogrěška m. ‚obsujuje'. [16]) ‚red' m. ‚ered' (baštinik). [17]) Ovdě se iz saveza

ⱈⱋⰵⱃⰰⰿ ⰱⰾⰰⰳⱁ ⱁⱅⱍⰻⱀⱁ ⰻ ⰿⰰⱅⰵⱃⰻⱀⱁ, ⱍⰻⱀⰵⱋⰻ ⰲⱄⱆ ⱄⰾⱆⰶⰱⱆ ⱁⱀⱆ ⰽⱆ ⰵⱄⱆ ⰻⰿⰻⰾⰻ ⱄⰾⱆⰶⰻⱅⰻ ⰴⰲⱁⱃⱆ ⱁⱅⱌⰻ ⰻ ⰿⰰⱅⰵⱃⰵ ⱀⰻⱈ, ⰻ ⱅⰰⰽⱁⰵ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⱄⰻⱀⰻ ⱁⱄⱅⰰⰾⰻ ⰻ ⱆⰿⰵⱃⰾⰻ ⰱⱃⰵⰸ ⱃⰵⰴⰰ.

ⱁⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⰵ ⰽⰻ ⱆⰽⱃⰰⰾ ⱃⰻⱍ ⱀⰻⰽⱆ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⰻⰾⰻ ⱀⰵⰳⰰ ⰴⰲⱁⱃⱆ ⰻⰾⰻ ⱂⱁⰴⰽⱀⰵⰶⰻⱀⱆ ⰻⰾⰻ ⱄⰾⱆⰶⰰⰱⱀⰻⰽⱆ ⰽⱁⰿⱆ ⰸⰳⱁⱃⰰ ⱂⰻⱄⰰⱀⰻⱈ, ⱂⰾⰰⱅⰻ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⱁⱄⱆⰴ, ⰽⰰⰽⱁ ⰵ ⰲⰻⱎⰵ ⱃⰵⱍⰵⱀⱁ ⱁⰴ ⱅⰰⱅⰱⰻ; ⱁⱀⱁⰿⱆ, ⰽⱁⰿⱆ ⰵ ⱋⱆⰴⰵ ⱆⱍⰻⱀⰻⰾ, ⱁⰴ ⰼⰵⰴⱀⱁⰳⰰ .ⰾ.

ⱁⱎⱋⰵ ⱀⰻⰵⰴⰰⱀ ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⰲ ⱀⰵ ⰿⱁⱃⰵ ⰲⰵⱋⰵ ⰲⰸⰵⱅⰻ ⱃⰰⰸⰲⰻ .ⰺ. ⱄⱁⰾⰴⰻ(ⱀⰻ) ⱁⰴ ⱀⰰⰼⰲⰵⱋⰵ ⱂⱃ(ⰰⰲⰴ)ⰵ ⰰ ⱀⰰⰼⰲⰵⱋⰰ ⱂⱃⰰⰲⰴⰰ ⱁⰴ ⱃⰻⱍⰻ ⰽⰵ ⰳⱁⰴⰻ, ⰽⰰ ⰵ ⰲⱃⰻⰴⱀⰰ ⱀⰰⰼⰲⰵⱋⰵ ⱄⱁⰾⰴⰻⱀⰻ .ⰽ., ⰰ ⱁⰴ ⱀⰰⰻⰿⰰⱀⱎⰵ ⱂⱃ(ⰰⰲⰴ)ⰵ, ⰽⰰ ⰵ ⱅⰰⰽⱁⰵ ⱄⱁⰾⰴⰻⱀⰻ .ⰽ. ⰰ ⱁⰴ ⱅⱁⰳⰰ ⱀⰻⰶⰵ ⰴⱁⰾⰻ; ⱄⱁⰾⰴⰻⱀⰻ .ⰴ.[17] ⱁⰴ ⰽⰵ ⱃⰻⱍⰻ ⰰⰽⱁ ⱄⱆⱂⱃⱁⱅⰻⰲ ⱆⱍⰻⱀⰻ, ⱁⱄⱅⰰⰵ ⰵⰴⱀⱁⰳⰰ ⰲⱁⰾⰰ ⰻⰾⰻ ⰾⰻⰱ(ⰰ)ⱃ .ⰳ., ⱁⰴ ⰽⰻⱈ ⰻⰿⰰⰻ ⰽⱀⰵⰸ ⱂⱁⰾⱁⰲⰻⱌⱆ ⰰ ⰳⱃⰰⰴ ⰳⰴⰻ ⱋⱆⰴⰵ ⰴⱃⱆⰳⰻ ⱂⱁⰾ. ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⱄ ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⰲⱁⰿ ⱄⰵ ⱑⰿⰵ ⱀⰻⰽⰰ ⰳⱁⰲⰵⰴⱁ ⰿⰰⰾⱁ ⰶⰻⰲⱁ ⰸⰰ ⱅⰰⱅⰱⱆ ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⰲ ⰻⰿⰰ ⰻⰿⰻⱅⰻ ⰸⰰ ⱅⱁ .ⰰ. ⱂⰰⱃ ⱂⱁⰴⱂⰾⰰⱅ, ⰰ ⰳⱁⰲⰵⰴⱁ ⱋⱆⰴⰻ ⱁⱀⱁⰳⰰ ⱍⰻⰵ ⰵ ⰱⰻⰾⱁ ⱄⰰ ⱄⰲⱁⱓ ⱂⱃⰰⰲⰴⱆ; ⰽⰰⰽⱁ ⰵ ⱆⱃⰵⰵⱀⱁ; ⰴⰰ ⰰⰽⱁ ⱄⰵ ⱑⰿⰵ ⰿⰵⱃⱅⰲⱁ ⱅⰵⱃⰵ ⱁⱋⰵ ⱌⰵⰾⱁ, ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⰲ ⰻⰿⰰ ⰻⰿⰻⱅⰻ ⱁⰴ ⱀⰵⰳⰰ ⰵⰴⱀⱆ ⱍⰵⱅⰵⱃⱅ. ⰰⰽⱁ ⱀⰻ ⱀⰰⱂⰾⱀⱆ ⰿⰵⱄⱁ ⰽⱁ ⰵ ⱑⱆⱅⱁ, ⰴⱆⰴⰻ ⱅⱁⰳⰰ ⰻⱄⱅⱁⰳⰰ ⱂⱃⰻⱄⱅⰰⰲⰰ ⰰ ⱁⱀ ⱍⰻⰵ ⰵ ⰱⰻⰾⱁ ⰿⰵⱄⱁ, ⰻⱎⱋⰻ ⱄⰲⱁⰵ ⱂⱃⰰⰲⰴⰻ[18]. ⱁⱎⱋⰵ ⱁⰴ ⰳⱁ-

vidi, da pristavu pripada pristojba, što je od 40 soldini na više — 10, a što je od 40. sold. na niže — 5. sold.; ne pako — 45.; kako je u starom izdanju; dočim u rukop. dolazi samo ,*d*' —

[illegible]

---

tako i u drugom prepisu. [18]) to je genitiv jedn.; takova je sintaksa glag. ‚iskati'. [19]) izpred ove rěči ima u drugom rukop. ‚krivo'. [20]) jedan od

ⰿⰰⱀⱆ ⱄⱁⰾⰴⰻⱀⰻ .ⰴ.; ⰰ ⰽⰿⰵⱅ ⰸⰰ ⱂⰾⰵⰿⰵⱀⰻⱅⰰ ⱀⰵ ⰿⱁⱃⰵ ⰱⰻⱅⰻ ⱁⰴⰳⱁⰲⱁⱃⱀⰻⰽ ⱀⰻ ⱂⰾⰵⰿⰵⱀⰻⱅ ⰸⰰ ⰽⰿⰵⱅⰰ ⱂⱃⰵⰸ ⱂⱃⱁⱎⱋⰵⱀⱑ ⰴⰲⱁⱃⰰ: ⱁⰴ ⰽⰵ ⱃⰻⱍⰻ ⰰⰽⱁ ⱄⱆⱂⱃⱁⱅⰻⰲ ⱆⱍⰻⱀⰻ, ⰻⰿⰰⱖ ⱂⰾⰰⱅⰻⱅⰻ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⰲⱁⰾⰰ .ⰰ., ⰰ ⱅⱁⰾⰻⰽⱁ ⱁⱀⱁⰿⱆ ⰸⰰ, ⰽⱁⰳⰰ ⰱⱆⰴⰵ ⱁⰴⰲⰵⱅⱀⰻⰽ, ⰲⱁⰾⰻⰰ .ⱆ. ⰾⰻⰱⰰⱃ.

ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⱄⰵ ⰽⰰ ⰶⰵⱀⰰ ⱀⰰⱎⰾⰰ ⱅⰲⰰⱃⱀⰻⱌⰰ ⱅⰵⱃ ⰱⰻ ⱄⰵ ⰿⱁⰳⰾⰰ ⱆⰽⰰⰸⰰⱅⰻ ⱄⰲⰵⰴⱁⱍⰰⱄⱅⰲⱁⰿ ⰲⰵⱃⱁⰲⰰⱀⰻⰿ, ⰸⰰ ⱂⱃⰰⰲⱁ ⱁⱄⱅⰰⱀⰵⱀⰻ ⰽⱀⰵⰸⱆ ⰾⰻⰱⰰⱃ .ⱃ., ⰲⱁⰾⰰ ⱄⰵ ⱄⰰⰶⰳⰻ, ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⱄⰵ ⱀⰵ ⰻⰿⰵⰾⱁ ⱁⰴ ⱍⰵⱄⰰ ⱂⰾⰰⱅⰻⱅⰻ; ⰰ ⱁⰴ ⱄⰰⰴⰰ ⱀⰰⱂⱃⰻⰴ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⱆⱍⰻⱀⰻⰾⰰ, ⰳ(ⱁⱄⱂⱁ)ⰴ(ⰻ)ⱀ ⰽⱀⰵⰸ ⰼⱆ ⰽⰰⱎⱅⰻⰳⰰⰼ ⱂⱁ ⱀⰵⰳⰰ ⰲⱁⰾⰻ; ⰻ ⱅⰰⰽⱁ ⰻ ⰲ ⱅⱁⰼ ⰻⱄⱅⱁⰼ ⱂⰵⱀⰻ ⰰⰽⱁ ⰸⰵ ⰽⰵ ⰿⱆⰶ ⱀⰰⰻⰴⰵ ⰴⰰ ⰸⰵ ⰽⰰⱎⱅⰻⰳⰰⰻ[20] ⰲ ⱅⱁⰿ ⰳⱃⰻⱈⱆ.... ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⰽⰻ ⱂⱁⰾⱁⰶⰻⰾ ⰲ ⰽⱆⱋⱆ ⱁⰳⰰⱀ ⰻⰾⰻ ⰲ ⱈⱃⰰⰿ ⰲⱁⰾⰰ ⰲ ⱀⰻⱍⰻⰼⰻ ⱁⱄⰻⰽ ⰸⰰ ⱂⱁⰶⰳⰰⱀⰵ, ⰸⰰ ⱂⱃⰰⰲⱁ ⱁⱄⱅⰰⱀⰻ ⰲ ⱁⱄⱆⰴ ⰴⰲⱁⱃⱆ .ⱃ. ⰾⰻⰱⰰⱃ ⱅⰵⱃ ⱎⰽⱁⰴⱆ ⱂⰾⰰⱅⰻⱅⰻ ⱁⱀⱁⰿⱆ, ⰽⱁⰿⱆⱆ (sic). ⱆⱍⰻⱀⰻ ⰲⱁⰾⰰ ⰱⱆⰴⰻ ⱁⱄⱆⰵⱀ ⱀⰰ ⰶⰻⰲⱁⱅ, ⰰⰽⱁ ⱀⰻⰿⰰ ⱁⰴⰽⱆⰴ ⱂⰾⰰⱅⰻⱅⰻ; ⰻ ⰰⰽⱁ ⱅⱁ ⰲⰵⱋⰵ ⱆⱍⰻⱀⰻ, ⱁⱄⱆⰴⰻ ⰸⰵ ⱀⰰ ⰶⰻⰲⱁⱅ ⰻ ⱀⰰ ⱄⰿⰵⱃⱅ. ⰰⰽⱁ ⰱⱆⰴⰵ ⱁⱀⰴⰵⰵ ⱂⱁⰶⰳⰰⱀⰻ ⱁⰴ ⱀⰵⰽⱁⰳⰰ ⱍ(ⰾⱁⰲⰻ)ⰽⰰ ⰲⱁⰾⰰ ⱁⰴ ⱀⰻⰽⰻⱈ ⰾⱆⰴⰻ ⰰ ⱁⱀ ⰸⰾⱁⱅⰲⱁⱃⰰⱌ ⱀⰵ ⰱⰻ ⱄⰵ ⰿⱁⰳⰰⰾ ⰼⰵⱅⰻ, ⱂⰾⰰⱅⰻ ⱄⰵ ⰲⱃⰰⰶⱋⰰ ⰸⰰ ⰲⱄⰰⰽⱁ ⱁⱀⱁ ⱂⱁⰶⰳⰰⱀⰼⰵ, ⰽⰰⰽⱁ ⰸⰳⱁⱃⰰ ⱁⰴ ⰲⱃⰰⰶⱋⰻ ⰵ ⰻⰸⱃⰵⱍⰵⱀⰻ.

ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⱃⰰⰸⰱⱁⰻⱀⰻⰽⰰ ⰸⰴⱃⰶⱆ ⰿⱁⰵ ⱎⰽⱁⰴⰻ ⱀⰰⰻⰴⱆ ⰲ ⱀⱁⱋⰻ, ⱅⰻ ⰵⱄⱅ ⰿⱀⰵ ⱎⰽⱁⰴⱆ

neredkih primĕrah, da je zapov. način u izrĕci ovisnoj; nego drugi rukop. ima ‚kaštiga‘. [21]) starobg.

ⱍⰻⱀⰵⱋ ⱅⰵⱃ ⱀⰵⰳⰰ ⰶⰻⰲⰰ ⱀⰵ ⰿⱁⰳⱆ ⱑⱅⰻ, ⰲⱁⰾⰰ ⰴⰰ ⰳⰰ ⱀⰵ ⰸⱀⰰⰿ ⰴⰰ ⰱⰻⰿ ⰲⰻⰴⰻⰾ[21] ⱁⰴ ⱍⰵⱄⰻⰰ ⱄⰵ ⱅⱆⰶⰻⱅⰻ, ⰰ ⱀⰵⰳⰰ ⱆⰱⰻⰼ, ⱆ ⱀⰵⱁⰴⱀⱁⰻ ⱃⰻⱍⰻ ⱀⰻⰿⰰⰿ ⱄⰵ ⱁⱄⱆⰴⰻⱅⰻ ⱀⰻ ⱄⱆⱂⱃⱁⱅⰻⰲ ⱀⰵ ⰿⱁⰸⰻ ⱀⰻⰳⰴⱁⱃⰵ ⰿⱀⰵ ⱂⱁⰻⱅⰻ ⰲⱁⰾⰰ ⱂⱃⰻⱅⰻ.... ⱁⱎⱋⰵ ⰽⰻ ⱆⰱⱁ ⰸⰰⰽⱁⱀⰻ ⰸⰲⱃⱈⱆ ⱂⰻⱄⰰⱀⰻ ⰻ ⰲⱄⰻ ⰸⰳⱁⱃⰰ ⱃⰵⱍⰵⱀⰻ ⰻ ⱄⰰⰱⱃⰰⱀⰻ ⱂⱁ ⱃⰵⱍⰵⱀⰻⱈ ⱁⱂⱋⰻⱀⰰⱈ ⰲⰻⱀⱁⰴⱁⰾⱄⰽⰻⱈ, ⱃⰵⰽⰾⰻ ⱄⱆ ⰻ ⱂⱁⱅⰲⱃⰴⰻⰾⰻ ⱄⱆ ⱂⱁⱅⰲⰵⱃⰴⰵⱋⰻ ⰻ ⱂⱁⰽⰰⰶⱆⱋⰻ ⱂⱁⱅⰲⰵⱃⰴⰻⰾⰻ ⱄⱆ ⱄⱅⰰⱃⰵ ⰻ ⰻⱄⰽⱆⱎⰵⱀⰵ ⰸⰰⰽⱁⱀⰵ ⰲⰻⱀⱁⰴⱁⰾⱄⰽⰵ ⰻ ⰲ ⱀⰻⱈ ⱄⱆ ⰲⱄⰰⰳⰴⰰ ⰶⰻⰲⰻⰾⰻ ⰻ ⱀⰻⱈ ⰴⰵⰴⰻ ⰻ ⱀⰻⱈ ⱁⱅⱌⰻ ⰻ ⰲⱄⰻ ⱀⰻⱈ ⱂⱃⰲⰻ. Ⰻ ⱁⱎⱋⰵ ⱀⰰ ⰲⱄⱂⱁⰿⰵⱀⰵⱀⰼⰵ ⰽⰵ ⱃⰻⱍⰻ, ⰽⰰ ⰻⰿⰰ ⱂⱃⰻⱅⰻ ⰻ ⱁⱂⱋⰻⱀⱄⰽⱁⰳⰰ ⱄⰲⰵⰴⰵⱅⰵⰾⱄⱅⰲⰰ ⱅⰰ ⰻⱄⱅⰰ ⱁⱂⱋⰻⱀⰰ ⰲⰻⱀⱁⰴⱁⰾⱄⰽⰰ ⱅⱁ ⱄⰰⰴⰰ ⱂⰻⱄⰿⱁ ⰸⰰⱂⱁⰲⰻⰴⰰⰾⰻ ⱄⱆ ⱆⱍⰻⱀⰻⱅⰻ ⰻ ⰵⰴⰻⱀⱁ ⱅⰰⰽⰰⱎⰵ ⱄⱈⱃⰰⱀⰻⱅⰻ ⰲⰰ ⰲⱄⰰⰽⱁⰿ ⰳⱃⰰⰴⱆ. ⰱⰻ ⱀⰰⱍⰻⱀⰵⱀⱁ ⰲ ⱀⱁⰲⱁⰿ ⰳⱃⰰⰴⱆ ⱀⰰ ⱄⰰⰾⰻ ⰽⱀⰵⰸⰻ ⰸⰳⱁⱃⰰ ⰻⰿⰵⱀⱁⰲⰰⱀⰻⱈ ⰾⰵⱅⰰ ⰿⰻⱄⰵⱌⰰ ⰴⱀⰵ ⰻⱀⰴⰻⱌⰻⱁⱀⰵ ⱃⰵⱍⰵⱀⰵ.

b) Zakon cara Dušana od godine 1349 i 1354.; po izdanju Šafaříkovom.

Законь благовѣрнаго цара Стефана. вь лѣто .҂ѕѡнз. индїктїѡнь .в., вь праздникь вьзнесенїа господьнꙗ, мѣсеца маїа .ка.

Сь же законьникь поставлꙗемь ѡть православнаго сьбора нашего, сь прѣѡсвещенным патрїархѡмь кvрь

вѣдѣлъ. U ostalom pamti u tom odsěku znamenitu individualizaciju, gdě se izriče jedan slučaj za svaki, pèrvom osobom. [22]) pogrěška m. ‚takajše‘, što se čita u drugom rukop.

Іwаникїемь, и вьсеми архїереи и црьковникы, малими и великыми, и мною благовѣрнымь Стефанwмь, и вьсеми властели царьства ми, малими же и великыми.

12. И митрополитїе и епископи и игоумени по мытоу да не поставлꙗють се. и wтселѣ кто поставить или митрополита или епископа или игоумена по мытоу, да есть проклеть и анаѳема да боудеть. и аще обрѣщеть се кои любо по мытоу ставь, да изврьжета се wба wть сана[1], и поставивы и поставлꙗнны.

20. И люди, кое сь вльховьствwмь изимають изь гробовь, та[2] ихь сьжижоуть, тозы село да платить враждоу, кое този оучинить. и аще боудеть попь на то пришль, да моу се вьзметь поповьство.

21. И кто прода христїанина вь иновѣрноу вѣроу, да моу се роука wтсѣче, и езыкь wтрѣже.

33. Людїе црьковны, кои дрьжеть црьковнаа села и землю црьковноу, а прогнали соуть люди црьковне или влахе, wнизи, кои соу разьгнали люди, да се свежоуть, и да имь се вьзметь землꙗ и люде[3], и да ихь дрьжить црьква, докле скоупѣ[4] люди, кое соу разьгнали.

34. Црьковны людїе w вьсакои правдѣ да соудеть се прѣдь своими митрополити и прѣдь епископи и игоумени. и коꙗ соуть wба чловѣка едне црькве, да соудеть се прѣдь своею црьквїю. аще ли wть двѣю црьквоу боудета два чловѣка, коꙗ се соуде, да имь соудеть wбѣ црькве.

35. И що соу села црьковнаа и люде[3] црьковны, да не грѣдоу оу неропшинѣ[4] царьства ми, ни на сѣно, ни на wранїе, ни на виноградь, ни на единоу работоу, ни малоу ни великоу. wть вьсѣхь рабwть wсвободи царьство ми; тькмо да работаю црькви. кто ли

---

[1]) санъ: čast, dostojanstvo. [2]) та: ‚te' ili ‚ter'. [3]) izgov. ‚ljud'je': vidi se měšanje medju oblikom cèrkvenim (людиѥ ili людьѥ) i narodnim: люди [4])

се wбрѣте изьгнавь метохїю на неропшиноу, и прѣслоуша законь царьскы, тьзи властникь да се распе[5] и накажеть.

40. Кои властелинь имать дѣтьцоу, или не имать, и оумреть, и по нюгове[6] смрьти бащина поуста wстанеть, аще се wбрѣщеть wть нюгова рода до третїего братоучеда, ть да имать еговоу бащиноу.

41. И бащине вьсе да соуть свободне wть вьсѣхь работь и поданькь царьства ми, развѣ да дають коню, и воискоу да воюють по законоу.

42. И да нѣсть волнь господинь царь или краль[7] или госпожда царица никомоу оузети бащине по силѣ, ни коупити ни замѣнити, развѣ аще си кто самь полюби.

43. И властеле и ины людїе, кои имають црькви бащинные вь своихь бащинахь, да нѣсть вольнь господинь царь ни патрїархь ни инь светитель тези црькви подь велїю подложити црьковь, развѣ да си е волнь бащинникь, да си поставить своега калогюра. и да га приведе кь светителю, да га благословить светитель, оу чїеи боудеть инорїи[8]. и да wблада светитель оу тоизи црькви доуховнымь дѣлwмь.

44. И властелинь, кои се wбрѣщеть подложивь свою црьковь подь дроугоу црьковь, векю да не wбладаеть црьковїю тою.

45. Властелинь, кои wпсоуе и wсрамоти властеличища, да плати .р. перперь. и властеличищь, аще опсоуеть властелина, да платить .р. перперь, и да се бїеть стапи.

46. И аще властелинь или властеличищь wпсоуе себра, да плати .р. перперь. аще ли себрь wпсоуе вла-

---

ѣ = ε. [5]) nije od распети, već od расоути ili ‚razasuti‘: proteže se na *imetak*, dočim slědeći glagol ide na samu *osobu*. [6]) predpostavlja oblik нюговѣ. [7]) ‚carev‘ sin, dok vlada otac, zove se ‚kraljem‘. [8]) gèr. rěč ἐνορία: odatle ‚nurija‘. [9]) akuz.

стелина или властеличица, да платить .р. перперь, и да се wсмоудить.

48. За невѣроу, за вьсако сьгрѣшенїе, брать за брата, или wтьць за сына, родимь за родима. кто соуть wтдѣлни wть wного вь своихь домwхь, кои есть несьгрѣшиль, ть да не платить ничто, развѣ wнь, кои есть сьгрѣшиль, тоговь и дwмь да платить.

49. Властелинь вечерь[9] да не позиваеть се, развѣ да позиваеть се прѣжде wбѣда, да моу се прѣжде приповѣда. и кто боудеть позвань прѣжде wбѣда сь приставwмь, и не прїидеть на wбѣдь, да есть кривь. и прѣстои властелиноу .ѕ. воловь.

50. Кьда прїидеть властелинь с воиске вь дwмь, или кои любо воиникь, аще га кто позоветь на соудь, да прѣбоудеть вь домоу .г. неделю, по тwмь да гредеть на соудь.

51. Властеле велицїи дa позивають се с книгwмь соудїинwмь а прочїи сь печатїю.

52. Аще кто оумрѣть, а имать едино село оу жоупѣ или междоу жоупами, що се зло оучини томоузи селоу пожегwмь или чимь любо, wномоузи селоу вьсоу тоузи злобоу да плати wколина.

56. Братенци, кои соу заедно оу едпои коущи, аще ихь кто позове на домоу, кои прїидеть wть нихь, тьзи да wтпира[10]. аще ли га wбрѣте на царевоу двороу или соудїиноу, да прїидеть и речеть: дати кю брата старѣега на соудь, да га дасть, а силѣ да моу нѣсть wтпирати.

62. Сирота, коꙗ нѣсть ꙗка прѣти или wтпирати, да дае прьца, кои кю wтпирати за ню.

65. Аще кто попасеть жито или виноградь или ливадоу грѣхwмь, тоузи попашоу да плати, що рекоуть

---

vremena bez predloga. [10]) ‚otpirati‘ od ‚ot-prěti‘, znači ‚tužbu od sebe odbijati‘ t. j. ‚pred sudom odgovarati‘. [11]) ‚dušnik‘ ili ‚duševnik‘: arbiter, t. j.

доушьници[11], кои цѣне. аще ли нахвалицомь попасе, да платить попашоу и .ѕ. воловь.

66. Потька[12] междоу сельми .н. перперь, а влахѡмь и арбанасѡмь .р. перперь. и тези потьке цароу половипа а господароу половина, чїе боуде село.

67. О земли и ѡ людехь црьковныихь, що имаю с кымь соудь црькви, аще кто изнесеть милостноу книгоу, или рече: милостника имамь, оу тоизи книзѣ и оу томзи милостникоу нищо да нѣсть, развѣ да се соуде по законоу црьковнѡмь и царьскѡмь. нь да оупросеть цара.

71. Где прѣстои влахь[13] или арбанасинь[13] на селѣ, на томзи селѣ да не станеть дроугы, за нимь греде. аще ли по силѣ станеть, да платить потконy, и що е испасль.

72. И кто рече бабоуньскоу[14] речь, аще боудеть властелинь, да платить .р. перперь, аще ли себрь, да платить .вı. перперь. и да се бїеть стапїемь.

73. Кто нѣсть пришль нахвалицѡмь по силѣ, и сьтвориль оубїиство, да платить .т. перпер. аще ли боудеть пришьль нахвалицѡмь, да моу се ѡбѣ роуцѣ ѡтсѣкоуть.

74. И где се ѡбрѣщеть оубїиство, ѡнзи, кои боудеть зарьваль бои, да есть кривь, аще се оубїе.

75. Аще се пре властеле, кто се оу що оупри, да дава емце.

76. Кто позове кривца прѣдь соудїе, позвавь и не поидеть на соудь, нь ѡжидаеть вь домоу, ѡнзи, кои есть позвань, прїидеть на рокь прѣдь соудїе, и

---

koji predsudjuje po nutarnjem svojem osvědočenju duševnom. [12]) ‚potka‘: povrěda granicah, i globa u to ime. [13]) po svojoj radnji toliko, kao „pastiri“. [14]) ‚babunska rěč‘ tumače, kao carmen magicum; svakako je to neka stvar, koja se manje pristoji vlastelinu nego li prostu čověku; po tom ravna se i kazna.

wтстои се по законоу, тьзи да есть прость wть тогаи дльга, за кои е биль позвань.

78. Аще се прїита два, и аще речеть единь wть нихь: имамь пристава здѣ на двороу царевоу, или на соудїиноу, да га дасть. аще ли га не wбрѣщеть, вь ть часъ да прїидеть на соудь, и да речеть: не wбрѣтохь пристава. аще есть на wбѣдѣ, да моу есть рокь на вечери, да го дасть за ютра на wбѣдѣ. аще ли го боуде wтслаль царь или соудїа, того пристава, да нѣсть кривь wнзи, коино га даеть: да моу поставить рокь, докле wнзи приставь прїидеть, да га дасть прѣдь соудїами.

79. Аще кто познаеть лице подь чловѣкwмь, а боудеть вь горѣ и вь поустоши, да га поведеть вь припрьвнѥ село и зароучи селоу, и позоветь, да га дадоу прѣдь соудїе. що покажеть соудь, да плати село този.

80. Кто проводить дроужнѥга чловѣка вь тоуждоу землю, да моу га дасть самоседмога.

83. Кто се wбрѣте оубивь светителѩ или калогѥра или попа, да се тьзи оубїеть и wбѣсить.

84. Кто се wбрѣте оубивь wтца или матерь или брата или чедо свое, да се тьзи оубїица иждежеть на wгни.

85. Кто се wбрѣте wскоубь брадоу властелиноу или доброу чловѣкоу, да моу се роука wтсѣчеть.

86. Аще се wскоубоуть два себра, да есть мехоскоубина .ѕ. перперь.

87. Аще кто оужежеть коукю или гоумно или сламоу или сѣно по пизме комоу, да сьжегоуть его wгнѥмь. аще ли се не наиде, да га дасть този село. аще ли не дасть, да плати този село, що би пожегы платиль.

88. Аще ли кто оужежеть извнь села гоумно или сѣно, да плати wколина, или да дасть вьжегьшаго.

89. Силѣ да нѣсть никомоу ни за единь дльгь вь земли царьскои. аще ли кого wбрѣте наезда или сила

похвална, wнизи кони наездны вьси да се вьзмоуть, половина цароу а половина wномоуи, на кога соу наѭхали. и чловѣци наѭхалци да прїимоуть казнь, како пишеть вь законѣ светихь wтьць, вь градскыхь гранахь, да моучеть се ѭко и волны оубїица.

113. Поклисарь, що греде изь тоугѥ землѥ кь цароу, или wть господина цара кь своемоу господиноу, где приходить, оу чїе любо село, да моу чинить чьсть, да моу е вьсега доволно. нь да wбѣдоуе или вечера, и да греде на прѣдь оу инаа села.

114. И що запише господинь царь бащиноу, комоу запише село оу бащиноу, да есть логоѳетоу .л. перперь за хрисовоуль, а комоу жоупоу, wть вьсакога села по .л. перперь, а дїакоу за писанїе .ѕ. перперь.

123. Повелѣнїе царьскw. по вьсѣхь землѭхь и по градовwхь и по жоупахь и по краищехь хоусара и тата да нѣсть ни оу чїемь прѣдѣлоу. и сїимь wбразwмь да оумалить се татьба и хоусарьство. оу коимь се селѣ wбрѣщеть тать или хоусарь, този село да се распе, а хоусарь да се wбѣсить стрьмоглавь, а тать да се wслѣпить, и господарь села того да се доведеть свезань кь цароу, да плакѭ вьсе, що е оучиниль тать и хоусарь wть испрьва, и пакы да се кажеть ѭко тать и хоусарь.

126. Сїимь wбразwмь да се кажеть тать и хоусарь wбличны, и такози вь wбличенїе. аще се що годѣ лицемь оухватить оу нихь, или аще се оухвати оу хоусѣ или оу крагї, или ихь црѣдадоу жоупѣ или селwмь, или господарїе или властелѣ, кои соу надь ними, како есть выше оуцисано, тизи хоусарїе и татїе да се не помилоую, нь да се wслѣпе или wбѣсѣ.

127. И аще кто поище соудwмь хоусара и тата, а не боудеть wбличенїа, да имь есть wправданїе желѣзо, що е положиль царь, да го вьзимаѭть оу вратѣхь црьковныихь wть wгнѭ, и да га поставить на светои трапезѣ.

129. Повелѣнїе царьско. wть ныпѭ да есть порота

и за много и за мало. за велико дѣло да соу .кд. поротьци. а за помьнны дльгь .вı. поротьць, а за мало дѣло .ѕ. поротьць. и тизи поротьци да несоу вольни оумирити никога, развѣ да wправе, или да wкриве. и да есть вьсака порота вь црькви, и попь вь ризахь да ихь закльнеть. и оу поротѣ камо се векы кльноу, и кога векы wправе, тизи да соу вѣровани.

130. Како есть быль законь оу дѣда царева, оу светаго кралꙗ, да соу велїимь властелwмь велїи властелѣ поротьци, а срѣднимь людемь противоу ихь дроужина, а прочїимь ихь дроужина да соу поротьци.

c.) Statut krčki od god. 1388. (po prepisu iz 15—16 věka). *)

[illegible]

[illegible]

*) Glavni je dio ovoga štatuta od godine 1388. upisan na pergamenu onom istom (?) rukom, kojom i kasniji dodatci od godine 1470.; dakle to nije onda pisano, kada je štatut sastavljen; što zatim slědi, jest od godine 1526., dakle istom u 16. věku upisano. Ovaj ulomak ovdě naštampan je sasvim věrno po izvorniku.

ⱀⰰ ⱀⰻⰽⱁⰳⰰ ⱅⰰⱅⰰ, ⰿⱁⰸⰻ ⰳⰰ ⱃⱁⱅⰻⱅⰻ ⱄⰰⰿⱁ .ⰱⰺ.; ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⱀⰵ ⱄⰲⱃⰲⰻⰾⱏ ⱃⱁⱅⱆ, ⱁⱄ’ⱅⰰⱀⰻ ⰽⰰⰽⱁ ⰸⰳⱁⱃⰰ ⰵ ⱂⰻⱄⰰⱀⱁ. ⰰⰽⱁ ⱅⰰⱅ’ ⰱⰻ ⱄⰵ ⰿⱁⰳⰰⰾⱏ ⱂⱃⰲⰲⰻⱍⱏ ⰿⱁⰾⰻⱅⰻ, ⰴ’ⱄⱆⰳⱁⰲⰻⱍ’ ⱄⰵ ⱀⰵ ⰿⱁⰸⰻ, ⱀ’ ⰰⰽⱁ ⰳⰰ ⱂⱁⱄⱏⰲⰵⰴⱁⰽⱆⰵ .ⰰ. ⱄ’ⰲⰵⰴⱁⰽⱏ, ⰱⱆⰴⰻ ⱂⱁⱄ’ⱅⰰⰲⰾⰵⱀⱏ ⱀⰰ ⰿⱆⰽⱆ, ⰲ’ⰸⰴⰰ ⱃⰰⰸⱆⰿⱑⱓⱋⱏ ⱂⱁ ⱂⱃⰲⱁⰻ ⱅⰰⰴ’ⰱⱑ· ⱂⱁ ⰴⱃⱆⰳⱁⰻ ⰻⰿⱑⰻ ⱂⰾⰰⱅⰻⱅⰻ ⱂⱁ ⰴⱆⱂⰾⱆ, ⱂⱁ ⱅⱃⰵⱅⱁⰻ ⱅⰰⰴ’ⰱⱑ ⰻⰿⱑⰻ ⰱⰻⱅⰻ ⱁⰱⱑⰲⰵⱀⱏ, ⱀⰵ ⰿⱁⰸⰻ ⱄⰵ ⱄ’ⰽⱆⱂⰻⱅⰻ ⱀⰻ ⰵⰴ’ⱀⰻⰿⱏ ⰱⰾⰰⰳⱁⰿⱏ. ⰰⰽⱁ ⱂⱁ ⱂⱃⰲⱆ ⱅⰰⰴ’ⰱⱆ ⰰⰾⰻ ⱂⱁ ⰴ’ⱃⱆⰳⱆ ⱅⰰⱅⱏ ⱀⰵ ⰱⰻ ⰻⰿⰵⰾⱏ ⱍⰻⰿⱏ ⱂⰾⰰⱅⰻⱅⰻ, ⰻⰿⰵⰻ ⰿⱆ ⱄⰵ ⱆⱄⱑⱍⰻ (sic) .ⰰ. ⱆⱅⱃⱏ, ⰰ ⰸⰰ ⱅⱃⰵⱅⱆ ⰻⰿⱑⰻ ⱄⰵ ⱁⰱⱑⱄⰻⱅⰻ. ⱁⱋⰵ ⰰⰽⱁ ⱀⱑⰽⰻ ⰳⱁⱄ’ⱂⱁⰴⰰⱃⱏ ⰱⰻ ⰻⰿⰵⰾⱏ ⰲ’ⰽⱁⰴⱆ ⱁⱅ ⱁⰲⰰⱌⱏ, ⰴⰰ ⱄ’ⱅⰰⱃⱑⰲⰻⱀⰰ ⱁⱅ ⱄ’ⱅⰰⱀⰰ ⰻⰿⱑⰻ ⱂⱃⰻⱄⰵⱋⰻ ⰽⱁⰾⰻⰽⰰ ⰿⱆ ⰻⱈⱏ ⰵ ⱆⰽ’ⱃⰰⰴⰵⱀⱁ, ⰰ ⰳⱁⱄ’ⱂⱁⰴⰰⱃⱏ ⱂⱁⱅⱃⰴⰻⱅⰻ ⱁⱀⱏ ⱅⱃⰰⱅⱏ, ⰽⰰⰴⰰ ⰱⱆⰴⰵ ⱄⱆⰴⱏ ⰸ’ⰴⰰⱀⱏ. ⱁⱋⰵ ⱀⰰⰿ’ ⰵ ⰲⰻⰴⰻⱅⰻ ⰻ ⱈⱁⱋⰵⰿⱁ, ⰴⰰ ⱄⱆⰴ’ⱌⰻ ⰽⰻ ⰵⱄⱆ ⰻ ⰽⰻ ⰱⱆⰴⱆ ⰻⰿⱑⱅⰵ ⰻⰿⰻⱅⰻ ⱂⱁⰾⰻ ⱄⰵⰱⰵ ⰲ’ⰸⰴⰰ ⰴⱁ .ⰳ. ⰴⱁⰱⱃⰻ ⰿⱆⰶⰻ ⱁⱅ ⰲⰵⱋⰰ· ⰻ ⰰⰽⱁ ⰱⱆⰴⰵ ⱂⱃⰻⱂⰵⰾⰰⱀⱏ ⱅⰰⱅⱏ ⱀⰰ ⰿⱆⰽⱆ, ⰻⰿⱑⰻ ⰱⰻⱅⰻ ⱁⱀ’ⰴⱑ ⱄⰰⱅ’ⱀⰻⰽⱏ ⱁⱀⱁⰳⰰ ⰳⱃⰰⰴⰰ ⱂⱁⰾⰻ ⱄⱆⰴⰰⱌ ⰲ ⰽⱃ’ⰽⱆ, ⱁⰴ ⰽⱆⰴⰰ ⰵ ⱅⰰⱅⱏ, ⰽⰰⰴⰰ ⰳⰰ ⰱⱆⰴⱆ ⰸⰰⰿⰻⱀⰰⱅⰻ, ⰻ ⱂⰵⰾⰰⱅⰻ ⱀⰰ ⰿⱆⰽⱆ. ⰻ ⰲ’ⰸⰴⰰ ⱄ’ⰲⰵⰴⱁⱌⰻ ⰻⰿⱑⱅⰵ ⰱⰻⱅⰻ ⱁⱅ ⰴⱁⰱ’ⱃⰰ ⰳⰾⰰⱄⰰ. ⰻ ⰴⰰ ⱄ’ⰲⰵⰴⱁⱌⰻ ⱀⰵ ⰻⰿⱑⱅⰵ ⰱⰻⱅⰻ ⱂⱁⰲⰵⰴⰵⱀⰻ ⱀⰰ ⱄ’ⰲⰵⰴⱁⱍⰰⱄ’ⱅⰲⱑ, ⰻⰿⱑⱅⰵ ⰱⰻⱅⰻ ⱂⱁⰲⰵⰴⰵⱀⰻ ⱁⱅ ⱄⱆⰴⰰⱌⱏ. ⰻⱁⱋⰵ ⱅⰰⰽⱁ ⰽⱃ’ⱍⰰⱀⰵ ⰽⰰⰽⱁ ⱁⱅⱁⱍⰰⱀⰵ ⰵⱄⱆ ⱄⰵ ⱆⰾⰰⰳⱁⰴⰻⰾⰻ, ⰴⰰ ⱀⰻⰵⰴⱃⱏ ⱀⰰⰲ’ⰽⰻⱃⱏ ⱀⰻ ⱀⰻⰵⰴⱃⱏⱀⱏ ⰻⱀⰻ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⱏ ⱀⰵ ⱄ’ⰿⱑ ⰲⱁⰸⰻⱅⰻ ⰲⰰⱀⱏ ⰸ ⱁⱅⱁⰽⰰ ⱀⰻ ⰵⰴⱀⱁⰳⰰ ⰳⱁⱄ’ⱅⰰ ⱀⰵ ⰻⰿⱑⱓⱋⱏ ⱂⱃⱁⱋⰵⱀ’ⱑ ⱁⱅ ⱄⱆⰴⰰⱌⱏ ⱁⰴⱁⰳⰰ ⰿⰵⱄ’ⱅⰰ, ⱁⱅ ⰽⱆⰴ’ ⰱⰻ ⱄⰵ ⰻⰿⰵⰾⱏ ⱂⱁⰲⰵⱄⱅⰻ, ⱂⱁⰴ’ ⱂⰵⱀⱆ .ⰱⰺ. ⱌⰸⰾⰸⰰ

(ⱌⰵⰽⰻⱀⰰ ⰸⰾⰰⱅⰰ?)*) ⰰⰽⱁ ⰱⱆⰴⰵ ⰽⰰⰸⰰⱀⱏ, ⰻ ⱃⰰⰸ-ⰴⰵⰾⰻ ⱄⰵ ⱀⰰ ⱍⰵⱅ’ⰲⰵⱃⱁ.

Ⰽⰰⱂⰻⱅⱆⰾ’ ⰸⰰ ⰳⱃⰰⰴ.

.ⱍ. .ⱅ. .ⰿ. .ⰾ. ⰿⰻⱄⰵⱌⰰ ⰻⱓⱀⰰ ⰴ’ⱀⰻ .ⰻ. ⰱⱆⰴⱆ-ⱋⰻ ⱄⱆⰴ’ⱌⱏ ⰻ ⰲⰻⱋ’ⱀⰻⱌⰻ ⰻ ⰽ’ⰿⰵⱅⰻ ⱂⱃⰵⰴ ⱌⱃⰻⰽⰲⱆ ⱆⱍⰻⱀⰻⱎⰵ ⰿⰵⱓ ⱄⱁⰱⱆ, ⰴⰰ ⰽⰰⰴⰰ ⰱⱆⰴⰵ ⰳⱃⰰⰴⱆ ⰽⰰ ⱂⱁⱅⱃⰻⰱⰰ ⰲⰻⱋⰵ ⰻⰿⰻⱅⰻ ⰿⰵⱓ ⱄⱁⰱⱆ ⰴⰰ ⰱⱆ-ⰴⰵ ⰸⰲⰰⱀⱏ ⰲⰰⱄⱏ ⱂ’ⰾ’ⰽ’ ⱂⱁ ⰱⱆⱄⱁⰲⰻⱋⰻ, ⰲⰵ-ⰾⰻ ⰻ ⰿⰰⰾⰻ. ⰻ ⰴⰰ ⰻⰿⰰ ⱅⱁ ⰲⰻⱋⰵ ⰱⰻⱅⰻ ⰲ’ ⱀⰵⰴⰻⰾⱓ ⰸ’ ⰿⰰⱎⰵ, ⰻ ⱍⰰ ⰱⰻ ⰲⰻⱋⰵ ⱆⱍⰻⱀⰻⰾⱁ, ⰴⰰ ⱀⰵ ⰿⱁⱃⰵ ⱀⰻⰵⰴⱏⱀⱏ ⱃⰵⱋⰻ ⱂⱃⱁⱅⰻⰲⱆ ⱅⱁⰿⱆ.

Ⰽⰰⱂⰻⱅⱆⰾⱏ: ⱁⰱⱃⰰⱅⰻ ⱁⱂⱋⰻⱀⰻ ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⰰ ⰸⰰ ⱂⱁⱅⱃⰻⰱⱆ.

Ⰽⰰⰽⰻ ⰰⰽⱁ ⰱⰻ ⰽⰰ ⱂⱁⱅⱃⰻⰱⰰ ⱁⱂ’ⱋⰻⱀⰻ, ⰴⰰ ⰱⱆⰴⰵ ⱁⰱⱃⰰⱀⱏ .ⰰ. ⱍⰾⱁⰲⱑⰽⱏ ⰻ ⰽⱁⰾⰻⰽⱁ ⰻⱈ’ ⰱⱆⰴⰵ (sic) ⱅⱃⰻⰱⰻ, ⰻ ⰴⰰ ⱄⰵ ⱀⰻⰿⰰ ⰸ’ⰵⱅⰻ ⱀⰻⰵⰴⱀⱆ ⱄⰽⱆⰾⱆ· ⰰ ⰽⰻ ⰱⰻ ⱄⰵ ⰸ’ⰵⰿⰰⰾⱏ, ⱂⰾⰰⱅⰻ .ⰱⰹ. ⱌ’ⰾⰵⰸⰰ (ⱌⰵⰽⰻⱀⰰ ⰸⰾⰰⱅⰰ)*) ⰲⰻⱋ’ⱀⰻⰽⱏ, ⰻ ⰲⰰⱀⰻ ⰸ’ ⰲⰻⱋⰰ ⰴⰰ ⰻⰿⰰ ⰱⰻⱅⰻ. ⰰ ⱅⰻⱈⱏ ⰲⱃⱀⰻⰸⱏ ⰱⱆ-ⰴⰻⰿⰰ .ⰱ. ⰴⰵⰾⰰ ⱁⱂⱋⰻⱀⰻ, ⰰ ⱅⱃⰵⱅⰻ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ.

III. Pripověsti, lětopisi i drugi predmeti měšovita sadèržaja.

a) Iz regulah reda Benediktova, pisanih za hèrvatski manastir u Rogovu; rukopis 14. věka.

Ⰽⰰⰽⱁ ⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⱁ ⱂⱃⰵⰴⱄⱅⰰⰲⰻⱅⰻ.

Ⱅⱄⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻ ⰽ’ ⰿⱁⰾⰻⱄⱅⰲⱁ ⱂⱃⰻⰾⰰⰳⰰⱓⱎⰵ-

---

*) Pita se, jeda li je rukopisna rěč c’leza dobro razrěšena u ‚cekina zlata‘; nije li to može biti město ckleza, a cklez prema ckvrniti itd. m. sklez, strbg. склѧзь : schilling?

ⱋⱑⰵ, ⰽⰰⰽⱁ ⰻ ⱈⱃⰻⱄⱅⰰ ⱂⱃⰻⱑⱅⰻ ⰱⱆⰴⰻⱅⰵ, ⰴⰰ ⰵⱃⰵ ⱁⱀⱐ ⱈⱁⱋⰵ ⱃⰵⱋⰻ· ⱄⱅⱃⰰⱀⰰⱀⱐ ⰱⰻⰾⱐ ⰻ ⱂⱃⰻⱑⱄⱅⰵⰿⰵ. ⰻ ⰲⱄⰻⰿⱐ ⱂⱁⱎⱅⰵⱀⱐⰵ ⰲⰸⰴⰻ ⱄⰵ, ⰴⰰ ⰲⰵⱋⰵ ⰽⱃⱄⱅⱐⱑⰿⱐ[1] ⰴⱁⰱⱃⰵ ⰲⰵⱃⰵ ⰻ ⱈⱁⰴⰲⰵⰿⱐ. ⰻ ⰽⰰⰾⰻⰽⰰ ⰳⱁⱄⱅⰻ ⱂⱃⰻⰴⱁⱎⰵ, ⱂⱃⰻⱎⰾⱐ ⰻ ⰱⱃⰰⱅⰻⱑ ⱂⱃⱁⱅⰻⰲⰰ ⰻⰿⱐ ⱅⰰⱌⰻⱅⰵ[2] ⰻ ⰲ ⱄⰾⱆⰶⰱⰵ ⰾⱓⰱⱄⱅⰻⱓ, ⰻ ⱂⱃⰲⱁ ⱀⰰ ⰲⰽⱆⱂⱐ ⰿⱁⰾⰻⱅⰲⱆ ⱄⱅⰲⱁⱃⰻⱅⰵ, ⰻ ⱅⰰⰽⱁ ⱀⰰ ⰲⰽⱆⱂⱐ ⱌⰵⰾⱁⰲⱁⰿⱐ ⱄⱀⰻⰴⰻⱅⰵ ⱄⰵ. ⱅⰰ ⱌⰵⰾⱁⰲⱐ ⱂⱃⰰⱅ’ ⰿⱁⰾⰻⱅⰲⰰ ⱀⰵ ⰲⰸⰴⰰⰻ ⱄⰵ ⱄⰽⱁⰸⰻ ⱑⰾⱐ[3] ⱄⱁⱅⱁⱀⰻⱀⱐ. ⰲ’ ⱂⱁⰽⰾⱁⱀⰵⱀⱐⰻ ⰲⱄⰰⱎⰰⱄⰽⱁ ⱆⰿⰻⰾⰵⱀⱐⰵ ⰲⰸⰴⰰⰻ ⱄⰵ ⰲⱄⰻⰿⱐ ⰳⱁⱄⱅⰵⰿⱐ, ⰽⰻ ⱂⱃⰻⱈⱁⰴⰵ ⰻⰾⰻ ⰰⰿⰱⰰⱄⰰⰴⰵⰿⱐ, ⱂⱁⰽⰾⱁⱀⰵⱀⰻⰵⰿⱐ ⰳⱃⰰⰴⱁⰿⱐ ⰻⰾⰻ ⱅⱃⱆⰱⰰⰿⱐ ⱀⰰ ⰸⰵⰿⰾⱓ ⱂⰰⰴⰵⱀⰻⰵⰿⱐ· ⱈⱃⰻⱄⱅⱐ ⰲ ⱀⰻⱈⱐ ⰱⱆⰴⰻ ⱂⱁⱎⱅⰵⱀⱐ, ⰽⰻ ⱄⰵ ⱂⱃⰻⰵⰿⰾⰵ, ⰰ ⰳⱁⱄⱅⰻ ⱂⱃⰻⱑⱅⰻ ⱂⱁⰺⰴⰻⱅⰵ ⱄⰵ ⱀⰰ ⰿⱁⰾⰻⱅⰲⱆ, ⱂⱁ ⰿⱁⰾⰻⱅⰲⰻ ⱄⰵⰴⰻ ⱂⱃⰻⰴⱃⱐ ⰻⰾⰻ ⰽⰰⰿⱁ ⱁⱀⱐ ⰸⰰⱂⱁⰲⰻ, ⱎⱅⰻ ⰳⱁⱄⱅⰵⰿⱐ ⰸⰰⰽⱁⱀⱐ ⰱⱆⰴ’ⰻ, ⰴⰰ ⱄⰵ ⱂⱁⰽⱃⰻⱂⰵ ⰲ’ ⰴⱆⱎⰰⱈⱐ, ⰻ ⱂⱁⱅⱁⰿⱐ ⰲⱄⰰⰽⰰ ⱂⱁⱅⱃⰻⰱⰰ ⱅⰰⰽⰰ ⰲⰸⰴⰰ-ⰻⰿⱐ ⱄⰵ. ⱄⰽⱃⰰⰸⰻ ⰳⱁⱄⱅⰻ ⱁⱅ ⱂⱃⰻⰴⱃⰰ ⱂⱁⱄⱅⱐ ⰻⰸⰴⰰⰿⰾⰵⱀⱐ ⰱⱆⰴⰻ. ⰰⰽⱁⰾⰻ ⰱⱆⰴⰵ ⱅⰰⰽⱐ ⰴⱐⱀⱐ, (ⰴⰰ) ⱂⱁⱄⱅⱐ ⱄⰵ ⱀⰵ ⰿⱁⱃⰵ ⱄⰽⱃⰰⰲⰻⱅⰻ, ⰰ ⰱⱃⰰⱅⱐⰰ ⱂⱁⱄⱅⱐ ⱄⰲⱁⰻ ⱀⰰⱃⰵⱍⰵⱀⱐ ⰴⱃⰶⰻⱅⰵ. ⰰ ⱁⱂⰵⱅⱐ ⰳⱁⱄⱅⰵⰿⱐ ⱀⰰ ⱃⱆⱌⰻ ⰲⱁⰴⱆ ⰴⰰⰻⰿⱐ, ⰻ ⱀⱁⰸⰰ ⰳⱁⱄⱅⰵⰿⱐ ⱁⱂⰵⱅⱐ ⰻ ⰱⱃⰰⱅ’ⰰ ⰲⱄⰻ ⱆⰿⰻⰲⰰⰻⱅⰵ. ⰻ ⰽⰰⰴⰰ ⱀⱁⰳⰰ (sic) ⱆⰿⰻⱓⱅⱐ, ⱃ’ⱌⰻⱅⰵ ⱄⱐ ⰲⰵⱃⱄⱆⱄ[4]: „ⱂⱃⰻⱑⱈⱁⰿⱐ ⰱⱁⰶⰵ ⰿⰻⰾⱁⱄⱅⱐ ⱅⰲⱁⱓ ⱂⱁ ⱄⱃⱑⰴⰵ ⱌⱃ’ⰽⰲⰵ ⱅⰲⱁⰵⰵ“. ⱆⰱⱁⰳⰻⰿⱐ ⰻ ⱈⱁⰴ’ⱌⰵⰿⱐ ⰲⰵⰴⰻⱎⱀⰰ ⱂⱃⰻⱑⱅⰻⰵ ⰲⰸⰴⰰⰻ ⱄⰵ, ⰵⱃⰵ ⰲ ⱀⰻⱈⱐ ⱀⰰⰻⰲⰵⱋⰵ ⱂⱃⰻⰵⰿⰾⰵⱅⱐ ⱄⰵ ⱈⱃⰻⱄⱅⱐ, ⰰ

[1]) To je onakov dativ, kao na strani 133.: gradjamь m. gradjanomь, dubrovьčamь m. dubrovьčanomь. [2]) m. tьcěte. [3]) u kajk. narěčju poznata rěč: ‚jal‘. [4]) lat. rěč: versus.

ⰱⱁⰳⰰⱅⰻⰿⱏ ⱄⱅⱃⰰⱈⱁⱄⱅⱏ ⱂⱁⱍⱅⰵⱀⱏⰵⰿⱏ ⰲⰸⰴⰰⰻ ⱄⰵ. ⰽⱆⱈⰻⱀⰰ ⱁⱂⰰⱅⱁⰲⰰ ⰻ ⰳⱁⱄⱅⰻ ⱁⱅ ⱄⰵⰱⰵ ⰱⱆⰴⰻ, ⰴⰰ ⱀⰰ ⰲⱃⰻⰿⰵⱀⰰ ⱀⰰⱃⰵⰼⰵⱀⰰ ⰳⱁⱄⱅⰻ, ⰽⰻ ⱍⰰⱄⱅⱁ[5] ⱂⱃⰻⱈⰰⰼⰰⱈⱆ ⰽ’ ⰿⱁⰾⱄⱅⰻⱃⱆ, ⱀⰵ ⰴⰰⰸⰻⱅⰵ ⰱⱃⰰⱅ’ⰵ. ⰻ ⰲ’ ⱅⱁ ⰻ ⱍⱃⱑⰸ ⰾⱑⱅⱁ ⱄⰾⱆⰶⰻⱅⰰ ⰴⰲⰰ ⰱⱃⰰⱅⰰ, ⰻ ⱅⰰ ⰴⰾ’ⰳⱏ ⰴⰰ ⱄⰲⱃⱎⰻⱅⰰ. ⰰⰽⱁ ⰻⰿⰰ ⰱⱆⰴⰵⱅ’ ⰴⱃⱆⰶⰱⰰ ⱅⱃⱑⰱⰻ, ⰲⰸⰴⰰ-ⰻⰿⰰ ⱄⰵ, ⰴⰰ ⰱⱃⰵⰸ ⰿⱃⰿⱃⰰ ⱅⰲⱁⱃⰻⱅⰰ ⱄⰾⱆⰶⰱⱆ ⱄⰲⱁⱓ. ⰰⰽⱁ ⰾⰻ ⰻⰿⰰⱅⰵ ⰿⰰⱀⰵ ⰴⰾⰳⰰ, ⰻⰴⰻⱅⰰ ⱀⰰ ⰴⱑⰾⱁ, ⰽⰻ ⰻⰿⰰ ⱄⰵ ⰸⰰⱂⱁⰲⰻ. ⰻ ⱅⱁ ⱀⰵ ⰾⰻ[6] ⰻⰿⰰ ⰱⱆⰴⰻ, ⱀⰰ ⰻ ⰲⱄⰻⰿⱏ ⱄⰾⱆⰶⰱⰵⱀⰻⰽⱁⰿⱏ ⰿⱁⰾⱄⱅⰻⱃⰰ: ⰽⰰⰽⱁ ⰽⰰⰴⰰ ⱂⱁⰿⱁⱋⱏ ⱂⱁⱅⱃⱑⰱⱀⰰ ⰵⱄⱅⱏ, ⰲⰸⰴⰰ-ⰻⰿⱏ ⱄⰵ. ⰰ ⰳⰴⰰ ⱂⱃⰰⰸⰴⱀⱆⰻⱎⰻ ⱄⱆ, ⱅⰲⱁⱃⰻⱅⰵ ⰸⰰⱂⱁⰲⰻⰴ’. ⰰ ⰱⱃⰰⱅⱏ ⰵⰴⰻⱀⱏ, ⰽⰻ ⰻⰿⰰ ⰲ ⱄⰵⰱⰻ ⰱⱁⰾⰻⱓ ⰱⱁⱑⰸⰰⱀⱏ, ⱁⱅ ⱄⰵⰱⰵ ⰻⰿⰻⰼⱏ ⰳⱁⱄⱅⰻⱀ’ⱀⰻⰽⱆ ⱀⰰⱃⰵⰼⰵⱀⱆ ⱂⱁⱄⱅⰻⰾⰰⱀⰻ ⰻ ⱂⱃⱁⱄⱅⰻⱃⰽⰰⱀⰻ. ⰻ ⱈⱃⰰⰿⱏ ⰱⰻⰾ’ⰻ ⰿⱆⰴⱃⱁⰽⱁ ⰿⱆⰴⱃⰰⰵ ⰱⱃⰰⱅⰻⰵ ⱀⰰⱃⰵⰼⰵⱀⱏ ⰱⱆⰴⰻ. ⰰ ⰽ’ ⰳⱁⱄⱅⰵⰿⱏ ⱀⰻⰵⰴⰻⱀⱏ, ⰽⰻ ⱀⰻⰿⰰ ⰸⰰⱂⱁⰲⰻⰴⰻ, ⱀⰵ ⱄⰿⰻⰼⱏ ⱂⱃⰻⱄⱅⱆⱂⰻⱅⰻ, ⱀⰻ ⰳⱁⰲⱁⱃⰻⱅⰻ. ⰰⱋⰵ ⰾⰻ ⰽⰻ ⰱⱃⰰⱅ’ ⰲⰻⰴⰻ ⰸⰴⰰⰾⰵⱍⱏ ⰳⱁⱄⱅⰻ, ⱆⰿⰻⰾⰵⱀⱁ ⱂⱁⰽⰾⱁⱀⰻ ⰻⰿⱏ ⱄⰵ, ⰻ ⱂⱃⱁⱄⰻ ⱁⱅ ⱀⰻⱈⱏ ⰱⰾⰰⰳⱁⱄⰾⱁⰲⰾⰵⱀⰻⰰ ⰻⰿⰻⱀⰻⰵ, ⱃⰵⰽⱏ· ⱀⰻ ⰿⰻ ⰴⰾ’ⰳⱏ ⱄ ⰳⱁⱄⱅⰿⰻ ⰳⱁⰲⱁⱃⰻⱅⰻ (ⰻⰿⰻⱀⰻⰵ).

b) Iz někoga glagolskoga sbornika knjižnice Kukuljevićeve, u kojem se sadèržavaju moralno-nabožne pripovědčice; rukopis je iz pèrve polovice 15. věka.

ⰱⱑⱎⰵ ⰽⱃⰰⰾⱏ[1] . . . ⰻ ⰱⱑⱎⰵ ⰲⰵⰾ’ⰿⰻ ⰱⱁⰳⰰⱅⱏ, ⰻ ⰲ’ ⱀⰻⰽⰻ ⰴ’ⱀⱏ ⱂⱁⱍⰵ ⰾⱁⰲⰻⱅⰻ. ⱂⱃⰻⰳⱁⰴⰰ ⱄⰵ ⰵⰿⱆ ⱂⱃⰻⱅⰻ ⱀ’ ⰵⰴⰰⱀⱏ ⰾⰻⱂⱏ ⱁⱅⱁⰽⱏ, ⱅⱁⰳⰰ ⱁⱅⱁ-

---

[5]) m. često, kao žadan m. žedan. [6]) m. lě: samo.

[1]) listovi, na kojih je ovaj tekst napisan, městimice su prodèrti.

ⰽⰰ ⱄ' ⰵⰴⱀⰵ ⱄⱅⱃⰰⱀⰵ ⱅⰵⱍⰰⱎⰵ ⰲⰵⰾⰻⰽⱁ ⰿⱁⱃⰵ, ⱄ' ⰴⱃⱆⰳⰵ ⱄⱅⱃⰰⱀⰵ ⱅⰵⱍⰰⱎⰵ ⱃⱑⰽⰰ ⱎⰰⱀⰰⰽ'ⱅⱆⱎⱏ[2], ⱄ' ⱅⱃⰵⱅⱆ ⱄⱅⱃⰰⱀⱆ ⱅⰵⱍⰰⱎⰵ ⱃⱑⰽⰰ, ⰻⰿⰵⱀⰵⰿⱏ ⰿⱁⱃⰵ ⱂⰵⰾⰵⱎⰻⱀⱁ, ⱄ' ⱍⰵⱅⱃⱅⱆ ⱄⱅⱃⰰⱀⱆ ⰱⱑⱎⰵ ⰾⱆⰳ' ⰾⱁⰴⱁⰿⰰ, ⰻ ⱄ' ⱂⰵⱅⱆ ⱄⱅⱃⰰⱀⱆ ⰴⱁⰾⱏ ⰻⱀⰼⰻⰻⱀⱏ, ⱀⰰ ⰽⱁⰿⱏ ⱃⰰⱄⱅⰻⱎⰵ ⰿⱀⱁⰳⱁ ⱌⰲⱑⱅ'ⰻ ⱃⰰⰸⰾⰻⱍⱀⰻⱈⱏ, ⰻ ⰴⱃⰰⰳⱁ ⰿⱆ ⰱⱑ ⱀⰰ ⱄⱃⱌⰻ. ⰻ ⱀⰰ ⱀⰵⰿⱏ ⱂⱁⱍⰵ ⰳⱃⰰⰴ' ⰸⰻⰴⰰⱅⰻ, ⰻ ⱍ'ⱅⱁ ⰱⱑⱎⰵ ⱄ'ⰸⰻ-ⰴⰰⰾⱏ, ⰻⰿⰵⱀⱁⰲⰰ ⱄⰲⱁⰻⰿⱏ ⰻⰿⰵⱀⰵⰿⱏ ⱂⱃⱑⰼⰻⱑ[3]. ⱂⱁ ⱅⱁⰿⱏ ⱂⱃⰻⰵⱎ'[3] ⰽⱃⰰⰾⱏ ⱃⱁⰴⰻ ⱄⰻⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ ⰻⰾⱆⱎⰰ ⰽⱃⰰⰾⰰ· ⰻⰾⱆⱎⱏ ⰽⱃⰰⰾⱏ ⱆⱍⰻⱀⰻ ⱄⰻⰾⱀⱁ ⰴⱑⰾⱁ, ⰻ ⱂⱃⰻⰸⰻⰴⰰ ⰲⰵⱋⰵ ⱁⱅ ⱁⱌⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ, ⰻ ⰻⰿⰵⱀⱁⰲⰰ ⱄⰲⱁⰻⰿⱏ ⰻⰿⰵⱀⰵⰿⱏ ⰻⰾⱆⱎⱏ. ⱂⱁ ⱅⱁⰿⱏ ⰻⰾⱆⱎⱏ ⰽⱃⰰⰾⱏ ⱃⱁⰴⰻ ⱄⰻⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ ⰻⰿⰵⱀⰵⰿⱏ ⰾⰰⰲ'ⰿⰵⰴⱁⱀⰰ. ⱂⱁ ⱅⱁⰿⱏ ⰾⰰⰲⰿⰵⰴⱁⱀⱏ ⱃⱁⰴⰻ ⰰⱎⰰⱃⰻⰽⱆⱎⰰ· ⰰⱎⰰⱃⰻ-ⰽⱆⱎⱏ ⰽⱃⰰⰾⱏ ⱂⱁ ⱁⱅ'ⱍⰻⱀⰻ ⱄⰿⱃⱅⰻ ⱂⱃⰻⰸⰻⰴⰰ ⰲⰵ-ⱋⰵ ⱁⱅ' ⱁⱌⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ, ⰻ ⰻⰿⰵⱀⱁⰲⰰ ⰰⱎⰰⱃⰻⰽⰻⱑ. ⱂⱁ ⱅⱁⰿⱏ ⰰⱎⰰⱃⰻⰽⱆⱎⱏ ⱃⱁⰴⰻ ⱄⰻⱀⰰ ⰴⰰⱃ'ⰴⰰⱀⱆⱎⰰ ⰽⱃⰰⰾⰰ ⰻ ⰴⰰⱃ'ⰴⰰⱀⱆⱎⱏ ⱆⱍⰻⱀⰻ ⱄⰻⰾ'ⱀⱁ ⰴⱑⰾⱁ . . ⰻ ⰻⰿⰵⱀⱁⰲⰰ ⰴⰰⱃ'ⰴⰰⱀⰻⱑ. ⱂⱁ ⱅⱁⰿⱏ ⱃⱁⰴⰻ . . ⱄⰻⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ ⱅⱃⱁⰻⰾⱆⱎⰰ ⰽⱃⰰⰾⰰ. ⱅⱃⱁⰻⰾⱆⱎⱏ ⱃⱁⰴⰻ ⱄⰻⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰳⱁ ⱂⱃⰻⱑⰿⱆⱎⰰ ⰽⱃⰰⰾⰰ. ⰻ ⱂⱃ(ⰻ)ⱑ-ⰿⱆⱎⱏ ⰽⱃⰰⰾⱏ ⰻⰿⱑⱎⰵ ⰶⰵⱀⱆ ⱄⰲⱁⱓ, ⰻⰿⰵⱀⰵⰿⱏ ⱑⰽⱆ-ⱂⱆ ⰳⱁⱄⱂⱁⱓ, ⰻ ⰱⰻ ⱅⰵⰳⱁⱅ'ⱀⰰ ⰻ ⰲ' ⱄⱀⱆ ⰲⰻⰴⰻ ⰳⰾⰰⰲ'ⱀⱓ ⰻ ⰲⰸⱀⰵⱄⰵ ⱄⰵ ⱀⰰ ⱀⰵⰱⱁ, ⰻ ⰲ'ⱀⰻ ⱄⰵ ⱁⱂⰵⱅⱏ ⰽ' ⰿⱁⱃⱆ ⰻ ⰻⰸⰴⱃⱑⱎⰵ ⱄⰵ ⰻⱄⰽⱃⰵ ⱁⱅ' ⱀⰵⰵ ⰻ ⱂⰰⰴⰰⱎⰵ ⱀⰰ ⱅⱃⱁⱓ, ⰻ ⱂⱁⰳⱁⱃⱑ ⱅⱃⱁⱑ ⰴⱁ ⱇⱆ-ⰴⰰⰿⰵⱀⱅⰰ. ⰻ ⱆⰱⱆⰴⰻ ⱄⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⱑ ⱑⰽⱆⱂⰰ ⱁⱅ ⱄ'ⱀⰰ ⰻ ⱂⱁⰲⱑⰴⰰ ⰳⰰ ⰿⱆⰶⱆ ⱄⰲⱁⰵⰿⱆ ⱂⱃⰻⱑⰿⱆ-ⱎⱆ ⰽⱃⰰⰾⱓ, ⰽⰰⰽⱁ ⰱⱑⱎⰵ ⰲⰻⰴⱑⰾⰰ. ⰻ ⱂⱃⰻⱑⰿⱆⱎⱏ

2) valjda: Xanthos ili titi Skamandros. 3) Phrygia, Phryx.

ⰽⱃⰰⰾⱏ ⰿⰻⱎⰾⰰⱎⰵ ⱀⰰ ⱄⱃⱌⰻ ⱄⰲⱁⰵⰿⱏ, ⰻ ⱄ' ⱓⱅⱃⰰ ⱂⱃⰻⰸⰲⰰ . . . ⰿⰵⱎⱅⱃⰵ ⰻ ⱂⱃⱁⱃⱁⰽⰻ . . . ⰴⰰ ⰿⱆ ⱄⰵ ⱂⱃⱁⱃⰵⱍⰵ ⱍⰰ ⱅⱁ (ⰳⱁⰲⱁⱃⰻ) ⱄ'ⱀⱏ. ⰻ ⱂⱃⱁⱃⰵⰽⱁⱎⰵ ⰵⰿⱆ ⰿⰵⱎⱅⱃⰻ ⰻ ⱃⰵⰽⱁⱎⰵ ⰿⱆ· ⱁⱋⰵ[4] ⱂⱁ ⱅⰵⰱⱆ ⱃⱁⰴⰻⱅⰻ (ⱄⰵ) ⱄⰻⱀⱏ ⱁⱅ ⱅⰲⱁⰵⰵ ⰶⰵⱀⰵ, ⱄ'ⰽⱁⰳⰰ ⱁⱋⰵ ⱂⱁⰳⱁⱃⱑⱅⰻ ⱅⱃⱁⱑ ⰴⱁ ⱇⱆⰴⱁⰿⰵⱀⱅⰵ, ⰴⰰ ⱀⰵ ⰱⱆⰴⰵ ⰽⰰⰿⰵⱀⱏ ⱀⰰ ⰽⰰⰿⰵⱀⱑ ⱁⱄⱅⰰⱅⰻ. ⰻ ⱂⱃⰻⰴⰵ ⱂⱃⰻⱑⰿⰾⱎⱏ ⰽⱃⰰⰾⱏ ⰽ' ⱄⰲⱁⰵⰻ ⰶⰵⱀⰻ ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰵⰻ· ⰳⱁⱄⱂⱁⰵ, ⰽⰴⰰ ⱄⰵ ⱃⱁⰴⰻ ⱄⰻⱀⱏ ⱁⰴ' ⱅⰵⰱⰵ, ⱀⰵ ⱈⱃⰰⱀⰻ ⰳⰰ, ⰴⰰ ⱃ'ⱌⰻ ⰳⰰ ⱆⰱⰻⱅⰻ. ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰳⱁⱄⱂⱁⱑ ⱑⰽⱆⱂⰰ· ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⰵ ⰲⰵⰾⰻⰽⱁ ⱃⰰⰴⰰ ⱁⰲⱁ, ⱍⰰ ⰵ ⱅⰲⱁⰵ ⱂⱁⰲⰵⰾⱑⱀⰻⰵ. ⰻ ⰽ'ⰴⰰ ⱄⰵ ⱃⱁⰴⰻ ⰴⱑⱅⰻⱋⱏ ⱁⱅ' ⱀⰵⰵ, ⰱⱑ ⰲⰵⰾⰿⰵ ⰽⱃⰰⱄⱀⱏ ⰻ ⱄⰿⰻⱑⰻ ⱄⰵ ⰿⰰⱅⰵⱃⱑ, ⰻ ⱂⱁⰲⰻ ⰵⰳⱁ ⱅ' ⱈⱃⰰⱍⰻⱀ' ⰻ ⱂⱁⰲⰻ ⰲ' ⱀⰻⰿⱏ ⰿ'ⱀⱁⰳⱁ ⰸⰾⰰⱅⰰ, ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⰵⰴⱀⱁⰿⱆ ⱓⱀⰰⰽⱆ[5]. ⰲ'ⰸⰿⰻ ⱄⰻⰵ ⰴⱑⱅⰵ ⰻ ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⰻ ⰵ ⰴⰰⰾⰵⰽⱁ ⱁⰴ' ⱅⱃⱁⰵ, ⰻ ⰲⱃ'ⰸⰻ ⰵ ⰲ' ⰽⱃⰰⰻ ⱄ' ⱂⱆⱅⰻ. ⰻ ⱅⰰⰽⱁ ⱄⱅⰲⱁⱃⰵⱀⱁ ⰱⱑ. ⰻ ⱂⱃⰻⰴⰵ ⰵⰴ'ⱀⱏ ⱂⰰⱄⱅⰻⱃⱏ ⰻ ⱀⰰⰻⰴⰵ ⰳⰰ, ⰽⱁⰿⱆ ⰱⱑⱎⰵ ⱂⰰⱄⱅⰻⱃⱆ ⰶⰵⱀⰰ ⱅⱆ ⱀⱁⱋⱏ ⱃⱁⰴⰻⰾⰰ ⱄⰻⱀⰰ, ⰻ ⱂⱃⰻⱀⰵⱄⰵ ⰳⰰ ⰽ ⱀⰵⰻ ⰻ ⱃⰵⱍⰵ· ⰶⰵⱀⱁ, ⱈⱃⰰⱀⰻ ⱅⰰⰽⱁ ⱅⱁⰳⰰ ⱅⰰⰽⱁ ⱁⰲⱁⰳⰰ. ⰻ ⰲⰵⱄⰵⰾⰰⱎⰵ ⱄⰻ ⰻ ⱀⰵⰿⱏ, ⰻ ⰻⰸⰴⰵ ⰿⱆ ⰻⰿⰵ ⱂⰰⱃⰻⰶⱏ, ⰵⱃ ⱃⰰⱄⱅⰻⱎⰵ ⰻⱄ'ⰽⱃⱑⰶⰻⱅⱏ ⰲⰻⱓ ⰽⰰⰽⱁ ⱇⰰⱃⰻⰶⱏ. ⰰ ⰽⱁ ⰵⰻ ⰱⱑⱎⰵ ⰿⰾⰰⰼⰻ ⱄⰻⱀⱏ, ⱃⰰⱄⱅⰻⱎⰵ ⱑⰽⱁ ⰻ ⰴⱃⱆⰳⱁ ⰴⱑⱅⰵ. ⰻ ⰽ'ⰴⰰ ⰻⰿⰰ ⰱⱑ .ⰶ. ⰾⱑⱅⱏ, ⰳⱃⰵⰴⰻⱈⱁⱅⰰ ⱀⰰ ⱂⱁⰾⰵ ⱄ' ⱂⰰⱃⰻⰶⰵⰿⱏ ⱄ' ⱁⱌⰵⰿⱏ ⱄⰲⱁⰻⰿⱏ, ⰻ ⰳⱃⰵⰴⰻⱈⱁⱅⰰ ⱁⰽⱁ ⰴⱁⰱⰻⱅ'ⰽⰰ ⰻ ⱄⱅⰰⰲⰵⱅⰰⱎⰵ ⱂⰰⱃⰻⰶⱏ .ⰱ. ⰲⱁⰾⰻ, ⰻ ⰽⰻ ⰵⱓ ⰴⱁⰱⰰⱃⰰⱎⰵ ⰴⱃⱆⰳⱁⰿⱆ, ⱅⱁⰿⱆ ⱂⰰⱃⰻⰶⱏ ⱄ'ⱂⰾⰵⱅⰻⱎⰵ ⱁⱅ' ⱌⰲⰻⱅ'ⱑ ⰽⱃⱆⱀⰻⱌⱆ ⰻ ⰽⰾⰰⰴⰻⱎⰵ ⱀⰰ ⱃⱁⰳⰵ· ⰰ ⰽⰻ ⱀⰵ ⰴⱁⰱⰻⰲⰰⱎⰵ, ⱅⱁⰿⱆ ⱁⱅ' ⱄⰾⰰⰿⰵ

[4]) m. hoće. [5]) još u pèrvobitnom znamenovanju.

ⱂⰰⱃⰻⰾ' ⰴⱑⰾⰰⱎⰵ ⰽⱆⱍ'ⰿⰻⱌⱆ. ⰰ ⰴⱃⱆⰳⰻ ⱄⰻⱀ ⱂⰰⱄⱅⰻⱃⰵⰿ ⰲⰴⰵⰾⰰⱎⰵ ⰶⰰ(ⱎⰻⱀⱆ). ⰽ'ⰴⰰ ⱂⱃⰻⰴⰵ ⱆ ⰱⱀⰰⱍ'ⱄⰽⱁ . . . ⰳⱃⰵⰴⰻⱎⰵ, ⰳ'ⰴⱑ ⱄⰾ . . . ⰻ ⰲⰻⱅⰵⰸⰻ ⰻ ⰽⱆⱎⰰⱎⰵ . . ⰻ ⱂⱃⰵⰿⰰⰳⰰⱎⰵ ⰲ' ⰲⱄⰰⰽⱁⰻ ⱃ'ⰲⰰⱀⰻ. ⰻ ⱅⱆ ⱂⱃⱁⰱⱁⰴⰵ ⰵⰴⰻⱀⱁⰳⰰ ⰲⰻⱅⰵⰸⰰ, ⰻⰿⰵⱀⰵⰿ ⱌⰻⱅⰰ, ⱂⱃⰵⰴ' ⰰⱂⰻⰵⱎⰵⰿ ⰽⱃⰰⰾⰵⰿ. ⰻ ⱂⱁ ⱅⱁⰿ ⱆⱍⰻⱀⰻ ⱂⱃⰻⰸⰿⰰⱅⰻ ⰽⱃⰰⰾⰺ ⰸⰱⱁⱃⰺ, ⰻ ⱃⰵⱍⰵ ⱂⱃⰵⰴ' ⰲⱄⰻⰿⰻ ⰸⰱⱁⱃⱁⰿ ⱂⱃⰰⰲⰴⱆ, ⰽ'ⱅⱁ ⱁⱎⰵ ⱁⰴ' ⰲⰰⱄⰻ ⱂⱁⰿⰰⰳⰰⱅⰻ ⱂⱃⰻⰸⰿⰰⱅⰻ ⰽⱃⰰⰾⰰ ⰲ ⱅⱃⱁⰻⱄⰽⱁⰿ ⱃⱁⰴⱆ, ⱂⱁⰿⰰⰳⰰⰻ ⰿⰻ, ⱁⱍⱆ ⰿⱆ ⰴⰰⱅⰻ ⱅⱃⰻ ⰴⱃⱁⰾⰻ ⰸⰾⰰⱅⰰ. ⰻ ⱄⰾⰻⱎⰰⱄⱅⰰ ⱅⱁ .ⰴ. ⰴ'ⱑⰲⰾⰰ ⰸⰵⰿⰾⱀⰰ ⱂⰵⰱⱆⱎ[6] ⰻ ⱀⰵⱂⱅⰵⰱⱆⱎ, ⱌⱑⱃⰻⱄⱅⰰ ⱄⰵ ⱎ'ⱀⰻⰿⰻ. ⰻ ⰱⱑⱎⰵ ⱂⰵⰱⱆⱎ ⰳⰲⱄⰾⱀⰻⰽ, ⰻ ⰳⰲⱃⰻⱎⰵ ⰻ ⰳⱃⰵⱃⰻⱎⰵ ⰽⰰⰿⰵⱀ'ⰵ ⰿ'ⱀⱁⰳⱁ ⰻ ⰲⱄⰰⰽ ⱀⰰ ⱄⰲⱁⰵⰿⰻ ⰿⱑⱄⱅⱑ ⱄⱅⰰⱑⱎⰵ, ⰻ ⰸⰻⰴⰰⱎⰵ ⱄⰵ. ⰻ ⰱⱑⱎⰵ ⱀⰵⰽⱅⰵⰱⱆⱎ ⰿⱁⱃ'ⱄⰽⰻ ⰴ'ⱑⰲ'ⰾⰻ, ⰻ ⰸⰰⱂⱁⰲⱑⰴⰰⱎⰵ ⰿⱁⱃⰻ ⰻ ⰳⱃⰵⰴⱆⱎⰵ ⱅ'ⰾⰰⰽ ⰸ' ⰿⱁ-ⱃⰰ ⰻ ⱂⱃⰵⰾⰻⱀⰰ, ⰻ ⰸⰻⰴⰰⱎⰵⰿⱁⱅⰰ, ⰽⰲⰴⰰ ⰶⱁⱅⱑ-ⰶⱁⱅⰰ. ⰻ ⱄⰲⱃⱎⰻⱄⱅⰰ 'ⰲⱄⰰ ⰴⱑⰾⰰ, ⰻ ⱂⱃⰻ-ⰴⱁⱄⱅⰰ ⰽ ⱂⱃⰻⱑⰿⰰⰲⰰ ⰽⱃⰰⰾⱓ ⰻ ⱃⰵⰽⱁⱄⱅⰰ: ⰳⱁ-ⱄⱂⱁⰴⰻⱀⰵ, ⰴⱑⰾⱁ ⱄⰲⱃⱎⰻⱄⰲⰰ, ⰴⰰⰻ ⱀⰰⰿⰰ ⰲ-ⰲⱑⰿⱅ ⱍⰰ ⱄⰻ ⱀⰰⰿⰰ ⱁⰱⰵⱋⰰⰾ. ⰻ ⱁⱀ ⰻⰿⰰ ⱂⱁ-ⰽⰰⰸⰰ ⰳⱃ'ⱄⱅ ⰻ ⱂⱃ'ⰳⰻⱋⰵ[7] ⰻ ⱃⰵⱍⰵ: ⱁⰱ'ⰾⱓⰱⰻⱅⰰ ⰿⰵⱓ ⱄⰻⰿⰻ ⰴⱁⰾⰻ . . . ⰻ ⱂⱁⰸⰲⰰⱄⱅⰰ ⰵⰳⱁ ⱂⱃⰲⰴ' ⱓⱂⰻⱅⱃⰰ ⰱⱁⰳⰰ ⰻ ⱀⰵ ⰿⱁⰳⱁⱄⱅⰰ ⰵⰳⱁ ⰲⱂⱃⰲⰴⱅⰻ (ⰻ ⱂⱃⰻⰴⱁ)ⱄⱅⰰ ⰽ' ⱂⱃⱁⱃⱁⱍⰻⱌⰰⰿ, ⰴⰰ ⱂⱃⱁⱃⰵⰽⰲⱅ' ⰸⰾⱁ ⱁ ⱅⱃⱁⰻⱄ(ⰽⱁⰿ ⰳⱃⰰⰴⱆ). ⰻ ⱂⱃⱁⱃⰵⱍⰵⱀⱁ ⰱⰴ ⱁ ⱅⱃⱁⰻ, ⰴⰰ ⱀⰵ ⱄⱅⱁⰻⱅ ⰴⱁ ⰲⱃⰵ. . ., ⰴⰰ ⱄⰵ ⱃⰰ-ⰸⱁⱃⰻⱅ ⰲ ⱂⱃⰻⰲⱑⱍⰲⰵⰲⱁ ⰲⱃⰲⰿⰵ. ⰻ ⱂⱁ ⱅⱁⰿ' ⰾⰵⱀⰰⱎⰵ ⱄⰵ ⱂⱁⰾⰵⰲⱁⱎⰻ ⰽⱃⰰⰾⰻ ⱅⰵⱅⰻⱎⰵⰿ ⰳⱁ-

---

[6]) Phoebus: Neptunus. [7]) pogrěška u rukopisu m. pregršte,

[illegible]

c) Iz života Aleksandra Velikoga; po rukopisu roudničkom, koji je pisan starohèrv. jezikom 15. věka a cirilicom bosanskom.

И тако му говорећи к еванту цару своему доведоше га. евант бише под никим дривом високим и липим лежаше, вода липа близу нега истикаше, подстарте нему и покров од листѣ тога бише. евант александра видив, главом покимав, рече· зач к нам дошал еси, неуставнога и неволнога свита цару. и нега за руку ва-

---

[8]) u rkop. pogr. vate. [9]) discordia! [10]) u rukop. pogr. ne v'mi.

зам рече˙ близу мене седи. александар близу нега седе. евант главу негову руками к себи обратив и ню слатко целивав, рече˙ радуи се всих глав главо! када вас свит примеш, тада веће башћине свое не видиш˙ када все земалско примеш, тада ада наслидиш. то слишав александар душом оскарби и к еванту рече˙ зач ово рече мани; евант рече нему˙ веле разумни мужу, не трибуе ти ричи тумачити. и рече му александар˙ ако заповидаш да донесу нам, ча у земли находи се нашои. он рече˙ донеси. александар филону рече хлиб чист и вино донести. евант то видив ништор не пriђ и рече˙ печене то вам храна угодна е, и мани храна од дрива овога е и пите од ових источников. од земле роено мое тило е и од матере земле хранимо се. свите мое есу од листђ овога. ум наш вазда е на неби, не печалимо се ничимре земалским, жите наше без бриге, и на многа лита, када од житђ овога преходимо, друго нико безконачно жите находимо, гди нам ум барзо е. и ним александар почуди се и проплакав рече˙ право ови люди боже жите живу. и к еванту рече˙ од куда ви овди вселили сте се; он му рече˙ адамови внуци есмо, и како адам од овди изагнан би, ми остасмо овди, синове ситови сина адамова, кога мисто абела бог нему дарова. евант ка александру рече˙ ви зач царске свите носите и разлике хране ђисте, свађюћи се и бијюћи се, и закалате се, дружину вашу, люди, и од них закалате се; царство и силу ишћући како убози люди умирате и мислите о плиних и о ратих и о карви пролиђню, и да када вам се не наиде рат, тада на дивђе люди исходите, и них убиђте.

Од исполинов.

И шест дни прешад на мисто нико лужно доидоше. и ту люди на них усташе. од паса гори чловик, а ниже паса доли кон. исполини називаху се. и них много на александра нађха, стриле носећи и луке. стриле них железа не имиху, да вретено од камене диаманта. и них видив александар рече македонаном˙

учинимо хитрост, да много од них одведемо в македонию ухитивши. около воиске ђрке дубоке рече ископати и них травом и тарстем рече покрити. они на бои доидоше и хитрости разумних люди не знаху, и мнози од них у ђрак упадоше. александар с воиску свою на них поиде, много од них уби, и десет тисућ од них живих ухити, и них у питоми свит изведе. и толико они барзи биху, колико ништор на земли не утицаше ним, и тако стрилаху, да ништор руками своими не гришаху. и ним алексадар оруже учини и стриле и мече них научи носити, и много нему на арвани поработаше. када их у свит изведе, витар студен на них дахну и вси помрише.

Од Пора индиискога цара.

на државу земле индииске доиде и филона у персидию посла к роксанди царици. и то пор велики индииски цар чу, гласника ка александру с книгом посла говорећи· тако пор велики индииски цар такмен всим индииским богом александру македониискому цару пишемо. ва уши наши доиде, ере дариђ цара персидскога убене подвиже те. и то за лудост изгубил еси. не знаш ли, да пред силом мою вса земла умистити ме не море; и ђ рассардив се вас свит пред маном изнеморе. да буди ти доволе лудости твое и почтене од мене вазми, и царству мому донеси, а сам у македонию бижавши, животом твоим промишлаи. ако ли тому не веруеш, да и у македонии сакрити ми се не можеш. ту книгу александар приђм и прочти, к пору другу одписав рече говорећи· тако александар цар над цари, и всим кнезем и царем цар не свою храбростю, да божим хотинем, великому пору цару индиискому. ти мани пишеш, ере дариево убене подвиже ме· да знаш, ере дарии богом такмелаше се како и ти. да одколе богe ваше убих, вач уфате се; ти мани противиш се, ако си од бога силнии, зач дарию не поморе; да за исто хотише, али не море. ако ли и мођаше, да ли не сми. ђа на те грем с помоћу бога са-

баота, не како на бога, да како на паимледниега чловика, ере човик недостоѣн еси. како богом такмиш се; бога нигдор никадаре види. и са всом силом на бои иди, да болю частю мацедонам дужан будеш. колико с већу воиску на нас доидеш, токико с већу храбростю разбити те имамо.

По том заповида александар и доведоше к нему великога буцифала, и види александра буцифал умирајући и желио вишћаше и много арзаше, и сузе од очию неговию како у чловици непрестано идиху и ногами землю копаше. александар то видив похити га за гриву и рече· о мили мои коню, тебе брата имих, да веће други александар на те не ће усести. по том александар позрив на врионуша и рече· о предраги мои врионушу, ча ми зло да а за мое добро; да проклет е, гдо храни госпоцкога убоицу, и гдо храни градскога издаицу, и гдо храни блудника госпоцке куће· да залога убии, да се зло не множи, да скрати. врионуш сташе муче, не умие ча говорити. и ту стое буцифал скочи и похити зуби врионуша за врат и одкиде му главу, и на землу га притишће, и ногами та попра. александар то видив и рече· брате драги врионушу, попии чашу, ком мани послужи. и скочив потоломеи и филон и рассикоше врионуша на дробно, и рекоше нега врићи псом. александар на властеле своe погледав рече· како вас свит приѣх, и по пустих землах ходих и до раѣ доидох кади адам прадид наш живил бише, и все крае земле видих и висину небеску испитах и дубину морску познах и смарти утећи не могох, да похою онде, гди су вси ки су од вика умарли. паки се видити имамо, када мартви од гробов устану, на судишћу оном страшном и на великом тарговишћу великога бога сабаота, како ми указа пророк еремиѣ. и то рек велики цар александар умри в земли, ка се зове гесем, в страни халдеиској, близу еюпта на меюричю сирском, на рици нили, на мести, гди е осип седам житниц фараону цару учинил.

d) Starohèrvatska kronika, po novijem prěpisu iz 16. věka.

U tom vrimenu biše u gradu, ki se zoviše Tesalonika, jedan člov?k mnogo naučen, i filozof imenom Kostanc, i taj muž biše sasvima dobar i sveta života, i u onom mistu velik meštar, i velmi spametan, i od ditinjstva muž svet, i nadahnut duhà sveta, i izide iz Tesalonike, i pojde u Kazariku, i onde pripovida viru karstjansku i karšćaše ki se obraćahu, i u ime otca i sina i duha sveta. I na viru karstjansku obrati svu Bulgariu. I ta(d) umri kralj Satimir, i prija kraljevstvo i poča kraljevati muž dobar i pravden, imenom Budimir, koga biše mei njimi obratil rečeni božji sluga i muž; ki kralj biše naučen, koji mnogo dan pričaše se filosofi, kojih razumom svojim dobivaše, i pojde i on u Kazariku, i ondi dobrovoljno primiše ga i veseljahu se gospodstvu njegovu, i ovde pribiva kraljujući sveti puk, koji Kostanc biše obratil. I tada biše papa Stipan, i posla listove ka svetu mužu Kostancu zovući ga k sebi, jere slišao biše kako pripovidaše viru Isusovu, i da biše tolik puk obratio na viru Isusovu, i zato ga viditi želiše. I tako sveti muž Kostanc naredi popove i *knjigu harvacku*, i iztumači iz garčkoga harvacku knjigu, i harvacka iztumači jevangjelja, i sve pištule crikvene, i tako staroga, kako novoga zakona, i učini knjige s papinim dopušćenjem, i naredi misu, i utvardi zemlju u viru Isukarstovu, i vaze prošćenje i obrati k Rimu put svoj, koji mu pod posluh sveti zapovidan biše, i grednuće, navrati se na kraljevstvo svetoga puka, koga biše na viru obratio, kojih gospodovaše mudri i dobri kralj Budimir, koji po Kostancu biše naučen u viru. I razumivše kralj prišastje Kostanca, bi vele vesel, i s poštenjem primi ga, i táda poče Kostanc život i čudesa Isukarstova pripovidati, i napuni i utvardi kralja u viri svetoga jedinstva i trojstva božanstvènoga. I u vsem kralj virova, i karsti se sa svimi ki još u kraljevstvu njegovu bihu nekaršćeni. I papa kada biše poslal po blaženoga muža Kostanca, pošad koji k njemu dojde po papinu dopušćenju, posveti ga za koludra, i pribivaše blaženi muž s kraljem nikoliko dan, koji jure utvarjen u viri, i u zakonih Isukarsto-

vih, vazam prošćenje od obraza kraljeva, i onoga svetoga puka, pojde k Rimu.

I kraljujuće imi sina, i postavi mu ime Zvonimir. I tako živi lit trideset i jedno i umri. I osta kraljem Zvonimir, koji počteni kralj, sin dobroga spomenutja, poče crikve veoma čtovati i ljubiti, i poče dobre pomagati, a progoniti zale. I bi od svih dobrih poljubljen, a od zalih nenavidjen, jere nemogaše zla viditi. I tako nebiše on za Harvate, zašto oni neće biti dobrotom dobiti, da bolji su pod strahom. I za dobroga kralja Zvonimira biše vesela sva zemlja, jere biše puna i urešena svakoga dobra, i gradovi puni srebra i zlata. I nebojaše se ubogi, da ga izji bogati, i nejaki, da mu vazme jaki, ni sluga, da mu učini nepravo gospodin. Jere kralj svih branjaše, zašto ni sam prezpravdeno neposidaše, tako ni inim nedadiše. I tako veliko bogastvo biše, tako u Zagorje, kako u Primorje biše za pravdenoga kralja Zvonimira. I biše puna zemlja svakoga blaga, i biše veće vridna ureha na ženah i mladih ljudij (sic), i na konjih, ner inada sve imanje. I zemlja Zvonimirova biše obilna svakom raskošom ni se nikogar bojaše, ni jim nitkore mogaše nauditi, razmi gnjiv gospodina Boga, koji dojde svarhu ostatka njih, kako pismo govori: Otci zobaše kiselo grozdje, a sinovom zubi utarnuše. Po ovi način i u to vrime zgodi se da cesar rimski s voljom svetoga otca pape posla posle i listove ovako g- dostojnomu kralju Zvonimiru proseće i moleće kako draga brata, i meu kralji karstjanskimi kralja počtovanoga: Oto te molimo i prosimo, da skupiš k sebi svu gospodu zemlje tebi podložne i svih od vridnosti. I kada bude skupšćina, da pročtiš meu svimi ovi drugi list, koga s tvojim listom šalje se, od strane naše, gospodstvu vašemu, moleće, kada pročte, da odgovore, i da dadu nam na znanje volju svoju i odlučenje, ko učine vitezi i baruni s voljom gospodstva tvoga. I tako dobri i sveti kralj Zvonimir prijamše listove od pape i cesara, zapovidi po sve kraljevstvo svoje, da bude skupšćina i zakonom u petih crikvah u Kosovi da svaki bude do dan dvadeset i pet. I prišadše vrime, da pride mnoštvo veliko, i legoše vojske i narediše straže. I kada dojde dan, da učini slavni i dobri kralj Zvonimir otvoriti listove pape i cesara velikoga grada

Rima, s voljom svetoga otca pape, koji kazahu: Brata našega Zvonimira molimo s vlasnici i pukom zemlje i kraljevstva njegova, da bi hotil odlučiti i s nami biti, zajedno s pomoćju ine gospode karstjanske, koji onake listove imaju od nas, i oni da odluče volju njih, i da nam dadu na znanje, jesu li k volji našoj pristali, ća jest z dopušćenjem božjim, i sina njegova, koji jest porojen od dive Marie i muku i karv prolio na drivo križa, i na njem umoren; koja smart bi odkupljenje svita i oslobodjenje svetih otac iz limbene tamnosti. I tako z dopušćenjem njegovim, i s pomoćju u njega virujućih, jesmo odlučili osloboditi mista, koja je za ljubav našu okarvavio, i gdi je pridao duh otcu, kroz muku i trud i greb, u kom bi položeno prislavno tilo njegovo. I to čuvše Bogom prokleti i nevirni Harvati, ki nemnogo prija daše pomoć hudobnomu sinu, da (more) dobroga njih gospodina kralja Radoslava iz kraljevstva njegova izagnati, i s oružnom rukom s nemilostivim sinom njegovim iz zemlje prognati; tada čuvši toj nevirnici, nedaše ni listove dočtiti, i skočiše, ne samo da bi pristali na dostojnu molbu svetoga otca pape, i cesara rimskoga, da sveta mista iz ruk poganskih uzmu i oslobode, da oni Bogom kleti počaše kričati i vikati na svetoga kralja, tužeći se i vapijući jednim glasom, kako na Isukarsta Židove: da on išće izvesti njih iz domov njih, i žen i ditce njih, i s papom ter s cesarom otimati mista, gdi je Bog propet i gdi je greb njegov. A što je nam zato! I nevirni Harvati vazeše zlu misal, i nepravden svit, i meu sobom zlo viće učiniše, i sebi i ostatku svomu rasap i vičnje pogardjenje. I tako počeše vapiti, kakono Židove vapiše na Isukarsta, kada reče poglavica: „Bolje da jedan umre, nere tolik puk da pogine!" I tako sramotni i nevirni Harvati počeše govoriti vapijuće kako psi ali vuci: *Bolje da on sam pogine, ner da nas iz didine naše izvede* cića Boga, i inim mista toliko daleko obnimati, zemlje i gradove ine, (ne) inako ner kako psi, na vuke lajući kada idu, tako oni na dobroga kralja Zvonimira, komu nedaše ni progovoriti, nere z bukom i oružjem počeše sići njega, i tilo njegovo raniti, i karv prolivati svoga dobroga kralja i gospodina, koji ležeći u karvi izranjen, velicimi bolizni, prokle tadaj

nevirne Harvate, i ostatak njih Bogom i svetimi njegovimi i sobom i nedostojnom smartju njegovom, i da bi veće Harvati nigdar neimali gospodina od svoga jazika, nego vazda tudju jaziku podložni bili. I tako izranjen ležeće, a Harvate proklinjuće, izdahnu. I pojde duh njegov po milosti onogaj, ki sve može, s angjeli veseliti (se) u vike vikom. I to slišavši kralj ugarski *Bela parvi*, što se biše zgodilo u Harvatih, pride na pospih s vojskom golemom, i vaze kraljevstvo harvacko, i požali smart slavnoga kralja Zvonimira, i vazam Harvate, i zagorsko i primorsko i bosansko kraljevstvo. I imiše kralja Belu za gospodina, jere svoga bihu ubili prez krivine. I po rečenom kralju ugarskomu Harvati biše podloženi od volje u nevolju, i od slobodnih u rabotu obrati. I bi kako pismo govori: da zli teg zlu plaću čeka. I biše za svoj teg plaćeni oni prokleti i nevirni Harvati krozi griha, zašto pogubiše svoga dobroga gospodina kralja Zvonimira, kako Žudiji gospodina Isukarsta. I tako prokleti Žudiji inim služe neimajući ni oni od svoga jazika gospodina. Dobri kralj Zvonimir živi u kraljevstvo, dokle bi ubijen, lit trideset i pet; a ubijen bi na lit Isukarstovih tisuća i osamdeset a to tisuća i osamdeset, manje jedno.

Gospodin Dmine Papalić najde ovoj pismo u Krajini u Marković, u jedne knjige stare, pisane harvackim pismom, izpisah rečeni Dmine, rič po rič. A ja Jerolim Kaletić, ovoj pripisah iz rečenih knjig, na tisuća i pet sta i četardeset i šest, na sedam dan otubra miseca u Omišu. Bogu hvala.

e) Iz stare gotskimi pismeni štampane knjige 15. věka, u kojoj se sadèržava „stumačenje harvasko od pistul i evangjelji“, ujedno kao priměr starodavnoga pravopisa.

Gospodine Boxe nasc, pasi puch tuoy v paliçi tuoyoy, stado didine tuoye: chi pribiuayu sami na planini, po nacin daau starih. Viditi chie narodi toy, i smesti se hochie suarhu sfache yachosti. Yere chi Bog yest tachmen tebi: chi odnimgliesc hudobu, i primischiuyesc grih ostanach didine tuoye? Neupusti vechie gniua v nas svoga: yere hochie on milosardye. I povratiti chie se: i pomilouati nas chie Bog, i ostaviti hochie sfe hudobe nasce: i izvarxeti v dubinu morschu sfe grihe nasie. A ti Boxe dati chiesc istinu Yachouu:

a milosardye Abramu chacho si prisegal otçem nascim odatgnih dan: gospodine Boxe nasc.

V suih pochoya ischah: i u didini gospodgni budu pribiuati. tada zapouidi: i rece meni stuoritegl sfih. I chi stuori mene pocinu v pribiualischiu moyem: i rece meni gospodin. U Yachouu pribiuay: i u izraelu vzdarxi didinu: i u obranih moyih: prostri xille tuoye. I tacho v sionu potuaryena yessam: i v gradu posuechienomu: tachoye pocinuh: i v yeruzolimu ye oblast moya. I ukorenila sam se u puku posctouanom, i v stranah Boga moga: didina gnegoua: i v opchini sfetih uzdarxanye moye yest. Chacho çedar vzuiscena yesam na libanu: i chacho cepris na gorri sionschoy. Chachono palma vzuiscena yesam v Chaldesu: i chakono sayenye rusule v yerichu. Kachono maslina vzorita u poglih: i chachono platan pri uodi uzuiscena yesam. Na tarzih chakono çinamon: i balsam mirissayuchi vognu sam dala. Chachono mirra obrana: dala sam slatkostce od lipe vogne.

26
15
41

ND 15-6-61

PG 703 J3

Jagić, Vatroslav
Priměri starohervatskoga jezika

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY